

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

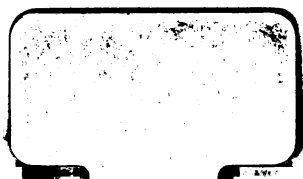
We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

16. f. 9.

BIBLIOTHEK
DER
ANGELSÄCHSISCHEN POESIE

IN
KRITISCH BEARBEITETEN TEXTEN
UND
MIT VOLLSTÄNDIGEM GLOSSAR

HERAUSGEGEBEN VON
C. W. M. GREIN.

ZWEITER BAND. — TEXT II.
(MIT EINEM FACSIMILE.)

GOETTINGEN:
GEORG H. WIGAND.
1858.

Druck von Trömmner & Dietrich (früher Hotop in Cassel).

VORWORT.

Mit diesem zweiten Bande meiner Bibliothek der angelsächsischen Poesie ist die Reihe der Texte, soweit ich dieselben zu geben beabsichtigte, nunmehr geschlossen: einige kleinere poetische Stücke von geringer Bedeutung, die mir nur in wenig zuverlässigen Drucken vorlagen, sowie anderes, was mehr in den Bereich alliterierender Prosa fällt, wie das Buch der Richter im Heptateuch bei Thwaites und ähnliches, habe ich mit Vorbedacht ausgeschlossen. Dass das Glossar, sobald es nur immer thunlich ist und meine gegenwärtigen Berufsgeschäfte es gestatten, den Texten nachfolge, wird meine angelegentlichste Sorge sein. Hinsichtlich des hier vorliegenden Bandes habe ich nur zu bemerken, dass die bei den drei Legenden Andreas, Juliana und Elene am Rande stehenden Capitelzahlen sich auf die in den literarischen Notizen erwähnten griechischen und lateinischen Quellen derselben beziehen.

Möge durch meine Ausgabe die Beschäftigung mit den Schätzen der angelsächsischen Poesie, die es in so hohem Grade verdienen und bei denen noch gar manche Schwierigkeit zu überwinden ist, in immer weiteren Kreissen angeregt werden! Ich habe dabei gethan, was in meinen Kräften stand, bescheide mich aber gern, dass meine Arbeit von dem mir selbst vorschwebenden Ziel der Vollkommenheit noch weit entfernt ist.

Cassel, am 27. April 1858.

Grein.

Inhalt des zweiten Bandes.

	Seite
1. Menologium	1
2. Fata apostolorum (<i>Verc.</i>)	7
3. Andreas (<i>Verc.</i>)	9
4. Juliana (<i>Exon.</i>)	52
5. Gúðlác (<i>Exon.</i>)	71
6. Elene (<i>Verc.</i>)	105
7. Reimlied (<i>Exon.</i>)	137
8. Bt manna leáse (<i>Verc.</i>)	142
9. Das h. Kreuz (<i>Verc.</i>)	143
10. Psalmen	147
11. Psalm L. (<i>Cotton.</i>)	276
12. Hymnen und Gebete	280
13. Álfreds Metra	295
14. Versus gnomici (<i>Exon.</i>)	339
15. Versus gnomici (<i>Cotton.</i>)	346
16. Fáder lárevidas (<i>Exon.</i>)	347
17. Almosen (<i>Exon.</i>)	350
18. Pharao (<i>Exon.</i>)	350
19. Runenlied	351
20. Salomo und Saturn	354
21. Rätsel	369
22. Literarische Notizen	407
23. Nachträgliche Verbesserungen zu beiden Bänden . .	414

L

MENOLOGIUM.

- Crist vās acenned cyninga vuldor
on midne vinter, mære þeóden
ēce álmihtig, on þý eahteóðan dæg
Hælend gehāten, heofonrices veard;
5. svā þā sylfan tid sīde herigeas
folc unmete habbað foreveard gear,
forþý se kalendus cymed gepincged
on þam ylcan dāge us tō tūne,
forma mōnað: hyne folc mycel
 10. Januarius gērun hēton.
And þās embe fif niht, þātte fulviht-tīd
ēces drihtnes tō us cymed,
þāne twelfta dæg tireadige
hæled headurōfe hātað on Brytēne
 15. in foldan her. Svylce embe feóver vucan,
þāt se solmōnað siged tō tūne
butan tvām nihtum, svā hit getealdon geó
Februarius fær frōde gesīdas
ealde ægleāve. And þes embe āne niht,
 20. þāt ve Marian mæssan healdað,
cyninges mōdor, forþan heó Crist on þam dāge
bearn vealdendes brohte tō temple.
Þanne þās embe fif niht, þāt āfered byð
vinter of vicum and se vīgend þā
 25. āfter seofentynum svylt provade
nihtgerīmes, nergendes þegen,
Mathias mære mīnē gefrægē,

1) acennyd *Edd.* — 11) gerim (*calendarii*) *Hick.* (*in their calendar*) *Fox*, gērun *scheint gleichbedeutend mit geāra olīm.* — 25) svylc *Edd.*

- pās þe lencten on tūn geliden hæfde
verum tō vicum. Svylice eac is vide cūð
30. ymb þreó and tvā þeódum gevelhvær
his cymé Kalend ceorlum and eorlum,
butan þanne bises geboden veorde
feórdan geære: þanne he furdor cymed
ufor ānre niht us tō tūne
35. hrfmē gehyrsted, hagolscūrum fārd
geond middangeard Martius rēde,
Hlȳða heālfsc. Þanne se hālgā þās
emb XI niht ādele scynde
Gregorius in godes vāre
40. brene in Brytene. Svylice Benedictus
embe nigon niht þās nergend sōhte
heard and higestrang, þāne hēriād vel
in gevritum vīse vealdendes þeóv
rincas regolfāste. Svylice eac rīmerāftige
45. on þā ylcan tīd emniht healdad,
forþan vealdend god vorhte āt frymde
on þȳ sylfan dāge sunnan and mōnan.
Hvāt! ymb feóver niht fāder onsende,
þās þe emnihte eorlas healdad,
50. heāhengel his, se hālo ābeād
Marian mycle, þāt heó meotod sceolde
cennan cyninga betst, svā hit gecȳfde veard
geond middangeard: vās þāt mære vȳrd
folcum gefrāge. Svylice emb feóver and þreó
55. nihtgerīmes, þātte nergend sent
Aprelis mōnad, on þam oftust cymd
seó mære tīd mannum tō frōfre,
drihtnes ærist; þanne dreām gerist
vel vīde gehvær, svā se vītega sang:
60. „Pis is se dāg, þāne drihten us
„vīsfāst vorhte vera cneórissum
„eallum eorðvarum eādigum tō blisse.“
Ne māgon ve þā tīde be getale healdan
dāgena rīmes ne drihtnes stfge
65. on heofonas up, forþan þe hvearfad ā
vīfra geȳrdum, ac sceal vintrum frōd
on circule crāftē findan
hālige dāgas. Seulan ve hvādere gyt
martira gemynd mā āreccan,

32) bises *bissextus*, *Schalttag*. — 33) hi *Edd.* — 34) ofor
Bout. ufor *Edd.* — 37) Hlida *Bout.* — 41) soht *Edd.* —
44) rægol und rym *Edd.* — 65) forþan he *Edd.*

70. vrecan vordum forð, visse gesingan,
 þæt embe nigontyne niht-[gerimes],
 þæs þe eāstermōnað tō us cymed,
 þæt man reliquias rēran onginned,
 hāliga gehyrste: þæt is heālle dæg,
75. bēntīd bremu. Sвилce in burh rade
 [smylte and smēde] smicere on gearvum
 vudum and vurtum cymed vlitig scrīdan
 prymlice on tūn, þearfe bringed
 Maius micle geond menigeo gehvær,
80. svā þf ylcan dāge ādele gefēran
 Philippus and Jacob feorh āgefān,
 mōdige magoþegnas, for meotudes lufan.
 And þæs embe tvā niht, þatte tæhte god
 Elenan eādigre ādelust beāma,
85. on þam þrovode þeōden engla
 for manna lufan meotud on galgan
 be fāder leāfe. Sвилce ymb fyrst vucan
 butan ānre niht, þatte yldum bringd
 sigelbeorhte dagas sumor tō tūne,
90. vearme gevideru: þanne vangas hraðe
 blōstmum blōvað, sвилce blis āstihð
 geond middangeard manigra hāda
 cvicera cynna, cyninge lof secgað
 mānifealdlice, mārne bremað
95. ālmihtigne. Þæs emb ahta and nigon
 dōgera rīmes, þatte drihten nam
 in oðer leōht Agustinus
 blīðne on breōstum, þæs þe he on Brytene her
 eādmōde him eorlas funde
100. tō godes villan, svā him se gleāva bebeād
 Gregorius: ne h̃yrde ic gūmena fyrn
 ænigne ær æfre bringan
 ofer sealtne mere sēlran lāre,
 bisceop bremran; nu on Brytene rest
105. on Cantvarum cynestōle neāh,
 mynstre mærum. Þanne mōnað bringd
 ymb tvā and þreō tīda lange
 ærra Līða us tō tūne
 Junius on geard, on þam gim āstihð
110. on heofenas up h̃hst on geāre
 tungla torhtast and of tille āgrynt,
 tō sete stged; vyle syddan leng

75) in burh *Edd.*, was Gast bedeuten soll! — 90) gevyderu
Edd. — 101) guman avyrn *Edd.*

- grund behealdan and gangan lator
ofer foldan vang fägerust leóhta
115. voruldgescæfta. Pánné vuldres þegn
ymb þreótyne þeódnes dýrling
Johannes on geárdagan veard æcenned,
tyn mihtum eac: ve þá tíð healdad
on midne sumor. Mycles on ædelum
120. víde is geveordod, svá þát vel geríst,
háligra tíð geond háleða bearn
Petrus and Paulus: hvát! þá apostolas
þeóden holde provedon on Róme
ofer midne vinter micle gēvisse
125. furdor fif nihtum, folcbealo þreálic,
mærne martyrdóm; háfdon mánige ær
vundra gevorhte geond verþeóða,
svylce hi áfter þam unrím fremedon
svutelra and gesýnra þurh sunu meotudes,
130. ealdorþegnas. Pánnæ ádre cymð
emb tvá niht þás tíðlice us
Julius mōnad, on þam Jacobus
ymb feóver niht feorh gesealde
on tventigum trum in breóstum,
135. fród and fæstræd folca lāreov,
Zebedes afera. And þás symle scrif
ymb seofon niht þás sūmerē gebrihted
Veodmōnad on tūn, vel-hvát bringed
Agustus yrmenþeódum
140. hlāfmāssan dæg. Svá þás hārfest cymð
ymb oðer svylc butan ānre vanan
vlitig vāstmum hladen: vela byð geyped
fāgere on foldan. Pānnæ forð gevāt
ymb þreó niht þás þeódne getrýve
145. þurh martyrdóm mære diacon
Laurentius: hāfd nu lif víð þan
mid vuldorfāder veorca tō leāne.
Svylce þás ymb fif niht fāgerust mǣgða
vifa vuldor sōhte veroda god
150. for suna sibbe sigefāstne hām
neorxnavanges: hāfde nergend þā
fāgere fōstorleān fæmnan forgolden
ēce tō ealdre. Pānnæ ealling byð

121) beorn *Edd.* — 124) *vgl. goiung gemitus.* — 127) vær
deoda *Edd.* — 134) on tintregum? („and twenty“ *Fox*). —
136) serid *Hick.* ferid *Fox.* — 137) gebirhted? — 151) vange
Edd.

- ymb tyn niht þæs tīd geveordad
 155. Bardolomēus in Brytene her,
 vyrð vel-pungen. Svylice eac vide byð
 eorlum geyped ædelinges deað
 ymb feóver niht, se þe fāgere iu
 mid vātere ofervearp vuldres cynebearn
 160. vīga veordlice: be him vealdend cவāð,
 þāt nān mærra man geond middangeard
 betvux vīfe and vere vurde æcenned.
 Ond þæs ymbe þreó niht geond þeóða feala,
 þātte hālig mōnd hāledum gepīnged
 165. fēred tō folce, svā hit foregleāve
 ealde uðvitan æror fundan,
 Septembres fær. And þý seofodan dāg,
 þāt æcenned veard cவēna sēlost,
 drihtnes mōdor. Þanne dāgena vorn
 170. ymbe þreótyne þegn unforcūd
 godspelles gleāv gāst onsende
 Matheus his tō metodsceafte
 in ēcne gefeān. Þanne ealling cymd
 ymb þreó niht þæs þeódum vide
 175. emnihtes dāg ylda bearnum.
 Hvāt! ve veordīad vide geond eorðan
 heahengles tīd on hārfeste
 Michaēles, svā þāt manigo vāt,
 fīf nihtum ufor, þæs þe folcum byð
 180. eorlum geyped emnihtes dāg.
 And þæs ymbe tvā niht, þāt se teoda mōnd
 on folc fēred frōðe geþeahte
 October on tūn us tō genihte,
 Vinterfylled, svā hine vide cigad
 185. īgbūende Engle and Seaxe
 veras mid vīfum. Svylice vīgena tīd
 ymb tventig þæs tvegra healdad
 and fīf nihtum samod ātgādere
 on ānne dāg; ve þā ædelingas
 190. fȳrn gefrunan, þāt hi foremære
 Simon and Judas symble væron
 drihtne dýre: forþon hi dōm hlutan,
 eādigne upveg. And þæs ofstum bringt
 embe feóver niht folcum genihtsum
 195. Blōtmōnad on tūn beornum tō viste
 Novembris nīða bearnum

156) vyrð *Edd.* — 161) mærran *Edd.* — 171) gleāve *Edd.*
 — 181) and þær *Edd.* — 184) cigd *Edd.* — 193) up væg *Edd.*

- eādignesse, svā nān ōðer nā dēð
mōnað mārān miltse drihtnes.
And þý ylcan dāge ealra ve healdað
200. Sancta symbel, þāra þe sīð odde ær
vorhtan in vorulde villan drihtnes.
Siddan vintres dāg vīde ganged
on syx nihtum, sigelbeorhtne genimð
hārfest mid herige hrīmes and snāves,
205. forstē gefeterað be freān hāse,
þæt us vunian ne mōton vangas grēne,
foldan frātuve. Pās ymb feóver niht,
þátte Martinus mære geleórde,
ver vomma leās vealdend sōhte,
210. upengla veard. Pāne emb eahta niht
and feóverum, þátte fangode
besenctun on sægrund sigefāstne ver
on brime hāran, þe nu beorna fela
Clementes oft clypiað tō pearfe.
215. And pās embe seofon niht sigedrihtne leóf
ādele Andreas up on roderum
his gāst āgeaf on godes vāre
fūs on forðveg. Pāne folcum bringð
morgen tō mannum mōnað tō tūne
220. Decembris drihta bearnum,
ærra Jula. Svylice ymb eahta and twelf
nihtgerīmes, þátte nergend sylf
pristhydigum Thomase forgeaf
við earfedum ēce rice,
225. bealdum beornvīgan bletsunga his.
Pāne emb feóver niht, þátte fāder engla
his sunu sende on pās sīdan gesceaft
folcum tō frōfre. Nu ge findan māgon
hāligra tid, þā man healdan sceal,
230. svā bebūged gebod geond Brytenricu
Sexna kyninges on pās sylfan tid.

197) eaddignesse *Edd.* — 200) syð *Edd.* — 206) mot
Edd. — 211) fangode *ist jedenfalls Subject, aber die Bedeutung*
unsicher; ein Ags. fangian bieten die Lexica nicht; die Uebersetzung
„that Clement was taken and sunk to the bottom of the sea“
(Fox) ist sicher falsch. — 212) besenctum *Edd.* — 214) þe
iu beorna felda *Edd.* — 215) lof *Edd.* — 218) ðæne *Edd.* —
227) sidam *Edd.*

II.

FATA APOSTOLORUM.

- Hvæt! ic pysne sang sið-geómor fand
 on seócum sefan, samnode vide,
 hū þā æðelingas ellen cýðdon,
 torhte and tfr-eaðige. Tvelfe væron
5. dædum dōmfæste dryhtne gecorene
 leófe on life. Lof vide sprang
 miht and mærdō ofer middangeard
 beódnes þegna, þrym unlytel.
 Hālgan heape hlyt visode,
10. þær hie dryhtnes æ dēman sceoldon,
 reccan fore rincum. Sume on Rome byrig
 frame fyrd-hvate feorh ofgēfon
 þurg Nerōnes nearo-searve,
 Petrus and Paulus. Is se apostolhād
15. vide geveordod ofer verþeóða,
 svylce Andreas in Achāgia
 for Egias aldrē genēðde:
 ne preodode he fore þrymme þeódcyniges
 æniges on eorðan, ac him ēce geceās
20. langsumre lif, leóht unhwilen,
 syððan hilde heard heriges byrhtmé
 āfter gūðplegan gealgan þehte.
 Hvæt! ve eac gehýrdon be Johanne
 ægleáve menn āðelo reccan,
25. se manna vās minē gefrēgē
 þurh cneórisse Criste leófast
 on veres hāde, syððan vuldres cyning
 engla ordfruma eorðan sōhte
 þurh fæmnan hrif, fāder mancynnes;
30. he in Effessia ealle þrage
 leóde lārde: þanon lifes veg
 siðē gesōhte, svegle dreāmas,
 beorhtne boldvelan. Nās his bróðor lāt,
 siðes sære, ac þurh sveordes bite
35. mid Judēum Jacob sceolde
 fore Herode ealdre gedælan
 feorh við flæsce. Philippus vās
 mid Assēum; þanon ēce lif

4) voron *MS.* fōron? — 13) neave searve *MS.*

- þurh rôde cvealm ricene gesôhte,
 40. syddan on galgan in Gearapolim
 ahangen vās hilde cordrē.
 Hāru vīde veard vȳrd undyrne,
 þāt tō Indēum aldrē gelædde
 beaducräftig beorn Bartholamēus;
 45. þone hēht Astrias in Albano
 hæden and hygeblind heāfdē beneotan,
 forþan he þā hæðengild hȳran ne volde,
 vīg veordian: him vās vuldres drem
 lifvela leofra þonne þās leāsan godu.
 50. Svylce Thomas eac þrīste genēdde
 on Indēa ôðre dælas;
 þær manegum veard mōd onlihted,
 hīge onhyrded þurh his hālig vord,
 syddan collenferd cynīnges brōðor
 55. āvehte for veorodum vundorcraftē
 þurh dryhtnes miht, þāt he of deāde āras
 geong and gūð-hvāt and him vās Gād nama,
 and þā þām folce feorg gesealde
 sīn āt sēcce: sveord-ræs fornam
 60. þurh hædene hand, þær se hālgā gecrang
 vund for veorudum; þonon vuldres leōht
 sāvle gesôhte sigores tō leāne.
 Hvāt! ve þāt gehȳrdon þurh hālige bēc,
 þāt mid Sigelvarum sōð yppe veard,
 65. dryhtlic dōm godes, dāges ōr onvōc,
 leōhtes geleāfan: land vās gefælsod
 þurh Matheus mære lāre;
 þone hēt Irtacus þurh yrne hyge
 vālreōv cyning vepnum āsvebban.
 70. Hȳrde ve, þāt Jacob in Jerusalem
 fore sacerdum svilt provode
 þurh stenges sveng: stīdmōd gecrang
 eādīg for æfestum; hafad nu ēce lif
 mid vuldorcynīng vīges tō leāne.
 75. Næron þā tvegen tohtan sære,
 lind-gelāces: land Persēa
 sōhton stīðfrome Simon and Thaddēus,
 beornas beado-rōfe; him veard bām samod
 ān endedāg: ādele sceoldon
 80. þurh vāpenhete veore provigan,
 sigeleān sēcan and þone sōðan gefeān,

42) vurd undyrne *MS.* — 43) gelædde *MS.* — 70) hȳrdon?
 — 74) -cīning. *MS.*

dream æfter deaðe, þā gedæled veard
lif við lice, and þās lænan gestreón
idle æhtvelan ealle forhogodan.

85. Pus þā ætelingas ende gesealdon
XII. tilmōdige: tīr unbrācne
vēgan on gevitte vuldres þegnas.
Nu ic þonne bidde beorn se þe lufige
þysses giddes begang, þāt he geómrū me
90. þone hālgan heāp helpe bidde,
frīdes and fultomes, nu ic frēonda beþearf
līdra on lāde, þonne ic sceal langne hām
eardvīc uncūð āna gesēcan:
læt me on lāste lic eorðan dæl
95. vālreāf vunigeān veormūm tō hrōðre.

III.

A N D R E A S.

I.

Hvāt! ve gefrunan on fyrndagum
twelfe under tunglum tīreādige hāled,
þeódnes þegnas: nō hira þrym ālag
camprædenne, þonne cumbol hneotan,

[Cap. 1.]

5. syððan hie gedældon, svā him dryhten sylf
heofona heahcyning hlyt getæhte.
Þāt væron mære men ofer eorðan,
frome folctogan and fyrdhvate,
rōfe rincas, þonne rond and hand
10. on herefelda helm ealgodon
on meotudvange. Vās hira Matheus sum,
se mid Judēum ongan godspell ærest
vordum vritan vundorerāstē;
þam hālig god hlyt geteóde
15. út on þāt īgland, þær ænig þā git
ellþeódigra ēdles ne mihte

84) ealne *MS.* — 85) dys *MS. Th.* — 90) halga *MS.* —
91) hu ic *MS.* — 93) gesece *MS.*
4) camrædenne *MS.* hneotan = hniton. — 6) lyt *MS.*

- blædes brūcan: oft him bonena hand
on herefelda hearde gesceode.
Eal wæs þæt mearcland mordre beunden
20. feōndes fācnē, folcstede gūmena,
hāleda ēðel: nās þær hlāfes vist
verum on þam vonge ne vāteres drync
tō brūcanne, ah hie blōd and fēl
fira flæschoman feorran cūmenra
25. þēgon geond þā þeode. Svelc wæs þeāv hira,
þæt hie æghvylcne ellþeodigra
dydan him tō mōse meteþearfendum,
þāra þe þæt eāland tūtan sōhte.
Svylc wæs þās folces freodoleās tācen,
30. unlædra eafod, þæt hie eāgena gesiht
hettend heorogrimme heāfodgimme
āgēton gealgmōde gāra ordum.
Syddan him gebleōndan bitere tōsomne
drūfas þurh dvolcrāft drync unheorne,
35. se onvende gevit, vera ingeþanc
heortan hredre: hyge wæs oncyrrred,
þæt hie ne mūrdan āfter mandreāme,
hāled heorogrædige, ac hie hīg and gārs
for meteleaste mēde gedrēhte.
40. Þā wæs Matheus tō þære mæran byrig
cūmen in þā ceastre: þær wæs cirm micel
geond Mermedonia mānfulra hlōð,
fordēnera gedræg, siððan deofles þegn
geāscodon āðelinges sið. [Cap. 2.]
45. Eodon him þā tōgenes gārum gehyrsted
lungre under linde, nalās late vāeron
eorre āscherend tō þam orlege.
Hie þam hālgan þær handa gebundon
and fāstnodon feōndes crāftē
50. hāled hellfūse and his heāfdes segl
ābreoton mid billes ecge. Hvādre he in breōstum þā git
hērede in heortan heofonrices veard,
þeāh þe he ātres drync atulne onfēnge:
eādig and onmōd he mid elne ford

18) gesceode *MS.* gesceod *Grimm.* — 31) hettend *MS.* —
32) ageton *MS.* āguton *G. K.* — 33) geblōndan *MS.* ge-
blēndon *G. K.* — 43) þegn *unflectierter Phral*; nach diesem
Verse soll ein Blatt des *MS.* ausgeschnitten sein: allein weder der
Zusammenhang noch das Griechische Original lassen etwas ver-
missen. — 50) abreoton *MS.* (= ābreotton, vgl. *Lye*); ābruton
G. — 54) onmod *MS.* ānmōd *G.*

55. vȳrdode vordum vuldres aldor
heofonrices veard hālgan stefne
of carcerne; him wās Cristes lof
on fyrhðlocan fāste bevunden.
He þā vēpende vēregum tearum
60. his sigedryhten sārigan reorde
grētte gumena brego geómrān stefne,
veoruda vilgeofan, and þus vordum cȳd:
„Hū me elpeóðige invitwāsne
„searonet seovad! ā ic symles wās
65. „on vega gehwām villan þīnes
„georn on mōde: nu þurh geohða sceal
„dæde fremman swā þā dumban neát!
„Pu āna canst ealra gehygdo,
„meotud mancynnes, mōd in hredre:
70. „gif þīn villa sie, vuldres aldor,
„þāt me wærlogan wæpna eegum
„sveordum āsvebban, ic beó sōna gearu
„tō ādreóganne, þāt þu drihten mīn
„engla eādgifa ēðelleāsūm
75. „dugeda dædfruma dēman ville!
„Forgif me tō āre, ālmihtig god,
„leoht on þissum life, þȳ lās ic lungre seyle
„āblendēd in burgum āfter billhete
„þurh hearnevide heorugrædigra
80. „lādra leódsceadēna leng preovian
„edwitspræce! Ic tō ānum þe,
„middangeardes veard, mōd stādolige,
„fāste fyrhðlufan and þe, fāder engla
„beorht blædgifa, biddan ville,
85. „þāt þu me ne gescȳrige mid scyldhetum
„werigum wrōhtsmiðum on þone vȳrrestan,
„dugoda dēmend, deād ofer eorðan!“
Āfter þȳssum vordum com vuldres tācen
hālig of heofenum svylce hādre sāgl
90. tō þam carcerne: þær gecȳðed veard,
þāt hālig god helpe gefremede.
Þā veard gehȳred heofoncȳninges stefn
wrātlic under volcnum, vordhleóðres svæg
mæres þeóðnes; he his maguþegne

[Cap. 3.]

64) seodad MS. seovad G. K. — 71) væfna MS. G.
wæpna K. — 80) preovian MS. prōvian G. K. — 85) -hātum?
Gr. — 91) d. i. er machte ihn sehend, was im Griechischen
Original ausdrücklich erzählt wird (vergl. v. 77 und 1004). —
93) vord hleóðres, svæg G. vordhleóðres svæg K.

95. under hearmlocan hælo and frôfre
 beadurôfum âbead beorhtan stefne:
 „Ic þe, Matheus, mine sylle
 „sybbe under svegle! ne beo þu on sefan tō forht
 „ne on mōde ne murn! ic þe mid vunige
 100. „and þe âlŷse of þyssum leodubendum
 „and ealle þā menigo, þe þe mid vuniad
 „on nearonêdum. Þe is neorxna vang,
 „blæda beorhtost, boldvela fægrost,
 „hāma hyhtlicost hālegum mihtum
 105. „torht ontŷned, þær þu tires mōst
 „tō vīdan feore villan brūcan.
 „Gepola peōda preā! nis seō prah micel,
 „þāt þe vērlogan vītebendum
 „synne purh searocrāft svencan mōtan.
 110. „Ic þe Andreas ādre onsende
 „tō hleo and tō hrōdre in þās hādenan burg:
 „he þe âlŷsed of þyssum leodhete.
 „Is tō þære tīde tålmet hvīle
 „emne mid sōde seofon and tventig
 115. „nihtgerīmes, þāt þu of nēde mōst
 „sorgum gesvenced, sigorē gevyrdod
 „hveorfest of hēndum in gehyld godes.“
 Ge[vāt] him þā se hālga helm âlvihta
 engla scyppend tō þam uplīcan
 120. ēdelrice: he is onriht cyning
 stadolfāst stŷrend in stōva gehvām.
 Þā vās Matheus miclum onbryrded
 nivan stefne. Nihthelm tōglād,
 lungre leorde: leōht āfter com,
 125. dāgrêdvōma. Dugud sammade,
 hādne hildfreca heāpum þrungon
 (gūðsearo gullon, gāras hrysedon)
 bolgenmōde under bordhreōðan:
 voldon cunnian, hvāder cvice lifdon,
 130. þā þe on carcerne clommum fāste
 hleo leāsan vīc hvīle vunedon,
 hvylcne hie tō æte ærest mihton
 āfter fyrstmeorce feores berædan.
 Hāfdon hi on rūne and on rīmerāfte
 135. āvriten vālgrædige vera endestāf,

99) ne ne murn *MS.* — 105) tyres *MS.* — 118) ge him
MS. — 120) ēdel rices *MS.*; ēdel *unflectierter Dativ?* ēdel-
 rice *Edd.* on riht *Edd.* — 135) *Im Griechischen: Original heisst*
es: „Denn bei jedem Menschen, den sie fingen, bezeichneten sie jenen

- hvænne hie tō mōse meteþearfendum
 on þære verþeode veordan sceoldon.
 Cirmdon caldheorte, corder oðrum getang,
 rēde ræsboran: rihtes ne gīmdon,
 140. meotudes mildse; oft hira mōd onvōd
 under dimscūtan deōfles lārum,
 þonne hie unlædra eafedum gelyfdon.
 Hie þā gemetton mōdes gleāvne
 hāligne hāle under heolstorlocan
 145. biðan beadurōfne, hvās him beorht cyning
 engla ordfruma unnan voldē.
 Þā vās first āgān frumrædenne
 þinggemearces butan þrim nihtum,
 svā hit vālvulfas āvriten hāfdon,
 150. þāt hie bānhringas ābrecaþ pohten,
 lungre tōlȳsan lic and sāvle
 and þonne tōdælan dugude and geōgode
 verum tō viste and tō vilpege
 fægēs flæschoman: feorh ne bemurndan
 155. grædige gūdrincas, hū þās gāstes sið
 āfter svyltevale geseted vurde!
 Svā hie symble ymb þritig þing gehēdon
 nihtgerimes: vās him neōd micel,
 þāt hie tōbrugdon blōdigum ceafum
 160. fira flæschoman him tō fōddorþege.

II.

- Þā vās gemyndig, se þe middangeard
 gestadelode strangum mihtum,
 hū he in ellþeōdigum yrmðum vunade
 belocen leodubendum, þe of his lufan ādræg
 165. for Ebrēum and Israhēlum
 svylce he Judēa galdorcrāftum
 vidstōd stranglice. Þā siō stefn geveard
 gehēred of heofenum, þær se hālgā ver
 in Achaia Andreas vās,
 170. leode lærde on lifes veg.
 Þā him cirebealdum cyninga vuldor
 meotud mancynnes mōdhord onlēac,

[Cap. 4.]

Tag, an welchem sie ihn fiengen, und banden eine Tafel an seine rechte Hand, damit sie erkennen möchten die Erfüllung der dreissig Tage. — 136) hvæne MS. — 142) eafedum MS. eafedum K. — 145) vās MS. — 157) gehedon MS. gehēgdon K. 163) he d. i. *Mattheus*. — 164) adreg MS. ādreæg G.

- veoruda drihten, and þus vordum cvað:
 „Pu scealt fêran and frîð lædan,
 175. „sîðe gesêcan, þær sylf-ætan
 „eard veardigad, êdel healdad
 „mordorcraftum! Svâ is þære menigo þeav,
 „þæt hie uncûðra ængum ne villad
 „on þam folcstede feores geunnan,
 180. „sîððan mânfulle on Mermedonia
 „onfindad feasceaftne: þær sceal feorhgedal
 „earmlic ylða cvealm æfter vyrðan.
 „Pær ic seomian vât þînne sigebrôðor
 „mid þam burgvarum bendum fæstne:
 185. „nu bið fore þreó niht, þæt he on þære þeóðe sceal
 „fore hæðenra handgevinne
 „þurh gâres gripe gâst onsendan
 „ellorfsune, butan þu ær cyme!“
 Æðre him Andreas âgef andsvare:
 190. „Hû mæg ic, dryhten mîn, ofer deóp gelâd
 „fôre gefremman on feorne veg
 „svâ hrâðlice, heofona scyppend,
 „vuldres valdend, svâ þu vordê becvîst?
 „Pæt mæg engel þîn eâð gefêran
 195. „of heofenum! con him holma begang,
 „sealte sæstreamas and svanrâde,
 „varodfaruða gevinn and vâterbrôgan,
 „vegas ofer vîð land: ne synt me vînas cûðe
 „eorlas elpeôðige, ne þær æniges vât
 200. „hâleda gehygdo, ne me herestræta
 „ofer cald vâter cûðe sindon!“
 Him þâ ondsvaruðe êce dryhten:
 „Eâ lâ Andreas! þæt þu â voldest
 „þâs sîðfâtes sæne veorðan!
 205. „Nis þæt uneâðe eallvealdan gode
 „tô gefremmanne on foldvege,
 „þæt sió ceaster hider on þâs cneórisse
 „under svegles gang âseted vyrðe,
 „breogostól breme mid þam burgvarum,
 210. „gif hit vordê becvîð vuldres âgend.
 „Ne meaht þu þâs sîðfâtes sæne veorðan
 „ne on gevitte tô vâc, gif þu vel þencest
 „vîð þînne valdend være gehealdan,
 „treôve tâcen. Beó þu on tîð gearu!
 215. „ne mæg þâs ærendes ylding vyrðan.
 „Pu scealt þâ fôre gefêran and þîn feorh beran

- „in gramra gripe, þær þe gûðgevinn
 „þurh hædenra hildevôman
 „beorna beaducræft geboden vyrðed.
 220. „Scealtu æninga mid ærdæge
 „emne tō morgene æt meres ende
 „ceol gestigan and on cald vāter
 „brecan ofer bādveg: hafa bletsunge
 „ofer middangeard mīne, þær þu fere!¹⁴
 225. Gēvāt him þā se hālgā healdend and vealdend
 upengla fruma ēdel sēcan,
 middangeardes veard þone mæran hām,
 þær sōðfāstra sāvla mōton
 āfter līces hryre līfes brūcan.
 230. Þā vās ærende ādelum cempum [Cap. 5.]
 āboden in burgum: ne vās him bleād hyge,
 ah he vās anræd ellenveorces,
 heard and higerōf, nalās hildlata,
 gearo gūde fram tō godes campe.
 235. Gēvāt him þā on uhtan mid ærdæge
 ofer sandhleodu tō sæs farude
 þriste on gepance and his þegnas mid
 gangan on greōte; gārseeg hlynede,
 beōton brimstreāmas: se beorn vās on hyhte,
 240. syddān he on varude vīdfādme scip
 mōdig gemētte. Þā com morgen torht
 beācna beorhtost ofer breomo sneovan
 hālig of heolstre, heofoncandel blāc,
 ofer lagofōdas. He þær lidveardas
 245. þrymlice þrȳ þegnas [geseah]
 mōdiglice menn on merebāte
 sittan sīðfrome, svylce hie ofer sæ cōmon;
 þāt vās drihten sylf dūgeda vealdend
 ēce ālmihtig mid his englum tvām:
 250. vāron hie on gescirplan scipfērendum
 eorlas anlīce eālidendum,
 þonne hie on flōdes fādm ofer feorne veg
 on cald vāter ceolum lācad.
 Hie þā gegrētte se þe on greōte stōð
 255. fūs on farode, frāgn reordade:
 „Hvanon cōmon ge ceolum līðan
 „mācrāftige menn on mereþissan
 „āne ægflotan? hvanon eāgorstreām

233) nalas MS. G. nalās K. — 245) [geseah] G. [ge-
 sceāvode] K. — 255) frāgn *interrogationem*? Grimm und Kemble
 nehmen es als Verbum.

- „ofer yða gevealc eóvic brohte?“
 260. Him þá andsvarode álmihtig god,
 svá þát ne viste se þe þás vordes bád,
 hvát se manna vās meðelhegendra,
 þe he þær on varode við þingode:
 „Ve of Marmedonia mægde syndon
 265. „feorran geferede; us mid flóde bār
 „on hranrāde heāhstefn naca,
 „snellīc sāmearh snūde bevunden,
 „ōð þāt ve þissa leóða land gesōhton
 „vārē bevercene, svá us vind fordrāf.“
 270. Him þá Andreas eādmōd oncvād:
 „Volde ic þe biddan, þēh ic þe beāga lyt
 „sineveordunga syllan meahte,
 „þāt þu us gebrohte brantē ceólē
 „heā hornscipē ofer hvāles ēdel
 275. „on þære mægde! bið þe meord við god,
 „þāt þu us on lāde lide veorde!“
 Eft him andsvarode ādelinga helm
 of yðlide, engla scippend:
 „Ne māgon þær geunian vidfērende
 280. „ne þær elpeódige eardes brūcād,
 „ah in þære ceastre cvealm proviād,
 „þā þe feorran pyder feorh gelædað!
 „and þu vilnast nu ofer vidne mere,
 „þāt þu on þā fægde þīnē feorē spilde?“
 285. Him þá Andreas āgef ondsvare:
 „Usic lust hveted on þā leódmearce,
 „micel mōdes hiht tō þære mæran byrig,
 „þeōden leófesta, gif þu us þīne vilt
 „on merefarode miltse gecyðan!“
 290. Him ondsvarode engla þeōden
 neregend fira of nacan stefne:
 „Ve þe ēstlice mid us villad
 „ferigan freólīce ofer fīsces bād
 „efne tō þam lande, þær þe lust myned
 295. „tō gesēcanne, syððan ge eóvre
 „gafulrædenne āgifen habbað,
 „sceattas gescrifene, svá eóv scipveardas
 „āras ofer yðbord unnan villad!“
 Him þá ofstlice Andreas við
 300. vineþearfende vordum mælde:
 „Nābbe ic fæted gold ne feohgestreón,

[Cap. 6.]

268) þis *MS.* — 285) ages *MS.* — 288) ðus *MS.* —
 301) fæced *MS.*

- „velan ne viste ne vira gespann,
 „landes ne locenra beága, þát ic þe mæge lust áhvettan
 „villan in vorulde, svá þu vordê becvíst!“
305. Him þá beorna breogo, þær he on bolcan sät,
 ofer varoða geveorp við þingode:
 „Hû geveard þe þäs, vine leófesta,
 „þát þu sæbeorgas sêcan voldes,
 „merestreáma gemet, mádmum bedæled
310. „ofer cald cleofu ceóles neósan?
 „nafast þe tō frōfre on farodstræte
 „hlāfes viste ne hlutterne
 „drync tō dugode? is se drohtad strang
 „þam þe lagolāde lange cunnad!“
315. Þā him Andreas þurh andsvare
 vis on gevitte vordhord onleác:
 „Ne gedafenad þe, nu þe dryhten geaf
 „velan and viste and voruldspēde,
 „þát þu andsvare mid oferhygdum
320. „sēce sārcevidê! sêlre byð æghvam,
 „þát he eádmêdum ellorfūsne
 „oncnāve cūdlīce, svá þát Crist bebead,
 „þeóden brymfäst! Ve his þegnas synd
 „gecoren tō cempum: he is cýning on riht,
325. „vealdend and vyrhta vuldorþrymmes,
 „ān ēce god eallra gesceafta,
 „svá he ealle befêhd ānes crāftê
 „heofon and eorðan hālgum mihtum,
 „sigora sēlost. He þát sylfa cvād,
330. „fāder folca gehvās, and us fēran hêt
 „geond ginne grund gāsta streónan:
 „Farad nu geond ealle eorðan sceátas
 „emne svá vīde svá vāter bebūged
 „odde stedevangas stræte gelicgad!
335. „bodiad āfter burgum beorhtne geleāfan
 „ofer foldan fādm! ic eóv freodo healde.
 „Ne þurfan ge on þā fōre frātve lædan,
 „gold ne seolfor: ic eóv gōða gehvās
 „on eóverne āgenne dōm êst áhvette.““
340. „Nu þu seolfa meahst sfd ūserne
 „gehýfran hygeþancol: ic sceal hrade cunnan,
 „hvāt þu us tō dugudum gedōn ville.“
 Him þá ondsvarode ēce dryhten:
 „Gif ge syndon þegnas þäs þe þrym áhóf

309) bedæled MS. — 323) ve is MS. — 328) hefon MS.
 — 332) steatas MS. — 337) durfan MS. durfon Gr. K.

345. „ofer middangeard, svā ge me secgað,
 „and ge geheöldon, þät eöv se hālga beað,
 „þonne ic eöv mið gefeān ferian ville
 „ofer brimstreāmas, svā ge bēnan sint!“
 Þā in ceöl stigon collenfyrhde
350. ellenrōfe: æghvylcum veard
 on merefarode mōd geblissod.
 Þā ofer yða gesving Andreas ongann
 merelīdendum miltsa biddan
 vuldres aldor and þus vordum cvād:
355. „Forgife þe dryhten dōmveordunga,
 „villan on vorulde and in vuldre blæd
 „meotud manncynnes, svā þu me hafast
 „on þyssum sīdfāte sybbe gecyðed!“

III.

- Gesāt him þā se hālga holmvearde neah
360. ādele be ādelum: æfre ic ne hȳrde
 þon cymlicor ceöl gehladenne
 heahgestreōnum! hāled in sæton,
 þeōdnas þrymfulle, þegnas vlitige.
 Þā reordode rice þeōden
365. ēce almihtig, hēht his engel gān
 mærne maguþegn and mete syllan,
 frēfran feāsceaftes ofer flōdes vylm,
 þät hi þē eād mihton ofer yða geþring
 drohtað ādreōgan, þā gedrēfed veard
370. onhrēred hvālmere: hornfisc plegode,
 glād geond gārsecg and se græga mæw
 vālgifre vand; vedercandel svearc,
 vindas veōxon, vægās grundon,
 streāmas styredon, strengas gurrōn,
375. vādō gevætte, vāteregsa stōd
 preāta þrydum: þegnas vurdon
 acolmōde; ænig ne vēnde,
 þät he lifgende land begēte,
 þāra þe mid Andreas on eāgorstreām
380. ceöl gesōhte: nās him cūð þā gyt,
 hvā þam sæflotan sund visode.
 Him þā se hālga on holmvege
 ofer ārgeblond Andreas þā git
 þegn þeōden hold þanc gesāgde

[Cap. 7.]

354) cvād MS. — 367) feāsceaftne MS. Edd. — 384) þeoden MS. þeōdne G.

385. ricum ræsboran, þā he gereordod wæs:
 „Pe þissa swæsenda sôðfæst meotud
 „lifes leôhtfruma leân forgilde,
 „veoruda valdend, and þe vist gife
 „heofonlicne hlâf, svâ þu hyldo wið me
390. „ofer firigendstreâm freôde gecyðdest!
 „Nu synt gepreåde þegnas mîne,
 „geonge gûdrincas: gârsecg hlymmed,
 „geofon geôtende; grund is onhrêred,
 „deôpe gedrêfed; dugud is gesvenced,
395. „môdigra mægen miclum gebysgod!“
 Him of holme oncwâð hâleda scyppend:
 „Læt nu geferian flotan âserne
 „lid tō lande ofer lagufæsten
 „and þonne gebīdan beornas þīne
400. „âras on earde, hvāne þu eft cyme!“
 Edre him þā eorlas âgêfan ondsware,
 þegnas prohtearde (pafigan ne voldon,
 þæt hie forlêton ât lides stefnan
 leôfne lâreôv and him land curon):
405. „Hvider hveorfað ve hlâfordleāse
 „geômormôde gode orfeorme
 „synnum vunde, gif ve svicad þe?
 „Ve biôð lāde on landa gehvam
 „folcum fracode, þonne fira bearn
410. „ellenrôfe âht besittad,
 „hvylc hira sêlost symle gelæste
 „hlâforde ât hilde, þonne hand and rond
 „on beadvange billum forgrunden
 „ât nîdplegan nearu provedon.“
415. Þā reordade rice þeôden,
 værfæst cyning vord stunde âhōf:
 „Gif þu þegn sie þrymsittendes
 „vuldorcyninges, svâ þu vordê becvfst,
 „rece þā gerýnu, hū he reordberend
420. „lærde under lyfte! Lang is þes sidfæt
 „ofer fealuvne flōd: frêfra þīne
 „mæcgas on môde! mycel is nu gena
 „lād ofer lagustreām, land sviðe feorr
 „tō gesêcanne; sund is geblonden

[Cap. 8.]

389) -lice MS. — 390) firigend- MS. frigen- Grimm. —
 393) heofon Gr. geofon Etm. K. — 396) of helme? — 406) gôde
 G. K. — 410) æht Gr. âht K. — 413) foregrunden MS. —
 420) þes MS. þeos Gr. — 423) lād MS. Edd. — 424) sand
 MS. Edd.

425. „grund við greóte: god eáde mäg
 „heáðoltíðendum helpe gefremman.“
 Ongan þá gleávlíce gingran síne
 vuldorspêðige veras vordum trymman:
430. „Ge þát gehogodon, þá ge on holm stigon,
 „þát ge on fára folc feorh gelæddon
 „and for dryhtnes lufan deáð provodon
 „on Álmyrcna éðelrice,
 „sávlē gesealdon. Ic þát sylfa vāt,
 „þát us gescylded scyppend engla,
435. „veoruda dryhten: vāteregesa sceal
 „geþýð and gepreatod þurh þryðeyning,
 „lagu lācende líðra vyrðan.
 „Svā gesælde iu, þāt ve on sǣbate
 „ofer varudgevinn vada cunnedan
440. „farodridende: frēcne þāhton
 „egle eálāda, eāgorstreāmas
 „beóton bordstādu; brim oft oncvād
 „ýð óðerre: hvilum upp āstōd
 „of brimes bōsme on bātes fādm
445. „egesa ofer ýðlid. Álmhtig þær
 „meotud mancynnes on mereþyssan
 „beorht bāsnode: beornas vurdon
 „forhte on mōde, frides vilnedon
 „miltsa tō mærum. Þā seó menigo ongan
450. „clypian on ceóle, cýning sōna ārās,
 „engla eādgifa, ýðum stilde,
 „vāteres vālmum, vindas þreāde:
 „sǣ sessade, smylte vurdon
 „merestreāma gemeotu. Þā tīre mōd āhlōh,
455. „syddan ve gesēgon under svegles gang
 „vindas and vægas and vāterbrōgan
 „forhte gevordne for freān egesan.
 „Forþan ic eóv sōde secgan ville,
 „þāt næfre forlæted lifgende god
460. „eorl on eorðan, gif his ellen deáh!“
 Svā hleóðrode hālig cempa
 þeávum gepancul, þegnas lærde
 eādig oreta, eorlas trymede,
 óð þāt hie semninga slǣp ofereode
465. mēde be mǣste. Mere sveoderade,

425) grand? — 426) heado- *MS. K.* heado- *Grimm.* —
 439) vāda *MS. G.* vada *K.* — 445) -líð *MS. Gr.* -lid *Th.* —
 452) vindes *MS.* vindas *G.* — 453) sǣg essade *MS.* sǣ ses-
 sade *G. K.*

- yða ongin eft oncyrde,
 hreoh holmpracu: þá þam hálgan veard
 áfter gryrehville gást geblissod.
 Ongan þá reordigan rædum snottor
 470. vis on gevitte, vordlocan onspeónn:
 „Næfre ic sælidan sælran mætte
 „mácraftigran, þás þe me þynced,
 „rôrend rôfran rædsnotterran,
 „vordes vísran! Ic ville þe,
 475. „eorl unforcûd, áne nu gena
 „bêne biddan: þeáh ic þe beága lyt
 „sineveordunga syllan mihte
 „fætedsinces, volde ic freóndscipe,
 „þeóden þrymfást, þínne, gif ic mihte,
 480. „begitan góðne! þás þu gife hleótest
 „háligne hyht on heofonþrymme,
 „gif þu lidvërigum lárna þínra
 „ést vyrdest. Volde ic ánes tó þe,
 „cyneróf haled, cráftes neósan,
 485. „þát þu me getsæhte, nu þe tîr cyning
 „and miht forgef manna scyppend,
 „hû þu vægflotan väre bestémdon
 „sæhengeste sund vísige!
 „Ic vās on gifede iu and nu
 490. „syxyne sídum on sæbáte,
 „mere hrêrendum mundum freórig,
 „eágorstreámas: is þys áne má,
 „svá ic æfre ne geseah ænigne mann,
 „þryðbearn haled, þe gelicne
 495. „steóran ofer stáfnan! Streámvælm hviled,
 „beátad brimstáðo: is þes bāt ful-scrið,
 „færed fámigheals fugole gelicost,
 „glided on geofone. Ic georne vāt,
 „þát ic æfre ne geseah ofer yðlāfe
 500. „on sæ-leodan syllicran cráft:
 „is þon gelicost, svá he on landsceape
 „stille stande, þær hine storm ne mág
 „vind ávecgan ne vāterflōdas
 „breccan brontstāfne, hvāðere on.brim sneoved
 505. „snel under segle! Þu eart seolfa geong,
 „vigendra hleó, nalas vintrum frōd:

489) gifed = geofon? — 496) brim stáðo *K.* þes *MS.*
 þeos *G.* ful scrið *MS.* ful-scrýð *Gr. K.* — 497) færed *MS.*
 fered *G.* — 500) on sæ leodan *MS.* lædan *G.* — 501) he *sc.*
 þes bāt; lānsceape *MS.* — 504) brond- *MS.* *Edd.* snoved *MS.*

- „hafast þe on fyrhde farodlācende
 „eorles ondsware, æghvylces canst
 „vorda for vorulde vislic andgit.“
 510. Him ondsvarode ēce dryhten:
 „Oft þāt gesæled, þāt ve on sæ-lāde
 „scipum under scealcum, þonne sceōr cymed,
 „brecad ofer bādveg brimhengestum:
 „hvilum us on f̃dum earfodlice
 515. „gesæled on sæve, þēh ṽ sidnēsan
 „frēcne gefēran. Flōdvylm ne m̃ag
 „manna ænigne ofer meotudes ēst
 „lungre gelettan: āh him lifes geveald,
 „se þe brimu binded, brūne f̃da
 520. „þ̃f̃d and preatad; he þeodum sceal
 „racian mid rihte, se þe rodor āhōf
 „and gefastnode folmum sinum,
 „vorhte and vredeðe, vuldres fylde
 „beorhtne boldvelan, svā gebledsod veard
 525. „engla ēdel purh his ānes miht.
 „Forþan is ges̃yne sōd orgete
 „cūð oncnāven, þāt þu cyninges eart
 „begen gebungen prymsittendes,
 „forþan þe sōna s̃æholm oncneov,
 530. „gārsecges begang, þāt þu gife hāfdes
 „hāliges gāstes: hār̃n eft onvand,
 „ār-f̃da geblood; egesa gestilde,
 „vidfādme ṽæg, ṽadu svādorodon,
 „seodðan hie ongēton, þāt þe god hāfde
 535. „ṽære bevunden, se þe vuldres bl̃æd
 „gestadolade strangum mihtum.“
 Pā hleodrade hālgan stefne
 cempa collenferhð, cyning vyrðude
 vuldres valdend and þus vordum evād:
 540. „Ves þu gebledsod, brego mancynnes,
 „dryhten hælend! ā þ̃n dōm lyfað,
 „ge ñeh ge feor is þ̃n nama hālig
 „vuldr̃e gevlitegað ofer verpeōða,
 „miltsum gem̃ærsod! Ñænig manna is
 545. „under heofonhvealfe h̃aleda cynnes,

507) -lacende MS. -lācendes G. — 512) nach scealcum
 soll ein Blatt des MS. ausgeschnitten sein; es fehlt aber nichts, wie
 auch Grimm bemerkt. — 515) sidnesan G. sid nesen („live through
 our journey“) K. — 521) racian MS. rædan G. K. — 532) ār
 f̃da G. K. ār-f̃da (der Ruderwogen) Dietrich. — 535) be-
 vunde MS.

- „þátte árecean mæg odde rim vite,
 „hú þrymlíca, þeóða baldor
 „gásta geóccend, þíne gife dælest!
 „Húru is gesýne, sávla nergend,
 550. „þát þu þissum hysse hold gevrurde
 „and hine geongne geofum vyrðodest,
 „vísan gevitté and vordevidum!
 „ic át efenealdum æfre ne mætte
 „on mōdsefan mǣran snyttro.“

IV.

555. Him þā of ceole oncvād cyninga vuldor, [Cap. 16.]
 frāgn fromlice fruma and ende:
 „Saga þances gleāv þegn, gif þu cunne,
 „hú þāt gevrurde he verum tveónum,
 „þāt þā árleásan invidþancum
 560. „Judéa cynn víð godes bearne
 „áhóf hearmevide, hǣled unsælige!
 „nō þær gelyfdon in hira líffruman
 „grome gealgmōde, þāt he god vǣre,
 „þeáh þe he vundra feala veorodum gecýðde
 565. „sveotulra and gesýnra: synnige ne mihton
 „oncnāvan þāt cynebearn, se þe ácnened veard
 „tō hleo and tō hrōdre hǣleda cynne,
 „eallum eordvarum. Ádelinge veōx
 „vord and vísdom and he þāra vundra á
 570. „dōm ágende dæl ænigne
 „frātre þeóde beforan cýðde.“
 Him þā Andreas ágef andsvare:
 „Hú mihte þāt gevyrdan in verþeóde,
 „þāt þu ne gehýrde hælendes miht,
 575. „gumena leofof, hú he his gife cýðde
 „geond voruld víde vealdendes bearn?
 „Sealde he dumbum gesprec, deáfe gehýrdon,
 „healtum and hreófum hyge blissode,
 „þā þe limseóce lange vǣron,
 580. „vérige, vanhǣle, vítum gebundene:
 „áfter burhstedum blinde geségon,
 „svá he on grundvǣge gumena cynnes
 „manige missenlice men of deáde

546) mæge? — 552) vis on *MS. Edd.* — 553) æfen-
ealdum *MS.*

556^b) *d. i. er der da ist das A und das O.* — 569) ah he
MS. Edd. — 575) gif *MS.*

- „vordê avehhte. Svylice he eac vundra feala
 585. „cynerôf cýðde þurh his cræftes miht:
 „he gehâlgode for heremâgene
 „vin of vâtere and vendan hêt
 „beornum tō blisse on þā beteran gecynd;
 „svylice he âfêdde of fixum tvâm
 590. „and of fif hlāfum fira cynnes
 „fif þûsendo: fêðan sæton
 „reomigmôde, reste gefêgon
 „vêrige âfter vâde, viste þêgon
 „menn on moldan, svâ him gemêdost vâs.
 595. „Nu þu miht gehýran, hyse leófesta,
 „hû us vuldres veard vordum and dædum
 „lufode in life and þurh lâre speón
 „tō þam fâgeran gefeân, þær freó mōton
 „eádige mid englum eard veardigan,
 600. „þā þe âfter deáde dryhten sêcað.“
 Þa gen veges veard vordhord onleác,
 beorn ofer bolcan beald reordade:
 „Miht þu me gesaegan, þæt ic sôð vite,
 „hvâðer vealdend þin vundor on eorðan,
 605. „þā he gefremede, nalas feám síðum,
 „folcum tō frôfre, beforan cýðde,
 „þær bisceopas and bôceras
 „and ealdormenn âht besæton-
 „mâdel-hegende? Me þæt þynced,
 610. „þæt hie for æfstum invit syredon
 „þurh deópne gedvolan deóflas lārum:
 „hâled hinfuse hýrdon tō georne
 „vráðum værlogan; hie seó Vyrð besvác,
 „forleólc and forlærde: nu hie lungre sceolon
 615. „verige mid verigum vrâce þrovian,
 „biterne bryne on banan fádme!“
 Him þā Andreas âgef andsvare:
 „Secge ic þe tō sôðe, þæt he svide oft
 „beforan fremede folces ræsvum
 620. „vundor âfter vundre on vera gesiehðe
 „svylice deogollíce dryhten gumena
 „folcræd fremede, svâ he tō fríde hogode.“
 Him andsvarode âðelinga helm:
 „Miht þu vís hâled vordum gesecgan,
 625. „maga mōðe rôf, mægen þā he cýðde
 „deórmōd on digle, þā mid dryhten oft.

[Cap. 11.]

608) æht *Gr.* äht *K.* — 612) hyn- *MS.* — 618) secge *MS.* sage *G.*

- „rodera rædend rûne besseton?“
 Him þá Andreas andsvare ágef:
 „Hvæt frinest þu me, fræa leófesta,
 630. „vordum vrátlicum and þe vyrda gehvære
 „þurh snyttra cráft sôð oncnávest?“
 Þá git him væges veard við þingode:
 „Ne frine ic þe for tæle nu þurh teónevide
 „on hranráde, ac mîn hige blissað,
 635. „vynnum vridað þurh þine vordlæde
 „ædelum êcne! ne eom ic âna þæt,
 „ac manna gehvam môd bið on hyhte,
 „fyrhð áfrêfred, þam þe feor oððe neáh
 „on môðe geman, hû se maga fremede,
 640. „godbearn on grundum: gâstas hveorfon
 „sôhton síðfrome svegles dreámas
 „engla êðel þurh þá æðelan miht.“
 Edre him Andreas ágef andsvare:
 „Nu ic on þe sylfum sôð oncnáve
 645. „visdômes gevit vundorcráfte
 „sigespêd geseald, snyttrum blóved
 „beorhtre blisse breóst innanveard,
 „nu ic þe sylfum secgan ville
 „ôr and ende, svâ ic þæs æðelinges
 650. „vord and visdôm on vera gemôte
 „þurh his sylfes mûð symle gehýrde.
 „Oft gesamnodon síðe herigeas,
 „folc unmæte, tó freán dôme,
 „þær hie hyrenodon háliges lare.
 655. „Ponne eft gevât æðelinga helm
 „beorht blædgifa in bold ôðer,
 „þær him tógenes god hêrigende
 „tô þam meðelstede manige cômôn
 „snottere selerædend: symble gefêgon
 660. „beornas blidheorte burhveardes cymê.
 „Svâ gesælde iu, þæt se sigedêma
 „fêrde, fræa mihtig: nâs þær folces mâ
 „on síðfate smra leóða.
 „nemne ellefne orettmægas
 665. „geteled tîreádige, he vâs tvelfta sylf.
 „Pa ve becômon tó þam cynestôle,
 „þær getimbred vâs tempel dryhtnes

[Cap. 12.]

631) snyttra *MS.* snyttru *G.* — 633) frime *MS.* nu þurh
MS. ne þurh *Edd.* — 635) -læde *MS.* -læde *G. K.* —
 640) hveorfon *MS.* hvurfon *G.* — 649) ôor *MS.* — 663) síð-
 fate *MS. G.* -fate *K.*

- „heah and horngeap hæledum gefrēge,
 „vuldrē gevlitegod. Us vordē ongan
 670. „purh invitþanc ealdorsacerd
 „herme hyspan, hordlocan onspeon,
 „vrōht vebbade: he on gevitte oncneov,
 „þæt ve sōdfāstes svaðe folgodon,
 „læston lārcvide; he lungre āhōf
 675. „vōde viderhydig veān onblonden:
 „Hvāt ge syndon earne ofer ealle menn!
 „vadað vidlāstas, veorn gefērað
 „earfōdsīða, ellpeōdiges nu
 „butan leódrihte lārum hýrað
 680. „eādiges orhlytte, ādeling cýðað,
 „secgað sōðlice, þæt mid suna meotudes
 „drohtigen dāghvāmlice! þæt is dugudum cūð,
 „hvanon þam ordfruman āðelu onvōcon:
 „he vās āfēded on þysse folcsceare
 685. „cildgeong ācenned mid his cneómāgum;
 „þus syndon hāten hāmsittende
 „fāder and mōdur, þās ve gefrāgen habbað
 „purh mōdgemynd, Maria and Joseph:
 „syndon him on ādelum ōðere tvegen
 690. „beornas geborene brōðorsybbum
 „suna Josephes, Simon and Jacob.“
 „Svā hleódrodon hāleda ræsvan,
 „dugōð dōmgeorne, dyrnān pohton
 „meotudes mihte: mān eft gehvearf,
 695. „yfel endeleās, þær hit ær ārās.
 „Þā se peōden gevāt pegna heapē
 „fram þam medelstede mihtum gesvīded,
 „dugeda drihten, sēcan digol land:
 „he purh vundra feala on þam vēstenne
 700. „crāfta gecýððe, þæt he vās cyning on riht
 „ofer middangeard māgenē gesvīded,
 „valdend and vyrhta vuldorþrymmes,
 „ān ēce god eallra gesceafta,
 „svylce he ōðerra unrīm cýððe
 705. „vundorvorca on vera gesylde.
 „Syððan eft gevāt ōdrē sidē
 „getrumē myclē, þæt he in temple gestōd,
 „vuldres aldr. Vordhleóðor āstāg
 „geond heāhræced; hāliges lāre

[Cap. 13.]

669) huscvorde *MS. Edd.* — 682) dāghvāmlice *MS.*
 -hvāmlice *K.* — 696) heare *MS.* hearra *G.* — 709) -ræced
MS. -reced *G. K.*

710. „synnige ne svulgon, þeah he sôðra svâ feala
 „tâcna gecyððe, þær hie tō sêgon.
 „Svylce he vrätlice vunder-âgräfene
 „anlicnesse engla stnra
 „geseh sigora frêa on seles vage
715. „on tvâ healfe torhte gefrätved.
 „vltige gevorhte; he vordê cväd:
 „„Pis is anlicnes engelcynna
 „„þas breместan mid þam burgvarum
 „„in þære ceastre is: Cheruphim and Seraphim
720. „þa on svegeldreámum syndon nemned;
 „fore onsýne êcan dryhtnes
 „standað stidferhðe, stefnum hêrigað
 „hâlgum hleóðrum heofoncyniges þrym,
 „meotudes mundbyrd. Her âmearcod is
725. „hâligra hiv þurh handmâgen
 „âvriten on vealle, vuldres þegnas.““
 „Þa gen vordê cväd veoruda dryhten
 „heofonhâlig gâst fore þam heremâgene:
 „„Nu ic bebeóðe beâcen âtývan,
730. „vundor geveorðan on vera gemange,
 „„þæt þeós onlicnes eorðan sêce
 „„vltig of vage and vord sprece,
 „„secege sôðevidum, [þæt ic eom sunu godes];
 „„þý sceolon gelyfan [leóða ræsvan]
735. „eorlas on cyððe, hvät mîm âdelo sien!““ [Cap. 14.]
 „Ne dorste þa forhylman hælendes bebod
 „vundor fore veorodum, ac of vealle âhleóp
 „frôð fyrngeveorc, þæt he on foldan stôð,
 „stân fram stâne: stefn âfter evom
740. „hlûd þurh heardne, hleóðor dynede,
 „vordum vemde (vrätlic þahte
 „stidhygendum stânes onginn),
 „sevde sacerdas sveotolum tâcnum,
 „vitig verede and vordê cväd:
745. „„Ge synd unlæde earmra gepohta
 „„searovum besvicene oððe sêl nyton
 „„môðê gemyrðe! ge monetigað
 „„godes êce bearn and þone þe grund and sund,
 „„heofon and eorðan and hreó vægas,
750. „„salte sæstreâmas and-svegl uppe

715) d. i. einen zur Rechten und einen zur Linken des Tempels.
 — 719) et MS. G. and K. — 725) hiv MS. G. — 737) ahleov
 MS. âhleóp G. K. — 741) vemde G. K. — 743) septe MS. —
 744) vttig Gr. K.

- „„„amearcode mundum stnum!
 „„„Pis is se ilca ealvalda god,
 „„„pone on fyrndagum fāderas cūdon;
 „„„he Abrahame and Isace
 755. „„„and Jacobe gyfe bryttode,
 „„„velum veordode, vordum sǣgde
 „„„ærest Abrahame ǣdeles geþingu,
 „„„þæt of his cynne cenned sceolde
 „„„veorðan vuldres god: is seó vȳrd mid eóv
 760. „„„open orgete, mǣgan eágum nu
 „„„geseón sigores god, svegles ágend.“““
 „„„After þyssum vordum veorud hlosnode
 „„„geond þæt side sel, svigodon ealle. [Cap. 15.]
 „„„Pá þá yldestan eft ongunnon
 765. „„„secgan synfulle (sôð ne oncneóvan),
 „„„þæt hit drýcráftum gedôn vǣre,
 „„„scíngelácum, þæt se scýna stán
 „„„mælde for mannum: mǣn vridode
 „„„geond beorna breóst, brandhāta nif
 770. „„„veóll on gevitte, veorm blædum fǣg,
 „„„ǣttor ǣlfale; þær [veard] orcnāve
 „„„þurh teónevide tveógende móð,
 „„„mǣcga misgehyd mordre beunden.
 „„„Pá se þeóden bebeád þryðveorc faran
 775. „„„stán stræte of stede vange
 „„„and forð gǣn, foldveg tredan,
 „„„grēne grundas, godes ærendu
 „„„lǣrum lædan on þá leóðmearce
 „„„tô Channanêum, cyninges vordé
 780. „„„beóðan Abrahame mid his eaforum tvæm
 „„„of eordscrāfe ærist fremman,
 „„„lætān landreste, leodo gadrigean,
 „„„gāste onfōn and geógudhāde,
 „„„ednivinga andveard cuman
 785. „„„fróde fyrnveotan, folce gecýðan,
 „„„hvylcne hie god mihtum ongiten hǣfdon.
 „„„Gevāt he þá fēran, svā him frēa mihtig
 „„„scyppend vera gescrifēn hǣfde,
 „„„ofer mearcpadu, þæt he on Membre becom
 790. „„„beorhte blīcan, svā him bebeád meotud,
 „„„þær þá lichoman lange þrage
 „„„heáh fādera hrā beheled vǣron.

757 u. 780) habrahame *MS.* — 775) [on] stræte *K.* — 777) ærendu
MS. — 781) ærest *MS. G.* ærist *K.* — 783—84) geógudhādes
 ednivinge *K.* — 786) god-mihtum? — 789) -padu *MS.* -vadu *G. K.*

- „Hêt þá öfstlice up ástandan
 „Abraham and Isaac, ádeling þridðan
 795. „Jacob of greöte tó godes gepinge
 „snéome of slæpe þám fæstan, hêt hie tó þam síðe gyrvan,
 „faran tó freán dóme: sceoldon hie þam folce gecýðan,
 „hvá át frumsceafte furdum teóde
 „eordan eallgréne and upheofon,
 800. „hvær se vealdend være, þe þát veorc stadolade.
 „Ne dorston þá gelettan leng övihte
 „vuldorecyniges vord: geveotan þá þá vitigan þrý
 „móðige mearcland tredan, forlætan moldern vunigean
 „open eordscráfu; völdon hie ádre gecýðan
 805. „frumveorca fæder. Þá þát folc geveard
 „egesán geacloð, þær þá ádelingas
 „vordum veorðodon vuldres aldor.
 „Hie þá ricene hêt rices hyrde
 „tó eáðvelan öðré síðe
 810. „sêcan mid sybbe svegles dreámas
 „and þær tó víðan feore villum neótan.
 „Nu þu miht gehýran, hýse leófesta,
 „hú he vundra vorn vordum cýðde,
 „svá þeah ne gelyfðon lárúm sínum
 815. „móðblinde menn! Ic vát manig nu gyt
 „mycel mære spell, þe se mágna fremede
 „roðera ræðend, þá þu áráfnan ne miht,
 „hredré behabban hygeþances gleáv.“

V.

- Pus Andreas onðlangne dæg
 820. hêrede hleóðorevidum háliges lare,
 öð þát hine semninga slæp ofereode
 on hronráde heofoncyninge nêh.
 Þá gelæðan hêt lifes brytta
 ofer ýða geþræc englas síne,
 825. fæðmum ferigean on fæder väre
 leófne mid lissum ofer lagufæsten,
 öð þát sævêrige slæp ofereode.
 Purh lyft gelác on land becvom
 tó þære ceastre, þe him cýning engla
 830. [in Achaia ær getácnode].
 [Geviton] þá þá aras [eft] síðigean
 eáðige on upveg éðles neósan,
 létón þone hálgan be herestræte

[Cap. 16.]

794) habraham *MS.* — 803) forlétón?
 828) lyft-gelác *Edd.* — 829) cining *MS.*

- svefan on sybbe under svegles hleo,
 835. bliðne hfdan burhvealle neh,
 his niðhetum, nihtlangne fyrst,
 oð þat dryhten forlēt dāgcandelle
 scire scinan: sceadu svederodon
 vonn under volcnum; þā com vederes blæst,
 840. hādor heofonleoma ofer hofu blīcan.
 Onvōc þā vīges heard, vang sceāvode: [Cap. 17.]
 fore burggeatum beorgas steāpe
 hleoðum hlifodon; ymbe hārne stān
 tigelfāgan trafu torras stōdon,
 845. vindige veallas. Pā se vīs oncneōv,
 þat he Marmedonia mægde hāfde
 sidē gesōhte, svā him sylf bebeād
 and him foregescrāf fāder mancynnes.
 Gesēh he þā on greōte gingran sīne
 850. beornas beadurōfe biryhte him
 svefan on slæpe; he sōna ongann
 vīgend veccean and vordē cwād:
 „Ic eōv secgan mæg sōð orgete,
 „þat us gystran dāge on geofones stream
 855. „ofer ārvelan āðeling feredel
 „in þam ceōle vās cyninga vuldor,
 „valdend verpeōda: ic his vord oncneōv,
 „þēh he his mægvlite bemiden hāfde.“
 Him þā āðelingas ondsveorodon
 860. geonge gēncvidum gāstgerfnum:
 „Ve þe, Andreas, eāde gecfōðad
 „sīð ūserne, þat þu sylfa miht
 „ongitan gleāvlice gāstgehygdum!
 „Us sāvērige slæp ofereode;
 865. „þā cōmon earnas ofer fōða vylm
 „[faran] on flyhte fēðerum hrēmige,
 „us of slæpendum sāvle ābrugdon,
 „mid gefeān feredon flyhte on lyfte
 „brehtnum bliðe beorhte and līde,
 870. „lissum lufodon and hi lofe vūnedon:
 „þær vās singal sang and svegles gong,
 „vlitig veoroda heāp and vuldres preāt.
 „Ūtan ymbe āðelne englas stōdon
 „þegnas ymb þeōden þūsendmælum.
 875. „hēredon on hēhdo hālgan stefne

848) þam him *MS. Edd.* — 850) birihte *G.* — 855) gyr-
 stran *MS. gistran G.* — 857) veordode *MS.* — 861) eāde
MS. eade G. K. — 869) brehtam *K.* — 871) and *Preposition?*

- „dryhtna dryhten: dreám vās on hyhte.
 „Ve þær heāhfāderas hālige oneneōvon
 „and martyra māgen unlytel:
 „sungon sigedryhtne sōðfāstlic lof
 880. „dugod dōmgeorne; þær vās Dāuid mid
 „eādīg oretta Essages sunu
 „for Crist cūmen, cyning Israhēla:
 „Svylce ve gesēgon for suna meotudes
 „ādelum ēcne eōvic standan
 885. „tvelfe getealde tīreādige hāled;
 „eōv þegnodon prymsittende
 „hālige heāhenglas: þām bið hāleda vell,
 „þe þāra blissa brūcan mōton!
 „Þær vās vuldres vynn, vīgendra prym,
 890. „ādelic onginn; nās þær ænigum gevinn:
 „þām bið vræstīd vitod, vīte geopenad,
 „þe þāra [gefeāna] sceal framde veorðan,
 „heān hvearfian, þonne heonon ganged!
 „Pā vās mōðsefa myclum geblissod
 895. hāliges on hredre, syddan hleoðorevide
 gingran gehýrdon, þāt hie god volde
 onmunan svā mycles ofer menn ealle,
 and þāt vord gecvād vīgendra hleo:
 „Nu ic, god dryhten, ongiten hābbe,
 900. „þāt þu on farodstræte feor ne være,
 „cyninga vuldur, pā ic on ceol gestāh,
 „þēh ic on fýdfare engla þeoden
 „gāsta geōcend ongitan ne cūde!
 „Veorð me nu milde, meotud ālmihtig,
 905. „blīde beorht cyning! ic on brimstreāme
 „sprāc vorda vorn, vāt āfter nu,
 „hvā me veordmyndum on vudubāte
 „ferede ofer flōdas: þāt is frōfre gāst
 „hāleda cynne; þær is help gearu
 910. „mīlts āt mærum manna gehvylcum,
 „sigorspēd geseald, þam þe sēced tō him!
 „Pā him fore eāgum onsýne veorð
 „ādeling oðfýved in þā ilcan tīd
 „cyning cvicera gehvās þurh cnihtes hād;
 915. „pā he vordē cvād, vuldres āldor:
 „Ves þu Andreas hāl mid þās villgedryht
 „ferð gefeōnde! ic þe frīdē healde,
 „þāt þe ne mōton māngenīdlan

[Cap. 18.]

882) cining MS. — 892) [gefeāna] G. — 893) gangad
 MS. G. K. — 912) verð MS. — 914) cining MS. — 917) forð?

- „grame grynsmidas gāste gescedðan.“
 920. Feoll þā tō foldan, friodo vilnode
 vordum vīs hāled, vinedryhten frāgn:
 „Hū gevorhte ic þāt, valdend fira,
 „synnig við seolfne sāvla nergend,
 „þāt ic þe svā gōðne ongitan ne meahte
 925. „on vægfære, þær ic vorda gesprāc
 „mīnra for meotude mā þonne ic sceolde?“
 Him andsvarode ealvalda god:
 „Nō þu svā svīde synne gefremedest,
 „svā þu in Achaiā ondsāc dydest,
 930. „þāt þu on feorvegas fēran ne cūde
 „ne in þā ceastre becuman meahte,
 „þing gehegan þreōra nihta
 „fyrstgearnearces, svā ic þe fēran hēt
 „ofer vega gevinn. Vast nu þē gearvor,
 935. „þāt ic eāde mæg ānra gehvylcne
 „fremman and fyrðran frēonda mīnra
 „on landa gehvylc, þær me leōfost bið.
 „Āris nu hrādlice, ræd ādre ongit,
 „beorn gebledsod, svā þe beorht fader
 940. „geveordad vuldorgifum tō vīdan aldre
 „crāfte and mihte! þu in þā ceastre gong
 „under burglocan, þær þīn brōðor is!
 „Vāt ic Matheus þurh mænra hand
 „hrīnan heorudolgum, heāfodmagan
 945. „searonettum beseted: þu hine sēcan scealt,
 „leōfne ālȳsan of lādra hete
 „ond eal þāt mancynn, þe him mid vunige
 „elpeōdigra invitvrāsum
 „bealuve gebundene. Him sceal bōt hrade
 950. „veorðan in vorulde and in vuldre leān,
 „svā ic him sylfum ær secgende vās.
 „Nu þu Andreas scealt edre genēðan
 „in gramra gripe: is þe gūð veotod
 „heardum heornsvengum, sceal þīn hrā dælan,
 955. „vundum veorðan vāttre gelficost,
 „faran flōðē blōð. Hie þīn feorh ne māgon
 „deāde gedælan, þēh þu drype þolie,
 „synnigra slege, þu þāt sār āber!
 „ne læt þe āhveorfan hādenra prym,
 960. „grim gārgevinn, þāt þu gode svīce

931) mehte *MS.* — 934) vega *G.* vega (*væga*) *K.* —
 944) -magum *MS.* -magan *G. K.* — 945) -mettum *MS.* —
 947) mancynn *MS. G.* manegu *K.* — 948) el- *Gr.* āl- *K.* —
 954) scel *MS.*

- „dryhtne þinum! ves á dômes georn!
 „læt þe on gemyndum, hū þāt manegum veard
 „fira gefrēge geond feala landa,
 „hū me bysmredon bendum fæstne
 965. „veras vansælige, vordum tyrgdon,
 „slōgon and svungon! synnige ne mihton
 „þurh særevide sōð gecyðan.
 „Pā ic mid Judēum gealgan þehte,
 „rōð vās āræred, þær rinca sum
 970. „of mīnre sīðan svāt út forlēt
 „dreór tō foldan. Ic ādreāh feala
 „yrmda ofer eorðan, volde eov on þon
 „þurh blīðne hige bysen onstellan,
 „svā on ellþeode fved vyrðeð.
 975. „Manige syndon in þysse mæran byrig
 „þāra þe þu gehveorfest tō heofonleōhte
 „þurh mīnne naman, þeah hie mōðres feala
 „in fyrndagum gefremed habban.“
 Gevāt him þā se hālga heofonas sēcan
 980. eallra cyninga cyning þone clānan hām
 eadmēdum upp: þær is ār gelang
 fira gehvylcum, þam þe hie findan cann!

VI.

- Pā vās gemyndig mōdgeþyldig [Cap. 19.]
 beorn beaduve heard, eode in burh hræde
 985. anræd oretta elnē gefyrdred,
 maga mōðe rōf meotude getreove,
 stōp on stræte, stig vīsode,
 svā him nænig gumena ongitan ne mihte
 synfulra geseon: hāfde sigora veard
 990. on þam vangstede vāre betolden
 leofne leódfruman mid lofe sīnum.
 Hāfde þā se ādeling in-gebrungen
 Cristes cempa carcerne nēh.
 Gesēh he hādenra hlōð ātgādere
 995. fore hlindura hyrdas standan
 seofone ātsomne: ealle svylt fornam,
 druron dōmleāse: deādræs forfēng
 hāleð heorodreorig, þā se hālga gebād
 bilvitne fāder breōstgehygdum,
 1000. hērede on hēhðo heofoncyninges

964) bennum *MS. Edd.* — 978) habban *MS. G.* habben *K.*
 — 980) cinig *MS.* — 988) hine? — 999) bilvytne *MS.*

- god dryhten dōm. Duru sōna onarn
 þurh handhrine hāliges gāstes
 ond þær in eode elnes gemyndig
 hāle hildedeór: hǣdene svæfon
1005. dreórē druncne, deáðvang rudon.
 Geseh he Matheus in þam mordorcōfan
 hāled hygerōfne under heolstorlocan
 secgan dryhtne lof, dōmveordinga
 engla þeódne. He þær āna sāt
1010. geodum geómor in þam gnornhofe,
 geseh þā under svegle svæsne gefēran,
 hālig hāligne: hyht vās genivad.
 Árās þā tōgēnes, gode þāncade,
 þās þe hie onsunde æfre mōston
1015. geseón under sunnan. Syh vās gemæne
 bām þām gebrōðrum, blis ednive;
 æghvāder oðerne earmē beþehte,
 cyston hie and clypton: Criste væron begen
 leófe on mōde. Hie leóht ymbscān
1020. hālig and heofontorht; hreðor innan vās
 vynnum āvelled. Þā vordē ongan
 ærest Andreas ādelne gefēran
 on clāstorcleófan mid evide snum
 grētan godfyrhtne, sæde him gūðgeþingu,
1025. feohtan fāra monna: „Nu is þīn folc on luste
 „hāled hyder on

* * *

[Cap. 20.]

2. gevyrht eardes neósan.“
 After þyssum vordum vuldres þegnas
 begen þā gebrōðor tō gebede hyldon,
1030. sendon hira bēne fore bearn godes.
 Svylce se hālgā in þam hearmlocan
 his god grētte and him geóce bād
 hælend helpe, ærþon hrā crunge
 fore hǣdenra hildeþrymme,
1035. ond þā gelædde of leodobendum
 fram þam fāstenne on frid dryhtnes
 tu and hund-teontig geteled rimē
 svylce feóvertig [eác feorcundra]

[Cap. 21.]

1001) gōd *MS.* — 1002) hanhrine *MS.* — 1005) deáð
 vangrudon *Gr.* deáðvang ridon *K.* rudon *von reódan rubefacere.*
 — 1010) geodum? — 1011) þa *MS.* þær *G.* — 1020) hrēðor
Gr. hrēðer *K.* — 1026) ein Blatt des *MS.* ist ausgeschnitten. —
 1032) grete *MS.*

- generede fram nīde: þær he nænigne forlēt
 1040. under burglocan bendum fæstne,
 ond þær vīfa þā gyt veorodes tō eācan
 ānes vana ealra fiftig
 forhte gefreodode. Fāgen væron sīdes,
 lungre leórdan, nalas leng bidon
 1045. in þam gnornhofe gūdgēpingo.
 Gevāt þā Matheus menigo lædan
 on gehyld godes, svā him se hālga bebeād,
 veorod on vīlstd volcnum bepehte,
 þy lās him scyldhātan scyððan cōmon
 1050. mid earhfare ealdgenidlan,
 þær þā mōdigan mid him mādēl gehēdan
 treōvgeþoftan, ær hi on tu hveorfan:
 ægðer þāra eorla ōðrum trymede
 heofonrices hyht, helle vītu
 1055. vordum verede. Svā þā vīgēnd mid him
 hælēd higerōfe hālgum stefnum
 cēpan coste cýning veordadon,
 vyrda valdēnd, þās vuldres ne bið
 æfre mid eldum ende befangen.

VII.

1060. Gevāt him þā Andreas inn on ceastre [Cap. 22.]
 glādmōd gangan, tō þās þe he gramra gemōt
 fāra folcmāgen gefrāgen hāfde,
 ōð þāt he gemētte be mearcþaðe
 standan stræte neāh stapul ærenne.
 1065. Gesāt him þā be healfe, hāfde hluttre lufan,
 ēce upgemynd engla blisse:
 þanon bāsnode under burhlocan,
 hvāt him gūðveorca gifede vurde.
 Þā gesamnedon sīde herigeas,
 1070. folces frumgāras; tō þam fāstenne
 værleāsra verod væpnum cōmon,
 hæðne hildfreca, tō þās þā hāftas ær
 under hlinscuvan hearm þrovedon.

1039) nænige *MS.* K. nænigne *G.* — 1040) bennum *MS.*
 — 1041) on þær *MS.* ond þær *G.* ne þær *K.* — 1042) vana
 þe fiftig *MS.* vana . . . þe fiftig *Edd.* *Nach dem Griechischen*
Originale waren es 270 Männer und 49 Frauen. — 1049) scyld
 hatan *G.* hātan *K.* *Es sind die Schergen, δῆμοι, unser Schult-*
heiss (vgl. v. 1148). — 1052) hveorfon *MS.* hveorfon *G.*
 1061) gangen *MS.*

- Vēndan and voldon viderhygende
 1075. þæt hie on elpeódigum æt gevorhton,
 veotude viste: him seó vên geleáh,
 syddan mid cordre carcernes duru
 eorre ascherend opene fundon,
 onhliden hamera geveore, hyrdas deåde.
 1080. Hie þá unhydige eft gecyrdon
 luste belorene lād spell beran,
 sǣgdon þam folce, þæt þær feorreundra
 ellreordigra ænigne tō lāfe
 in carcerne cvic-ne gemetton,
 1085. ah heorodreórige hyrdas lāgan
 gæsne on greóte gāstē berofene
 fægra flæschaman. Þā veard forht manig
 for þam færspele folces ræsva,
 heán hygegeómor hungres on venum,
 1090. blātes beódgastes. Nyston beteran ræd,
 þonnē hie þā belidenan him tō lifnere
 [deåde] gefeormedon: duruþegnum veard
 in āne tid eallum ātsomne
 þurh heard gelāc hildbedd stǣred.
 1095. Þā ic lungre gefrāgn leóde tōsomne
 burgvaru bannan: beornas cōmon
 viggendra preāt vīgum gengan
 on mearum mōdige mǣdel-hegende
 āscum dealle. Þā vās eall geador
 1100. tō þam þingstede þeód gesamnod,
 lēton him betveónum tǣn visian
 hvylene hira æreat ôdrum sceolde
 tō fôddurþege feores ongyldan,
 hluton hellerāftum hæðengildum,
 1105. teledon betvinum. Þā se tǣn gehvearf
 efne ofer ænne ealdgestīða,
 se vās uðveota eorla dugode
 heriges on ôre. —Hrāde siððan veard

[Cap. 23.]

1074) -hycende *MS.* — 1080) unhydige *MS.* — 1084) cvicne gemette *MS.* cvicne ne gemetton *G.* cvicne ne metton *K.* — 1085) ac *K.* lagan *MS.* lægon *G.* — 1091) behlidenan *MS.* *Edd.* — 1092) deåde von *Ettm.* ergänzt; 1092^b—94 bezieht sich auf den oben erzählten Tod der Wächter; das Griechische Original berichtet in Cap. 22 noch, wie den Schergen, als sie die todten Wächter zur Speise zubereiten wollten, auf das Gebet des Andreas die Messer entfielen und die Hände versteinerten, sodass (aus Furcht vor der vermeintlichen Zauberei) das Verspeisen der Todten unterblieb: dies hat der Dichter übergangen. — 1101) tǣ an *MS.*

- fetorvrásum fást feores orvêna:
1110. cleopodê þā collenferhð cearegan reorde,
cvað, he his sylfes sunu syllan volde
on æhtgeveald, eaforan geongne,
lifes tō lisse. Hie þā lāc hraðe
þēgon tō þance: þeod vās oflysted
1115. metes mōdgeomre, nās him tō mādme vynu,
hyht tō hordgestreónum; hungre væron
pearle gepreatod, svā se þeodsceada
reov ricsode. Þā vās rinc manig
gudfrec guma ymb þās geongan feorh
1120. breostum onbryrðed tō þam beadulāce.
Vās þāt veatācen vide gefrēge
geond þā burh bodad beorne manegum,
þāt hie þās cnihtes cvealm cordrē gesōhton
dugude and eogode, dæl onfēgon
1125. lifes tō leofne. Hi lungre tō þās,
hæden herigveardas, here samnodan
ceastre varena, cyrm upp āstāh.
Þā se geonga ongann geomran stefne
gehāfted for herige hearmleod galan,
1130. freōnda feasceaft frides vilnian:
ne mihte earmsceapen āre findan
freode āt þam folce, þe him feores volde
ealdres geunnan; hāfdon āglæcan
sācce gesōhte, sceolde sveordes ecg
1135. scearp and scūrheard of sceadan folme
fyrmaelum fāh feorh ācsigan.
Þā þāt Andrea earmlic þūhte
þeodbealo pearlic tō gepolianne,
þāt he svā unscyldig ealdre sceolde
1140. lungre linnan. Vās se leodhete
prohtheard [and preālc]: prymman sceōcon
mōdige maguþegnas mōdres on luste,
voldon sēninga ellenrōfe
on þam hysebeordre heafolan gescēnan,
1145. gārūm āgetan. Hine god forstōd
hālig of hēhdo hædenum folce,
hēt væpen vera vexe gelicost
on þam orlege eall formeltan,

1112) geone *MS.* — 1118) hreov *MS. Edd.* — 1132) freode?
— 1135) scerp *MS.* — 1141) *die Ergänzung nach Ettmüller;*
prymman *MS. G. K.* prymmun *Ettm.* sceōcan *MS. G.* sceōcon
Ettm. K. — 1144) hyse cordrē? — 1145) agetan *MS.* āgeotan
Edd.

- þý læs scyldhātan sceadan mihton,
 1150. egle ondsacan, eega þrydum.
 Svā veard ālȳsed of leódhete
 geong of gyrne. Gode ealles þanc,
 dryhtna dryhtne, þās þe he dōm gifed
 gumena gehvylcum, þāra þe geóce tō him
 1155. sēced mid snytrum! þær bið symle gearu
 freond unhvilen, þam þe hie findan cann.

VIII.

- Þā vās vōp hāfen in vera burgum,
 hlūd heriges cyrm, hreōpon friccan:
 mændon meteleaste, mēde stōdon
 1160. hungrē gehāfte; hornsalu vunedon
 vēste vinrāced: velan ne benohton
 beornas tō brūcenne on þā bitran tīd.
 Gesæton searubancle sundor tō rāne
 ermdu eahtigan: nās him tō ēdle vynn.
 1165. Fregn þā gelōme freca oðerne:
 „Ne hele, se þe hābbe holde lāre
 „on sefan snyttro! nu is sæl cumen
 „þreā ormæte: is nu þearf mycel,
 „þāt ve vīsfāstra vordum hȳran.“
 1170. Þā for þære dugode deōful atȳvde
 vann and vīteleās, hāfde vēriges hiv.
 Ongan þā mēdigan mōdres brytta
 helle hīnca þone hālgan ver
 viderhyegende and þāt vord gecvād:
 1175. „Her is gefēred ofer feorne veg
 „ādelinga sum innan ceastre
 „ellþeōdigra, þone ic Andreas
 „nemnan hērde! he eōv neōn gesceōd,
 „þā he āferede of fāstenne
 1180. „mancynnes mā þonne gemēt være.
 „Nu ge māgon eāde oncȳddæda
 „vrecan on gevyrtum: lætað [væpna] spor
 „fren ecgheard eadorgearð sceoran,
 „fāges feorhhord! gād fromlice,
 1185. „þāt ge viderfehtend vīges gehnægan!“
 Him þā Andreas āgef andsvare:
 „Hvāt þu pristlice þeode lærest,
 „bāldest tō beadove? vāst þe bæles cvealm

[Cap. 24.]

1149) -hatan *Edd.* (vgl. v. 1049). — 1180) gemet *G.* —
 1181) vgl. zu *Beov.* 830. — 1182) vgl. *Jul.* 623. — 1188) bældest
MS. bealdest *G.*

- „hátne in helle, and þu here fýsest
 1190. „fêðan tō gefeohte! eart þu fāg við god
 „dugoda dēمند. Hvāt þu deōfles stræl
 „fcest þine ymðo? þe se ālmihtiga
 „heāne gehnægde and heolstor besceaf,
 1195. „þær þe cyninga cyning clammē belegde
 „and þe syððan ā Satan nemdon
 „þā þe dryhtnes ā dēman cūdon.“
 Pā gyt se vidermēda vordum lærde
 folc tō gefeohte feōndes crāftē:
 „Nu ge gehýrað hāleda gevinna,
 1200. „se þyssum herige mæst hearma gefremede!
 „þāt is Andreas, se me on fited
 „vordum vrātlīcum for vera menigo.“
 Pā vās beācen boden burhsittendum:
 āhleōpon hildfrome heriges brehtmē
 1205. ond tō veallgeatum vīgend þrungon
 cēne under cumblum cordrē myclē
 tō þam orlege ordum and bōrdum.
 Pā vordē cvād veoroda dryhten
 meotud mihtum svīð, sǣgde his magoþegne:
 1210. „Scealt þu Andreas ellen fremman!
 „ne mīð þu for menigo, ah þinne mōdsefan
 „staðola við strangum! Nis seð stund latu,
 „þāt þe vālcēove vītum belegcāð,
 „cealdan clommum. Cýð þe sylfne,
 1215. „herd hige þinne, heortan staðola,
 „þāt hie min on þe mǣgen oncnāvan!
 „Ne māgon hie and ne mōton ofer mīne ēst
 „þinne lichoman lehrum scyldige
 „deāde gedælan, þeāh þu drype þolige,
 1220. „mirce mānslaga: ic þe mid vunige!“
 Āfter þām vordum cōm verod unmæte
 lysve lārsmeodas mid lindgecrode
 bolgenmōde, bæron ūt hrāde
 and þam hālgan þær handa gebundon,
 1225. siððan geyppeð vās ādelinga vynn
 and hie andveardne eāgum meahton
 gesiōn sigerōfne. Pær vās secg manig
 on þam vālvange vīges oflysted
 leōda dugude: lyt sorgodon,
 1230. hvylc him þāt edleān āfter vurde.

[Cap. 25.]

1194) cining *MS.* — 1195) Sāta *MS.* nemdon *G.* —
 1196) ā = æ *legem.* — 1220) mānslaga *MS.* man- *G. K.* —
 1227) sec *MS.* — 1228) velvange *MS.*

- Hêton þā lædan ofer landsceare
 pragmælum teón torngenidlan,
 svā hie hit frēcnost findan meahton.
 Drōgon deōrmōde āfter dūnscrifum
1235. ymb stānhleōðo stærcedferhðe
 efne svā vide svā vegas tō lāgon
 enta ærgeveorc innan burgum,
 stræte stānfāge. Storm upp ārās
 āfter ceasterhofum, cirm unlytel
1240. hædnes heriges. Vās þās hālgan lic
 sārbennum soden, svātē bestēmed,
 bānhūs ābrocen: blōd yðum veōll
 hātan heolfrē. Hæfde him on innan
 ellen untveōnde; vās þāt ādele mōð
1245. āsundrad fram synnum, þeah he sāres svā feala
 deōpum dolgslegum dreōgan sceolde.
 Svā vās ealne dæg, ðð þāt æfen com,
 sigetorht svungen: sār oft gevōð
 ymb þās beornes breōst, ðð þāt beorht gevāt
1250. sunne svegeltorht tō sete glīdan.
 Læddan þā leōde lādne gevinnan
 tō carcerne: he vās Criste svā þeah
 leōf on mōde; him vās leōht sefa
 hālig heortan nēh, hyge untydre.
1255. Þā se hālg vās under heolstorscuan
 eorl ellenheard ondlange niht
 searopancum beseted. Snāv eorðan band
 vintergevorpum; veder cōledon
 heardum hāgelscūrum, svyle hrīm and forst
1260. hāre hildstapan hāleða ēdel
 lucon, leōða gesetu; land vāron frēorig
 cealdum cýlegicelum; clang vāteres þrym
 ofer eāstreāmas, is bryegade
 blæce brimrāde. Blīðheort vunode
1265. eorl unforctūð elnes gemyndig
 þrist and þrotheard in þreānēðum
 vintercealdan niht, nō on gevitte blon
 acol for þý egesan, þās þe he ær ongana,
 þāt he ā dōmlicost dryhten hērede,
1270. veorðade vordum, ðð þāt vuldres gim

. 1235) stærced ferþpe *MS.* stearced *G.* — 1243) hāt of
 heolfre *MS. Edd.* (*vgl. v. 1279*). — 1244) untveodne *MS. Edd.*
 — 1248) sigeltorht *MS. G. K.* sigetorht *Ettm.* eft *MS. Edd.* —
 1254) untyddre *MS. Edd.* — 1260) hlið? hæð? — 1268) acōl
 (*alsii*) *G.* acol *Ettm. K.*

- heofontorht onhlād. Pā com hāleda preat
 tō þære dimman ding, dugud unlytel,
 vadan walgifre veorodes brehtnē,
 hēton ut hrāde ādeling lēdan
1275. in wrādra geveald, wærfastne hāled.
 Pā wās eft swā ær andlangne dæg
 svungen sarslegum: swāt yðum veoll
 þurh bāncōfan, blōd lifrum svealg
 hātan heolfrē; hrā veorces ne sann
1280. vundum vērig. Pā cvom vōpes hring
 þurh þās beornes breōst blāt ut faran,
 veoll waduman streām and he vordē cvād:
 „Geseoh nu dryhten god drohtad mīnne,
 „veoruda villgeofa! þu wæst and const
1285. „ānra gehvylces earfedsidas.
 „Ic gelyfe tō þe, mīn lifruma,
 „þāt þu mildheort me for þīnum mǣgenspēdum,
 „nerigend fira, næfre ville
 „ēce ālmihtig āforlætan,
1290. „swā ic þāt gefremme, þenden feorh leofad
 „mīn on moldan, þāt ic, meotud, þīnum
 „lārum leōfvendum lyt gesvice!
 „Pu eart gescyldend wīd sceadan wæpnum,
 „ēce eādfruma; eallum þīnum
1295. „ne læt nu bysmrian banan manncynnes,
 „fācnes frumbearn, þurh feōndes crāft
 „leahtrum beleggan þā þīn lof berad!“
 Pā þær ātývde se atola gāst,
 wrād wærloga; wīgend lærde
1300. for þam heremāgene helle dióful
 āverged in wītum and þāt vord gecvād:
 „Slead synnigne ofer seolfes mūd
 „folces gevinnan, nu tō feala reordad!“
 Pā wās orlege eft onhrēred
1305. nīvan stefne, nīd upp ārās,
 ōd þāt sunne gevāt tō sete glīdan
 under nīflan nās: niht helmade,
 brūnvann oferbrād beorgas steāpe,
 ond se hālga wās tō hofe lāded
1310. deór and dōmgeorn in þāt dimme rāced,
 sceolde þonne in neādcōfan nihtlangne fyrst
 wærfast vunian wīc unsýfre.
 Pā com seofona sum tō sele geongan
 atol āglæca yfela gemyndig,

1271) heofon torht *Ettmüller*. — 1301) āverged *Edd*. —
 1311) sceal *MS. Edd*.

1315. mordres mánfreá myrce gescyrded,
deóful deaðreóv dugudum bereáfod,
ongan þá þam hálgan hospvord sprecan:
„Hvæt hogodest þu, Andreas, hidereyme þinne
„on vráðra geveald? hvæt is vulðor þin,
1320. „þe þu oferhigdum upp árærddest,
„þá þu goda ussa gilp gehnægdest?
„Hafast nu þe anum eall getihhad
„land and leóde, svá dyde láréov þin:
„cyneprym áhóf, þam vās Crist nama,
1325. „ofer middangeard, þenden hit meahhte svá;
„þone Erodas ealdre besnyfede,
„forcom át campe cyning Judéa,
„rices berædde and hine rôde befealg,
„þæt he on gealga his gást onsende.
1330. „Svá ic nu bebeóde bearnum mínum,
„begnum þryðfullum, þæt hie þe hnægan
„gingran át gúde. Lætað gáres ord
„earh áttre gemæl in gedúfan
„in fæges ferd! gáð fromlice,
1335. „þæt ge gúðfreán gylp forbêgan!“
Hie væron reóve, rædon on sôna
gíffrum gráþum: hine god forstôð
staðulfæst steórend þurh his strangan miht.
Syððan hie oncneóvon Cristes rôde
1340. mære tæcen on his mægvlite,
vurdon hie þá acle on þam onfenge,
forhte áfærde and on fleám numen.
Ongan þá eft svá ær eald genidla
helle háftling hearmleóð galan:
1345. „Hvæt veard eóv svá rôfum, rincas míne,
„lindgesteallan, þæt eóv svá lyt gespeóv?“
Earmsceapen ágef andsvare,
fah fyrrsceada, and his fæder oncvád:
„Ne mágan ve him lungre læd átfæstan,
1350. „svilt þurh searve: gá þe sylfa tó!
„þær þu gegninga gúde findest,
„frêne feohtan, gif þu furdur dearst
„tô þam ánhagan aldre genêðan!

[Cap. 27.]

1317) þa þam *MS.* tô þam *G.* — 1319) hvær? —
1321) gild? (*vgl. Jul. 146.*) — 1325) þynden *MS.* — 1326) He-
rodes *MS.* — 1331) hnægon *MS.* — 1335) -freacan? —
1339) rade *MS.* on his mægvlite *MS.* ist von Grimm und Kemble
ausgelassen. — 1342) áfærde *MS.* von Grimm und Kemble eben-
falls ausgelassen. — 1347) Hearm- *MS.*

- „Ve þe mægon eáde, eorla leófast,
 1355. „æt þam secgplegan sêlre gelæran,
 „ær þu gegninga gúde fremme,
 „wiges wóman: veald, hû þe sæle
 „æt þam gegnalege! Utan gangan eft,
 „þæt ve bysmrigen bendum fæstne,
 1360. „ôðvitan him his vræcsid! habbað word gearu
 „wið þam æglæcan eall getrahtod!“
 Þá hleóðrade hludan stefne
 wítum bevwæled and þæt word gecwáð:
 „Þu þe, Andreas, aglæccræftum
 1365. „lange feredes! hwæt þu leóða feala
 „forleólce and forlærdest! nu leng ne miht
 „gevealdan þý veorcé: þe sind witu þæs grim
 „weotud be gevyrhtum, þu scealt wêrigmôd
 „heán hrôðra leás hearm þrowigan,
 1370. „sære swyltevale! Secgas mîne
 „tô þam gúðplegan gearwe sindon,
 „þá þe æninga ellenveorcum
 „unfyrn faca feorh áþþringan.
 „Hwylc is þæs mihtig ofer middangeard,
 1375. „þæt he þe ælýse of leodubendum
 „manna cynnes ofer mîne êst?“
 Him þá Andreas ágef andsware:
 „Hwæt! me eáde [gescilded] álmihtig god,
 „niða neregend, se þe in niédum iu
 1380. „gefastnode fyrnum clommum,
 „þær þu syddan á súslê gebunden
 „in vræc vunne, vuldres blunne,
 „syddan þu forhogedes heofoneyniges word:
 „þær wæs yfles ôr, ende næfre
 1385. „þines vræces veorðed! þu scealt wíðan feorh
 „écan þíne yrmðu: þe bið á symble
 „of dæge on dæg drohtad strengra.“
 Þá veard on fleáme, se þe þá fæhdo iu
 wið god geára grimme gefremede.

IX.

1390. Com þá on uhtan mid ærdæge
 hædenra hlôð háliges neósan
 leóða veorudê, hêton lædan út

[Cap. 28.]

1356) geninga *K.* — 1357) hu *MS.* þu *G. K.* — 1360) ôð-
 vitan *MS.* ôðvitan *G. K.* — 1364) aelæc- *MS. Edd.* —
 1382) vræce?

- prohtheardne þegn þridðan stêð,
 voldon áninga ellenrôfes
 1395. môð gemiltan: hit ne mihte svâ.
 Þâ vâs neovinga nîð onhrêred
 heard ond hête: grim vâs se hálga ver
 sâre gesvungen, searvum gebunden,
 dolgbennum þurhðrifen, þendon dæg lihte.
 1400. Ongan þâ geómormôð tō gode cleopian
 heard of hæfte hálgan stefne,
 veóp vêrigferð ond þât vord gecvâð:
 „Næfre ic gefêrde mid freán villan
 „under heofonhvealfe heardran drohtnôð,
 1405. „þær ic dryhtnes æ dêman sceolde!
 „Sint me leoð tōlocen, lic sâre gebrocen,
 „bânhus blôðfæg, benne veallad
 „seonodolg svâtige. Hvät! þu sigora veard
 „dryhten hælend on dâges tide
 1410. „mid Judêum geómor vurde,
 „þâ þu of gealgan, god lifigende
 „fyrnveorca freá tō fâder cleopodest,
 „cyninga vuldor, and cvæde þus:
 „Ic þe fâder engla frignan ville,
 1415. „lifses leóhtfruma, hvät forlætest þu me?“
 „Ond ic nu þrý dagas þolian sceolde
 „vâlgrim vîtu? Bidde ic, veoroda god,
 „þât ic gâst minne ágifan môte,
 „sâvla symbelgifa, on þînes sylfes hand!
 1420. „Þu þât gehête þurh þîn hálig vord,
 „þâ þu us twelfe trymman ongunne,
 „þât us heterôfra hild ne gesceôde,
 „ne lifes dæl lungre ôðþeôded
 „ne synu ne bân on svaðe lâgon,
 1425. „ne loc of heáfde tō forlore vurde,
 „gif ve þîne lâre læstan voldon.
 „Nu sint sionve tōsloven, is min svât âþroven,
 „licgað âfter lande loccas tōðrifene,
 „fex on foldan. Is me feorhgedâl
 1430. „leófre myclê þonne þeós lifcearo!“
 Him þâ stefn oncvâð stidhygendum
 vuldorcyniges, vord hleóðrode:

1397) ond hete *MS.* on hete *K.* hête = *Als.* hōti —
 1399) dendon *MS.* þendon *Gr.* þenden *K.* — 1408) seono
 dolgsvâtige *Edd.* — 1413) cininga *MS.* — 1422) gesceolde
MS. — 1427) tōsloven *und.* adroven *MS.* *K.* tōsloven *und.*
 âdropen *G.* tōslaven *und.* âþraven? *Ettm.* — 1432) hleóðrode *MS.*

- „Ne wêp þone wræcstîð, wine leofesta!
 „nis þe tō frêne: ic þe fridê healde
 1435. „mînre mundbyrde, mægenê besette.
 „Me is miht ofer eall [geond middangeard]
 „sigorspêd geseald: sôð þæt gecyðed
 „mænig at medle on þam myclan dæge,
 „þæt þæt geweordeð, þæt þeôs vlitige gesceaft
 1440. „heofon and eorðe hreôsað tōgadore,
 „ær âwæged sie vorda ænig,
 „þe ic þurh mînne mûð meðlan onginne.
 „Geseoh nu seolfes svæðe, svâ þîn svât âgêt
 „þurh bangebrec blôðige stige,
 1445. „lîclælan! Nô þe lades mâ
 „þurh daroða gedrep gedôn môtan,
 „þâ þe heardra mæst hearma gefremedan.“
 Pâ on lâst beseah leôflic cempa
 âfter vordevidum vuldorcyninges:
 1450. geseh he geblôvene bearvas standan
 blædum gehrodene, svâ he ær his blôð âgêt.
 Pâ vordê cvâð vîgendra hleo:
 „Sie þe þanc and lof, þeôða valdend,
 „tô vîðan feore vuldor on heofonum,
 1455. „þâs þu me on sære, sigedryhten mîn,
 „ellþeôðigne ân ne forlête!“
 Svâ se dædfruma dryhten hêrede
 hâlgan stefne, ôð þæt hâdor sægl
 vuldortorht gevât under vadu scrîðan.
 1460. Pâ þâ folctogan feôrdan sîðe,
 egle ondsacan, âðeling læddon
 tō þam carcerne, voldon cræfta gehygd
 magoræðendes môð oncyrran
 on þære deorcan niht. Pâ com dryhten god [Cap. 29.]
 1465. in þæt hlinræced, haleda vuldor,
 and þâ vine sinne vordum grêtte
 and frôfre gecvâð fæder manncynnes,
 lîfes lareôv, hêht his lîchoman
 hâles brûcan: „Ne scealt þu in hêndum â leng
 1470. „searo-hæbbendra sâr provian.“
 Ârâs þâ mægenê rôf, sâgde meotude þanc
 hâl of hæfte heardra vîta:
 nâs him gevemmed vlitte, ne vloð of hrægle

1443) âgeát *G.* — 1451) âgeát *G.* — 1456) forlæte *MS.*
 — 1459) vadu *MS.* vâðu *G.* vadum? — 1466) vine synne *MS.*
 — 1469) hendum *MS.* hendum *G.* — 1470) sâs *MS.* —

- lungre alysed ne loc of heafde,
 1475. ne bân gebrocen, ne blôdig vund
 lîce lenge ne lâdes dæl
 þurh dolgslege dreôrê bestêmed,
 ac vâs eft svâ ær þurh þâ æðelan miht
 lof lædende and on his lîce trum.

X.

1480. Hvæt! ic hvîle nu hâliges lâre
 leôdgiddinga lof þâs þe vorhte,
 vordum vêmdê vurd undyrne
 ofer mîn gemet: mycel is tō secganne
 langsum leornung, þât he in lîfe âdreæg
 1485. eall âfter orde! þât scell æglævra
 mann on moldan, þonne ic me tâlige,
 findan on ferde, þât fram fruman cunne
 eall þâ earfêdo þe he mid elnê âdreah
 grimra gûða. Hvâdre git sceolon
 1490. lytlum sticcum leôðvorda dæl
 furdur reccan! Þât is fyrr sægen,
 hû he veorna feala vîta gepolode
 heardra hilda in þære hædenan byrig.
 He be vealle geseah vundrum fæste
 1495. under sâlvage sveras unlytle
 stapulas standan stormê bedrifene,
 eald enta geveorc. He vid ânne þæra
 mihtig and môdrôf mædel gehêde
 vîs vundrum gleâv, vord stunde âhôf:
 1500. „Gehêr þu marmanstân meotudes rædum,
 „fore þâs onsýne ealle gesceafte
 „forhte geveordad, þonne hie fâder geseôd
 „heofonas and eordan herigea mæstê
 „on middangeard mancynn sêcan!
 1505. „Læt nu of þînum stadole streâmas veallan,
 „eâ in flêde, nu þe âlmihtig
 „hâted heofona cyning, þât þu hrædlîce
 „on þis frâte folc ford onsende
 „vâter vid-rynig tō vera cvealme,

1474) alyside *MS.* — 1476) lîce lenge *MS.* lîc-gelenge *K.*
 lîce gelenge *G.* — 1480) þât ic *MS.* hvæt ic *Edd.* — 1494) fæstne
MS. — 1495) sælvange *MS.* *Edd.* speras *MS.* — 1498) modrofe
MS. — 1506) in flêde *G. K.* in-flêde *Ettm.* — 1509) vid rynec
MS. vîdrîneg *K.* vîdrynig *G. Ettm.*

1510. „geofon geotende! Hvæt þu golde eart
 „sincgife sylla! on þe sylf cyning
 „vrát vuldres god, vordum cýðde
 „recene gerýno and ryhte æ
 „getácnode on tyn vordum
1515. „meotud mihtum svið, Moyse sealde,
 „svá hit sóðfaste syððan heoldon
 „môdige magoþegnas, magas sine,
 „godfyrhte guman Josua and Tobias.
 „Nu þu miht gecnāvan, þæt þe cyning engla
1520. „gefrátvode furdur miclē
 „giofum geárdagum þonne eall gimma cynn:
 „burh his hālige hæs þu scealt hrāde cýðan,
 „gif þu his ondgitan ænige hābbe!“
 Nās þā vordlatu vihte þon māre,
1525. þæt se stān tōgān: streām út āveöll,
 fleōv ofer foldan; fāmige valcan
 mid ærdāge eorðan þenton,
 myclade mereftōd: meodu scerven veard
 āfter symbeldāge. Slāpē tōbrugdon
1530. searu-hābbende; sund grunde onfēng
 deōpe gedrēfed. Dugud veard āfyrhted
 þurh þās flōdes fær; fāge svulton,
 geonge on geofene gūðræs fornam
 þurh sealtēs svēg. Þāt vās sorgbyrðen,
1535. biter beórþegu: byrlas ne gældon,
 ombehtþegnas; þær vās ælcum genōg
 fram dāges orde drync sōna gearu!
 Veōx vāteres þrym; veras cvānedon,
 ealde āscherend, vās him út myne
1540. fleōn fealone streām; voldon feore beorgan,
 tō dūnsrāfum drohtad sēcan,
 eorðan andvist. Him þāt engel forstōd,
 se þā burh oferbrāgd blācan ligē,
 hātan headovālmē; hreōh vās þær inne
1545. beātende brim: ne mihte beorna hlōd
 of þam fāstenne fleāmē spōvan.
 Vēgas veōxon, vadu hlynsodon,
 flugon fýrgnāstas, flōd ýðum veöll.

[Cap. 30.]

1510) heofon *MS. G.* geofon *K.* — 1518) Josau *MS.* —
 1524) vord latu *G. Etm.* vord-latu *K.* — 1528) scerven *MS.*
 meodu-screrven *Methvergeutung?* — 1534) scealtēs *MS. G. K.*
 sealtēs *Etm.* — 1539) út-myne *K.* — 1542) and vist *G.* onvist
Etm. andvist *K.* — 1547) vudu *MS. G.* vadu *K.*

- Pær vās yðfynde innan burgum
 1550. geómorgidd vrecen gehðo mænan,
 forht ferd manig, fūsleod galen:
 egeslic æled eāgsýne veard,
 heardlic hereteām, hleodor gryrellic;
 þurh lyftgelac lēges blæstas
 1555. veallas ymbhurpon, vāter mycladon:
 Pær vās vōp vera vide gehýred,
 earmlic ylda gedrag. Pā þær ān ongann
 feāsceaft hāled folc gadorigean,
 heān hygegeōmor, heofende sprac:
 1560. „Nu ge māgon sylfe sōð gecnāvan,
 „þāt ve mid unrihte ellþeodigne
 „on carcerne clommum belegdon
 „vitebendum! us seō Vyrð scyðed
 „heard and hetegrim: þāt is [her] svā cūd!
 1565. „Is hit myclē sēlre, þās þe ic sōð talige,
 „þāt ve hine ālysān of leodobendum
 „ealle ānmōde (ōfost is sēlost)
 „and us þone hālgan helpe biddan,
 „geōce and frōfre! us bið gearu sōna
 1570. „sybb āfter sorge, gif ve sēcād tō him.“
 Pā þær Andrea orgete veard
 on fyrhðlocan folces gebæro,
 þær vās mōdigra [māgen] forbēged,
 vīgendra prym: vāter fādmedon,
 1575. fleov firigendstreām, flōd vās on luste,
 oð þāt brēost oferstāg brim veallende
 eorlum oð exle. Pā se ādeling hēt
 streāmfare stillan, stormas restan
 ymb stānhleodu. Stōp út hrāde
 1580. cēne collenferd, carcern āgeaf
 gleāvmōd gōde leof: him [vās] gearu sōna
 þurh streāmrāce stræt gerfmed;
 smeolt vās se sigevang, symble vās drýge
 folde fram flōde, svā his fōt gestōp.
 1585. Vurdon burgvare blide on mōde,
 ferhð gefeōnde. Pā vās forð cūmen
 geoc āfter gyne: geofon svadrode
 þurh hāliges hæs, hlyst fyst forgeaf,
 brimrād gebād. Pā se beorg tōhlād,
 1590. eordscrāf egeslic, and þær in forlēt
 flōd fādman, fealeve vāgas,

[Cap. 21.]

1549) hinan *MS.* — 1555) ymbhurpon? — 1573) þāt vās? —
 1580) carcerne *MS. Edd.* — 1586) ferhð- *K.* — 1587) heofon *MS.*

- geótende gegrind grund eall forsvealg:
 nalas he þær fyðe æne bisenete,
 ach þæs veorudes eac þā vyrrestan
1595. fā folcsceadan feóvertýne
 geviton mid þý vægê in forvyrd sceacan
 under eorðan grund. Þā veard acolmôð
 forht ferd manig folces on lāste:
 vëndan hie [viffa] and vera cvealmes
1600. þearlra geþinga þrage hnāgran,
 syððan mǣnê fā mordorseyldige
 gūðgelācan under grund hruron.
 Hie þā ānmôðe ealle cvædon:
 „Nu is gesýne, þāt þe sôð meotud
1605. „cýning eallvihta crāftum vealdeoð,
 „se þisne ār hider [ēste] onsende
 „þeodum tō helpe! is nu þearf mycel,
 „þāt ve gymcystum georne hýran!“
 Þā se hālgā ongann hāleoð blissigean,
1610. vīgendra preāt vordum rētan:
 „Ne beoð ge tō forhte, þēh þe fell curen
 „synnigra cynn, svylt provode
 „vitu be gevyrhtum! eov is vuldres leoht
 „torht ontýned, gif ge teala hycgað.“
1615. Sende þā his bēne fore bearn godes, [Cap. 32]
 bād hāligne helpe gefremman
 gumena geogode, þe on geofene ār
 þurh flōdes fādm feorh gesealdon,
 þāt þā gāstas gode orfeorme
1620. in vīta forvyrd vuldrê bescyrede
 in feonda geveald gefēred vurdan.
 Þā þāt ærende ealvealdan gode
 āfter hleoðorcvidum hāliges gāstes
 vās on þanc sprecen þeoda ræsvan:
1625. hēt þā onsunde ealle ārisan
 geonge of greote, þā ār geofon cvealde.
 Þā þær ôfostlice upp āstōdon
 manige on medle minê gefrêgê
 eaforan unveaxne: þā vās eall eador
1630. leodolic and gāstlic, þeah hie lungre ār
 þurh flōdes fæc feorh ālêton;
 onfēngon fulvihte and freodovære

1594) ach MS. ah K. — 1597) eordgrund K. — 1599) [viffa]
 Ettm. — 1600) zwischen þearlra und geþinga soll ein Blatt des
 MS. ausgeschnitten sein. — 1606) hider on sende? — 1620) [ne]
 in? — 1624) ræsvum MS.

- vuldres vedde vitum aspēdde,
mundbyrd meotudes. Pā se mōdiga hēt
1635. cyninges crāftiga ciricean getimbran;
gervan godes tempel, þar sió geógod áras
þurh fāder fulviht and se flōd onsprang.

XI.

- Pā gesamnodon secga þreátē
veras geond þā vinburg vīde and stīde
1640. eorlas ánmōde and hira idesa mid,
cvædon, holdlice hýran voldon,
onfōn fromlice fullvihtes bād
dryhtne tō villan and diófolgild
ealde eolhstedas ánforlætan.
1645. Pā vās mid þý folcē fulviht hāfen
ādele mid eorlum and æ godes
riht áræred, ræd on lande
mid þām ceastervarum, cirice gehālgod.
Pær se ár godes áne gesette
1650. vīsfāstne ver vordes gleāvne
in þære beorhtan byrig bisceop þām leóðum
and gehālgode fore þam heremāgene
þurh apostolhād Platan nemned
þeóðum on pearfe and þriste bebeād,
1655. þāt hie his lāre læston georne,
feorhræd fremedon. Sāgde his fūsne hige,
þāt he þā goldburg ofgifan volde,
secga seledreām and singgestreón,
beorht beāgselu, and him brimpisan
1660. āt sæs farode sēcan volde:
þāt vās þam veorode veor tō gepoligenne,
þāt hie se leóðfruma leng ne volde
vihte gevunian. Pā him vuldres god
on þam sídfāte sylfum ātývde
1665. and þāt vord gecvād veoruda dryhten:

[Cap. 32.]

* * *

- 1635) crāftiga MS. G. -gra K. -gan?
1644) eolh- MS. G. ealh- K. — 1649) sió ar MS. —
1655) he his MS. — 1660) forode MS. — 1665) *Einige wenige Zeilen, den Anfang der Rede enthaltend, sind hier ausgefallen, etwa des Inhalts: „Warum willst du die Leute so schnell verlassen, die doch so eben erst bekehrt sind von ihren Sünden.“*

- „fole of firenum. Is him fûs hyge,
 „gād geómriende, geohdo mænad
 „veras víf samod: him þā vōp becom
 „murnende mōd, [nu þu on merebāte
 1670. „vilt ofer flōdas] fore sneovan.
 „Ne scealt þu þāt eovde ānforlætan
 „on svā niovan gefeān, ah him naman mīne
 „on ferdlocan fāste getimbre!
 „Vuna in þære vinbyrig, vīgendra hleó,
 1675. „salu sinchroden seofon nihta fyrst!
 „syddan þu mid mildse mīre fērest.“
 Þā eft gevāt ôdrē sidē
 mōdig māgenē rōf Marmedonia
 ceastre sēcan. Cristenra veox
 1680. vord and vīsdōm, syddan vuldres þegn
 ādelcyniges ār eāgum sāvon.
 Lærde þā þā leode on geleāfan veg,
 trymede torhtlice tīr eādīgra,
 venede tō vuldre veorod unmete
 1685. tō þam hālgan hām heofona rīces,
 þær fāder and sunu and frōfre gāst
 in þrīnesse þrymme vealdeo
 in voruld vorulda vuldorgestealda,
 svylce se hāлга herigeas þreāde,
 1690. deōfulgild tōdrāf and gedvolan fylde.
 Þāt vās Sātane sār tō gepolienne
 mycel mōdes sorg, þāt he þā menigeo geseah
 hveorfan hīgeblīde fram helltrafum
 þurh Andreas ēste lāre
 1695. tō fāgeran gefeān, þær næfre feōndes ne bið
 gāstes gramhydīges gāng on lande.
 Þā væron gefylde āfter frēan dōme
 dagas on rīme, svā him dryhten bebeād,
 þāt he þā vederburg vunian sceolde.
 1700. Ongan hīne þā fýsan and tō flote gyrvan
 blissum hrēmīg, volde on brimpisan
 Achaia ôdrē sidē
 sylfa gesēcan, þær he sāvulgedāl
 beaducvealm gebād: þāt þam banan ne veard
 1705. hleahtre behvorfen, ah in helle ceaf
 sid āsette and syddan nō,
 fāh frēonda leās frōfre benohte.

1666) his him *MS.* — 1668) hi sa fop *MS.* — 1687) prin-
 nesse *MS.* — 1702) āc hale *MS.* achāle *G.* Achaie *K.* —
 1706) syð no *MS.* sid nō *G. K.*

- Pā ic lædan gefrāgn leóða veorodē
 leófne lāreov tō lides stefnan
 1710. mægga mōdgeomre: þær manegum vās
 hāt āt heortan hyge veallende.
 Hie þā gebrohton āt brimes nāsse
 on vægþele vīgan unslavne;
 stōdon him þā on ofre āfter reótan,
 1715. þendon hie on fōðum āðelinga vynn
 ofer seolhvāðu geseón mihton,
 and þā veorðodon vuldres āgend,
 cleopodon on cordre and evædon þus:
 „Ān is ēce god eallra gesceafta!
 1720. „is his miht and his sēht ofer middangeard
 „breme gebledsod ond his blæd ofer eall
 „on heofonþrymme hālgum scīned
 „vltige on vuldre tō vīdan ealdre
 „ēce mid englum: þāt is ādele cyning!“

IV.

JULIANA.

I.

- Hvāt! ve þāt hýrdon hāled eahtian,
 dēman dædhvate, þātte in dagum gelamp
 Maximianes; se geond middangeard
 ārleās cyning eahtnisse āhōf,
 5. cvealde Cristne men, circan fylde,
 geāt on grāsvong god hērgendra
 hāðen hildfruma hāligra blōd
 ryht-fremmendra. Vās his rice brād,
 vīd and veorðlic ofer verþeode
 10. lytesnā ofer ealne yrmenne grund.
 Fōron āfter burgum, svā he biboden hāfde,
 þegnas þrycfulle: oft hi þrāce rærdon
 dædum gedvolene, þā þe dryhtnes æ
 feōdon þurh firencrāft; feōndscype rærdon,

[Cap. 1.]

[243]

1715) vunn *MS. Edd.* — 1716) -paðu? — 1718) evædon *MS.*
 6) hergenda *MS.* — 12) of *MS.*

15. hófon hæðengield, hálge cvelmdon,
breotun bôccraftge, bærndon gecorene,
gæston godes cempaŋ gârê and ligê.
Sum vâs æhtvelig ædeles cynnes
rîce gerêfa, rônðburgum veôld,
20. eard veardade oftast symle
in þære ceastre Commedia, [244]
heôld hordgestreôn. Oft he hæðengield
ofer vord godes veoh gesôhte
neôðe geneahhe. Vâs him noma cenned
25. Helisêus, hæfde ealdordôm
micelne and mærne. Pâ his môð ongon
fæmnan lufian (hine fyrvet brâc)
Julianan. Hiô in gæste bær
hálge treôve, hogde georne,
30. þât hire mægðhâð mâna gehvylces
fore Cristes lufan clæne geheôlde.
Pâ vâs siô fæmne mid hyre fâder villan
velegum biveddad: vurd ne ful cûðe
freônð-rædenne, hû heô from hogde
35. geong on gæste; hire vâs godes egsa
mâra in gemyndum, þonne eall þât mæddumgesteald,
þe in þâs æðelinges æhtum vunade.
Pâ vâs se veliga þære vîfgifta [245]
goldspêðig guma georn on môðe,
40. þât him mon fromlicast fæmnan gegyrede
brýð tð bolde. Heô þâs beornes lufan
fæste vidhogde, þeáh þe feohgestreôn
under hordlocan hyrsta unrim
æhte ofer eorðan: heô þât eal forseah
45. and þât vord æcvâð on vera mengu:
„Ic þe mæg gesecgan, þât þu þec sylfne ne þearft
„svidor svencan, gif þu sôðne god
„lufast and gelyfest and his lof rærest,
„ongietest gæsta hleó: ic beo gearo sôna
50. „unvæclîce villan þînes.
„Svylce ic þe secge, gif þu tð sæmran gode
„þurh deófolgield dæde biþencest;
„hætst hæðenfeoh, ne meahst þu habban mec
„ne geþreátian þe to gesingan:
55. „næfre þu þâs svidlic sâr gegearvast [246]

16) bærdon *MS.* — 22) *d. i. Nicomedia.* — 30) *ma na MS.* — 38) þære *MS.* þæra *Th. Ettm.* vîfgifta *ist wohl Gen. Sg. wie handa von hand.* — 42) þeáh he? — 53) hætsð *MS.* — 54) gesingan (= gesinian) *MS.* gesinigan *Th.*

- „þurh hæstne nîð heardra vîta,
 „þât þu mec onvende vorda þissa.“
 Pâ se ædeling veard yrrê gebolgen
 frendædum fâh, gehýrde þære fæmnan vord,
 60. hêt þâ gefetigan fêrend snelle
 hreôh and hygeblind hâligre fâder
 recene tô rûne. Reord up âstâg,
 siððan hy tôgâdre gâras hlændon,
 hildeþremman: hæðne væron begen
 65. synnum seôce, sveor and âdum.
 Pâ reordode rices hyrdê
 við þære fæmnan fâder frêcnê môðê
 darad hæbbende: „Me þîn dôhtor hafad
 „geýved orvyrðu! heô me on ân saged,
 70. „þât heô mægþufan mînre ne gýme,
 „freônðrædenne. Me þâ fracedu sind
 „on môðsefan mæste veorce,
 „þât heô mec svâ tornê tælê gerahte
 „fore þissum folce, hêt me fremðne god
 75. „ofer þâ ôðre, þe ve ær cûdon,
 „velum veordian, vordum lofian,
 „on hyge hêrgan oððe hi nabban.“
 Gesvearc þâ sviðferð sveor âfter vorde,
 þære fæmnan fâder, ferdlocan onspeôn:
 80. „Ic þât gesverge þurh sôð godu,
 „svâ ic âre ât him æfre finde
 „oððe, þeôðen, ât þe þîne hylðu
 „vinburgum in, gif þâs vord sind sôð,
 „monna leófast, þe þu me sagast,
 85. „þât ic hi ne sparige, ac on spild gîefe,
 „þeôðen mæra, þe tô geveald!
 „Dêð þu hi tô deaðe, gif þe gedafen þînce,
 „svâ tô life læt, svâ þe leófre sý!
 Eode þâ fromlice fæmnan tô spræce
 90. anræd and yreþveorg, yrrê gebolgen,
 þær he glæðmôð geonge viste
 vîc veardian. He þâ vordê evâð:
 „Pu eart dôhtor mîn seô dýreste
 „and seô svêteste in sefan mînum
 95. „ânge for eorðan, mînra eâgna leôht
 „Juliana! Pu on geaðe hafast

[Cap. 2.]

[367]

[348]

64) þremman MS. þrymman Th. — 68) hebbende Etm. —
 69) geýved MS. Th. geýped Etm. — 73) gerahte MS. gereahthe
 Th. Etm. — 86) geveald MS.; -de Th. Etm. — 88) oððe tô?
 Th. — 96) ongeape Th. ongeaðe Etm.; vgl. Gûðl. 1206.

- „purh þín orlegu unbipyrfe
 „ofer vitena dóm visan gefongen;
 „vidsäcest þu tó svide sylfre rædes
 100. „þínum brýðguman, se is betra þonne þu,
 „áðelra for eorðan, æhtspædigra
 „feohgestreóna: he is tó freónde gód.
 „Forþon is þás vyrðe, þát þu þás veres frige
 „éce eádlufan án ne forlæte!“
 105. Him þá seó eáðge ágeaf andsvare [240]
 Juliana (hió tó gode háfde
 freóndrædenne fæste gestaðelad):
 „Næfre ic þás peóðnes þafian ville
 „mægrædenne, nemne he mægna god
 110. „geornor bigonge, þonne he gen dyde,
 „lufige mid lácum þone þe leóht gescôp,
 „heofon and eorðan and holma bigong,
 „eodera ymbhvyrt! ne mæg he elles mec
 „bringan tó bolde; he þá brýðlufan sceal
 115. „tó óðerre. æhtgestealdum
 „idese sêcan: nafað he ænige her!“
 Hyre þá purh yrrre ágeaf andsvare
 fæder feóndlice, nales frátve onhéht:
 „Ic þát gefremme, gif mín feorh leofað,
 120. „gif þu unrædes ær ne gesvicest [250]
 „and þu fremdu godu forð bigongest
 „and þá forlætest, þe us leófran sind,
 „þe þissum folce tó fremre stondað,
 „þát þu ungeara caldré scyldig
 125. „purh deóra gripe deáðe sveltest,
 „gif þu gepafian nelt þingrædenne
 „môðges gemánan! Micel is þát ongin
 „and preániédlic þínre gelican,
 „þát þu forhycege hláford úrne.“
 130. Him þá seó eáðge ágeaf andsvare
 gleáv and gode leóf Juliana:
 „Ic þe tó sôðe seggan ville
 „bi me lifgendre, nelle ic lyge fremman,
 „næfre ic me ondræde dōmas þíne
 135. „ne me veorce sind vîtebrōgan
 „hildevōman, þe þu hæstlice
 „mān-fremmende tó me beótast,
 „ne þu næfre gedēst purh gedvolan þínne, [251]
 „þát þu mec ácyrrre from Cristes lofe!“
 140. Þá vās ellenvōd, yrrre and rēde,

- fræcne and ferdgrim fæder wið dēhter,
 hēt hi þā svingan, sūslē brægan,
 vitum vægan and þāt word æcvað:
 „Onvend þec in-gevitte and þā word oncyr,
 145. „þe þu unsnyttrum ær gespræce,
 „þā þu goda ussa gield forhogdest!“
 Him seó unforhte ágeaf andsvare
 þurh gæstgehygd Juliana:
 „Næfre þu gelærest, þāt ic leasingum
 150. „dumbum and deáfum deófolgielsum
 „gæsta genidlum gaful onhāte,
 „þām vyrrestum vites þegnum,
 „ac ic veordige vuldres ealdor,
 „middangeardes and mægenþrymmes,
 155. „and him anum tō eal biþence,
 „þāt he mundbora mīn geveorde,
 „helpend and hælend wið hellscæadum.“
 Hy þā þurh yrre Affricanus
 fæder fæmnan ágeaf on feonda geveald
 160. Heliséo. He in æringe
 [Cap. 3.]
 gelædan hēt áfter leóhtes cyme
 tō his dōmsetle. Dugud vafade
 on þære fæmnan vlite, folc eal geador.
 Hy þā se ædeling ærest grētte,
 165. hyre brýdguma, blidum wordum:
 „Mīn se svētesta sunnan scīma
 „Juliana! hvāt þu glæm hafast,
 „ginfæste giefe, geógnðhādes blæd!
 „Gif þu godum ussum gen gecvēmest
 170. „and þe tō svā mildum mundbyrd sēcest,
 „hyldo tō hālgum, beóð þe áhylded fram
 „vrāde gevorhtra vīta unrīm,
 „grimra gyrna, þe þe gegearvad sind,
 „gif þu onseccan nelt sōdum gielsum.“
 [353]
 175. Him seó ædele mæg ágeaf andsvare:
 „Næfre þu gepreátast þīnum beótum
 „ne vīta þās fela vrādra gegearvast,
 „þāt ic þeódscype þīnne lufie,
 „buton þu forlæte þā leasinga
 180. „veoh-veordinga and vuldres god
 „ongyte gleávlice, gæsta scyppend,
 „meotud moncynnes, in þās meahtrum sind
 „á butan ende ealle gesceafta.“

151) gæste *Th.* gæsta *Ettm.* — 160) he hi æringe? —
 171) yldo *MS.* *Th.* ildo *Ettm.*

- Pā for þam folce frēcne mōðe
 185. beotvordum spræc, bealg hine svide
 folc-āgende and þā fæmnan hēt
 þurh niðvræce nacode þenian
 and mid sveopum svingan synna leāse.
 Åhlōg þā se hererinc, hospvordum spræc:
 190. „Pis is caldordōm unces gevinnes [254]
 „on fruman gefongen! gen ic feores þe
 „unnan ville, þeah þu ær fela
 „unwærlsca vorda gespræce;
 „onsōce tō svide, þæt þu sōð godu
 195. „lufian volde. Þe þā leān sceolan
 „viderhycgendre vītebrōgan
 „āfter veordan, butan þu ær við hi
 „geþingige and him þoncwyrd
 „āfter leahtorevidum lāc onsege,
 200. „sibbe gesette. Læt þā sace restan,
 „lād leōdgevin! Gif þu leng ofer þis
 „þurh þīn dolvillen gedvolan fylgest,
 „þonne ic nȳde sceal nīða gebæded
 „on þære grimmostan godscȳld vrecan,
 205. „torne teōncvide, .þe þu tælnissum
 „við þā sēlestan sacan ongunne
 „and þā mildestan, þāra þe men viten,
 „þe þes leōdscȳpe mid him longe bieode.“ [255]
 Him þæt ādele mōð unforht oncwād:
 210. „Ne ondræde ic me dōmas þīne,
 „āvyrged vomsceada, ne þīnra vīta bealo!
 „Hābbe ic me tō hyhte heofonrices veard
 „mildne mundboran, mägna valdend,
 „se me gescȳldeð við þīnum scinlāce
 215. „of gromra gripe, þe þu tō godum tīohhast:
 „þā sind geāsne gōða gehvȳlces,
 „īdle orfeorme unbīpyrfe;
 „ne þær frem meȳeð fīra ænig,
 „sōðe sibbe, þeah þe sēce tō him
 220. „freōndrædenne: he ne findeð þær
 „dugude mid deōflum. Ic tō dryhtne mīn
 „mōð stadelige, se ofer mägna gehvȳlc
 „valdeð vīde-ferh vuldres āgend,
 „sigora gehvȳlces: þæt is sōð cyning!“
 225. Pā þam folcetogan fracudlic þūhte, [256]

187) þennan *MS.* — 196) -hygende *Th.* -hycgendre *Ettm.*
 — 202) þīn dolvillen *MS.* þīnne dolvillan. *Th.* *Ettmüller.* —
 205) torne? — 218) metet *MS.* — 219) þe [he] *Th.*

- þæt he ne meahte mōd oncyrran,
 fæmnan foreþonc. He bi feaxe hēt
 āhōn and āhebban on heāhne beām,
 230. þær seō sunsciēne slege provade,
 sace singrimme siex tīda dāges,
 and he ādre hēt eft āsettan
 lād genidla and gelædan bibeād
 tō carcerne. Hyre vās Cristes lof [Cap. 5.]
 in ferdlocan fāste bīvunden,
 235. milde mōdsefa, māgen unbrice.

II.

- Pā vās mid clāstre carcerne's duru
 behliden, homra geveorc: hālig þær inne
 værfāst vunade. Symle heō vuldoreyning
 hērede āt heortan heofonrices god
 240. in þam nýðclafan, nergend fira, [237]
 heolstrē bihelmad: hyre vās hālig gæst
 singal gesið. Pā cvom semninga (Cap. 6.)
 in þæt hlinreced hāleða gevinna
 yfeles andvīs; hāfde engles hiv.
 245. gleāv gyrnstafa gæstgenidla,
 helle hāftling, tō þære hālgan sprāc:
 „Hvāt dreōgest þu, seō dýreste
 „and seō veordeste vuldoreyninge,
 „dryhtne ussum? Pe þes dēma hafad
 250. „þā vyrrestan vītu gegearvad,
 „sār endeleās, gif þu onsecgan nelt
 „gleāvhycgende and his godum cvēman.
 „Ves þu on ofeste, svā he þec āt heonan
 „lædan hāte, þæt þu lāc hraðe
 255. „onsecge sigortifre, ær þec svylt nīme,
 „deād fore dugude! Pý þu þās dēman scealt,
 „eāðhrēdig mæg, yrre gedýgan.“
 Frāgn þā fromlice, seō þe forht ne vās, [238]
 Criste gecvēme, hvonan his cyme være.
 260. Hyre se vræcmāga vīd þingade:
 „Ic eom engel godes vīfan sīðende,
 „þegn gepungen and tō þe sended
 „hālig of heāhdu. Pe sind heardlīcu
 „vundrum vālgrim vītu geteohhad

228) heanne *Th.* — 232) lād- *Th.* — 235) -sefan *MS.*
Th. Etm. mildē *Etm.*

263) heahpu *MS.* -um *Th.* — 264) velgrim *MS.*

265. „tô gringvræce. Hæt þe god beóðan,
 „bearn valdendes, þät þe burge þä.“
 Þä väs seó fæmne for þam færspele
 egsan geaclad, þe hyre se aglæca
 vuldres viderbreca vordum sägde.
270. Ongan þä fästlice ferd stadelian
 geong grondorleás, tô [gode] cleopian:
 „Nu ic þec beorna hleó biddan ville,
 „éce álmihtig, þurh þät ádele gesceap,
 „þe þu fäder engla on fruman settest,
 275. „þät þu me ne læte of lofe hveorfan [259]
 „þínre eádgife, svá me þes ár bodað
 „fréne færsPELL, þe me fore stondeð!
 „svá ic þe bilvitne biddan ville,
 „þät þu me gecýðe, cyninga vuldor,
 280. „brymmes hyrde, hvät þes þegn sý
 „lyft-lácende, þe mec læred from þe
 „on stearene veg!“. Hyre stefn oncväd
 vlitig of volcnum, vord hleóðrade:
 „Forföh þone frätgan and fæste geheald,
 285. „ôð þät he his síðfät sege mid ryhte
 „ealne from orde, hvät his áfelu sýn!“
 Þä väs þære fæmnan ferd geblissad [Cap. 7.]
 dôm-eádigre. Heó þät deófol genom

* * *

266) [þu] þe Th. — 271—72) tô cleopianne . ic þec MS.
 Th. tô geddianne Ettm. — 288) -eádigra MS. Nach diesem
 Verse fehlt im MS. ein Blatt; das Fehlende lautet in der von un-
 serem Dichter benutzten Quelle: „tenuit Belial dæmonem et dixit
 ei: „Dic mihi quis tu es et unde es, vel quis te misit ad me.“
 Tunc dæmon respondit: „Dimitte me, et dicam tibi.“ B. Juliana
 dixit: „Dic primo, et sic te dimittam.“ Tunc dæmon coepit
 loqui: „Ego sum Belial dæmon, malitiis hominum oblectatus,
 homicidiis gaudens, amator luxuriæ, amplectens pugnam, dis-
 solvens pacem. Ego sum qui feci Adam et Evam in paradiso
 prævaricari; ego sum qui feci ut Cain interficeret Abel fratrem
 suum; ego sum qui feci omnem substantiam Job perire; ego
 sum qui feci populum Israel in deserto idola venerari; ego sum
 qui feci Isaiam (Var. Esdras) prophetam ut lignum ad serram
 secari; ego sum qui feci Nabuchodonosor regem facere imaginem;
 ego sum qui tres pueros feci mitti in caminum ignis ardentis;
 ego sum qui feci Jerusalem inflammari; ego sum qui feci ab
 Herode infantes occidi; ego sum qui feci Judam tradere filium
 dei; ego præoccupavi Judam, ut laqueo vitam finiret.

- „ealra cyninga cyning tō cvale syllan.
 290. „Pā gen ic gecrāfte, pāt se cempa ongon [260]
 „valdend vundian (veorud tō-sēgon),
 „pāt pær blōd and vāter butu ātgādre
 „eordān sōhtun. Pā gen ic Herode
 „in hyge bispeōn, pāt he Johannes bibeād
 295. „heāfde biheāvan, pā se hālga ver
 „pære viifufan vordum stȳrde
 „unryhtre æ. Eāc ic gelærde
 „Simon searoponcun, pāt he sacan ongon
 „vid pā gecorenan Cristes pegnas
 300. „and pā hālgan veras hospē gerahte.
 „pūrh deópne gedvolan, sǣgde hy drȳas vǣron.
 „Nēdde ic nearobregdum, pær ic Neron bisveāc,
 „pāt he ācveallan hēt Cristes pegnas
 „Petrus and Paulus. Pilatus ær
 305. „on rōde āhēng rodera valdend
 „meotud meahhtigne mīnum lārūm.
 „Svylce ic Egias eāc gelærde,
 „pāt he unsnytrum Andreas hēt [261]
 „āhōn hāligne on heāhne beām,
 310. „pāt he of galgan his gæst onsende
 „in vuldres vlite. Pus ic vrādra fela
 „mid mīnum brōðrum bealva gefremede,
 „sveartra synna, þe ic āsecgan ne mǣg,
 „rūme āreccan ne gerīm vitan
 315. „heardra heteponca.“ Him seō hālge oncvād [Cap. 8.]
 „pūrh gæstes giefe Juliana:
 „Pu scealt furdor gen, feōnd moncynnes,
 „stīdfāt secgan, hvā þec sende tō me.“
 „Hyre se aglæca āgeaf andsvare
 320. forht āfongen frīdes orvēna:
 „Hvāt! mec mīn fāder on pās fōre tō þe
 „hellvarena cyning hider onsende
 „of þam engan hām, se is yfla gehvās
 „in þam grornhose geornfulra þonne ic.
 325. „Þonne he usic sendeð, pāt ve sōdfāstra
 „pūrh misgedviold mōd oncyrran, [262]
 „āhvyrfen from hālor, ve beōð hygegeōmre
 „forhte on ferdde. Ne bið us frēa milde
 „egesful ealdor; gif ve yflēs nōht
 330. „gedōn habbað, ne durran ve siððan

284) bispeop *MS.* — 302) bisveac *MS.* bisvāc *Th.* —
 309) heanne *Th.* — 313) asengan *MS.* āsecgan *Th.* āsengan
 = āsēnian? — 325) se *MS.* ve *Th.*

- „for his onsfne över gefëran:
 „þonne he onsendeð geond sfðne grund
 „þegnas of þýstrum, hãted þrãce ræran,
 „gif ve gemeted sfn on moldvege
 335. „odde feor odde neáh fundne veorden,
 „þãt hi usic binden and in bælvylme
 „sûslum svingen. Gif sôðfãstra
 „þurh myrrelsan môð ne ôðcýrred,
 „hãligrã hyge, ve þã heardestan
 340. „and þã vyrrestan vitu gepoliad
 „þurh sãrslege. Nu þu sylfe meah
 „non sefan þinum sôð gecnãvan,
 „þãt ic þisse nôðe vãs nýðe gebæded [363]
 „þragmælum gepread, þãt ic þe sôhte.“
 345. Þã gen seô hãlge ongon hãledã gevinnan
 vrôhtes vyrhtan vordum frignan,
 fyrnsynna fruman: „Pu me furdor scealt
 „secgan, sãvla feônd, hã þu sôðfastum
 „þurh synna slide svîðast scedde
 350. „fãcnê bifongen.“ Hyre se feônd onevãð,
 vrãcca vërleãs vordum mælde:
 „Ic þe, eãd mæg, yflã gehvylces
 „ôr gecýðe ôð ende ford,
 „þãra þe ic gefremede nalãs feãm sfðum
 355. „synna vundum, þãt þu þý sveotolfor
 „sýlf gecnãve, þãt þis is sôð nales leãs.
 „Ic þãt vênde and vitod tealde [364]
 „þristê geponcê, þãt ic þe meah
 „butan earfedum ãnes crãftê
 360. „ãhvyrfan from hãler, þãt þu heofoncýninge
 „vîðsôce, sigora freãn, and tô sæmran gebuge,
 „onsãgde synna fruman. Pus ic sôðfastum
 „þurh mislfe bleó môð oncyrrre:
 „þær ic hine finde ferd stãðelian [Cap. 9.]
 365. „tô godes villan, ic beó gearo sôna,
 „þãt ic him monigfealde môðes gãlsan
 „ongean bere grimra geponca,
 „dyrnra gedvîlda þurh gedvolena rfm;
 „ic him gesvête synna lustas,
 370. „mãne môðlufan, þãt he minum hraðe

334) gemêta *MS. Edd.* — 336) he *MS.* — 338) neod
 cyrrêd *MS.* ne oncyrrêd *Th.* ôðcirrêd *Ettm.* — 341) sylfa *MS.*
 — 352) ead mæg *MS.* ead-mêde? *Th.* eãde mæg *Ettm.* eãd *Adj.*
 (*vgl. Exod.* 186). — 352) gecýðan *Ettm.* — 354) feãm sindon
MS. Ettm. feã sindon *Th.* — 358) geponcge *Th.*

- „leahtrum gelenge lārum hƿred :
 „ic hine ƿās sƿide synnum onāle,
 „ƿāt he byrnende from gebede sƿiced,
 „steƿed stronglice, stadolfast ne mæg [386]
 375. „fore leahtra lufan lenge geƿunian
 „in gebedstōƿe. Sƿā ic brōgan tō
 „lādne gelæde, ƿam ƿe ic lifes ofonn,
 „leōhtes geleāfan, and he lārum vile
 „ƿurh mōdes myne mīnum hƿran,
 380. „synne fremman: he siddan sceal
 „gōdra gumcysta geāsne hƿeorfan:
 „Gif ic ænigne ellenrōfne
 „gemēte mōdigne mētodes cēpan
 „wid flānƿræce, nele feor ƿonan
 385. „būgan from beaduƿe, ac he bord ongean
 „hefed hygesnottor, hāligne scyld,
 „gæstlic gūdreāf, nele gode sƿican,
 „ac he beald in gebede biðsteal gifed
 „fāste on fēðan, ic sceal feor ƿonan
 390. „heānmōd hƿeorfan hrōdra biðæled,
 „in glēda griƿe gehðu mēnan, [387]
 „ƿāt ic ne meahƿe māgnes crāftē
 „gūde wiðgongan. Ac ic geōmē sceal
 „sēcan ōðerne ellenleāsran
 395. „under cumbolhagan cēpan sēnran,
 „ƿe ic onbryrdan mæge beorman mīnē,
 „āgælan āt gūde; ƿeāh he gōdes hƿāt
 „onginne gæstlice, ic beo gearo sōna,
 „ƿāt ic ingehygd eal geondƿlite,
 400. „hū gefāstnad sƿ ferd innanƿeard,
 „wiðsteall geƿorht: ic ƿās ƿealles geat
 „ontȳne ƿurh teōnan; bið se torr ƿyrel,
 „ingong geopenad, ƿonne ic ærest him
 „ƿurh eargfare in onsende
 405. „in breōstsefan bitre geƿoncas
 „ƿurh mislice mōdes villan,
 „ƿāt him sylfum sēlle ƿynced
 „leahtras tō fremman ofer lof godes, [387]
 „lices lustas: ic beo lāreōƿ georn,
 410. „ƿāt he monƿeāƿum mīnum lifge
 „ācyrrēd cūðlice from Cristes æ,
 „mōd gemyrrēd me tō geƿealde
 „in synna seād. Ic ƿære sāƿle mā

371) hƿrad *MS.* — 374) stepped? *h.* — 395) sēnran *MS.*
 sēmran *Th. Etm.* — 410) mon- *MS.* mīn- *Th. Etm.*

- „geornor gýme ymb gæstes forvyrd
 415. „þonne þæs lichoman, ær þe on legre sceal
 „veorðan in vorulde vyrme tō hrōðor
 „bifolen in foldan.“ Þā gien seō fæmne spræc: [Cap. 10.]
 „Saga earmsceapen unclæne gæst,
 „hū þu þec geþýde þýstra stihrend
 420. „on clænra gemong? Þu vid Criste geō
 „værleās vurne and gevin tuge,
 „hogdes vid hālgum; þe veard helle sead
 „nider gedolfen, þær þu nýdbysig
 „fore oferhygdum eard gesōhtes.
 425. „Vende ic, þæt þu þý vārā veorðan sceolde [308]
 „vid sōdfastum svylces gemōtes
 „and þý unbealdra, þe þe oft vidstōd
 „þurh vuldorcýning villan þīnes.“
 Hyre þā se vērge vid þingade
 430. earm aglæca: Þu me ærest saga,
 „hū þu gedyrstig þurh deōp gehygd
 „vurde þus vigþrist ofer eall vīfa cyn,
 „þæt þu mec þus fæste fetrum gebunde
 „æghvās ōrvigne? Þu in ēcne god
 435. „þrymsittendne þīnne getreōvdes
 „meotud moncýnnes, svā ic in minne fāder
 „hellvarena cýning hyht stadelie.
 „Þonne ic beom onsended vid sōdfastum,
 „þæt ic in mænveorcum mōd oncyrr
 440. „hyge from hālor, me hvīlum bið
 „forvyrned þurh vidersteall villan mīnes
 „hyhtes at hālgum, svā me her gelamp
 „sorg on sīde: ic þæt sylf gecneōv [309]
 „tō late micles! sceal nu lange ofer þis
 445. „scýld-výrcende scame provian.
 „Forþon ic þec hālsige þurh þæs hýhstan meahht,
 „rodorcýninges giefes, se þe on rōde treō
 „geprovade þrymmes ealdor,
 „þæt þu mīlsige me þearfendum,
 450. „þæt unsælig eall ne forveorde,
 „þeāh ic þec gedyrstig and þus dolvillen
 „sīðe gesōhte, þær ic sīde me
 „þyslicere ær þrage ne gevende!“

450) [ic] eall Eitm. — 453) Nach der Lateinischen Quelle
 prügelt nun Juliana den Teufel und dieser bittet abermals bei allen
 Heiligen um Gnade; der Dichter hat dies weggelassen, obgleich er
 den Teufel sich in v. 547 darauf berufen lässt: oder fehlen etwa
 einige Zeilen?

- Pā seō vlitescƿne vuldres condel [Cap. 11.]
 455. tō þam værlogan vordum mælde:
 „Þu scealt anddettan yfeldæda mā,
 „heán helle gæst, ær þu heonan mōte,
 „hvæt þu tō teónan þurhtogen hābbe [270]
 „micelra mǎnveorca manna tudre
 460. „deorcum gedvildum.“ Hyre þāt deófol oncvād:
 „Nu ic þāt gehýre þurh þinne hleoðorevide,
 „þāt ic nýde sceal nīða gebæded
 „mōd meldian, svā þu me beódest,
 „preánēd polian. Is þeós þrag ful strong,
 465. „preát ormæte! ic sceal þinga gehvylc
 „polian and þafian on þinne dóm,
 „vondæda onvreón, þý ic vīde-ferg
 „sveartra gesyrede. Oft ic sýne ofteáh,
 „āblende bealoþoncum beorna unrim
 470. „monna cynnes, misthelmē forbrāgd
 „þurh āttres ord eagna leóman
 „sveartum scūrum, and ic sumra fēt
 „forbrāc bealosearvum, sume in bryne sende
 „in liges locan, þāt him lāsta veard
 475. „sīðast gesýne. Eác ic sume gedyde, [271]
 „þāt him bānlocan blōde spíóvedan,
 „þāt hi færinga feorh ālēton
 „þurh ædra vylm. Sume on ýðfare
 „vurdon on vëg vātrum bisencte
 480. „on mereflōde mīnum crāftum
 „under reóne streām. Sume ic rôde bifealh,
 „þāt hi hyra dreóрге on heán galgan
 „lif ālētan. Sume ic lārum geteáh,
 „tō geflīte fremede, þāt hy færinga
 485. „ealde āfponcan ednivedan
 „beórē druncne: ic him byrlade
 „vrōht of vëge, þāt hi in vinsele
 „þurh sveordgripe sāvle forlētan,
 „of flæschoman fæge scyndan
 490. „sārum gesohte. Sume, þā ic funde
 „butan godes tǎcne gýmeleāse
 „ungebletsade, þā ic bealdlīce [272]
 „þurh mislīc cvealm mīnum hondum

465) preā? — 467) þy (*quoniam*) MS. þe Th. Etm. —
 468) ofīc MS. — 479) vëg Th. Etm. — 482) heoru-dreóрге?
 — 485) eald-āfponcan (MS.) Thorpe. — 486) druncne MS. —
 487) væge Etm. — 490) gesohte Th. Etm. — 492) peah ic
 MS. þā ic Th. peah Præt. von picgan?

- „searopuncum slôg. Ic âsecgan ne mæg,
 495. „peáh ic gesitte sumerlongne dæg,
 „eal þá earfeðu, þe ic ær and síð
 „gefremede tō fæcne, síððan furdum vās
 „roðor āræred and ryne tungla,
 „folde gefástnad and þá forman men
 500. „Adam and Eve, þām ic ealdor ôðþrong
 „and hy gelærde, þæt hi lufan dryhtnes
 „êce eādgiefē ânforlêton,
 „beorhtne boldvelan, þæt him bæm geveard
 „yrmðu tō caldre and hyra eaferum svā,
 505. „mircast mânveorca. Hvæt sceal ic mǣ rīman
 „yfel endeless? ic eall gebār
 „vrāðe vrōhtas geond verpeode,
 „þā þe gevurdon vīdan feorē
 „from fruman vorulde fira cynne [273]
 510. „eorlum on eorðan. Ne vās ænig þāra,
 „þæt me þus priste svā þu nu þā
 „hālig mid hondum hrīnan dorste;
 „nās ænig þās mōdig mon ofer eorðan
 „þurh hālgē meaht, heāhfādera nān
 515. „ne vitgena, peáh þe him veoruda god
 „onvrige vuldres cyning vīsdōmes gæst,
 „giefē unmæte: hvāðre ic gong tō þām
 „āgan mōste; nās ænig þāra,
 „þæt mec þus bealdlice bendum bilegde,
 520. „breām forþrycte, ær þu nu þā
 „þā miclan meaht mīn ofersvīðdest,
 „fāste forfēnge, þe me fāder sealde
 „feōnd moncynnes, þā he mec fēran hēt
 „þeoden of þýstrum, þæt ic þe sceolde
 525. „synne svētan: þær mec sorg bičovm,
 „hefig hondgeviān. Ic bihlyhhan ne þearf [274]
 „āfter sārvræce síðfāt þisne
 „māgum in gemonge, þonne ic mīne sceal
 „āgiefan gnorncearig gafulrædenne
 530. „in þam reōngan hām.“ — Þā se gerēfa hēt [Cap. 12.]
 „gealgmōd guma Julianan
 „of þam engan hofe út gelædan
 „on hyge hālige hādnum tō spræce
 „tō his dōmsetle. Heo þæt deofol teah
 535. breōstum inbryrðed bendum fāstne,
 „hālig hādenne. Ongan þā hreōvcearig

499) feorman (*MS.*) *Th.* — 500) æne *MS.* — 508) ge-
 vordun *MS.* — 519) bennum *MS.* — 521) miclam *MS.*

- síðfát seófian, sár evānian,
 vyrd vānian, vordum mælde:
 „Ic þec hālsige, hlæfdige mīn
 540. „Juliana, fore godes sibbum,
 „þāt þu furdur me fracedu ne vyrce,
 „edvīt for eorlum, þonne þu ær dydest,
 „þā þu ofersvīðdest þone snotrestan [275]
 „under hlinscūan helvarena cyning
 545. „in feōnda byrig: þāt is fāder ūser,
 „mordres mānfrea. Hvāt! þu mec þreādes
 „þurh sārsege! ic tō sōde vāt,
 „þāt ic ær ne sīð ænig ne mētte
 „in voruldrīce vīf þe gelic
 550. „þristan gepohtes ne þveorhtimbran
 „māgða cynnes! Is on me sveotul,
 „þāt þu unscamge æghvās vurde
 „on ferde frōd.“ Þā hine seó fæmne forlēt
 „āfter þrāchvīle þýstra neósan
 555. in sveartne grund sāvla gevinnan
 on vīta forvyrd: viste he þī gearvor
 mānes melda māgum tō seegan,
 sāsles pegnum, hū him on sīde gelomp.

III.

* * *

- georne ær [276] [Cap. 16.]
 560. hēredon on heāhðum and his hālig [vuldor],
 sǣgdon sōðlice, þāt he sigora gehvās
 ofer ealle gesceaft āna veólde,
 ēcra eādgiefa. Þā cvōm engel godes [Cap. 17.]
 frātvm blīcan and þāt fȳr tōsceaƿ,

544) -verena Th. — 545) his MS. — 549) vīp MS. Th.
 vid Etm. — 555) gevinna MS. Etm. -an Th. Nach dem lat.
 Original wirft ihn Juliana in eine Mistgrube.

559) Hier fehlt ein Blatt des MS.; nach dem lat. Original
 fragt der über ihre Schönheit verwunderte Heliseus die Juliana, wer
 sie durch Zauberei solche Qualen überwinden gelehrt habe; sie sagt
 ihm, das komme von Gott, und fordert ihn zur Busse auf. Darauf
 wird sie von Flammen umlodert auf einem eisernen Rad geschwungen;
 sie preist Gott und bittet ihn um die Befreiung aus der Macht des
 Tyrannen. Als das die Henker hörten, wurden sie bekehrt und
 priesen Gott: hieran knüpft v. 569 an. — 562) volde (MS.) Th.
 valde Etm.

565. gefreóde and gefreofade fācnes clāne
leahtra leāse and þone lig tōvearp
heorogiferne, þær seó hālge stōd
māgda bealdor on þam midle gesund.
Þæt þam veligan vās veorc tō polianne, [Cap. 18.]
570. þær he hit for vorulde vendan meahte,
sōhte synnum fāh, hū he sārlicast
þurh þā vyrrestan vītu meahte
feorhevale findan. Nās se feōnd tō lāt,
se hine gelærde, þæt he læmen fāt. [271]
575. bivyrcean hēt vundercrafter
vīges vōmum and vudubeamum
holtē bihlāenan. Þā se [hearda] bibeād,
þæt mon þæt lāmfāt leādes gefylde;
and þā onbārnan bælfira mæst,
580. ād onālan: se vās æghvonan
ymbboren mid brondum; bād hāte veól.
Hēt þā ofeslice yrrē gebolgen
leahtra leāse in þās leādes vylm
scūfan butan scyldum. Þā tōsceaðen veard
585. lig tōlȳsed: leād vīde sprong
hāt heorogifre. Hāled vurdon acle
ārasad for þȳ ræse; þær on rīme forborn
þurh þās fires fnæst fīf and hundseofontig
hædnes herges. Þā gen seó hālge stōd
590. ungevemdē vlitē: nās hyre vlōh ne hrāgl,
ne feax ne fel fȳrē gemæled,
ne lic ne leodn. Heō in lige stōd
æghvās onsund, sāgde ealles þone
dryhtna dryhtne. Þā se dēma veard
595. breōh and hygegrim, ongon his hrāgl teraŋ;
svylce he grennade and gristbitade,
vēdde on gevitte svā vīde deor,
grymetade gealgmōd and his godu tælde,
þās þe hy ne meahhtun māgnē vīdstondan
600. vīfes villan. Vās seó vuldres mæg
anræd and unforht eafoda gemyndig,
dryhtnes villan. Þā se dēma hēt
āsvēbban sorgcearig þurh sveordbite
on hyge hālge, heáfde bineōtan

567) halie *MS.* — 570) venden meahte *MS.* vēnan? *Th.*
vendan [ne] meahte *Ettm.* þæt? — 573) vās (*MS.*) *Th.* nās
Ettm. — 577) bihlāenan *MS.* bihlāenan *Ettm.* bilecgan? *Th.*
[hearda] *Th.* — 586) sēled *MS.* — 599) hyne meahhtum *Th.*

605. Criste gecorene: hine æe cvealm ne peah,
 siððan he þone fintan furdor cūde!
 Pā veard þære hālgan hyht genivad [279] [Cap. 19.]
 and þæs mǣgðnes mōd miclum geblissad,
 siððan heō gehyrde hāled eahtian
610. invit-rūne, þāt hyre endestāf
 of gevindagum veordan sceolde,
 liff ālȳsed. Hēt pā leahtra ful
 clæne and gecorene tō cvale lædan
 synna leāse. Pā cvom semninga
615. heān helle-gæst; hearmleōd āgōl
 earm and unlæd, þone heō ær gebond
 āvygedne and mid vitum svong;
 cleopade pā for cordre ceargealdra-full:
 „Gylðað nu mid gyrne, þāt heō goda ussa
620. „meaht forhogde and mec svidast
 „geminsade, þāt ic tō meldan veard!
 „Lætad hy lādra leāna hleoðan [280]
 „pūrh vǣpnes spor! vrecad ealdne nīð
 „synne gesohte! Ic pā sorge gemon,
625. „hū ic bendum fāst bisga unrim
 „on ānre niht earfeða dreāg,
 „yfel ormætu.“ Pā seō eādge biſeah
 ongeān gramum Juliana:
 gehyrde heō hearm galan helle deōfol.
630. Feōnd moncynnes ongon pā on fleām sceacan
 vīta neōsan and þāt vord ācvād:
 „Vā me forvōrhtum! nu is vēn micel,
 „þāt heō mec eft vīlle earmæe gehȳnan
 „yfum yrmðum, svā heō mec ær dyde!“
635. Pā vās gelæded londmearce neāh [Cap. 20.]
 and tō þære stōve, þær hi stearcferde
 pūrh cumbolhete cvellan pohtun.
 Ongon heō pā læran and tō lofe trymman
 folc of firenum and him frōfre gehēt [281]
640. veg tō vuldre, and þāt vord ācvād:
 „Gemunad vīgena vȳn and vuldres prȳm,
 „hāligra hyht, heofonengla god!
 „he is þæs vyrde, þāt hine verpeōde
 „and eal engla cynn up on roderum

605) peah *MS.* pāh *Th. Etm.* — 617) āvyrgedne *Th.*
 avygedne *MS.* āvīgedne *Etm.*, *welcher Ahd. arwigan (conficere)*
vergleicht; eher ist Ahd. giwegit (vexatus) zu vergleichen; [veān]
 āvygedne? — 620) forhogd *MS.* — 624) gesohte *Th. Etm.*
 — 628) iulianan *MS.* — 630) flean *Th. Etm.*

645. „hêrgen, heahmâgen, þær is help gelong
 „êce tō ealdre, þam þe āgan sceal.
 „Forþon ic leof veorud læran ville
 „æ-fremmende, þæt ge eóver h̃as
 „gefæstnige, þý læs hit fêrblædum
650. „vindas tōveorpan: veal sceal þý trumra
 „strong vīdstandan storma sc̃arum,
 „leahtra gehygdum! Ge mid lufan sibbe
 „leóhtē geleáfan tō þam lifgendan
 „stāne stīdhygde stadol fæstniad,
655. „sōðe treóve and sibbe mid eóv
 „healdad át heortan, hálge rāne [282]
 „þurh mōdes myne! Ponne eóv miltse giefed
 „fāder ālmihtig, þær ge [frófre] āgun
 „át mǣgna gode mæste þearfe
660. „āfter sorgstafum: forþon ge sylfe neton
 „ūt-gong heonan, ende lifes.
 „Vārlic me þinceð, þæt ge vāccende
 „vīd hettendra hildevōman
 „vearde healden, þý læs eóv vīderfeohhtend
665. „veges forvyræn tō vuldres byrig.
 „Biddad bearn godes, þæt me brego engla
 „meotud monecynnes mīlde geveorde,
 „sigora sellend! Sibb sý mid eóvic,
 „symle sōð lufu!“ Þā hyre sávl veard
670. ālæded of lice tō þam langan gefeán
 þurh sveorðslege. — Þā se synscada [Cap. 22.]
 tō sciþe sceoðmōð sceadēna preatē
 Helisēus ēh-streām sōhte, [283]
 leólc ofer lagufōð longe hvīle
675. on svonrāde. Svylt ealle fornóm
 seega hlōde and hine sylfne mid,
 ær þon hy tō lande geliden hāfdon,
 þurh pearlic preá. Þær XXX vās
 and feóvere eác feores onsohte
680. þurh væges vylm vigena cynnes,
 heāne mid hlāford: hrōðra biðæled
 hyhta leáse helle sōhton.
 Ne porftan þā þegnas in þam þýstran hām
 seó geneátscolu in þam neólan scrāfe
685. tō þam frumgāre feohgestealda
 vitedra vēnan, þæt hy in vinsele
 ofer beórsetle beágas þēgon,

660) neton *MS.* nyton *Th.* — 679) onsōhte *Th. Ettm.* —
 685) -gestealde *MS.* — 687) beorsele *MS.*

- æppled gold! — Ungelfice vās [Cap. 21.]
 læded lofsongum lic hāligre
 690. miclê mǣgnê tō moldgrāfe, [284]
 þāt hy hit gebrohton burgum on innan,
 sīd folc micel: þær siddan vās
 geāra gongum godes lof hafēn
 þrymmê miclê ōð þisne dæg
 695. mid þeōdscipe. — Is me þearf micel,
 þāt seó hālgē me helpe gefremme,
 þonne me gedælad deōrast ealra,
 sibbe tōslitad sinhīvan tu,
 micle mōdlufan, mīn sceal of lice
 700. sāvul on stīdfāt, nāt ic sylfa hvider,
 eardes uncyððu: of sceal ic þissum,
 sēcan ōðerne ærgevyrhtum,
 geongan iu-dædum; geómor hveorfed
C. Y. and **N.** cyning bið rēde
 705. sigora syllend, þonne synnum fāh
E. V. and **U.** acle biðad,
 hvāt him āfter dædum dēman ville [285]
 lifes tō leāne; **L. F.** beofad,
 seomad sorgcearig, sār eal gemon,
 710. synna vunde, þe ic stīd oððe ær
 gevorhte in vōrulde: þāt ic vōpig sceal
 tearum mēnan; vās an tīd tō lāt,
 þāt ic yfeldæda ær gescomede,
 þenden gæst and lic geador stīdedan
 715. onsund on earde. Þonne ārna biþearf,
 þāt me seó hālgē við þone hīhstan cyning
 gēþingige: mec þās þearf monad,
 micel mōdes sorg; biððe ic monna gehvone
 gumena cynnes, þe þis gīed ræde,
 720. þāt he mec neōðful bi noman mīnum
 gemyne mōdig and meotud biððe,

692) stīd-folc? — 695) *Der hier beginnende Epilog ist Eigentum des Dichters, der sich durch die in v. 704—708 eingestreuten sechs Runen als Cynevulf zu erkennen gibt. Diese Runen haben hier nur die Geltung blosser Buchstaben, jedoch so, dass jede der drei Gruppen für sich (C Y und N; E V und U; L F) als Stellvertreter des ganzen Namens erscheint.* — 699—703) „(quum) anima mea (ire) debet e corpore in viam, nescio ipse quo, (ignoro) sedem ignotam: ex hac (sede) debeo (ire), ut quæram aliam pro facinoribus antea commissis, pro juvenis facinoribus olim commissis.“ — 703) gongan *MS. Th. Etm.* — 712) ān *Th. Etm.* — 719) vræce *MS. Th. sprece Etm.*

- þæt me heofona helm helpe gefremme
 meahta valdend on þam miclan dæge,
 fæder frôfre gæst, in þā frēcnan tīd,
 725. dæda dēمند and se deōra sunu, [286]
 þonne seō þrȳnis þrymsittende
 in ānnessa ālda cynne
 þurh þā scīran gesceaft scrīfed bi gevyrhtum
 meorde monna gehvam. Forgif us, mǣgna god,
 730. þæt ve þīne onsigne, ādelinga vyn,
 milde gemēten on þā mæran tīd! Amen.

V.

G U T H L A C.

I.

- Monge sindon geond middangeard [104]
 hādas under heofonum, þā þe on hāligra
 rīm ārisað: ve þās ryht mǣgun
 āt æghvylcum ānra gehȳran,
 5. gif ve hālig bebodu healdan villað.
 Mǣg nu snottor guma sǣle brūcan
 gōdra tīda and his gæste forð
 veges villian. Voruld is onhrēred,
 cōlað Cristes lufu; sindan costinga
 10. geond middangeard monge ārisene;
 svā þæt geāra iu godes spelbodan
 vordum sǣgdon and þurh vitedōm-
 eal ānemdon, svā hit nu gonged.
 Ealdað eorðan blæd ādela gehvylere
 15. and of vlite vendað vāstma gecyndu:
 bið seō stīre tīd sǣda gehvylces [105]
 mætre in mǣgne. Forþon se mon ne þearf
 tō þisse vorulde vyrpe gehyegan,
 þæt he us fāgran gefeān bringe
 20. ofer þā nīdas, þe ve nu dreogað,

2) un-haligra (MS.) Th. — 3) rīme? Th. — 11) gearu
 Th. MS. — 17) mætræ MS. Th.

- ær þon endien ealle gesceafte,
 þe he gesette on siex dagum,
 þā nu under heofonum hādas cennad
 micle and mæte. Ic þes middangeard
 25. dālum gedæled. Dryhten sceāvað,
 hvær þā eardien, þe his æ healden:
 gesihð he þā dōmas dōgra gehvylcē
 vonian and vendan of voruldryhte,
 þā he gesette þurh his sylfes vord;
 30. he fela findeð, fea beoð gecorene.
 Sume him þās hādes hlīsan villad
 vegan on vordum and þā veorc ne dōð;
 bið him eorðvela ofer þāt ēce lif
 hyhta h̄ghst, se gehvylcum sceal [106]
 35. foldbūendra fremde geveordan;
 forþon hy nu hyrvað hāligra mōd,
 þā þe him tō heofonum hyge stadeliad,
 viton þāt se ēdel ēce biðeð
 ealre þære mengu, þe geond middangeard
 40. dryhtne þeóviad and þās deóran hām
 vilniad bi gevyrhtum: svā þās voruldgestreón
 on þā mæran gōð bimutad veorðad,
 þonne þāt gegyrnad þā þe him godes egsa
 hleonað ofer heáfðum; hy þý h̄ghstan beoð
 45. prymmē gepreāde, pisses lifes
 þurh bibodu brūcað and þās betran ford
 v̄yscað and v̄ēnað, vuldres bycgad,
 sellad almessen, earme frēfrað,
 beoð rūmmōde ryhtra gestreóna,
 50. lufiad mid lācum þā þe lās āgun,
 dāghvam dryhtne þeóviad: he hyra dæde sceāvað.
 Sume þā vuniad on vēstenaum,
 sēcað and gesittad sylfra villum [107]
 hāmas on heolstrum; hy þās heofoncundan
 55. boldes biðad. Oft him brōga tō
 lādne gelædeð, se þe him lifes ofonn,
 eāveð him egsan, hvilum idel vuldor,
 brāgdvīs bona, hafad bega crāft,
 eahted ānbūendra; fore him englas stondað
 60. gearve mid gæsta vāpnum, beoð hyra geōca gemyndge,
 healdað hāligra feorh, viton hyra hyht mid dryhten:

28) voruld-dryhte? — 38) se eled *MS.* Th. *vielleicht ist dies = Ahd. alod alodum?* — 42) bimutad *MS.* — 47) bycgad *MS.* hycgad Th. — 54) heofoncundum *MS.* — 57) esan *MS.*

þæt sind þā gecostan eompan, þā þam cyninge þeovað,
se næfre þā leán āleged þam þe his lufan ādreóged.

II.

- Māgun ve nu nemman, þæt us neah geveard
65. þurh hāligne hād gecyðed,
hū Gūðlāc his in godes villan [108]
mōd gerehte, mán eall forseah;
eordlic ādelu, upp gemunde
hām in heofonum. Him vās hyht tō þam,
70. siððan hine inlīhte, se þe lifes veg
gæstum gearvað, and him giefte sealde
engelcunde, þæt he āna ongan
beorgsedel būgan and his blæd gode
þurh eadmēdu ealne gesealde,
75. þone þe he on geógude bigān sceolde
vorulde vynnum. Hine veard biheöld
hālig of heofonum, se þæt hluttre mōd
in þās gæstes gōd georne trymede.
Hvæt! ve hýrdon oft, þæt se hālga ver
80. in þā ærestan āldu gelufade
frēcnessa fela: fyrst vās svā þeāna
in godes dōme, hvonne Gūðlāce
on his ondgietan engel sealde, [109]
þæt him svedraden synna lūstas.
85. Tīd vās tōveard: hine tvegen ymb
veardas vacedon, þā gevin drugon,
engel dryhtnes and se atela gæst.
Nalās hy him gelice lāre bāron
in his mōdes gemynd mongum tīdum:
90. oðer him þās eorðan ealle sǣge
læne under lyfte and þā longan gōd
hērede on heofonum, þær hāligra
sǣvla gesittad in sigorvuldre
dryhtnes dreāmas: he him dæda leán
95. georne gielded, þām þe his giefte villad
þiegan tō þonce and him þās voruld
uttor lætan þonne þæt ēce lif;
oðer hine scyhte, þæt he sceaðena gemōt
nihtes sōhte and þurh nēðinge
100. vunne āfter vorulde, svā dōð vræcmāgas,

62) þeovað *MS.* - iad *Th.* — 63) aleged *MS.* āleóged *Th.*
āleged *imminui* (von Alecgan) *Boul.*

76) veard *MS.* — 99) ne þinge *MS.* nīþinge *Th.*

- þá þe ne biurnað monnes feore, [110]
 þás þe him tō honda hūde geleded,
 butan hy þý reafē rædan mōtan.
 Svā hy hine trymedon on tvā healfa,
 105. oddāt þās gevinnes veoroda dryhten
 on þās engles dōm ende gereahste.
 Feond vās gefōmed; siððan frōfre gæst
 in Gūdlāces geōce gevnade,
 lufade hine and lærde lenge hū geornor,
 110. þāt him leofedan londes vynne,
 bold on beorge. Oft þær brōga cvom
 egeslic and uncūd, ealdfeōnda nīd
 searocrāftum svið: hy him sylf hyra
 onsyn ŷvdon and þær ær fela
 115. setla gesæton; þonan sið tugon,
 vide vāde vuldrē besceyrede
 lyft-lācende. Vās seō londes stōv
 bi miden fore monnum, oddāt meotud onvrāh
 beorg on bearve, þā se bytla cvom,
 120. se þær hāligne hām ārærde, [111]
 nales þý he giēmde purh gitsunga
 lænes lifvelan, ac þāt lond gode
 fagre gefreodode, siððan feond ofervon
 Cristes cempa. He gecostad veard
 125. in gemyndigra monna tidum,
 þāra þe nu gena purh gæstlicu
 vundor [hine] veordiad and his viśdōmes
 hlīsan healdað, þāt se hālga þeov
 elnē geeode, þā he āna gesāt
 130. dygle stōve, þær he dryhtnes lof
 reahste and rærde. Oft purh reorde ābeād,
 þām þe provera þeāvas lufedon,
 godes ærendo, þā him gæst onvrāh
 lifes snyttru, þāt he his lichoman
 135. vynna forvyrnde and voruldbliissa,
 sēfra setla and symbeldaga
 svylce eac idelra eāgena vynna, [112]
 gierelan gielplices. Him vās godes egsa
 māra in gemyndum, þonne he menniscum
 140. prymme āfter þonce þegan volde.

107) sibham *MS. Thorpe*. — 109) leng þý geornor? —
 111) beorhge *MS. Th.* — 124) gecostad *MS.* — 126) þe
 hine? *Th.*

III.

- Gôð vās Gûðlāc: he in gæste bār
 heofoncundne hyht, hælu geræhte
 êcan lifes. Him vās engel neáh,
 fæle freoduveard þam þe feára sum
145. mearclond gesæt, þær he mongum veard
 bysen on Brytene, siddan biorg gestāh
 eādīg oretta andviges heard:
 gyrede hine georne mid gæstlicum væpnum,
 vong bletsade, [þā he valdendes beācen]
150. him tō ætstālle ærest ārærde,
 Cristes rōde: þær se cempa ofervon
 frēcnessa fela. Frome vurdun monge
 godes þrovera: ve þās Gûðlāce
 deōrvyrðne dæl dryhtne cennad;
 155. he him sige sealde and snyttru crāft,
 mundbyrd meahta, þonne mengu evom
 feōnda færsctum fæhðe ræran.
 Ne meahton hy æfeste anforlætan,
 ac tō Gûðlāces gæste gelæddun
160. frāsunga fela. Him vās fultum neáh:
 engel hine elnē trymede, þonne hy him yrre hveōpan
 frēcne fýres vylmē, stōðan him on fēde-hvearfum,
 cvædon þāt he on þam beorge byrnan sceolde
 and his lichoman lig forsvelgan,
165. þāt his earfedu eal gelumpe
 mōdcearu mægum, gif he monna dreām
 of þam orlege eft ne volde
 sylfa gesêcan and his sibbe ryht
 mid moncynne mæran crāftē
170. villum bevitigan, lætan vræce stille.
 Svā him yrsade, se for ealle sprāc
 feōnda mengu. Nō þý forhtra vās
 Gûðlāces gæst, ac him god sealde
 ellen vif þam egsan, þāt þās ealdfeōndes
175. scyldigra scolu scome provedon.
 Væron teōnsmidas tornes fulle,
 cvædon þāt him Gûðlāc eac gode sylfum
 earfeda mæst āna gefremede,
 siddan he for vience on vēstenne .

147) and viges Th. — 150) ætstælle MS. Th. zum Be-
 gleiter, zum Beistand? æt-stealle (refectorio) Etm. — 152) vurdum
 MS. — 162) zwischen fēde und hvearfum soll nach Th. eine
 Halbzeile fehlen; vgl. Alts. huarf cetera.

180. beorgas bræce, þær hy biðinge
earme andsacan æror mōstun
æfter tintergum tīdum brūcan,
þonne hy of vādum vērge cvōman, [115]
restan rýne-pragum, rōve gefēgon:
185. vās him seó gelyfed þurh lytel fāc.
Stōd seó dýgle stōv. dryhtne in gemyndum
ídel and æmen édelriehte feor,
bād bisæce betran hyrdes;
tō þon ealdfeondas' ondan nōman,
190. svā hi singales sorge dreógað:
ne mōtun hi on eorðan eardes brūcan
ne hy lyft svesfed in leoma fāstum,
ac hy hleoeléase hāma poliað,
in cearum evidað, cvealmes viscāð:
195. villen þāt him dryhten þurh deádes cvealm
tō hyra earfeda ende gerýme.
Ne mōstun hy Gúðlāces gæste sceððan
ne þurh sárslege sávle gedælan
við lichoman, ac hy ligesearvum
200. áhōfun hearmstafas. Hleahtor álegdon, [116]
sorge seófedon, þā hi sviðra oferstāg
veard on vonge: sceoldon vræcmāogas
ofgiefan gnornende grēne beorgas.
Hvādre hym þā gena godes andsacan
205. sāgdon sārstafum, sviðe gehēton,
þāt he deáda gedāl dreógan sceolde,
gif he leng bide lāðran gemōtes,
hvonne hy mid mengu mārān cvōme,
þā þe for his life lyt sorgedon.
210. Gúðlāc him ongeán þingode, cvād þāt hy gielpan ne
þorftan
dædum við dryhtnes mealtum: „þeah þe ge me deáð
gehāten!
„mec vile við þām nīdum genergan, se eóvrum nýdum
vealded.
„Án is álmihtig god, se mec mæg eáðe gescyldan:
„he mín feorg freodað. Ic eóv fela ville
215. „sōða gesecgan: mæg ic þis setl on eóv
„butan earfedum āna geþringan!
„Ne eam ic svā fealog, svā ic eóv fore stonde, [117]

181) mostum *MS.* — 192) leomu-fāstum? *Th.* fātum? *vgl.*
licfāt, bānfāt. — 196) earfedum? — 204) hy *MS.* *Th.* —
208) cvome *Th.* *MS.* — 216) gedringan *MS.* — 217) fealóg
MS. *vgl. Ahd. fōhlogi Graff* III, 431.

- „monna veorðes: ac me mæra dæl
 „in godcundum gæstgerýnum
 220. „vunad and veaxed, se me vrade healded.
 „Ic me anum her eade getimbre
 „hūs and hleonad! me on heofonum sind
 „lære gelonge: mec þæs lyt tveoð,
 „þæt me engel tō ealle gelæded
 225. „spōvende spēd sprēca and dæda.
 „Gevitað nu āvyrgde vērigmōde
 „from þissum earde, þe ge her on stondað!
 „fleoð on feorveg! Ic me frið ville
 „āt gode gegyrnan: ne sceal mīn gæst mid eov
 230. „gedvolan dreogan, ac mec dryhtnes hond
 „mundað mid mǣgnē! Her sceal mīn vesan
 „eordlic ēdel, nales eover leng!“

IV.

- Pā veard breahm hæfen: beorg ymbstōdan [118]
 hvearfum vræcmægas; vōð up āstāg,
 235. cearfulra cirm; cleopedon monige
 feōnda foresprecan, firenum gulpon:
 „Oft ve ofersēgon þe sǣm tveonum
 „þeōða þeavas, þræce mōdigra,
 „þāra þe in gelimpe lifes veōldon:
 240. „nō ve oferhygdu ānes monnes
 „geond middangeard mǣran fundon!
 „Pu þæt gehātest, þæt þu hām on us
 „gegān ville: eart þe godes yrming!
 „Bi hvon scealt þu lifgan, þeāh þu lond āge?
 245. „ne þec mon hider mōsē fēdeð:
 „beoð þe hungor and þurst hearde gevinnan,
 „gif þu gevittest svā vilde deor
 „āna from ēdele: nis þæt onginu viht! [119]
 „Gesvic þisses setles! ne mǣg þec sēllan ræd
 250. „mon gelæran, þonne þeós mengu call.
 „Ve þe beoð holde, gif þu us hýran vilt,
 „odde þec ungearo eft gesēcað
 „mǣran mǣgnē, þæt þe mon ne þearf.
 „hondum hrianan ne þin hrā feallan
 255. „vǣpna vundum. Ve þās vīc mǣgun
 „fōtum āfyllan, folc inþriceð
 „meara þreátum and monfarum,

240) de MS. — 242) hus MS. Th. us Kemble. — 252 un-
 geāra in Kurzem?

- „beoð þā gebolgne, þā þec breodviad,
 „tredað þec and tergað and hyra torn vrecað,
 260. „tôberað þec blôdgum lâstum, gif þu âre biðan þencest:
 „ve þec nîða genægað! Ongin þe generes viſnian!
 „far, þær þu freônda vêne, gif þu þînes feores rêce!“
 Gearo vās Gûðlâc; hine god fremede
 on andsvare and on elne strong;
 265. ne vond he for yorde, ac his viderbreocum (120)
 ſorge geſægde, cûðe him sôð genôg:
 „Vid is þes vësten, vræcsetla ſela,
 „eardas onhæle earmra gæsta;
 „ſindon vërlogan, þe þā vîc bāgað:
 270. „þeáh ge þā ealle út abanne,
 „and eôv eác gevyrce vidorsæce;
 „ge her âteoð in þā tornvræce
 „ſigeleásne ſîð! Nô ic eôv sveord ongeán
 „mid gebolgne hond ôðberan þence,
 275. „vorulde vāpen; ne ſceal þes vong gode
 „þurh blôdgyte gebûen veorðan:
 „ac ic mînum Crîste cvêman þenec
 „leófran lâcê! Nu ic þis lond geſtāg,
 „ſela ge me earda þurh îdel vord
 280 „âboden habbað: nîs mîn breôstſefa
 „forht ne fæge, ac me frîðe healded
 „ofer monna cynn, se þe mǣgna gehvās
 „veorcum vealdeoð! nîs me viht ât eôv (121)
 „leófes gelong, ne ge me lâdes viht
 285. „gedôn môtun! Ic eom dryhtnes þeôv:
 „he mec þurh engel oft âfrêfred.
 „Forþon mec longedās lyt gegrêtað,
 „ſorge ſealdun, nu mec ſâvelcund
 „hyrde bihealdeð: is mîn hyht mid god!
 290. „Ne ic me eordvelan ôviht ſinne
 „ne me mid mōde micles gyrne:
 „ac me dôgra gehvam dryhten ſendeð
 „þurh monnes hond mîne þearfe.“
 Svā mōdgade, se vîð mongum stôð,
 295. âvreded veordlice vuldres cempa
 engla mǣgnê. Gevât eal þonan
 feônda mengu. Ne vās se fyrst micel,

262) recce *MS. Th.* — 263) trymede? *K. ohne Grund.* —
 267) vîð *MS.* — 270) abunne (*MS.*) *Th.* — 271) vidor sæce
MS. vider-sæce? *Thorpe* ic eôv? *oder and Præp. (gegen)?* —
 279) earfeda? — 287) longe þas *MS.* þas (*since*) *Th.* —
 288) seldan (*raro*)?

- þe hi Gûðlāce forgiefan þohtan.
 He wās on elne and on eadmēdum, [122]
 300. bād on beorge, wās him botles neód,
 forlēt longedas lænra dreāma.
 Nō he hine wīð monna miltse gedælde,
 ac gesynta bād sāvla gehvylcre,
 þonne he tō eorðan on þam ānāde
 305. hleōr onhylde, him of heofonum veard
 onbryrdeð breōstsefa blīðe gæstē.
 Oft eahtade (wās him engel neāh),
 hū þisse vorulde vynna þorfte
 mid his lichoman lāsast brūcan.
 310. Nō him fore egsan earmra gæsta
 treōv getveōde, ne he tīð forsāt,
 þās þe he for his dryhtne dreōgan sceolde,
 þāt hine æreste elnē binōman
 slæpa sluman oððe sæne mōð.
 315. Svā sceal oretta ā in his mōde
 gode compian and his gæst beran [123]
 oft on onðan þam þe eahtan vile
 sāvla gehvylcre, þær he gesælan mæg!
 Symlē hy Gûðlāc in godes villan
 320. fromne fundon, þonne flyge-reōve
 þurh nihta genipu neōsan cūðman,
 þā þe onhæle eardas verēdon,
 hvādere him þās vonges vyn svedrade:
 voldun, þāt him tō mōde fore monlufan
 325. sorg gesōhte, þāt he sīð tuge
 eft tō ēðle. Ne wās þāt ongin svyle,
 þonne hine engel on þam ānāde
 geornast grētte and him gīefe sealde,
 þāt hine ne meahte meotudes villan
 330. longað gelettan, ac he on þās lāreōves
 vāre gevnade. Oft vordē bičvād:
 „Hūru þās bihōfað, se þe him hālig gæst
 „visað on villan and his veore trymeð, [124]
 „lafað hine lifdum vordum, gehāteð him lifes rāste,
 335. „þāt he þās lātteōves lārum hýre,
 „ne lēte him ealdfeōnd eft oncyrran
 „mōð from his meotude! Hū sceal mīn cuman
 „gæst tō geōce, nemne ic gode sylle
 340. „hýrsumne hige, þāt him heortan geþonc

301) longe þas MS. Th. — 314) i. e. æriste (Genitiv). —
 333) trymað MS. (Th.) — 336) læte? — 340) nach diesem
 Verse soll ein Blatt des MS. fehlen.

- væron hy reove tō ræsanne
 gifrum grāpum. Nō god volde,
 þæt seó sávl þæs sár þrovade
 380. in lichoman, lýfde sē þeána,
 þæt hy him mid hondum hrīnan mōsten
 and þæt frīd við hy gefreodad være.

[127]

V.

- Hy hine þā hōfun on þā heán lyft,
 sealdon him meahte ofer monna cynn;
 385. þæt he fore eágum eall sceávode
 under hāligra hyrda gevealdum
 in mynsterum monna gebæru;
 þāra þe hyra lifes þurh lust brūcan
 idlum æhtum and ofervlencum,
 390. gierelum gielplīcum, svā bið geógude þeáv,
 þær þæs ealdres egsa ne stýred.
 Nō þær þā feóndas gefeón þorfton,
 ac þæs blædes hraðe gebrocen hæfdon,
 þe him ályfed vās lytle hvīle,
 395. þæt hy his lichoman leng ne mōstan
 vitum vælan: ne him viht gescōd
 þæs þe hy him tō teónan þurhtogen hæfdon.
 Læddun hine þā of lyfte tō þam leófestan
 earde on eorðan, þæt he eft gestāg
 400. beorg on bearve. Bonan gnornedon,
 mændon murnende, þæt hy monnes bearn
 þreám oferþunge and svā þearfendlic
 him tō earfedum āna cvōme,
 gif hy him ne meahte mārān sārūm
 405. gyldan gyrnvrāce. Gūdlāc sette
 hyht in heofonas, hælu getreóvde,
 hæfde feónda feng feorē gedýged.
 Vās seó æreste earmra gæsta
 costung ofercumen: cempa vunade
 410. blīðe on beorge, vās his blæd mid god;
 þūhte him on mōde þæt se moncynnes
 eadig være, se þe his ānum her
 feore gefreodade, þæt him feóndes hond
 āt þam ýtmostan ende ne scōde,
 415. þonne him se dryhtnes dōm vīsade
 tō þam nýhstan nýdgedāle.

[128]

[129]

392) no þer *MS. Th.* nōðer = nōvðer, nāhvāðer? —
 401) þæ hy *MS.*

- Hvādre him þā gena gyrna gemyndge
 edvitsprecan ermðu gehêton.
 tornum teónevidum. Treóv vās geeýðed,
420. þátte Gúðflāce god leánóde
 ellen mid árum, þát he āna gevon.
 Him se verga gæst vordum sǣgde:
 „Nō ve þe þus svide svencan þorftan,
 „þær þu fromlice freónda lārum
425. „hýran volde, þā þu heān and earm
 „on þis orlege ærest evóme,
 „þā þu gehête, þát þee hālig gæst
 „vid earfedum eāde gescilde
 „for þam myrcelse, þe þec monnes hond
430. „from þínre onsýne ādelum āhvyrðe.
 „In þam mægvlite monge lifgað [130]
 „gyltum forgiefene, nales gode þigað,
 „ac hy lichoman fore lufan evēmað
 „vista vynnun: svā ge veordmyndu
435. „in dolum dreāme dryhtne gieldað!
 „Fela ge fore monnum mīðað, þās þe ge in mōde gehyegað:
 „ne beoð eóvre dæda dyrne, þeāh ge hy in dýgle gefremme!
 „Ve þec in lyft gelæddun, oftugon þe londes vynna,
 „voldun, þu þe sylfa gesāve, þát ve þec sód on stældun:
440. „ealles þu þās vīte āvunne, forþon þu hit onvendan ne
 meahtes!^a
 Þā vās āgongen, þát him god volde
 āfter provinga þone gegyldan,
 þát he martyrhād mōðe gelufade,
 sealde him snyttru on sefan gehygdum
445. mǣgenfaste gemynd. He vid mongum stōð
 ealdfeónda elnē gebylded,
 sǣgde him tō sorge, þát hy sigeleāse
 þone grēnan vong ofgiefan sceoldan:
 „Ge sind forscādene! on eóv scyld sited! [131]
450. „ne cunnon ge dryhten duguðe biddan
 „ne mid eādmēdum āre sēcan!
 „Peāh þe eóv ālþfde lytle hvīle,
 „þát ge mīn onveald āgan mōsten,
 „ne ge þát geþyldum þicgan voldan,
455. „ac mec yrringa up gelæddon,
 „þát ic of lyfte londa getimbru
 „geseón meahte: vās me svegles leoht

418) edvit sprecau MS. spræcon Th. — 452) heam MS.
 — 429) nach hond vermutet Thorpe eine Lücke von zwei Halb-
 zeilen. — 432) þigað = þihað. — 452) þeāh he?

- „torht ontƿned, þeah ic torn druge;“
 „setton me in edvīt, þāt ic eade forbār
 460. „rūme regulas and rēde mōd
 „geongra monna in godes templem:
 „voldan þȳ gehyrvan hāligra lof,
 „sōhtun þā sāmran and þā sēllan nō
 „dēmdan āfter dædum: ne beoð þā dyrne svā þeah.
 465. „Ic eov sōð siððon secgan ville:
 „god scōp geogude and gumena dreām; [132]
 „ne māgun þā āfter yld in þam ærestan
 „blāde gebēran, ac hy bliissiad
 „vorulde vynnum, oððāt vintra rīm
 470. „gegæð in þā geogude, þāt se gæst lufað
 „onsȳn and ātvist yldran hādes,
 „þe gemete monige geond middangeard
 „þeoviad in þeavum: þeodum ȳvað
 „viðdōm veras, vlencu forleosað,
 475. „siððan geogude geað gæst āfiht.
 „Fāt ge ne scirað, ac ge scyldigra
 „synne secgað, sōðfāstra nō
 „mōd and monþeāv mæran villað,
 „gefeoð in firenum, frōfre ne venað,
 480. „þāt ge vræcsida vyrpe gebiden!
 „Oft ge in gestalum stondað: þās cymeð steor of heofonum;
 „me þonne [mund] sendeð, se us is se monveg,
 „se lifa gehvās lengu vealdeo.“ [133]
 Svā hleoðrade hālig cempa;
 485. vās se mǣrtire from moncynnes
 synnum āsundrad. Sceolde he sāres þā gen
 dæl ādreogan, þeah þe dryhten his
 vitum veolde. Hvāt! þāt vundra sum
 monnum þūhte, þāt he mā volde
 490. afrum onfengum earne gæstas
 hrinan lætan, and þāt hvādre gelomp:
 vās þāt gen mære, þāt he middangeard
 sylfa gesōhte and his svāt āgeāt
 on bonena hond, āhte bega geveald
 495. lifes and deādes, þā he lustum dreag
 eādmōd on eorðan ehtendra nið.
 Forþon is nu ārlic, þāt ve æfāstra

460) rede? — 467) āfter-yld (*the young generations*) Th.
 āfter ylde? (*non possunt in senectutis morem se gerere*). —
 475) geogude geað MS. gæð? Th. — 482) se us ic se monvæg
 MS. mund *ergānzt*. — 488) volde MS. — 491) leton MS. —
 492) mara MS.

- dæde dēmen, secgen dryhtne lof
ealra þāra bisena, þe us hēc fore
500. þurh his vundra geveore visdōm cȳðað!

VI.

- Geofu wās mid Gūðlāc in godeundum [134]
magne gemēted: micel is tō secgan
eall āfter orde, þāt he on elne ādreāg.
Pone foregengan fāder ālmihtig
505. við onhælum ealdorgevinnum
sylfa gesette, þær his sávl veard
clāne and gecostad. Cūð is vide
geond middangeard, þāt his mōð gepāh
in godes villan: is þās gen fela
510. tō secgenne, þās þe he sylfa ādreāg
under niðgysta nearvum clommum.
He þā sār forseah ā þære sávlē vel,
[on frēan fultum forð getreóvde]
þās mundboran, þe þāt mōð geheold,
515. þāt him ne getveóde treóv in breóstum
ne him gnornunga gæste scōðun,
ac se hearda hyge hālig vunade,
[135] óððāt he þā bysgu oferbiden hāfde.
Preá væron þearle, þegnas grimme;
520. ealle hy þam feore fyl gehēhton:
nō hy hine tō deāde dēman mōston,
synna hyrdas, ac seó sávl bād
in lichoman leófran tīde.
Georne hy ongeāton, þāt hyne god volde
525. nergan við niðum and hyra nȳðvrāce
deópe dēman: svā dryhten mæg
āna ālmihtig eādigra gehvone
við earfedum eād gescildan!
Hvāðre hine gebrohton bolgenmōde
530. vrāde vrācmægas vuldres cēpan
hālig hūsulbearn āt heldore,
þær firenfulra fæge gæstas
āfter svyltevale sēcan onginnad
ingong ærest in þāt atule hūs,
535. niðer under nāssas neóle grundas.
Hy hine brēgdon, budon orlēge,
egsan and ondan ārleáslice,
frēcne fōre, svā bið feonda þeáv,

513) *ergānz.* — 514) þāt mond geheold *MS.* — 521) deað *MS.*

- þonne hy sôðfastra sâvle villað
 540. synnum besvican and searocræftum.
 Ongunnon gromheorte godes orettan
 in sefan svencan: svide gehêton,
 þæt he in þone grimman gryre gongan sceolde,
 hveorfan gehýned tō helvarum
 545. and þær in bendum bryne provian.
 Voldun hy geteôn mid tornevidum
 earme aglæcan in orvênnysse
 meotudes cempa: hit ne meahste svā.
 Cvædon cearfulle Criste lāde
 550. tō Gûðlāce mid grimnysse:
 „Ne eart þu gedêfe ne dryhtnes þeov
 „clæne gecostad ne cempa gôð [137]
 „vordum and veorcum vel gecýfðed,
 „hālig in heortan! Nu þu in helle scealt
 555. „deôpe gedûfan, nalās dryhtnes leôht
 „habban in heofonum, heahgetimbru,
 „seld on svegle, forþon þu synna tō fela
 „fæcna gefremedes in fæschoman!
 „Ve þe nu villað vomma gehvylces
 560. „leān forgielðan, þær þe lādast bið,
 „in þam grimmetan gæstgevinne.“
 Him se eādga ver andsvarode
 Gûðlāc in gæste mid godes mægne:
 „Dôð efensvā, gif eov dryhten Crist
 565. „lifes leôhtfruma lýfan vylle,
 „veoruda valdend, þæt ge his vergengan
 „in þone lāðan lēg læðan mōtan!
 „Þæt is in gevealdum vuldorcyniges,
 „se eov gehýnde and in hæft biðrāf [138]
 570. „under nearone clom, nergende Crist.
 „Eom ic eādmōð his ombieht-hêra,
 „þeov gepýldig: ic gepafian sceal
 „æghvær ealles his āne dōm
 „and him geornlice gæstgemyndum
 575. „ville vīde-ferh vesan underþýðed,
 „hýran holdlice mīnum hælende
 „þeavum and gepyncdum and him þoncian
 „ealra þāra gifena, þe god gescōp
 „englum ærest and eorðvarum,
 580. „and ic bletsige blifðe mōðe
 „lifes leôhtfruman and him lof singe
 „þurh gedēfne dōm dāges and nihtes,

572).scaal MS. — 577) gepeahtum? Th.

- „hêrge in heortum heofonrices veard.
 „Pāt eów æfre ne bið ufan ālfed
 585. „leóhtes lissum, pāt ge lof mōten
 „dryhtne secgan, ac ge deaðê sceolon [189]
 „veallende veán vōpê besingan,
 „heáf in helle nales hêrenisse
 „hālge habban heofoncyninges.
 590. „Ic pone dêman in dagum mīnum
 „ville veordian vordum and dædum,
 „lufian in life: svā is lār and ār
 „tō spōvendre spræce gelæded,
 „þam þe his in veorcum villan ræfnad.
 595. „Sindon ge vārlogan, svā ge in vræcsīde
 „longe lifdon lēge bīscencte,
 „svearte besvicene, sveglê benumene,
 „dreāmê bidrorene, deaðe bifolene,
 „firenum bifongne, feores orvênan,
 600. „pāt ge blindnesse bōte fundon.
 „Ge þā fāgran gesceaft in fyrndagum
 „gāstlicne goddreām gearo forsêgon,
 „þā ge vīdhogdum hālgum dryhtne. [140]
 „Ne mōstun ge ā vunian in vyndagum,
 605. „ac mid scome scyldum scofene vurdon
 „fore oferhygdum in êce fȳr,
 „þær ge sceolon dreógan deað and þȳstro,
 „vōp tō vīdan ealdre: næfre ge þās vyrpe gebīðað!
 „And ic pāt gelȳfe in liffruman
 610. „êcne onvealdan ealra gesceafta,
 „pāt he mec for miltsum and for māgenspêdum,
 „nīddā nergend, næfre ville
 „þurh ellenveorc ānforlætan,
 „þam ic longe in lichoman
 615. „and in mīnum gæste gode campode
 „þurh monigfealdra māgna gerȳnu:
 „forþon ic getrȳve in pone torhtestan
 „þrȳnesse þrym, se geþeahtingum
 „hafað in hondum heofon and eorðan,
 620. „pāt ge mec mid nīdum næfre mōtan [141]
 „tornmōde teón in tintergu,
 „mīne myrðran and mānsceadan
 „svearte sigeleāse! Eom ic sōðlice
 „leóhtê geleāfan and mid lufan dryhtnes

583) heortum *MS.* heortan *Th.* — 586) deaðe? — 594) in
 his *MS.* *Th.* — 596) lēge bīsenete? — 603) vīdhogdum *MS.*
 — 622) man-?

625. „fägre gefylled in mīnum feorhlocan,
 „breostum inbryrdeð tō þam betran hām,
 „leómum inlīhted tō þam leófestan
 „ēcan earde, þær is ēðellond
 „fäger and gefeālic in fāder vuldre,
630. „þær eóv næfre fore nergende
 „leóhtes leóma ne lifes hyht
 „in godes rice āgiefen veorðed
 „for oferhygdum, þe eóv in mōð āstāg
 „þurh ídel gylp ealles tō svide.
635. „Vēndun ge and voldun viderhygende,
 „þāt ge scyppende sceoldan gelice
 „vesan in vuldre: eóv þær vyrs gelomp; [142]
 „þā eóv se valdend vrāðe bisencte
 „in þāt svearte sūsl, þær eóv siððan vās
640. „ād ināleð āttre gebonden,
 „þurh deópne dōm dreām āfyrred,
 „engla gemāna. Svā nu āva sceal
 „vesan vīde-ferh, þāt ge vārnysse
 „brynevylm hābben, nales bletsunga.
645. „Ne þurfun ge vēnan vuldre biscyrede,
 „þāt ge mec synfulle mid searocrāftum
 „under scād sconde scūfan mōtan
 „ne in bælblæsan bregdan on hinder
 „in helle hūs, þær eóv is hām sceapen
650. „sveart sinnehte, sacu butan ende,
 „grim gæstevalu, þær ge gnornende
 „deād sceolon dreógan and ic dreāma vyn
 „āgan mid englum in þam uplican
 „rodera rice, þær is ryht cyning; [148]
655. „help and hēlu hāleða cynne,
 „duguð and drohtað.“ Þā evom dryhtnes ār
 „hālig of heofonum, se þurh hleóðor ābeād
 „ufancundne ege earmum gæstum,
 „hēt eft hrade unscyldigne
660. of þam vræcsīde vuldres cēpan
 „lædan limhālne, þāt se leófesta
 „gæst gegearvad in godes vāre
 „on gefeān fērde. Þā veard feónda preāt
 „acol for þam ‘egsan: ofer mæcga sprāc
665. dýre dryhtnes þegn, dāg-hluttre scān.
 „Hāfde Gūðlāces gæst in gevealdum

635) voldum *MS.* — 642) mæled (*MS.*) *Th.* — 648) bregdon
MS. — 664) ofer mæcga *MS.* ofermettum? *Th.* ofer mægné? —
 665) dāg hluttre *Th.*

- môdig mundbora meahum spêdig,
 peostra pegnas preaniêdlum bond,
 nýd onrette and geneahhe bibeád:
670. „Ne sý him bānes bryce ne blôdig vund,
 „lices læla ne lādes viht, [144]
 „þās þe ge him tō dare gedōn mōtan,
 „ac ge hine gesundne āsettað, þær ge hine sylfne
 genōman!
 „He sceal þý vongê vealdan: ne māgon ge him þā vic
 forstondan.
675. „Ic eom se dēma, se mec dryhten hēht
 „snūde gesecgan, þāt ge him sāra gehvylc
 „hondum gehælde and him heārsume
 „on his sylfes dōm siddan væron.
 „Ne sceal ic mine onsýn for eōvere
680. „mengu midan: ic eom meotudes þegn;
 „eom ic þāra tvelfa sum, þe he getreōveste
 „under monnes hiv mōdê gelufade.
 „He mec of heofonum hider onsende:
 „geseah, þāt ge on eorðan fore æfstum
685. „on his vergengan vīte legdon.
 „Is þāt mīn brōðor: mec his bysgu gehreāv;
 „ic þāt gefremme, þær se freond vunað
 „on þære sōcne, þe ic þā sibbe við hine [145]
 „healdan ville, nu ic his helpan mōt,
690. „þāt ge mīne onsýnn oft sceāviað,
 „nu ic his geneahhe neōsan ville;
 „sceal ic his vord and his veorc in gevitnesse
 „dryhtne lædan: he his dæde conn.“

VII.

- Þā vās Gūðlāces gæst geblissad,
 695. siddan Bartholomēus āboden hāfde
 godes ærendu. Gearve stōdun
 hāftas heārsume, þā þās hālgan vord
 lyt oferleōrdun. Ongon þā leofne stō
 dragan dōmeādig dryhtnes cempa
700. tō þam onvillan eorðan dæle.
 Hy hine bæron and him bryce heōldon,
 hōfon hine hondum and him hryre burgun.
 Væron hyra gongas under godes egsan [146]
 smēde and gesēfte. Sigehrêdig evom

675) þe mee? — 684) æftum *MS.*
 693) lædon *MS.*

705. bytla tō þam beorge: hine bletsaðon
 monge mægvlitas meáglum vordum;
 treó-fugla tuddor tǣcnum cýððon
 eáðges eftcyme: oft he him sēte heöld,
 þonne hy him hungrige ymb hond flugon
710. grædum gifre, geóce gefēgon.
 Svá þæt milde mōð við monecynnes
 dreánum gedælde, dryhtne þeówde,
 genom him tō vildeórum vynne, siððan he þás voruld
 forhogde.
 Smolt vās se sigevong and sele nive,
715. fāger fugla reord, folde geblōven,
 geácas gear budon. Gúðlāc mōste
 eáðig ond onmōð eardes brūcan:
 stōð se grēna vong in godes vāre;
 hāfde se heorde, se þe of heofonum cvom,
720. feóndas áfyrde. Hvylic vās fāgerra
 villa geworden in vera life,
 þāra þe yldran usse gemunde
 oððe ve selfe siððan cūden?
 Hvāt! ve þissa vundra gevitan sindon:
725. eall þās geeodon in ussera
 tida timan; forþon þās tveógan ne þearf
 ænig ofer eorðan álda cynnes,
 ac svile god vyrceð gæsta lifes
 tō trumnade, þý lās þā tydran mōð
730. þā gevitnesse vendan þurfe,
 þonne hy in gesihðe sōdes brūcað.
 Svá se álmihtiga ealle gesceafte
 lufað under lyfte in lichoman,
 monna mægðe geond middangeard:
735. vile se valdend, þæt ve vísðóm á
 snyttrum svelgen, þæt his sōð fore us
 on his giefena gyld genge veorðe,
 þā he us tō áre and tō ondgiete
 syleð and sendeð, sávlum rýmeð
740. lifde lifvegas leóhte gerehte.
 Nis þæt hūru lāsast, þæt seó lufu cýðeð,
 þonne heó in monnes móðe getimbred
 gæstcunde giefe, svá he Gúðlāces
 dagas and dæde þurh his ðóm áhóf.
745. Vās se fruma fástlic feóndum on ondan
 geseted við synnum, þær he siððan lyt
 vāre gevonade, oft his vord gode

[147]

706) reordum? — 740) gerehte?

- purh eádmêdu up onsende,
 lét his bēn cuman in þā beorhtan gesceaft,
 750. þoncade þeódne; þās þe he in provingum
 biðan mōste; hvonne him betre lif
 purh godes villan āgyfen vurde.
 Svā vās Gūðlāces gæst gelæded
 engla fædmum in uprodor
 755. fore onsyne ēces dēman, [149]
 læddon leóflīce. Him vās leān geseald
 setl on svegle, þær he symle mōt
 āvo tō ealdre eardfæst vesan,
 blīðe biðan: is him bearn godes
 760. milde mundbora, meahlig dryhten,
 hālig hyrde, heofonrices veard.
 Svā sōðfāstra sāvla mōtun
 in ēcne gearð up gestigan,
 rodera rice, þā þe ræfnad her
 765. vordum and veorcum vuldorecnynges
 lāre longsume on hira lifes tīd,
 earniað on eorðan ēcan lifes,
 hāmes in heahdum: þæt beoð hūselvesas,
 cempa gecorene, Criste leófe,
 770. berað in breóstum beorhtne geleāfan,
 hāligne hyht, heortan clæne,
 veordiað valdend, habbað vīsne gepoht [150]
 fūsne on forðveg tō fāder ēdle,
 gearvað gæstes hūs and mid gleāvnesse
 775. feoðd oferfeohtað and firenlustas
 forberað in breóstum, brōðorsibbe
 georne bigongað in godes villan,
 svencað hy sylfe, sāvle frātvað
 hālgum gehygdum, heofonrecnynges bibod
 780. fremmað on foldan, fāsten lufiað,
 beorgað him bealonīð and gebedu sēcað,
 svincað við synnum, healdað sōð and ryht.
 Him þæt ne hreoveð āfter hingonge,
 þonne hy hveorfað in þā hālgan burg,
 785. gongað gegnunga tō Hierusalem,
 þær hi tō vorulde vynnum mōtun
 godes onsyne georne bihealdan
 sibbe and gesihðe, þær heo sōð vunað [151]
 vlitig vuldorfæst ealne viðan ferh
 790. on lifgendra londas vynne.

752) vorde *MS.* — 774) gearvep *MS. Th.* — 786) motum
MS. — 788) and gesælde *Th.*

- Pæt is wīde cūð vera cneðriſsum,
 folcum gefræge, þætte frymða god
 þone ærestan ālda cynnes
 of þære clænestan, cýning ālmihtig,
 795. foldan gevorhte. Þā wās fruma nīve
 ālda tudres, onstāl vynlic
 fāger and gefeālc: fāder wās ācenned
 Adam ærest þurh ēst godes
 on neorxna vong, þær him næges wās
 800. villan onafn ne velan brosnung,
 ne lifes lyre ne lices hryre,
 ne dreāmes dryre ne deādes cyme,
 ac he on þam lande lifgan mōste
 ealra leahtra leās, longe neótan
 805. nīvra gefeāna: þær he nō þorfte
 lifes ne lissa in þam leóhtan hām
 þurh ālda tīd ende gebīðan,
 ac āfter fyrste tō þam fāgrestan
 heofonrices gefeān hveorfan mōstan
 810. leomu lic somud and lifes gæst
 and þær siððan ā in sindreāmum
 tō wīðan feore vunian mōstun
 dryhtne on gesihðe butan deāde forð,
 gif hy hālges word healðan völdun
 815. beorht in breóstum and his bebodu læstan
 æfnan on ēðle. Hy tō ær āpreāt,
 þæt hy valðendes villan læsten:
 ac his wīf genom vyrmes lārūm
 blēde forbodene and of beāme āhneóp
 820. wāstm bīveredne ofer word godes
 vuldorcýninges and hyre vere sealde
 þurh deófles searo deāðberende gyf,
 þæt þā sīnhīvan tō svylte geteāh.
 Siððan se ēðel uðgegne veard
 825. Adame and Evan, eardrica cyst
 beorht ōðbroden and hyra bearnū svā,
 eaferū āfter. Þā hy on uncýððu
 scomūm scudende scofene vurdon
 on gevinvoruld, veorces onguldon
 830. deópra firena þurh deādes cvealm,
 þe hy unsnyttrū ær gefremedon.
 Þær synvrāce siððan sceoldon

808) færestan *MS.* — 819) āhneáp *Ettm.* — 820) wāsten
MS. — 825) euan *MS.* eardrica? (*vergl. Phön. 431*)
 828) sceadende? scriðende? *Kemble.*

- mægt and mægias mordres ongyldan
 godscyldge gyrn þurh gästgedäl
 835. deópra firena. Deáð in geþrong
 fira cynne, feónd rixade [154]
 geond middangeard. Nænig monna väs
 of þam sigetudre siððan æfre
 godes villan þäs georn ne gynn-vised,
 840. þät he bibúgan mæge þone bitran drync,
 þone Eve fyrrn Adame geaf,
 byrelade brýð geong: þät him þäm gescôð
 in þam deóran hām. Deáð ricsade
 ofer foldbúend, þeah þe fela väre
 845. gæsthálgra, þær hi godes villan
 on mislicum monna gebihðum
 äfter stedevinga stóvum fremedon,
 sume ær sume sið, sume in úrra
 äfter tälmearee tida gemyndum,
 850. sigorleán söhtun. Us seogað béc,
 hū Gúðlác veard þurh godes villan
 eáðig on Engle: he him éce geceás
 meaht and mundbyrd; mære vurdon [155]
 his vundra geveorc víde and síde
 855. breme äfter burgum geond Bryten innan,
 hū he monge oft þurh meaht godes
 gehælde hygegeómre hefigra víta,
 þe hine unsófte ádle gebundne
 sárge gesóhtun of síðvegum
 860. freórigmóde: symle frófre þær
 ät godes cempa gearve fundon,
 helpe and hælo. Nænig haleda is,
 þe áreccan mæge odde rim vite
 ealra þára vundra, þe he in vorulde her
 865. þurh dryhtnes giefe dugedum gefremede!

VIII.

- Oft tō þām vícum veorudé cvōmun
 deófla deáðmāgen duguda bescyrede
 hlōðum þringan, þær se hálga þeov
 elnes anhydig eard veardade, [156]
 870. þær hy mislice mongum reordum
 on þam vëstenne vōðe hófun,

833) ongyldon *MS.* — 839) gynn vised *MS.* gen visod?
Th. gin-vísod? — 841) eue *MS.* — 846) gesihðum? *Kemble.*
 — 847) vonga *MS.* -um *Th.* stopum (*MS.*) *Th.* — 859) sið-? *Th.*

- hlūdne herecirm, hives binotene,
 dreamum bidrorene. Dryhtnes cempa
 from folctoga feōnda preatum
875. wiðstōð stronglice. Nās seō stund-latu
 earmra gæsta ne þæt onbið long,
 þæt þā vrōhtsmidas vōp āhōfun,
 hreōpun hrēðleāse, hleōðrum brugdon:
 hvīlum vēdende svā vilde deōr
880. cirmdon on cordre; hvīlum cyrdon eft
 minne mānsceadan on mennisc hiv
 breahmta mæstē; hvīlum brugdon eft
 āvyrgde vērlogan on vyrmes bleō,
 earne ādloman, ātrē spiovdon.
885. Symle hy Gūðlāc gearone fundon [157]
 þonces gleāvne: he gepylдум bād,
 þeah him feōnda hlōð feorhvealm bude.
 Hvīlum him tō honda hungre gepreatad
 fleag fugla cyn', þær hy feorhnere
890. vitude fundon, and hine veorðedon
 meāglum stefnum. Hvīlum mennisce
 āras eādmēdum eft neōsedon
 and þær siðfreme on þam sigevonge
 āt þam hālgan þeovan helpe gemetton,
895. ferðdes frōfre. Nænig forðum vās,
 þæt he æviscmōd eft siðade
 heān hyhta leās: ac se hālga ver
 ālda gehvylces purh þā āðelan meah't,
 þe hine seōslige sōhtun on þearfe
900. hāled hygegeōmre, hælde butu
 līc and sāvle, þenden lifes veard
 ēce ālmihtig unnan volde, [158]
 þæt he blādes her brūcan [mōste]
 vorulde lifes. Vās gevinnes þā
905. yrmða for eorðan endedōgor
 purh nýdgedāl neāh geþrunge,
 siððan he on vēstenne vīceard geceās,
 fiftynu gear, þā vās frōfre gæst
 eādgum æbodan ufan onsended
910. hālig of heahdum. Hreðer innan born
 āfysed on forðsið; him færinga
 ādl in-gevōð: he on elne svā þeah

875) stund latu *Th.* — 884) andloman? *Th.* zu ād-loman
 (-laman) *vergl.* hellehina. — 885) gearone *MS.* -one *Th.* —
 894) þeovon *MS.* — 895) forþum *MS.* furdum? — 903) mōste
 von *Th.* *ergänzt.*

- ungeblýged bād beorhtra gehāta
 blīde in burgum. Vās þam bāncōfan
 915. [untrymnes ādle gongum]
 āfter nihtglōme neāh geþrunge,
 breōsthord onboren: vās blīða gæst
 fūs on forðveg. Nolde fāder engla
 in þisse vonsælgan vorulde life
 920. leahtra leāsne long fyrst ofer þāt [159]
 vunian lætan, þe him on veorcum her
 on his daga tid dædum gecvēmde
 elnē unslavē. Þā se ālmihtiga
 lēt his hond cuman, þær se hālgā þeów
 925. deormōd on dēgle dōmeādig bād
 heard and hygerōf, hyht vās genivad
 blis in breōstum. Vās se bāncōfa
 ādle onāled, inbendum fāst,
 lichord onlocen; leomu hefegedon
 930. sārū gesohte. He þāt sōð gecneów,
 þāt hine ālmihtig ufan neōsade
 meotud fore miltsum: he his mōdsefan
 við þam færhagan fāste trymede
 feōnda gevinna. Nās he forht sē peāh
 935. ne seō ādlþracu egle on mōde
 ne deāðgedāl: ac him dryhtnes lof
 born in breōstum, brondhāt lufu [160]
 sigorfāst in sefan, seō him sāra gehvylc
 symle forsvīdede. Nās him sorgcearu
 940. on þās lænan tid; peāh his lic and gæst
 hyra somviste sinhīvan tu
 deóre gedālden. Dagas forð scridun,
 nihthelma genipu: vās neāh seō tid,
 þāt he fyrngevyrht fyllan sceolde,
 945. þurh deādes cyme dōmes hleoðan
 efne þās ilcan, þe ussa ylðran fyrn
 frēcne enfēngon, svā him biforan vorhton
 þā ærestan ālda cynnes.

IX.

- Þā vās Gūðlāce on þā geócran tid
 950. māgen gemēdgad, mōd svīde heard

915) *ergänzt* (vgl. v. 990). — 920) long-fyrst? — 921) leton
MS. — 923) hælmihtiga *MS.* — 928) in bendum *Th.* vgl. in-
 ādl. — 933) þið *Th.* — 935) engle *MS.* enge? egle? *Kemble.*
 — 942) gedāled *MS.* gedāldon? *Th.*

- elnes anhydig. Vās seó ádl. þearl
 hát and heorogrim: hreðer innan veól, [161]
 born bānloca; bryðen vās ongunnen,
 þátte Adame Eve gebyrme
955. át fruman vorulde: feónd byrlade
 ærest þære idese and heó Adame
 hyre svæsum vere síððan scencte
 bittor bædevæg, þās þā hyre síððan
 grimme onguldon gafulrædenne
960. þurh ærgevyrht, þátte ænig ne vās
 fyra cynnes from fruman síððan
 mon on moldan, þátte meahthe him
 gebeorgan and bibūgan þone bleátan drync
 deópan deaðveges, ac him duru sylfa
965. on þā slíðnan tíð sōna ontýned,
 ingong geopenað. Ne mæg ænig þam ·
 flæscē bifongen feorē viðstondan
 rícra ne heánra, ac hine ræsed on
 gifrum grāpum. Svā vās Gúðlāce [162]
970. enge ánhoga át-ryhte þā
 áfter nihtscūan neáh gepýded,
 víga vālgífre. Hine vunade mid
 ān ombethþegn, se hine æghvylcē
 daga neósade. Ongan þā deóphydig
975. gleávmōð gongan tō godes temple,
 þær he ēðelbodan innan viste,
 þone leófestan lāreow gecorene,
 and þā in eode eadgum tō spræce;
 volde hyrcnigan hālgas lāra,
980. mildes meðelcvida. Fond þā his mondryhten
 áðlvérigne: him þát in-gefeól
 hefig át heortan, hygesorge vāg,
 micle mōðceare. Ongan þā his magu frignan:
 „Hú geveard þe þus, vinedryhten mīn,
985. „fāder, freónda hleo, ferd gebysgad
 „nearve genæged? Ic næfre þe,
 „þeóden leófesta, pyslícne ær [163]
 „gemétte þus méðne! Meaht þu meðelcvidum
 „vorda gevealdan? is me on vène gepūht,
990. „þát þe untrymnes áðle gongum
 „on þisse nýhstan niht bysgade,
 „sārbennum gesoht: þát me sorgna is
 „hātost on hredra, ær þu hyge mīnne

954) eue MS. — 964) -vêges (*cup*) Th. — 970) át ryhte
 Th. — 981) fonde (MS.) Th. funde?

995. „ferð áfréfre. Vást þu, freódryhten,
 „hú þeós ádle scyle ende gesettan?“
 Him þá síð oncvād, sōna ne meahte
 ōroð up geteón: vās him in-bogen
 bittor bāncoda; beald reordade
 eādīg on elne, andevis āgeaf:
1000. „Ic ville secgan, þāt me sār gehrān,
 „vārc in-gevōd in þisse vonnan niht,
 „līfchord onlēac: leomu hefeġiad
 „sārum gesohte. Sceal þis sāvelhūs
 „fæge flæschoma foldārnē bipeaht
1005. „leomu lāmes ġebacan legerbeddē fāst [164]
 „vunian vālreste. Vīga neālæced
 „unlāt lāces: ne bið þās lengra svice,
 „sāvelġedāles, þonne seofon niht
 „fyrstġemeārces, þāt mīn feorh heonan
1010. „on þisse eahtedan ende ġesēced
 „dāġ scrīfende: þonne dōġor beōð
 „on moldveġe mīn forð scrīfen,
 „sorg ġesvedrad, and ic sīddan mōt
 „fore meotudes cneóvum meorda hleótan,
1015. „ġingra ġeafena, and ġodes lombur
 „in sindreamum sīddan āvo
 „forð folġian: is nu fūs þider
 „ġæst sīdes ġeorn. Nu þu ġearve const
 „leoma līfġedāl. Long is þis onbīd
1020. „vorulde līfes!“ Þā vās vōþ and heāf,
 ġeongum ġeócor sefa, ġeómrende hyġe,
 sīddan he ġehýrde, þāt se hālga vās [165]
 forðsīdes fūs: he þās færspelles
 fore his mondryhtne mōdsorge vāġ
1025. hefīġe āt heortan; hreðer innan svearc,
 hyġe hreóvcearīg, þās þe [he] his hlāford ġeseah
 ellorfūsne. He þās onbæru
 habban ne meahte, ac he hāte lēt
 torn poliende tearas ġeótan,
1030. veallan vāġdropan. Vyrd ne meahte
 in fægum leng feorg ġehealdan,
 deóre frātve, þonne him ġedēmed vās.

1005) leomu-lames *Th.* — 1011) dāġ scrīfende *Accusativus absolutus*: wenn der Tag heranschreitet (*vgl.* 1265 ff.) — 1026) he von *Th.* *ergänzt*.

X.

- Ongeat gæsta hālig geōmor-mōdes
 drūsēndne hyge; ongan þā duguda hleo
 1035. glādmōd gode leof geongran rētan,
 vine leofestān vordum nēgan: [166]
 „Ne beo þu unrōt, þeah þeos ādl me
 „innan āle! Nis me earfede
 „tō gepolianne þeōdnes villan,
 1040. „dryhtnes mīnes, ne ic þās deādes hafu
 „on þās seōcan tid sorge on mōde,
 „ne ic me herehlōde hellepegna
 „svida onsitte. Ne mæg synne on me
 „fācnes frumbearn fyrene gestælan,
 1045. „līces leahtor, ac in lige sceolon
 „sorgvylmum soden sār vānian,
 „vræcsid vēpan vilna biscirede
 „in þam deādsele, duguda gehvylcre,
 „lufena and lissa. Mīn þāt leofe bearn!
 1050. „ne beo þu on sefan tō seoc! ic eom sīdes fūs
 „upeard niman edleānan georn,
 „in þam ēcan gefeān ærgevyrhtum
 „geseōn sigora frēan, mīn þāt svæse bearn! [167]
 „Nis me vracu ne gevin, þāt ic vuldres god
 1055. „sēce svegeleýning, þær is sib and blis,
 „dōmfāstra dreām, dryhten andveard,
 „þam ic georne gæstgerýnum
 „in þās dreōrgan tid dædum cvēnde
 „mōde and mǣgnē. Ic þā meorde vāt
 1060. „leahtorlēase, leān unhvilen
 „hālig on heāhdum, þær mīn hyht myned
 „tō gesēcenne: sāvul fundað
 „of lifate tō þam longan gefeān
 „in eādvelan. Nis þes ēdel me
 1065. „ne sār ne sorg: ic me sylfum vāt
 „āfter līces hryre leān unhvilen.“
 „Þā se vuldormaga vorda gestilde,
 „rōf rūnvita: vās him rāste neōd
 „reōnigmōdum. Rodor svāmōde
 1070. ofer midda bearn, nihtrīm scrīdon
 „deorc ofer dūgedum: þā se dæg bievom, [168]

1033) geomor modes *Th.* gæsta *MS.* -e *Th.* — 1034) drusende *MS.* drusendne *Thorpe.* — 1035) recan *MS.* *Thorpe.* — 1041) seōcan? *Th.* — 1051) up eard *Th.* edleāna? — 1064) in gead velan *MS.* þeos ādl?

- on þam se lifgenda in lichoman
 ece almihtig ærist gefremede
 dryhten mid dreame, þa he of deaðe aras
 1075. onveald of eorðan in þa eastortid,
 ealra brymma prym, þreata mæstne
 to heofonum ahof, þa he from helle astag.
 Svā se eadga ver in þa adelan tid
 on þone beorhtan dag blissum hrēmig
 1080. milde and gemetfæst mægen unsōfte
 elnē geāfnde. Áras þa eorla vynn
 heard hygesnottor, svā he hradost meakte,
 mēde for þam miclum bysgum; ongan þa his mōd staðelian
 leōhtē geleāfan, lāc onsāgde
 1085. deōphygcende dryhtne to villan
 gæstgerýnum in godes temple
 and his þegne ongon, svā þam þeōdne gerās,
 þurh gæstes giefte godspel bodian, [169]
 secgan sigortacnum and his sefan trymman
 1090. vundrum to vuldre in þa vlitēgan gesceaft
 to eadvelan, svā he ær ne sīd
 æfre to ealdre oðre svylce
 on þas lænan tid lāre gehýrde
 ne svā deōplīce dryhtnes gerýne
 1095. þurh menniscne mūd āreccan
 on sīdum sefan: him vās sōdre gepūht,
 þāt hit ufancundes engles være
 of svegldreamum svīdor miclā
 mægenþegnes vord, þonne ænges monnes lār
 1100. vera ofer eorðan. Him þāt vundra mæst
 geseven þūhte, þāt svylce snyttrocrāft
 ænges hāleda her hreder veardade
 dryhta bearna. Vās þas deōplīc eall
 vord and vīsdōm and þas veres stihung,
 1105. mōd and mægencrāft, þe him meotud engla [170]
 gæsta geōccend forgiefen hāfde.

XL

- Væron feōvere þa forð gevitene
 dagas on rīme, þas þe dryhtnes [þegn]
 on elne bād ādle gebysgad
 1110. sārūm gesvenced: ne he sorge vāg
 geōcorne sefan gæstgedāles,

1096) sobre *MS.* sōpor? *Th.*

1108) þegn von *Th.* ergänzt.

- dreórigne hyge. Deað neálæcte,
 stōp stalgongum strong and hrēde,
 sōhte sávelhūs. Com se seofeda dæg
 1115. āldum andveard, þās þe him in-gesone
 hāt heortan neah hildescūrum
 flacor flānpracu, feorhthord onleác
 searocægum gesōht. Ongon þā snotzor hāle
 ār ombehtþegn ādeles neōsan
 1120. tō þam hālgan hofe, fōd þā hlingendne [171]
 fūsne on fordsīd freān unvenne
 gæsthāligne in godes temple,
 soden sārvyllum. Vās þā sihste tīd
 on midne dæg: vās his mondryhtne
 1125. endedōgor āt-ryhte þā.
 Nearvum genæged nýdcostringum
 āvrecen vālpflum vlō ne meahte
 ōroð up geteōn, ellenspræce
 hleōðor āhebban. Ongan þā hygegeōmor
 1130. frēorig and ferdvērīg fūsne grētan
 mēdne mōdglādne, bād hine þurh mihta scyppend,
 gif he his vordevida vealdan meahte,
 spræce āhebban, þāt him on spellum gecyððe,
 onvrige vorda gongum, hū he his visna trāvade
 1135. drohtes on þære dimman ādle, ærþon hine deað onsægeð.
 Him se eādga ver āgeaf andsvare,
 leof mon leofum, þeāh he late meahte [172]
 eorl ellenheard ōredē gebredan:
 „Mīn þāt svæse bearn! nis nu svīde feor
 1140. „þam ftemestan endedōgor
 „nýdgedāles, þāt þu þā nýhstan scealt
 „in voruldlife vorda mīnra
 „næfre leāna biloren lāre gehýran
 „nōht longe ofer þis. Læst ealle vell
 1145. „være and vinescype, vord þā vit spræcon
 „leofast manna!“ — „Næfre ic lufan sibbe,
 „þeōden, āt þearfe þine forlæte
 „āsānian!“ — „Beo þu on sīð gearu,
 „sīððan līc and leomu and þes lifes gæst
 1150. „āsundrien somvist hyra
 „þurh feorhgedāl! Fýs āfter þon,

1116) scuran *MS.* — 1121) unvenne *MS.* unvenne *Th.* —
 1122) gæst hāligne *Th.* — 1125) āt ryhte *Th.* — 1127) vlō
 ne *MS.* vlone ne? *Th.* vlōne ne meahte *Ettm.* — 1135) onsægeð
 („sacriefed“) *Th.* — 1148) ā sānian? — 1151) fyr *MS.* fēr?
Th. feorggedal *MS.*

- „þæt þu gesecge sveostor mīnre
 „þære leófestan on longne weg
 „tō þam fāgran gefeān forðsid mīnne [173]
 1155. „on ēcne eard and hyre eac gecyðt
 „vordum mīnum, þæt ic me varnade
 „hyre onsýne ealle þrage
 „in voruldlife, forþý ic vilnode,
 „þæt vit unc eft in þam ēcan gefeān
 1160. „on sveglvuldre geseōn mōstun
 „fore onsýne ēces dēman
 „leahtra leāse: þær sceal lufu uncer
 „værfast vunian, þær vit vilna ā
 „in þære beorhtan byrig brūcan mōtun
 1165. „eādes mid englum. Pu hyre eac saga,
 „þæt heō þis bānfāt beorge bifāste,
 „lāmē bilāce lic orsāvie
 „in þeōstorcōfan, þær hit þrage sceal
 „in sondhofsiddan vunian.“
 1170. Þā veard mōdgebanc miclum gebisgad
 „þream forþrycced þurh þās þeōðnes vord [174]
 „ombehtþegne, þā he ādre oncneōv
 „freān feorhgedāl, þæt hit feor ne vās,
 „endedōgor. Ongon þā ofostlice
 1175. tō his vinedryhtne vordum mādian:
 „Ic þec hālsige, hāleða leófast
 „gumena cynnes, þurh gæsta veard,
 „þæt þu hygesorge heortan mīnre
 „geēde, eorla vyn! Nis þe ende feor,
 1180. „þās þe ic on galdrum ongiten hābbe.
 „Oft mec geōmor sefa gehða gemanode,
 „hāt āt heortan hyge gnornende
 „nihtes nearve and ic næfre þe,
 „fāder frōfor mīn, frignan dorste!
 1185. „symle ic gehýrde, þonne heofones gim
 „vyncondel vera vest onhýlde,
 „sveglbeorht sunne setlgonges fūs,
 „on æfentid oðerne mid þec [175]
 „þegn āt geþeahste: ic þās þeōðnes vord
 1190. „āres uncūdes oft neōsendes
 „dāgvōman bitveōn and þære deorcan niht,
 „medelevide mægges, and on morgne svā
 „ongeāt geōmormōd gāstes spræce
 „gleāves in gearдум. Hāru ic giet ne vāt,

1167) on savle *MS.* orsavle *Th.* — 1181) gehðu? *Th.* —
 1188) hæfentid *MS.* — 1193) gæstes *Th.*

1195. „ær þu me, fræð mîn, furdor cýðe
 „þurh evide þinne, hvonan his cyme sindon!“
 Þá se eadga ver ágeaf andsvare
 leófum áfter longre hvile, svá he late meahte
 elnes uncýdig ðrede gevealdan:
1200. „Hvæt! þu me, vine mîn, vordum nægest,
 „fúsne frignest, þás þe ic furdum ær
 „æfre in ealdre ængum ne volde [176]
 „monna ofer moldan melda veordan
 „þegne on þeóde, butan þe nu þá,
1205. „þý læs þæt vundredan veras and idesa
 „and on geað gutan, gieddum mænden
 „bi me lifendum [leóða bearnum].
 „Háru ic nolde sylf [næfre on ealdre]
 „þurh gielpevide gæstes mînes
1210. „frófre gelettan ne fæder mînes
 „æfre geáfnan æbylg godes.
 „Symle me onsende sigedryhten mîn
 „folca feorhgiefra, siððan ic furdum ongon
 „on þone áfteran ánseld búgan
1215. „geárgemearces, gæst háligne,
 „engel ufancundne, se mec éfna gehvam
 „mehtig meotudes þegn and on morgne eft
 „sigorfæst gesóhte and me sára gehvyle
 „gehælde hygesorge and me in hredre bileác
1220. „vuldres vilboda vísdómes gíefe [177]
 „miclê monigfealdan, þonne ænig mon vite
 „in life her, þe me ályfed nis
 „tô geeýðenne cviera ængum
 „on foldvege fira cynnes,
1225. „þæt me ne meahte monna ænig
 „bedeáglan, hvæt he dearninga
 „on hyge hogde heortan geþoncum,
 „siððan he me fore eágum onsýne veard.
 „Á ic on móde mād monna gehvylcne
1230. „þeódnes prymeyme ôð þisne dæg,
 „leófast monna! Nu ic for lufan þfare
 „and geferscype, þæt vit fyrn mid unc
 „longe læstan, nelle ic lætan þe
 „æfre unrótne áfter ealdorlege
1235. „mêdne môdseócne mînre geveordan
 „soden sorgvālmum; á ic sibbe við þe
 „healdan ville! Nu of hrederlocan [178]
 „tô þam sôðan gefeán sâvel fundad:

1222) lifes MS.

- „nis seó tíð latu, tydrað þis bānfāt,
 1240. „greóthord gnornað, gæst hine fýsed
 „on écne geard útsídes georn
 „on sállan gesetu; nu ic svida eom
 „veorce gevêrgað.“ Þá tó þam vage geság,
 hafelan onhyld, hyrde þá gena
 1245. ellen on innan, ôroð stundum teáh
 mǣgnê môdig: him of mǣde cvom
 svecca svêtast, svylce on sumeres tíð
 stincað on stóvum stadelum fæste
 vynnnum áfter vongum vyrta geblôvene
 1250. hunigflôvende: svá þás hálgan vās
 onðlongne dæg ôð æfen forð
 ôroð up-hlāden. Þá se ādela glēm
 setligong sôhte, svearc norðroðor
 von under volcnum, voruld mistê oferteáh,
 1255. þýstrum biþeahte, þrong niht ofer, [179]
 tihte londes frātva: þā cvom leóhta mæst
 hālig of heofonum hǣdre scēan
 beorht ofer burgsalu. Bād se þe sceolde
 eādīg on elne endedôgor
 1260. āvrecen vālstrælum. Vuldres scēma
 ādele ymb ādelne onðlonge niht
 scān scir-vered, seadu svedredon
 tólýsed under lyfte. Vās se leóhta glēm
 ymb þāt hālige hūs heofonlic condel
 1265. from æfenglôme ôðþāt eāstan cvom
 ofer deóp gelād dǣgrêðvôma,
 vedertācen vearm. Áras se vuldormago
 eādīg elnes gemyndig, sprāc tō his ombehtþegne
 torht tō his treóvum gesíde: „Tíð is, þāt þu fêre
 1270. „and þā ærendu eal biþence,
 „ôfestum læde, svá ic þe ær biþeād
 „lāc tō leófre! nu of lice is
 „goddreāma georn gæst svida fūs.“ [180]
 Ahōf þā his honda hūsle gereorded
 1275. eādmōd þý ādelan gyflê, svylce he his eāgan ontýnde,
 hālgæ heáfdes gimmas, biseah þā tō heofona rice
 glādmōd tō geofona leānum and þā his gæst onsende
 veorcum vlitigne in vuldres dream.

1254) mist? — 1256) tiht-londes *MS. Th.* liht (leóht)?

XII.

- Pā vās Gūðlāces gæst gelæded
1280. on upveg, englas feredon
tō þam longan gefeān: lic cōlode
belifð under lyfte. Pā þær leóht ascān
beāma beorhtast: eal þæt beācen vās
ymb þæt hālige hūs heofonlic leóma
1285. from foldan up svylce fyren tor
ryht āræred ðð rodera hrēf [181]
geseven under svegle sunnan-beorhtra,
ādeltungla vlite. Engla preātas
sigeleóð sungon; svēg vās on lyfte
1290. gehfýred under heofonum, hāligra dream.
Svā se burgstede vās bliassum gefylled,
svētum stencum and sveglvundrum
eādges yrfestōl engla hleóðres
eal innanveard: þær vās ænlicre
1295. and vynsumre, þonne hit in vorulde mæge
stefn āreccan, hū se stenc and se svēg,
heofonlic hleóðor and se hālgas sēg
gehfýred vās, heāhþrym godes,
breahtem āfter breahtme: beofode þæt ealond,
1300. foldvong onþrong. Pā āfyrhted veard
ār elnes biloren, gevāt þā ofestlice
beorn unhydig, þæt he bāt gestāg,
væghengest vrāc: vāterþisva fōr [182]
snel undēr sārgum. Svegl hāte scān
1305. blāc ofer burgsalo. Brimvudu scynde
leóht lāde fūs; lagumearg snyrede
gehlāsted tō hýðe, þæt se hārnfloa
āfter sundplegan sondlond gespearu,
grond við greóte. Gnornsorge vāg
1310. hāte āt heortan, hyge geómunne,
mēðne mōðsefan, se þe his mondryhten
lifē belidenne lāst veardian
viste vine leófne; him þās vōpes hring
torne gemonade, teagor fūðum veól,
1315. hāte hleóðropan, and on hredre vāg
micle mōðceare. He þære maged sceolde

1280) upveg *MS.* upvege *Th.* — 1282) leóhta scān *Th.*
leóht ascān *MS.* — 1294) ænlicra *MS.* — 1295) vynsumra
MS. — 1300) onþrom? — 1302) unhydig *MS.* — 1303) -þisva
MS. -þissa *Thorpe.* — 1304) sorgum *MS.* *Th.* — 1312) beli-
dene *MS.*

- lāce gelsedan lād spel tō sōd.
 Cvom þær frēorigferð, þā seó fæmne vās,
 vuldres vynnæg. He þā vyrd ne mād,
 1320. fægæs forðstīð; fūsleóð ágól [188]
 vine-pearfende and þāt vord æcvād:
 „Ellen bið sēlast þam þe oftost sceal
 „dreógan dryhtenbealu, deópe behyrgan
 „proht peóðengedāl, þonne seó prag cymed
 1325. „vefen vyrdstafum! þāt vāt se þe sceal
 „āsvæman sārīgferð, vāt his singiefan
 „holdne biheledne: he sceal heán þonan
 „geómor hveorfan, þam bið gomenes vana,
 „þe þā earfeda oftost dreóged
 1330. „on sārgum sefan. Hāru ic svīde ne pearf
 „hinsīð bihlehhan! is hlāford mīn
 „beorna bealdor and brōðor þīn
 „se sēlesta bi sām tveónum,
 „þāra þe ve or Engle æfre gefrunen
 1335. „ācennedne þurh cildes hād
 „gumena cynnes, tō godes dōme
 „vērigra vradu vorulddreámum of [184]
 „vinemæga vyn in vuldres þrym
 „geviten, vonga hleó, vīca neósan
 1340. „eardes on upveg. Nu se eorðan dæl
 „bānbās ābrocen burgum on innan
 „vunad vālrāste and se vuldres dæl
 „of liffate in leóht godes
 „sigorleán sōhte and þe seogan hēt,
 1345. „þāt git ā mōsten in þam ēcan gefeán
 „mid þā sibgedryht somud-eard niman,
 „veorca vuldorleán, villum neótan
 „blædes and blissa. Eac þe ābeóðan hēt
 „sigedryhten mīn, þā he vās sīdes fūs,
 1350. „þāt þu his lichoman, leófast mægða,
 „eorðan biþeahte. Nu þu ādre const
 „sīdfāt mīnne. Ic sceal sārīgferð
 „heānmōð hveorfan hyge drūsendne

*

*

*

1318) þær seó? *Th.* — 1339) vunga *MS.* — 1346) somud
 eard *Th.*

VI.

E L E N E.

I.

[Cap. 1.]

- Pā vās āgangen geāra hvyrfum
 tu hund and preó geteled rīmes
 svylce XXX eāc pinggearnearces
 vintra for vorulde, þās þe vealdend god
5. ācenned veard cyninga vuldor
 in middangeard þurh mennisc heó,
 sōðfāstra leóht, þā vās syxte gear
 Constantīnes cāserdōmes,
 þāt he Rōmvara in rīce veard
10. āhāfen hildfruma tō heretēman.
 Vās se leódhvata lindgeborga
 eorlum ārfāst: ādelīnges veōx
 rīce under roderum. He vās riht cyning,
 gūðveard gumena: hine god trymede
15. mærdum and mihtum, þāt he manegum veard
 geond middangeard mannum tō hrōder,
 verpeódum tō vrāce, syððan vāpen āhōf
 við hetendum. Him vās hild boden,
 vīges vōma: verod samnodan
20. Hūna leóde and Hrēðgotan,
 fōron fyrðhvate Francan and Hūnas.
 Væron hvate veras [on herebyrnan]
 gearve tō gūðe: gāras līxtan,
 vridene vāhlencan; vordum and bordum
25. hōfon herecombol. Pā væron heardingas
 sveotole gesamnod and eal [sīðmāgen] geador,
 fōr folca gedryht: fyrðleóð āgōl
 vulf on valde, vālrūne ne mād,
 trīgfēðera earn sang āhōf
30. lādum on lāste. Lungre seynde
 ofer Burgenta beađupreāta mæst
 hergum tō hilde, svylce Hūna cyning
 ymbsittendra āver meahthe
 ābannan tō beađve burgvīgendra.
35. Fōr fyrda mæst, fēðan trymedon

11) se lindhvata leódgeborga? — 16) hrōder MS. hrōðre G.
 — 31) vgl. *Grimm Erl.* s. 140. — 34) beađre MS. byrnvīgendra?

- eóredcestum, þát on álfylce
 dearedlácende on Danúbie
 stárceðfyrhðe stáðe vícedon
 ymb þás vátæres vylm verodes breahtmê:
 40. voldon Rômvara rice geþringan,
 hergum áhýðan. Þær veard Hûna cyme
 cûð ceastervarum, þá se cásere hêht
 ongeán gramum gûð-gelæcan
 under earhfære ôfstum myclum
 45. bannan tō beadvē, beran út þræce
 rincas under roderum. Væron Rômvaræ
 secgas sigerôfe sôna gegearvod
 væpnum tō vige, þeah hie verod lāsse
 hæðon tō hilde þonne Hûna cyning;
 50. ridon ymb rôfne: þonne rand dynede,
 campvudu elynede; cyning þræatē fôr
 hergē tō hilde: hrefen uppe gôl
 van and vâlfel. Verod vās on tyhte,
 hleðvon hornboran, hreópan fricean:
 55. mearh moldan trād, mægen samnode
 cafe tō ceāse. Cyning vās áfyrhted
 egsan geaclad, siððan elpeódige
 Hûna and Hrêða here sceávedon,
 þát þe on Rômvara rices ende
 60. ymb þás vátæres stād verod samnode,
 mægen unríme: môdsorge vāg
 Rômvara cyning, rices ne vênde
 fôr verodlêste, hæfde vigena tō lyt
 eaxlgestealna við ofer-mægene
 65. hrôra tō hilde. Here vícode
 eorlas ymb áðeling êgstreāme neāh
 on neāveste nihtlangne fyrst,
 þās þe hie feónda gefār fyrmest gesægon.
 Þá veard on slæpe sylfum átýved
 70. þam cásere, þær he on cordre sváf,
 sigerôfum gesegen svafnes vōma:
 þūhte him vlitescýne on veres hæde
 hvít and hivbeorht hāleda nāthvylc
 geýved ænlicra, þonne he ær oððe sið
 75. gesêge under svegle. He of slæpe onbrægd
 eofurcumblē bepeaht; him se ár hraðe

38) stærceð- *MS.* stærceð- *G.* — 43) gûð gelæcan *Edd.*
 — 45) beadvē *MS.* — 49) þone *MS.* — 54^{b)} hreovan *MS.* —
 59) þát he *MS. Edd.* — 65) hrôrra? — 66) earlas *MS.* —
 68) he *MS.*

- vlitig vuldres boda við þingode
 and be naman nemde (nihthelm tōglād):
 „Constantinus! hēht þe cyning engla
 80. „vyrda vealdend vāre beōdan,
 „duguda dryhten. Ne ondræd þu þe,
 „beáh þe elpeōdige egesan hvōpan
 „heardre hilde! þu tō heofenum beseoh
 „on vuldres veard, þær þu vrade findest
 85. „sigores tācen!“ He vās sōna gearu
 þurh þās hālgan hæs, hrederlocan onspeón,
 up lōcade, svā him se ār ābeād,
 fæle frīðovebba. Geseah he frātvum beorht
 vlitig vuldres treó ofer volcna hrōf
 90. goldē geglenged: gimmas lixtan;
 vās se blāca beām bōcstafum āvriten
 beorhte and leōhte: „Mid þys beācnē þu
 „on þam frēcnan fære feōnd ofersvīdest,
 „geletest lād verod.“ Þā þāt leōht gevāt,
 95. up sīdode and se ār somed
 on clænra gemang. Cyning vās þý blīðra
 and þē sorgleāsra secga aldor
 on fyrhðsefan þurh þā fāgeran gesyht.
 Hēht þā onlice ādelinga hleo
 100. beorna beāggifa, svā he þāt beācen geseah,
 hērna hildfruma, þāt him on heofonum ær
 geiēved veard, ofstum myclum
 Constantinus Cristes rōde
 tīreādig cyning tācen gevyrcan.
 105. Hēht þā on uhtan mid ærdāge
 vīgend vreccan and væpenprāce,
 heorucumbul and þāt hālige treó
 him beforan ferian on feōnda gemang,
 beran beācen godes. Býman sungon
 110. hlāde for hergum: hrefn veorees gefeah,
 ārigfedra earn sīð beheōld,
 vālhreōvra vīg; vulf sang āhōf,
 holtes gehlēða. Hildegesa stōd:
 þær vās borda gebrec and beorna geprec,
 115. heard handgesving and herga gring,
 syddan heo earhfāre ærest mēttōn.
 On þāt fāge folc flāna scōtras
 gāras ofer geolorand on gramra gemang

82) hvovan *MS.* — 89) vliiti *MS.* — 90) gelenged *MS.*
 — 93) ofersvīddest *MS.* -svīddest *Gr.* — 101) herna *G.* —
 106) and *Præposition.*

- hetend heorugrimme hildenāðran
 120. þurh fingra geveald forð onsendan.
 Stōpon stidhydige, stundum vræcon,
 bræcon bordhrēðan, bil indufan,
 þrungon þræchearde. Þā vās þūf hafēn,
 segēn for sveotum, sigeleod galen:
 125. gylden grima, gāras lixtan.
 On herefelda hædene grungon,
 feollon frideleāse; flugon instāpes
 Hūna leode, svā þāt hālige treō
 āræran hēht Rōmvara cyning,
 130. heado-fremmende. Vurdon hearingas
 vīde tōvrecene: sume vīg fornam,
 sume unsōfte aldor generedon
 on þam hereside; sume healfevice
 flugon on fāsten and feore burgon
 135. āfter stāncflifum, stode veardedon
 ymb Danūbie; sume drenc fornam
 on lagostreāme lifes āt ende.
 Þā vās mōdigra māgen on luste,
 ehton elpeōða oð þāt æfen forð
 140. fram dāges orde: daroð-āsc flugon,
 hildenāðran. Heāp vās gescyrteð,
 lāðra lindvered: lythvōn becvom
 Hūna herges hām eft þanon.
 Þā vās gesyne, þāt sige forgeaf
 145. Constantīno cyning ālmihtig
 āt þam dāgveorce, dōmveordunga
 rīce under roderum þurh his rōde treō.
 Gevāt þā heriga helm hām eft þanon
 hūde hrēmig: hild vās gesceāden.
 150. Viggē geveordod com þā vīgena hleo
 pegna preātē pryðbord stēnan,
 beadorōf cyning, burga neōsan.
 Hēht þā vīgena veard þā vīsestan
 snūde tō sionode, þā þe snyttro crāft
 155. þurh fyrngevrito gefrigen hāfdon,
 heöldon hygeþancum hāleða rædas.
 Þā þās fricggan ongan folces aldor
 sigerōf cyning ofer sīð veorod:

[Cap. 2.]

119) heora *MS.* — 121) -hidige *MS.* — 122) -hredan
MS. -hreodan *G.* — 124) sveotolum *MS.* — 126) hera felda
MS. — 141) heav vās gescyrteð *MS.* — 151) stenan *MS.*
 scēnan *Grimm*; vgl. āstæned *gemmatu* (*Lye*). — 156) hāleða *MS.*
 -ðas *G.*

160. „Være þær ænig yldra odde gingra,
 „þe him tō sōðe secggan meahte,
 „galdrum cýðan, hvāt se god være,
 „boldes brytta, þe þis his beácen vās,
 „þe me svā leóht oðfýrde and mīne leóde generede,
 „tācna torhtost, and me tīr forgeaf
165. „vīgspēd vid vrāðum þurh þāt vlitige treó?“
 Hio him andsvare ænige ne meahton
 āgīfan tōgēnes, ne ful geare cūdon
 sveotole gesecggan þe þam sigebeácene.
 Pā þā visestan vordum cvædon
170. for þam heremāgene, þāt hit heofoncyniges
 tācen være and þās tveó nære,
 þā þāt gefrugnon, þā þurh fulvihte
 lærde væron: him vās leóht sefa,
 ferhð gefeónde, þeáh hira feá væron,
175. þāt hie for þam cāsere cýðan mōston
 godspelles gife, hū se gāsta helm
 in þrýnesse þrymme geveordad
 ācenned veard, cyninga vuldor,
 and hū on gealgan veard godes āgen bearn
180. āhangen for hergum heardum vītum,
 ālysde leóða bearn of locan deófla,
 geómre gāstas, and him gife sealde
 þurh þā ilcan gesceaft, þe him geýved veard
 sylfum on gesyhðe sigores tācne
185. vid þeóða þrāce, and hū þý þridðan dāgē
 of byrgenne beorna vuldor
 of deáðe ārās, dryhten ealra
 hāleða cynnes, and tō heofonum āstāh.
 Pus gleáwlīce gāstgerýnum
190. sāgdon sigerōfum, svā fram Siluestre
 lærde væron: āt þam se leóðfruma
 fulvihte onfēng and þāt forð geheóld
 on his dagana tīd dryhtne tō villan.

II.

- Pā vās on sālum sinceð brytta,
 195. niðheard cyning: vās him nīve gefeá
 befofen in fyrhðe, vās him frōfra mæst
 and hyht niht heofonrices veard.
 Ongan þā dryhtnes æ dāges and nihtes
 þurh gāstes gife georne cýðan

200. and hine sôðlice sylfne getengde
goldvīne gumena in godes þeóvdóm,
āscrôf unslav. Pā se ādeling fand
leóðgebyrga purh lāsmidas
gūðheard gārprist on godes bōcum,
205. hvær āhangen vās heriges bearhtmē
on rōde treov rodora valdend
āfstum purh invit, svā se ealda feōnd
forlærde ligesearvum, leóde fortyhte,
Judēa cyn, þāt hie god sylfne
210. āhēngon herga fruman: þās hie in hýndum seulon
tō vīdan feore vergðu dreógan!
Pā vās Cristes lof þam cāsere
on firhðsefan forð gemyndig
ymb þāt mære treó and þā his mōdor hēt
215. fēran foldvegē folca preātē,
tō Judēum georne sēcan
vīgena preātē, hvær se vuldres beám
hālig under hrusan hýded vāre,
ādelcyniges rōd. Elene ne volde
220. þās sīðfates sæne veorðan.
ne þās vilgīfan vord gehyrvan,
hiere sylfre suna, ac vās sōna gearu
vīf on villstīð, svā hire veorða helm
byrnviggendra beboden hāfde.
225. Ongan þā ôfstlice eorla mengu [Cap. 3.]
tō flote fýsan: fearðhengestas
ymb geofenes stād gearve stōdon,
sælde sāmearas sunde getenge.
Pā vās orcnæve idese sīðfāt,
230. sīððan væges helm verodē gesōhte,
þær vlanc manig āt Vendelsæ
on stāde stōdon. Stundum vræcon
ofer mearcvāðu māgen āfter ôðrum
and þā gehlōdon hildesercum,
235. bordum and ordum byrnvigendum
verum and vīfum væghengestas.
Lēton þā ofer fifelvæg fāmige scrīðan
bronte brimpisan: bord oft onfēng
ofer earhgeblond fýða svengas,
240. sæ svinsade. Ne hýrde ic stīð ne ær
on ēgstreāme idese læðan
on merestræte māgen fāgerre!

202) urslav *MS.* — 205) beorhtme *MS. G.* — 233) -paðu?
— 242) fāgrre *MS.*

- Pær meahte gesiôn, se þone sîð beheöld,
 breacan ofer bādveg, brimvudu anrgan
 245. under swellingum, sǣmearh plegan,
 vadan vægflotan. Vigan væron blīde
 collenferhde, evēn sīdes gefeah,
 syddan tō hȳde hringedstefnan
 ofer lagofāsten geliden hāfdon
 250. on Crēca land: ceōlas lēton
 āt sǣfearode sande bevrecene
 ald ȳðhofu oncrum fāste
 on brime bīdan beorna gepīnges,
 hvonne heo siō gūðevēn gumena preātē
 255. ofer eāstvegas eft gesōhte.
 Pær vās on eorle ēdgesȳne
 brogden byrne and bill gecost,
 geatolfe gūðscrūd, grimhelm manig,
 ænlic eoforcumbul. Væron āscvīgan
 260. secggas ymb sigecvēn sīdes gefȳsde,
 fyrdrīncas frome: fōron on luste
 on Crēca land cāseres bodan,
 hilderīncas hyrstum geverede.
 Pær vās gesȳne sincgim locen
 265. on þam herepreāte, hlāfordes gifu.
 Vās seō eāðhredige Elene gemyndig
 þriste on gepance þeōðnes villan,
 georn on mōde, þāt hiō Judēas
 ofer herefeldas heāpē gecostē
 270. lindvīgendra land gesōhte
 secga preātē. Svā hit siððan gelamp
 ymb lytel fāc, þāt þāt leōdmāgen
 gūðrōfe hāled tō Hierusalem
 cvōmon in þā ceastre cordra mæstē,
 275. eorlas āscrōfe mid þā ādelan evēn.

III.

- Hēht þā gebeōdan burgsittendum
 þām snoterestum sīde and vīde
 geond Judēas gumena gehvylcum
 medel hegende on gemōt cuman,
 280. þā þe deōplicost dryhtnes gerȳno
 þurh rihte æ reccan cūdon.
 Þā vās gesamnod of sīdvegum

251) sundē? — 254) hvone *MS.* — 257) gēcōst *G.*
 279) hengende *MS.*

- māgen unlytel, þā þe Moyses æ
 reccan cūdon, þær on rīme wās
285. þreó þāsend þæra leóða
 ālesen tō lāre. Ongan þā leóðfe víf [Cap. 4.]
 veras Ebrēa vordum nēgan:
 „Ic þāt gearolfe ongiten hābbe
 „þurh vitgena vordgerýno
290. „on godes bōcum, þāt ge geārdagum
 „vyrde væron vuldorcýninge,
 „dryhtne dýre and dædhvæte.
 „Hvāt! ge þære snyttro [sōð] unvislice
 „vrāde vidveorpon, þā ge vergdon þane,
295. „þe eóv of vergde þurh his vuldres miht
 „fram lígevale lýsan þohte
 „of hāftnēde; ge mid horu speovdon
 „on þās andvlitan, þe eóv eāgena leóht
 „fram blindnesse bōte gefremede
300. „edniounga þurh þāt ādele spādġ
 „and fram unclænum oft generede
 „deófla gāstum: ge deāde þone
 „dēman ongunnon, se þe of deāde sylf
 „voruld āvehte on vera cordre
305. „in þāt ærre lif eóvres cynnes.
 „Svā ge mōðblinde mēgan ongunnon
 „lige vid sōðe, leóht vid þýstrum,
 „æfst vid āre, invitþancum
 „vrōht vebbedan: eóv seó vergdu forþan
310. „scedded scyldfullum. Ge þā sciran miht
 „dēman ongunnon and gedveolan lifdon
 „þeóstrum gepancum oð þysne dæg.
 „Gangad nu snūde, snyttro gepencad
 „veras vísfaste yordes crāftige,
315. „þā þe eóvre æ ādelum crāftige
 „on ferhdsefan fyrrest hābben,
 „þā me sōðlice secgan cunnon,
 „andsvare cýðan for eóv forð
 „tācna gehvylces, þe ic him tō sēce!“
320. Eodan þā on gerān reónigmōde
 eorlas ægleāve egesan gepreāde
 gehdum geómre, georne sōhton
 þā vísestan vordgerýno,

293) [svicon] *G. vergl. Dan. 28.* — 295) vuldre *MS.* —
 300) spald *MS.* — 311) gedveolan *MS.* gedvolan *G.* —
 320) gerām *G.* geru (*mit einem Strich über u*) *MS.* —
 321) æcleave *MS.* — 322) eorne *MS.*

- þæt hio þære cvêne oncvēðan meahton
 325. svā tiles svā trages, svā hió him tō sōhte.
 Hio þā on preáte þāsend manna
 fundon ferhðgleávra, þā þe fyrngemynd
 mid Judēum gearvast cūðen.
 Prungon þā on preáte, þær on prymme bād
 330. in cynestōle cāseres mæg,
 geatolic gūðcvēn goldē gehyrsted.
 Elēne madelode and for eorlum sprāc:
 „Gehýrað higegleawe hālige rūne,
 „vord and viðdōm! Hvāt! ge vitgena
 335. „lāre onfēngon, hū se liffruma
 „in cildes hād cenned vurde
 „mihta vealdend, be þam Moyses sang
 „and þæt [vord] gecvād veard Israhēla:
 „Eōv ācenned bið cniht on dēgle
 340. „mihtum mære, svā þās mōdor ne bið
 „vāstmum geeācnod þurh veres frige.“
 „Be þam Dauid cyning dryhtlēod āgōl
 „frōð fyrnveota, fāder Salomōnes,
 „and þæt vord gecvād vitgena baldor:
 345. „Ic frumða god fore-sceāvode,
 „sigora dryhten; he on gesyhde vās
 „māgena vealdend min on þā sviðran
 „brymmes hyrde: þanon ic ne vende
 „æfre tō aldre onsiōn mīne.“
 350. „Svā hit eft be eōv Essaias
 „vitga for veorodum vordum mælde
 „deōphecygende þurh dryhtnes gāst:
 „Ic up āhōf eaforan gīngne
 „and bearn cende, þam ic blæd forgeaf
 355. „hālige higefrōfre; ac hie hyrvdon þe,
 „feōdon þurh feōndscipe, nāhton foreþances
 „viðdōmes gevitt, and þā vēregan neāt,
 „þe man daga gehvām drifed and þirsced,
 „ongitað hira gōd-dēnd, nales gnyrnvrācum
 360. „feōgað frýnd hiera, þe him fōðder gifed!
 „and me Israhēla æfre ne voldon
 „folc oncnāvan, þeah ic feala for him
 „āfter voruldstundum vundra gefremede.“
 „Hvāt! ve þæt gehýrdon þurh hālige bæc
 365. „þæt eōv dryhten geaf dōm unscyndne
 „meotod mihta spēð, Moyses sǣgde,

326) M. manna MS. — 341) geācnod MS. G. — 345) frymða?
 — 348) veno MS.

- „hū ge heofonecyninge hýran sceoldon,
 „lāre læstan. Eóv þās lungre āpreát
 „and ge þam ryhte vidroten hāfdon,
 370. „onscūnedon þone scíran scippend ealra,
 „[dryhtna] dryhten, and gedvolan fylgdon
 „ofer riht godes. Nu ge raðe gangað
 „and findað gen, þā þe fyrngevritu
 „þurh snyttro crāft sēlest cunnen,
 375. „æriht eóver, þāt me andsvare
 „þurh sīdne sefan secgan cunnen!“
 Eodan þā mid mengo mōðcvānige
 collenferhde, svā him sió cvēn beað,
 fundon þā fīfhund forð-snotterra
 380. ālesen leódmæga, þā þe leornungcrāft
 þurh mōdgemynd mæste hāfdon
 on sefan snyttro. Heo tō salore eft
 ymb lytel fāc lādode vāron,
 ceastre veardas. Hio sió cvēn ongan
 385. vordum genēgan (vlāt ofer ealle):
 „Oft ge dyslice dæd gefremedon,
 „verge vræcmācgas, and gevritu hervdon
 „fādera lāre, næfre furdur þonne nu,
 „þā ge blindnesse bōte forsēgon.
 390. „and ge vīdsōcon sōde and rihte,
 „þāt in Bethlēme bearn vealdendes
 „cýning ānboren cenned vāre,
 „ādelinga ord: þeāh ge þā æ cūdon,
 „vītgena vord, ge ne voldon þā
 395. „synvyrcente sōð onenāvan!“
 Hie þā ānmōde andsveredon:
 „Hvāt! ve Ebrēisce æ leornēdon,
 „þā on fyrndagum fāderas cūdon,
 „āt godes earce. Ne ve geare eummun,
 400. „þurh hvāt þu þus hearde, hlāfdige, us
 „eorre vurde: ve þāt æbylgd nyton,
 „þe ve gefremedon on þysse folcscere,
 „þeódon bealva vid þec æfre!“
 Elen e madelade and for eorlum sprāc,
 405. undearninga ides reordode
 hlāde for herigum: „Ge nu hraðe gangað!
 „sundur āsēcād, þā þā snyttro mid eóv
 „māgn and mōðcrāft mæste hābben,

[Cap. 5.]

368) vās *MS. G.* — 372) rape *MS. hraðe G.* — 379) funde
 þa D. forþ snotterra *MS.* — 396) āndsver *MS.* (mit einem Strich
 über dem r). — 399) eare *MS.*

410. „þæt me þinga gehvylc þriste gecyðan
„untraglice, þe ic him tō sēce!“

IV.

- Eodon þā fram rūne, svā him siō rice evēn
bald in burgum beboðen hāfde;
geómormōde georne smeādon,
sōhton searopancum, hvāt siō syn være,
415. þe hie on þam folce gefremed hāfdon
við þam cāsere, þe him siō evēn vite.
Þā þær for eorlum ān reordode
gidða gearosnotor, þam vās Judas nama,
vordes crāftig: „Ic vāt geare,
420. „þæt hiō vile sēcan be þam sigebeāme,
„on þam provode þeōða valdend
„eallra gnyrna lās, godes āgen bearn,
„þone unscyldigne eofota gehvylces
„þurh hete hēngon on heāhne beām
425. „in fyrndagum fāderas usse:
„þæt vās preāltic gepoht! Nu is þearf mycel,
„þæt ve fāstlice ferhð stadelien,
„þæt ve þās mōdres mēdan ne veorden,
„hvær þæt hālige treó beheled vurde
430. „āfter vigþrāce, þý lās tōvorpen sien
„frōd fyrngevritu and þā fāderlican
„lāre forlæten! Ne bið lang ofer þæt,
„þæt Israhēla āðelu mōten
„ofer middangeard mā ricsian,
435. „æcrāft eorla, gif þis yppe bið,
„svā þā þæt ilce gió min yldra fāder
„sigerōf sǣgde, þam vās Sachēus nama,
„frōd fyrnviota fāder minum,
„[þe hit siððan cýðde sylfa his] eafteran,
440. „vende hine of vorulde and þæt vord gecvād:
„„Gif þe þæt gelimpe on lifdagum
„þæt þu gehýre ymb þæt hālige treó
„frōde frignan and geflitu ræran
„be þam sigebeāme, on þam sōð cyning
445. „āhangen vās, heofonrices veard,
„eallre sybbe bearn, þonne þu snūde gecýðð,
„mīn svæs sunu, ær þec svylt nime!
„ne mǣg æfre ofer þæt Ebrēa þeōð

[Cap. 6.]

422) gnyrnra *MS.* gnyrna *Bout.* — 423) scyldum *MS.* —
424) heanne *MS.* heāne *G.* — 432) forlæton *MS. G.* — 435) gif
MS. git *G.*

450. ,,,rædþeahtende rīce healdan,
 ,,,dugudum wealdan: ac þāra dōm leofað
 ,,,and hira dryhtscipe [bið gedýrsod æfre]
 ,,,in woruld weorulda willum gefýlled,
 ,,,þe þone āhangnan cýning hēriað and lofiað.""
 ,,,Þā ic fromlice fāder mīnum
 455. ,,,ealdum æwitan āgeaf andsware:
 ,,,Hū wolde þāt geveorðan on woruldrīce,
 ,,,þāt on þone hālgan handa sendan
 ,,,tō feorhlege fāderas usse
 ,,,þurh wrāð gevitt, gif hie viston ær,
 460. ,,,þāt he Crist wære cýning on roderum,
 ,,,sōð sunu meotudes sǣvla nergend?""
 ,,,Þā me yldra mīn āgeaf andsware,
 ,,,frōd on fyrhðe fāder reordode:
 ,,,Ongit, guma genga, godes heāhmāgen,
 465. ,,,nergendes naman, se is nīða gehvām
 ,,,unāsecgendlic, þone sylf ne mæg
 ,,,on moldvege man āspyrigean!
 ,,,Nǣfre ic þā geþeahte, þe þeos þeod ongan,
 ,,,sēcān wolde, ac ic symle mee
 470. ,,,āscēd þāra scýlða, nales sceame worhte
 ,,,gāste mīnum. Ic him georne oft
 ,,,þās unrihtes andsēc fremede,
 ,,,þonne uðveotan āht besæton,
 ,,,on sēfan sōhton, hū hie sunu meotudes
 475. ,,,āhēngon helm vera, hlāford eallra
 ,,,engla and elda, ādelust bearna.
 ,,,Ne meahton hie svā disige deað oðfastan
 ,,,veras vonsælige, svā hie vēndon ær,
 ,,,sārum settan; þeāh he sume hvile
 480. ,,,on galgan his gāst onsende
 ,,,sigebearn godes. Þā siððan vās
 ,,,of rōde āhāfen rodera wealdend,
 ,,,eallra prymma prym: þreō niht siððan
 ,,,in byrgenne biðende vās
 485. ,,,under þeosterlocan, and þā þý þriððan dāg
 ,,,ealles leóhtes leóht lifgende āras,
 ,,,þeóðen engla, and his þegnum [hine]
 ,,,sōð sigora frēa seolfne gefýrde
 ,,,beorht on blæde. Þonne brōðor þīn
 490. ,,,onfēng āfter fyrste fulvihtes bād;
 ,,,leóhtne geleāfan; þā for lufan dryhtnes
 ,,,Stephanus vās stānum vorpod,

469) symle *MS.* simla *G.* — 473) æht *G.*

- ,,,ne geald he yfel yfelê, ac his ealdfeondum
 ,,,þingode þrothheard, hād þrymcýning,
 495. ,,,þāt he him þā veaðd tō vræce ne sette,
 ,,,þāt hie for æfstum unscyldigne
 ,,,synna læsne Saules lārum
 ,,,feorê beræddon. Svā he þurh feondscipe
 ,,,tō cvale monige Cristes folces
 500. ,,,dēmdē tō deāde, svā þeāh him dryhten eft
 ,,,miltse gefremede, þāt he manegum [veard]
 ,,,folca tō frōfre: syddan him frymda god
 ,,,nīda nergend naman oncyrde
 ,,,and he siððan vās sanctus Paulus
 505. ,,,be naman hāten and him nænig vās
 ,,,æ-lærendra oðer betera
 ,,,under svegles hleó syððan æfre,
 ,,,þāra þe vif oððe ver on voruld cendan,
 ,,,þeāh he Stephanus stānum hēhte
 510. ,,,ābreótan on beorge, brōðor þinne.
 ,,,Nu þu meahht gehýran, hāled mīn se leófa,
 ,,,hū ārfāst is ealles vealdend,
 ,,,þeāh ve æbylgd við hine oft gevyrren
 ,,,synna vunde, gif ve sōna eft
 515. ,,,þāra bealudæda bōte gefremmad
 ,,,and þās unrihtes eft gesvīeād.
 ,,,Forþan ic sōðlice and mīn svæs fāder
 ,,,siððan gelýfdon [in lifes fruman],
 ,,,þāt geþrovade eallra þrymma god
 520. ,,,lifes lātteov lādlic vīte
 ,,,for oferþearfe ilda cynnes.
 ,,,Forþan ic þe lære þurh leōdortne,
 ,,,hyse leófesta, þāt þu hospcvide
 ,,,æfst ne eofsūc æfre ne fremme,
 525. ,,,grimme geagncvide við godes bearne:
 ,,,þonne þu geearniast, þāt þe bið ēce lif
 ,,,sēlust sigeleāna seald in þeofonum.““
 „Pus me fāder mīn on fyrndagum
 [Cap. 7.]
 „unveaxenne vordum lārde,
 530. „sevde sōðcvidum, þam vās Symon nama,
 „guma gehdum frōd. Nu ge geare cunnon,
 „hvāt eov þās on sefan sēlest þynce
 „tō gecýðanne, gif þeós evēn usic
 „frigned ymb þāt treó, nu ge fyrhdsefan
 535. „and mōdgeþanc mīnne cunnon.“
 Him þa tōgēnes þā gleāvestan

493) at his *MS. G.* — 496) he *MS. G.* — 497) sāvles *Gr.*

- on vera þreáte vordum mældon:
 „Næfre ve hýrdon haled ænigne
 „on þysse þeóde butan þec nu þá
 540. „þegn óðerne þyslic cýðan
 „ymb svá dýgle vurd! Dó svá þe þynce,
 „fyrngidda fród, gif þu frugnen ste
 „on vera cordre! visdómes beþearf,
 „vorda vǽrlícra and vitan snyttro,
 545. „se þære ádelan sceal andvyrde ágifan
 „for þyslicne þreat on medle.“

V.

- Veóðan vord euidum, veras þeahtedon
 on healfa gehvær, sume hyder sume þyder,
 þrydedon and pohton. Þá cvom þegna heáp
 550. tó þam heremedle, hreópon friccan,
 cáseres bodan: „Eóv þeós cvén laðad
 „secgas tó salore, þát ge seoncódómas
 „rihte reccen. Is eóv rædes þearf
 „on medelstede, módes snyttro!“
 555. Heo væron gearve, geómormóde
 leóðgebyrgean, þá hie laðod væron
 þurh heard gebann: tó hofe eodon,
 cýðdon cráftes miht. Þá seó cvén ongan
 veras Ebrésece vordum négan,
 560. fricggan fyrhðvêrige ymb fyrngevritu,
 hû on vorulde ær vitgan sungon
 gásthálige guman be godes bearne,
 hvær se þeóðen geþrovade
 sôð sunu meotudes for sávla lufan.
 565. Heo væron stearce stáne heardran,
 noldon þát gerýne rihte cýðan
 ne hire andsvare ænige secgan
 torngenidlan, þás heó him tó sôhte:
 ac heo vorda gehväs vidersác fremedon
 570. fæste on fyrhðe, þát heó frignan ongan,
 cvædon þát heo on aldre óviht svylces
 ne ær ne síð æfre hýrdon.
 Elene madelade and him yrre oncväd:
 „Ic eóv tó sôðe secgan ville
 575. „and þás in liffe lige ne vurded,
 „gif ge þysum leáse leng gefylgad

539^b — 540^a von Grimm ausgelassen.

547) vordevidum G. — 550) hreovon MS. — 561) vitga MS.

- „mid fæcné geficé, þe me fore standað,
 „þæt eóv in beorge bæl fornimeð,
 „hättost heaðovelma, and eóver hrá bryttad
 580. „lácende lig, þæt eóv sceal þæt leás-[spell]
 „ávundrad veorðan tō voruldgedāle!
 „Ne māgon ge þā vord gesēðan, þe ge hvile nū on unriht
 „vrigon under vomma sceátum; ne māgon ge þā vurd
 bemīðan,
 „bedyrnan þā deópan mihte!“ Pā vurdon hie deaðes
 on vēnan,
 585. ādes and endelifes, and þær þā ænne betæhton
 giddum gearu-snotterne, þam vās Judas nama
 cenned for cneómāgum; þone hie þære cvēne āgēfon,
 sǣgdon hine sundorvisne: „He þe mǣg sōð gecýðan,
 „onvreoð vyrda gerýno, svā þu hine vordum frignest,
 590. „æriht from orde óð ende forð.
 „He is for eorðan ādeles cynnes,
 „vorderāftes vís and vītgan sunu
 „bald on medle: him gebyrde is,
 „þæt he gēncvidas gleāve hābbe,
 595. „crāft in breóstum. He gecýðeð þe
 „for vera mēgo vísdomes gife
 „þurh þā myclan miht, svā þín mōd lufað.“
 Hio on sybbe forlēt sēcan gehvylcne
 āgenne eard and þone ænne genam
 600. Judas tō gisle and þā georne bād,
 þæt he be þære rōde riht getæhte,
 þe ær in legere vās lange bedyrned,
 and hine seolfne sundor ācīgde.
 Elene madelode tō þam ānhagan,
 605. tīreādig cvēn: „Pe synt tu gearu
 „svā līf svā deað, svā þe leófre bið
 „tō geceósanhe! cýð ricene nu,
 „hvāt þu þās tō þinge þasian ville!“
 Judas hire ongēn þingode (ne meahte he þā gehðu
 bebūgan,
 610. oncyrran rex genidlan, he vās on þære cvēne gevealdum):
 „Hu mǣg þām geveorðan, þe on vēstenne
 „mēde and meteleās mōrland trydeð
 „hungre gehāfted and him hlāf and stān
 „[gebroht] on gesihðe bu geveorðað

580) þæt leas MS. þās leas G. þæt leás sceal? — 588) he
 ve MS. — 590) ord MS. — 610) rex MS. cēx = cæges
 (clavis) oder = ceaces (maxilla, faucis)? Grimm; vielleicht crex?
 vgl. Altn. kracka castigare.

615. „streac and hnesce, þæt he þone stān nime
 „við hungres hlēo, hlāfes ne gime,
 „gevende tō vādle and þā viste vīdsāce,
 „beteran vīdhycge, þonne he bega beneah?“
 Him þā seó cādige andvyrde geaf
620. Elene for eorlum undearnunga:
 „Gif þu in heofonrice habban ville
 „eard mid englum and on eorðan lif,
 „sigorleān in sveglē, saga ricene me,
 „hvær seó rōd vunige radorcyninges
625. „hālig under hrusan, þe ge hvīfe nu
 „þurh mōdres mān mannum dyrndun!“
 Judas madelade (him vās geómor sefa
 hāt āt heortan and gehvāðres vā,
 ge he heofonrices [hyhte] svā mōðe
 [Cap. 8.]
630. and þis andvearde ānforlēte
 rice under roderum, ge he þā rōde ne tæhte):
 „Hū mæg ic þāt findan, þāt svā fyrn geveard
 „vintra gangum? is nu vorn sceacen
 „tvā hund oððe mā geteled rīmē!
635. „Ic ne mæg āreccan, nu ic þāt rīm ne can:
 „is nu feala forð gevitena
 „frōðra and gōðra, þe us fore vāron,
 „gleāvra gumena: ic on geógoðe veard
 „on siddagum syððan ācenned
640. „cnihtgeong hāled. Ic ne can, þāt ic nāt,
 „findan on fyrhðe, þāt svā fyrn geveard.“
 Elene madelade him on andsvare:
 „Hū is þāt gevorden on þysse verpeode,
 „þāt ge svā monigfeald on gemynd viton
645. „alra tādna gehvylc, svā Trōiāna
 „þurh gefeohht fremedon? þāt vās fār micel
 „open eald gevinn, þonne þeós ādele gevyrd,
 „geāra gongum: ge þāt geare cunnon
 „edre gereccan, hvāt þær eallra vās
650. „on manrime mōdorslehtes
 „daredlācendra deādra gefeallen
 „under bordhagan; ge þā byrgenna
 „under stānhleoðum and þā stōve svā some
 „and þā vintergerīm on gevritu setton!“
655. Judas madelade (gnornsorge vāg):
 „Ve þās hereveorces, hlāfdige mīn,
 „for nýðpearfe neān myndgiad

634) CC. oððe ma MS. — 636) feale MS. — 647) vgl.
 zu Exod. 373.

- »and þā viggþræce on gevritu setton,
 »þeōða gebæru, and þis næfre
 660. »þurh æniges mannes mūd gehýrdon
 »hāledum cýðan butan her nu þā.«
 Him seó ādele cvēn āgeaf andsveare:
 »Vidsæcest þu tō svīde sōðe and rihte
 »ymb þāt lifes treov, and nu lytlē ær
 665. »sāgdest sōðlice be þam sigebeāme
 »leōdum þīnum and nu on lige cyrrest!«
 Judas hire ongēn þingode, cvād þāt he þāt on gehðu
 gespræce
 and tveón svīdost, vēnde him þrage hnāgre.
 Him oncvād hrade cāseres mæg:
 670. »Hvāt! ve þāt hýrdon þurh hālige bēe
 »hāledum cýðan, þāt āhangen vās
 »on Caluarie cyninges freóbearn
 »godes gāstsunu: þu scealt geagninga
 »vīsdōm onvreón, svā gevritu secgāð,
 675. »āfter stede vange, hvær sió stōv siē
 »Caluarie, ær þec cvealm nime
 »svilt for synnum, þāt ic hie syððan mæge
 »geclænsian Criste tō villan,
 »hāledum tō helpe, þāt me hālig god
 680. »gefylle frēa mihtig feores ingeþanc,
 »veoruda vuldorgeofa villan mīnne,
 »gāsta geōcend.« Hire Judas oncvād
 »stīdhyegende: »Ic þā stōve ne can
 »ne þās vanges viht, ne þā vīsan cann!«
 685. Elene madelode þurh eorne hyge:
 »Ic þāt gesverige þurh sunu meotudes,
 »þone āhangnan god, þāt þu hungrē scealt
 »for cneōvmāgum cvylmed veorðan,
 »butan þu forlæte þā leāsunga
 690. »and me sveotollīce sōð gecýðe!«
 Hēht þā cvīene cordrē lædan,
 scūfan scyldigne (scealcas ne gældon)
 in drýgne seāð, þær he duguda leās
 siomode in sorgum seofon nihta fyrst
 695. under hearmlocan hungrē gepreatod
 clomnum beclungen and þā cleopigan ongan
 sārūm besyled on þone seofeðan dæg
 mēde and meteleās (māgen vās gesvīdrod):

661) hāledu MS. (vgl. v. 671). — 676) caluare MS. —
 693) drýgne MS. drýgan Grimm. — 694) VII. nihta MS. —
 697) besyloed MS. besyelled?

- »Ic eov halsie purh heofona god,
 700. »þæt ge me of þyssum earfedum up forlæten.
 »heanne fram hungres genidlan! ic þæt hālige treó
 »lustum cýðe, nu ic hit leng ne mæg
 »helan for hūngre: is þes. hāft tō þan strang,
 »preanýd þās þearl and þes proht tō þās heard
 705. »dōgorrimum! ic ādreógan ne mæg
 »ne leng helan be þam lifes treó,
 »þeah ic ær mid dysigē purhdrifen være
 »and þæt sōd tō late seolf gecneóve!
 Pā þæt gehýrde, sió þær hāledum sceód, [Cap. 9.]
 710. beornes gebæro, hió bebeád hraðe,
 þæt hine man of nearve and of nýðcleófan
 fram þam engan hofe up forlête.
 Hie þæt ófstlice efneðon sōna
 and hine mid árum up gelæddon
 715. of carcerne, svā him seó cvên bebeád.

VI.

- Stōpon þā tō þære stōve stidhycgende
 on þā dūne up, þe dryhten ær
 āhangen vās, heofonrices veard,
 godbearn on galgan: and hvādre geara nyste
 720. hungre gehýned, hvær sió hālig rōd
 purh searu-^{[crāft besenced lāg}
 on fyrndagum} foldan getýned,
 lange legerē fāst leóðum dyrne
 vunode vālstre. Vord stunde āhōf
 725. elnes oncýdig and on Ebrisc sprāc:
 »Dryhten hælend, þu þe āht dōma geveald
 »and þu gevorhtest purh þīnes vuldres miht
 »heofon and eorðan and holmþræce,
 »sæs sidne fādm, samod ealle gesceaft,
 730. »and þu āmæte mundum þīnum
 »ealne ymbhvyrft and uprador,
 »and þu sylf sitest, sigora valdend,
 »ofer þam ādelestan engelcynne,
 »þe geond lyft farad leóhtē bevundene
 735. »myclē māgenþrymmē! Ne mæg þær manna geeýnd
 »of eorðvegum up gefēran
 »in lichoman mid þā leóhtan gedryht,
 »vuldres āras; þu vorhtest þā
 »and tō þegnunge þīnre gesettest

704) þes þearl *G.* — 708) scead *MS.* sceód *G.* — 737) þam *MS.*

- „æveahte for veorodum, gif he in vuldre þin
 „þurh þā beorhtan bearn ne være),
 „gedō nu, fāder engla, forð beācen þin,
 785. „svā þu gehyrdest pone hālgan ver
 „Moyses on medle, þā þu mihta god
 „gefyvdest þam eorle on þā ædelan tid
 „under beorhhlide bān Josephes!
 „Svā ic þe, veroda valdend, gif hit sie villa þin,
 790. „þurg þāt beorhte gesceap biddan ville,
 „þāt me þāt goldhord, gāsta scippend,
 „geopenie, þāt yldum vās
 „lange behýded. Forlæt nu, lifes fruma,
 „of þam vangstede vynsumne up
 795. „under radores ryne rēc āstigan
 „lyftlācende! Ic gelyfe þē sēl
 „and þý fāstlicor ferhð stadelige,
 „hyht untveōndne on þone āhangnan Crist,
 „þāt he sie sōdlice sāvla nergend
 800. „ēce ālmihtig Israhēla cyning,
 „valde vīdan ferhð vuldres in heofenum
 „ā butan ende ēcra gestealda.“
 Pā of þære stōve steām up ārās
 [Cap. 10.]
 sylvlce rēc under radorum: þær āræred veard
 805. beornes brēostsefa; he mid bām handum
 eādīg and ægleāv upveard plegade.
 Judas mādelaide gleāv in gepance:
 „Nu ic þurh sōð hafu seolf gecnāven
 „on heardum hyge; þāt þu hælend eart
 810. „middangeardes! Sie þe, mǣgena god,
 „þrymsittendum þanc butan ende,
 „þās þu me svā mēdum and svā mǣnveorcum
 „þurh þin vuldor invrige vyrdas gerýno!
 „Nu ic þe bearn godes biddan ville,
 815. „veoroda villgifa, nu ic vāt þāt þu eart
 „gecýfðed and ācenned allra cyninga þrym,
 „þāt þu mā ne sie mīnra gylta,
 „þāra þe ic gefremede nalles-feām sīdum,
 „metuð, gemyndig! lēt mec, mihta god,
 820. „on rīmtale rīces þīnes
 „mid hāligra hlyte vunigan
 „in þære beorhtan byrig, þær is brōðor mīn
 „geveordod in vuldre, þās þe he være vīð þeo

782) þinum *G.* þin *MS.* — 787) gehyvdest *MS.* —
 789) statt valdend steht im *MS.* die Rune W (væn). — 817) mane
 sie *Gr.*

825. „Stephanus heöld, þeah he stāngreopum
 „vorpod vāre! he hafad viggas leān
 „blād butan blinne: sint in bōcum his
 „vundor þā he vorhte on gevritum cȳded.“
 Ōngan þā vilfāgen āfter þam vuldres treō
 elnes anhydig eorðan delfan
830. under turfagan, þāt he on tventigum
 fōtmælum feor funde behelede
 under neolūm nider nāsse gehȳdde
 in þeōstorcōfan: he þær þreō mētte
 in þam reōnian hofe rōða ātsomne
835. greotē begrafene, svā hio geārdagum
 ārleāsra sceolu eorðan beþeahton,
 Judēa [cynn]: hie vid godes bēarne
 nīd āhōfon, svā hie nō sceoldon,
 þær hie leahtra fruman lārum ne hȳrdon.
840. Þā vās mōdgemynd myclum geblissod
 hige onhyrded þurh þāt hālige treō,
 inbryrded breōstsefa, syddan beācen īvde
 hālig under hrusan. He mid handum befēng
 vuldres vynbeām and mid veorode āhōf
845. of foldgrāfe. Fēdegestas
 eodon āfelingas in on þā ceastre,
 āsetton. þā on gesyhte sigebeāmas þrȳ
 eorlas anhydige fore Elenan cneō
 collenferhde. Cvēn veorces gefeah.
850. on ferhdsefan and þā frignan ongan,
 on hvylcum þāra beāma bearn vealdendes
 hāleda hyhtgifa hangen vāre:
 „Hvāt! ve þāt hȳrdon þurh hālige bēc
 „tācnum cȳðan, þāt tvegen mid him
855. „geprovedon and he vās pridda sylf
 „on rōde treō: rōdor-eal gesvearc
 „on þā slīðan tid. Saga, gif þu cunne,
 „on hvylcere þyssa þeōra þeōden engla
 „geprovode, þrymmes hyrde!“
860. Ne meahthe hire Judas (ne ful geara viste)
 sveotole geeȳðan be þam sigebeāme,
 on hvylcne se hælend āhafen vāre

824) -greopum MS. -greotum G. (vgl. Sal. u. Sat. v. 76). —
 830) on XX. MS. — 833) he þær III. mette MS. — 835) be-
 grauene MS. — 842) blōs syddan beacening (mit einem Quer-
 strich über dem g) MS.; beāceninga G. — 843) hālig und reh
 darüber geschrieben (MS.); hāligre G. letzteres wurde auf hrusan
 gehen. — 847) III. MS. — 860) gere MS. — 862) hvylcere MS. G.

- sigebearn godes, ær he āsettan hēht
 on þone middel þære mæran byrig
 865. beamas mid bearhtme and gebidan þær,
 oð þæt him gecyððe cyning almihtig
 vundor for veorodum he þam vuldres treó.
 Gesæton sigerôfe, sang āhōfon
 rædþehtende ymb þā rôde þreó
 870. oð þā nigodan tid. Hæfdon neovne gefeán
 mærdum gemeted, þā þær menigo eovm
 folc unlytel and gefærenne man
 brohton on bære beorna preátē
 on neāveste (vās þā nigode tid)
 875. gingne gāstlēasne. Þā þær Judas vās
 on mōdsefan miclum geblissod;
 hēht þā āsettan sāvllēasne
 lifē belidenes lif on eorðan
 unlifgendes and up āhōf
 880. rihtes rēniend þāra rōða tvā
 fyrhðgleāv on fādme ofer þæt fæge hūs
 deóphygcende: hit vās deād svā ær,
 lif legerē fäst; leomu cōlodon
 þreánēdum beþeagt. Þā sió þridde vās
 885. āhafen hālig: hrā vās on anbide,
 oð þæt him uppan ādelinges vās
 rōd āræred, rodorcyniges beām,
 sigebeācen sōð; he sōna ārās
 gāstē gegearvad, gader bu samod
 890. lif and sāv. Þær vās lof hafēn
 fāger mid þý folcē; fāder veorðodon
 and þone sōðan suna vealdendes
 vordum hēredon: ste him vuldor and þanc
 ā butan ende eallra gesceafta!

VII.

895. Þā vās þam folce on ferhðsefan
 ingemyndē, svā him ā scyle,
 vundor þā þe vorhte veoroda dryhten
 tō feorhnere fira cynne,
 lifes lātteóv. Þā þær ligesynnig
 900. on lyft āstāh lācende feond;
 ongan þā hleóðrian helle deófol,
 atol āglæca yfela gemyndig:
 „Hvæt is þis lā manna, þe minne eft

[Cap. 11.]

901) ongearn *MS.* — 902) æclæca *MS.*

905. „purh fyrn gefitt folgað vyrdeð,
 „iceð ealdne nīð, æhta strūdeð?
 „þis is singal sacu: sāvla ne mōton
 „mān fremmende in minum leng
 „æhtum vunigan, nu cvom elpeódig,
 910. „þone ic ær on firenum fæstne talde,
 „hafað mec bereáfod rihta gehvylces,
 „feohgestreóna: nis þæt fāger sīð!
 „Feala me se hælend hearma gefremede,
 „nīða nearolifera, se þe in Nazared
 „áfēded vās, syddan furdum veōx
 915. „of cildhāde: symle cirde tō him
 „æhte mine. Ne mōt ænigē nu
 „rihtē spōvan: is his rice brād
 „ofer middangeard, mīn is gesvidrod
 „ræd under roderum; ic þā rōde ne þearf
 920. „hleahtrē herigeaen. Hvæt! se hælend me
 „in þam engan hām eft getynde
 „geómrum tō sorge. Ic purh Judas ær
 „hyhtful geveard and nu gehýned eom
 „gōða geásne purh Judas eft
 925. „fāh and freóndleás: gen ic findan ne can
 „purh vrōhtstafas videreyr siddan
 „of þām vearhtreafum. Ic ávece vid þe
 „óðerne cyning, se ehted þīn
 „and he forlæted lāre þīne
 930. „and mænþeávum minum folgað
 „ond þec þonne sendeð in þā sveartestan
 „and þā vyrrestan vitebrōgan,
 „þæt þu sārūm forsoht vīdsācest fæste
 „þone áhangnan cyning, þam þu hýrdest ær!
 935. Him þā gleávhydig Judas oncvād,
 „hāled hildedeór (him vās hālig gāst
 „befolen fæste, fýrhāt lufu,
 „veallende gevitt purh vitan snyttro)
 „and þæt vord gecvād vīsdōmes ful:
 940. „Ne þearft þu svā svīde synna gemyndig
 „sār nīvian and sāce ræran,
 „mordres mænfreá, þæt se mihtiga cyning
 „in neólnesses nyðer bescūfed
 „synvyrrende in sūsla grund

921) oft *MS. G.* — 924) geasne *MS. gæsen Grimm.* —
 926) vīddan *MS. G.* vid þan? — 928) i. e. *den Kaiser Julianus*
 (*vgl. Acta Sanct. 4. Mai s. 449 ff.*) — 933) forsoht *Grimm.* —
 938) gevilt *MS.* gevile? gevill? *G. vigan MS. G. (vgl. v. 544).*

945. „dômes leásne, se þe deádra feala
 „vordê ávehte. Vite þú þê gearvor,
 „þát þu unsnyttrum áforlête
 „leóhta beorhtost and lufan dryhtnes,
 „þone fāgran gefeán, and on fyrbāde
950. „sūslum bebrungen syddan vunodest
 „ādê onāled and þær āva scealt
 „viderhiggende vergdu dreógan,
 „yrmdu butan ende!“ Elene gehýrde,
 hū se feónd and se freónd gefistu rædon,
955. tireádig and trag on tvā halfa,
 synnig and gesælig: sefa vās þê glādra,
 þās þe heó gehýrde þone helle sceadan
 ofersvīdende, synna bryttan,
 and þā vundrade ymb þās veres snyttro,
960. hū he svā geleáfful on svā lytlum fāce
 and svā uncýdig æfre vūrde
 gleávnese þurhgoten. Gode þancode,
 vuldorcyninge, þās hire se villa gelamp
 þurh bearn godes bega gehvādres,
965. ge át þære gesyhde þās sigebeāmes
 ge þās geleāfan, þe hió svā leóhte ononeov
 vuldorfaste in þās veres breóstum.
 Þā vās gefrêge in þære folcsceare
 geond þā verþeóde vīde læded
970. mære morgenspel manigum on andan,
 þāra þe dryhtnes æ dyrnan voldon,
 boden āfter burgum, svā brimo fādmed,
 in ceastre gehvære, þát Cristes [rōd]
 fyrrn foldan begrāfen funden være,
975. sēlest sigebeācna þāra þe sīd odde ær
 hālig under heofenum āhafen vūrde,
 ond vās Judêum gnornsorga mæst,
 verum vansæligum vyrda lādost,
 þær hie hit for vorulde vendan meahton,
980. Cristenra gefeán. Þā sió cvēn bebeád
 ofer eorlmāgen āras fýsan
 ricene tō rāde, sceoldon Rōmvarena
 ofer heáhne holm hlāford sēcean
 ond þam viggende vilspella mæst
985. seolfum geseegan, þe þát sigorbeācen
 þurh meotodes ēst mēted være

957) þone (Judas) zur ersten Vershūfte: „da sie ihn hörte
 den Teufel überwinden.“ — 961) uncýdig? — 971) bodan *MS.*
 — 979) þát hie und [ne] meahton? — 983) heāne *MS.*

- funden in foldan, þæt ær feala mæla
 behýded wæs hālgum tō teonan
 Cristenum folce. Þā þam cyninge weard
 990. þurh þā mæran word mōd geblissod,
 ferhð gefeōnde. Nās þā fricgendra
 under goldhoman gād in burgum
 feorran gefērede. Wæs him frōfra mæst
 geworden in worulde at þam villspelle,
 995. hlihende hyge, þe him hereræsvan
 ofer eāstvegas āras brohton,
 hū gesundne sīð ofer svonrāde
 seegs mid sigecvæn āseten hāfdon
 on Crêca land. Hie se cāsere hēht
 1000. ofstum myclum eft gearvian
 sylfe tō sīde. Secgas ne gældon,
 syddan andsvare eðre gehýrdon,
 ādelinges word: hēht he Elenan hæl
 ābeōðan beadorōfre, gif hie brimnēsen
 1005. and gesundne sīð settan mōsten
 hāled hvātmōde tō þære hālgan byrig;
 hēht hire þā āras eac gebeōðan
 Constantīnus, þæt hiō cirican þær
 on þam beorhhlīde begra rædum
 1010. getimbrede, tempel dryhtnes
 on Caluarie Criste tō villan,
 hāledum tō helpe, þær siō hālige rōd
 gemēted wæs, mærost beāma
 þāra þe gefrugnen feldbūende
 1015. on eorðvege. Hiō geefnede svā,
 siððan vinemagas vestan brohton
 ofer lagufāsten leofspell manig.
 Þā seō cvæn bebeād crāftum getýde
 sundor āsecean þā sēlestan,
 1020. þā þe vrātlīcost vyrcean cūdon
 stāngefōgum, on þam stede vange
 girvan godes tempel, svā hire gāsta weard
 reord of roderum. Heo þā rōde hēht
 goldē beveorcean and gimcynnum
 1025. mid þam ādelestum eorcanstanum
 besettan searocrāftum and þā in seolfren fāt
 locum belūcan, þær þæt lifes treō
 sēlest sigebeāma siððan vunode,
 ādelu anbrōce: þær bið ā gearu

989) cininge MS. — 993) gefērede Acc. Plur. abhängig von
 fricgendra. — 1023) weord MS. reord G. — 1026) besetton MS.

1030. vradu vanhálum víta gehvylces,
 sāce and sorge; hie sōna þær
 þurh þā hālgan gesceaft helpe findað,
 godeunde gife! Svylce Judas onfēng
 āfter fyrstmearce fulvihtes bād
1035. and geclānsod veard Criste getryve,
 lifvearde leof; his geleāfa veard
 fāst on ferhde, siddan frōfre gāst
 vīc gevunode in þās veres breōstum,
 bylde tō bōte: he þāt betere geceās
1040. vuldres vynne and þam vyrsan vidsōc
 deōfulgildum and gedvolan fylde,
 unrihte æ; him veard ēce rex
 meotud milde god mihta vealdend.

VIII.

- Pā vās gefulvad, se þe ær feala tīda
1045. leóht gearu [lange forhogode],
 inbryrde breōstsefa on þāt betere lif
 gevended tō vuldre; hāru Vyrð gescreāf,
 þāt he svā geleāfull and svā leof gode
 in worldrīce veorðan sceolde,
1050. Criste gecvême: þāt gecyðed veard!
 Siddan Elene hēht Eusebium
 on rædgepeaht Rōme bisceop
 gefetian on fultum forð-snoterne
 hāleda gerædum tō þære hālgan byrig,
1055. þāt he gesette on sacerdhād
 in Jerusalem Judas þam folce
 tō bisceope burgum on innan
 þurh gāstes gife tō godes temple,
 crāftum gecorene, and hine Cyriacus
1060. þurh snyttro gepeaht syððan nemde
 nīvan stefne: nama vās gecyrred
 beornes in burgum on þāt betere forð
 æ hælendes. Pā gen Elenan vās
 mōd gemynde ymb þā mæran vyrð
1065. geneahhe for þām nāglum, þe þās nergendes
 fēt purhvōdon and his folme svā some,
 mid þām on rōde vās rodera vealdend
 gefāstnod frēa mihtig. Be þām frignan ongan
 Cristenra evēn, Cyriacus bād,

[Cap. 12.]

1030) vann- *MS. G.* — 1038) venes *MS.* — 1059) ge-
 corene *MS.* — 1066) fēc *MS.*

1070. þät hire þä gena gästes mihtum
ymb vundorvyrd villan gefylde,
onvrige vuldorgifum, and þät vord äcväd
tö þam bisceope, bald reordode:
„Pu me, eorla hleó, þone ädelan beám
1075. „röde, rodera cyning, rihte getæhtest,
„on þä ähangen väs hæðenūm folmum
„gästa geóccend, godes ägen bearn,
„nerigend fira. Mec þæra nägla gen
„on fyrhðsefan fyrvet myngad:
1080. „volde ic þät pu funde, þä þe in foldan gen
„deópe bedolfen dierne sindon,
„heolstré behýded! ä min hyge sorgad,
„reónig reóted and gerested nö,
„ærþan me gefylle fäder älmhtig
1085. „vereda vealdend villan minne
„nida nergend þurh þära nägla cyme
„hålig of hiehðo. Nu þu hrædlfce
„eallum eadmédum, äs sëlesta,
„þine bëne onsend in þä beorhtan gesceaft
1090. „on vuldres vealdend, bide vigena þrym,
„þät þe gecýðe cyning älmhtig
„hord under hrusan, þät gehýded gen
„duguðum dyrne deógol bided!“
Fä se hålga ongan hyge stadolian
1095. breostum onbryrðed bisceop þäs folces,
glædmæd eode gumena preátë
god hêrgendra, and þä geornlfce
Cyriacus on Caluarie
hleór onhylde, hygerüne ne mæð,
1100. gästes mihtum tö gode cleopode
eallum eadmédum, bäd him engla veard
geopenigean uncúðe vyrð
nivan on nearve, hvær he þära nägla svíðost
on þam vangstede vënan þorfte.
1105. Leórt þä täcen forð, þær hie tö sægon,
fäder frófre gäst þurh fyres bleó
up éðigean, þær þä äðelestan
håleda geræðum hýðde væron
þurh nearusearve nægla on eorðan.
1110. Þä cvom semninga sunnan beorhtra
læcende lig: leóde gesävon

1075) cining *MS.* (cyninges?); getæhtest *MS.* — 1087) hiehða
MS. — 1090) *statt* vealdend *steht im MS. die Rune V.* —
1091) þät þe *MS.* þät he *G.* — 1104) or *MS.*

- hira villgífan vundor cýðan,
 þá þær of heolstre svylce heofonsteorran
 odde godgimmas grunde getenge
 1115. næglas of nearve needan scinende
 leóhte lixton. Leóde gefægon,
 veorud villhredig, sǣgdon vuldor gode
 ealle ánmôde, þát hie ær væron
 þurh deofles spild in gedvolan lange
 1120. ácyrrred fram Criste; hie cvædon þus:
 „Nu ve seolfe geseód sigores tǣcen,
 „sód vundor godes, þeáh ve vísðocun ær
 „mid leásingum! nu is leóht cymen,
 „onvrigen vyrda bigang: vuldor þás áge
 1125. „on heáhnese heofonríces god!“
 Þá vās geblissod, se þe tō bōte gehvearf
 þurh bearn godes, bisceop þara leóða
 nivan stefne; he þām næglum onfēng
 egesan geacloð and þære árvyrdan
 1130. cvēne brohte: hǣfde Ciriacus
 eall gefylled, svā him seó ádele bebeád,
 vīfes villan. Þá vās vōpes bring,
 hāt heáfodvylm ofer hleór goten,
 nalles for torne: tearas feóllon
 1135. ofer vīra gespon. Vuldres gefylled
 cvēne villa heó on cneóv sette
 leóhtē geleáfan: lác veordade
 blissum hrēmig, þe hire brungen vās
 gnyrna tō geóce; gode þancode,
 1140. sigora dryhtne, þás þe hió sód gecneóv
 andveardlice, þát vās oft bodod
 feor ær beforan fram fruman vorulde
 folcum tō frōfre. Heó gefylled vās
 vísðomes gife and þá vīc beheóld
 1145. hǣlig heofonlic gást; hreðer veardode,
 áðelne innod, svā hie álmihtig
 sigebearn godes siodðan freodode.

IX.

Ongan þá geornlice gástgerýnum
 on sefan sēcean sódfastnesse

[Cap. 13.]

1150. veg tō vuldre: hūru veoruda god

1125) heáhnese *MS. G.* — 1128) þan næglan *MS.* —
 1137) leohte *MS.* leohtne *G.*
 1150) veorda *MS.*

- gefullæste, fæder on roderum
 cyning ælmihtig, þæt seó cven begeat.
 villan in vorulde. Væs se vitedôm
 þurh fyrnvitan beforan sunge
 1155. eall æfter orde, svá hit eft gelamp
 þinga gehvylces. Peódcven ongan
 þurh gastes gife georne sēcan
 nearve geneahhe, tō hvan hió þā nāglas sēlost
 and deórlīcost gedōn meahte
 1160. dugodum tō hrōder, hvāt þās være dryhtnes villa.
 Hēht þā gefetigean forðsnotterne
 ricene tō rūne, þone þe rædgepeahit
 þurh gleáve mihte georne cūde
 frōdne on ferhde, and hine frignan ongan,
 1165. hvāt him þās on sefan sēlost þūhte
 tō gelæstenne, and his lāre geceas
 þurh peódscipe. He hire [þriste] oncvād:
 „Þæt is gedafenlic, þæt þu dryhtnes vord
 „on hyge healde, hālige rūne,
 1170. „cven sēlest, and þās cyninges bebod
 „georne begange, nu þe god sealde
 „sāvle sigespēd and snyttro crāft,
 „nerigend fira. Pu þās nāglas hāt
 „þam ādelestan eorðcyninga
 1175. „burg-āgendra on his brīdels dōn
 „meare tō midlum! þæt manigum sceall
 „geond middangeard mære veorðan,
 „þonne āt sāce mid þý ofersvīðan mæge
 „feōnda gehvylcne, þonne fyrdhvate
 1180. „on tvā healfe tohtan sēcād
 „sveordgenīðlan, þær hie ymb-[sacan] villad
 „vrād vīð vrāðum. He āh āt vīge spēd,
 „sigor āt sācce and sybbe gehvēr
 „āt gefeohte frīd, se þe foran lādeð
 1185. „brīdels on blācan, þonne beadurōfe
 „āt gārprāce guman geeoste
 „berad bord and ord. Pis bið beorna gehvam
 „vīð āglāce unofersvīðed
 „væpen āt vīge, be þam se vītga sang
 1190. „snottor searubancum (sefa deóp gevōd
 „vīsdōmes gevītt); he þæt vord gecvād:
 „Cūð þæt gevyrðed, þæt þās cyninges sceal
 „mearh under mōdegum midlum geveorðod,

1152) cining *MS.* — 1160) hroder *MS.* hrōðre *G.* —
 1162) þone ve *MS.* — 1170) cininges *MS.* — 1184) fonan *MS.*

- „bridel's-hringum; bið þæt beácen gode
 1195. „hálíg nemned and se hváteádig
 „„viggð veordod, se þæt vicg byrd.““
 Þá þæt ðfstilíce eall gelæste
 Elene for eorlum, ádelinges hēht
 beorna beággifan bridel's frátvan:
 1200. hire selfre suna sende tō lāce
 ofer geofenes streám gife unscynde.
 Hēht þā tōsomne, þā heó sēleste
 mid Judēum gumena viste
 haleda cynnes, tō þære hálgan byrig
 1205. cuman in þā ceastre. Þā seó evēn ongan
 læran leófra heáp, þæt hie lufan dryhtnes
 and sybbe svā same sylfra betveónum
 freóndrædenne fāste gelæston
 leahorleāse in hira lifes tid
 1210. ond þās lātteóves lārum hýrdon,
 Cristenum þeávum, þe him Cyriacus
 bude bōca gleáv. Vās se bisceophād
 fāgere befāsted. Oft him feorran tō
 laman, limseóce, lēfe cvōmon,
 1215. healte, heorudreórige, hreófe and blinde,
 heāne hygegeómre: symle hælo þær
 át þam bisceope bōte fundon
 éce tō ealdre. Þā gen him Elene forgeaf
 sincveordunga, þā hió vās sídes fūs
 1220. eft tō édle, and þā eallum bebeád
 on þam gumrice god hērgendum
 verum and vifum, þæt hie veordeden
 móðe and māgenē þone mæran dāg
 heortan gehigdum, in þam seó hálige rôð
 1225. gēmeted vās, mærost beāma
 þāra þe of eorðan up áveóxe
 geloden under leáfum: vās þā lencten āgān
 butan six nihtum ær sumeres cyme
 on Maias kalendas. Sfe þāra manna gehvām
 1230. behliden helle duru, heofones ontýned,
 éce geopenad engla rice,
 dreám unhvilen, and hira dæl scired
 mid Marian, þe on gemynd nime
 þære deórestan dómveordunga
 1235. rôðe under roderum, þā se rices þā
 ealles ofervealdend earmē bepeahte! Finit.

1214) lionseoce *MS.* — 1228) butan VI. nihtum *MS.*

X.

- Pus ic frôd and fûs þurh þæt fæcne hûs
 vordercraft vâf and vundrum lās,
 þragum þreodude and gepanc reodode:
 1240. nihtes nearve nysse ic gearve
 be þære [rôde] riht, ær me rûmran geþeaht
 þurh þā mæran miht on môdes þeaht
 viſdôm onvreað. Ic vās veorcum fāh,
 synnum āsæled, sorgum gevæled
 1245. bitrum gebunden, bysgum bebrungen,
 ær lāre onlāg þurh leóhtne hād
 gamelum tō geóce, gife unscynde
 mægencyning āmāt and on gemynd begeāt,
 torht ontýnde, tidum gerfýmde,
 1250. hāncôfan onband, breóstlocan onvand,
 leóðucraft onleác, þās ic lustum breác
 villum in worlde. Ic þās vuldres treoves
 oft nales æne hāfde ingemynd,
 ær ic þæt vundor onvrigen hāfde
 1255. ymb þone beorhtan beám, svā ic on bōcum fand
 vyrda gangum on gevritum cýðan
 be þam sigebeácne. Á vās sác ôð þæt:
 cnyssed cearvelmum **C.** drusende,
 þeáh he in medohealle mādmas þege
 1260. āplede gold, **Y.** gnornode;
N. gefêra nearusorge dreah,
 enge rûne, þær him **E.** fore
 mīlpaðas māt, mōdig þrægde
 vīrum gevlenced. **V.** is gesvīdrad,
 1265. gomen āfter geārum: geógud is gecyrred,
 ald onmēdla. **U.** vās geāra
 geógudhādes glæm: nu synt geārdagas
 āfter fyrstmearce forð gevitene,

1241) be þære riht ærme *MS.* — 1244^b von Grimm aus-
 gelassen. — 1248) begeat *G.* — 1258—70) Die hier einge-
 streuten acht Runen geben wieder Cynevulf als Namen des Dichters
 und vertreten durch ihre Namen zugleich die Stelle von entsprechenden
 Wörtern; **C.** = cæn Fackel: die sinkende Fackel scheint den
 Greis zu bezeichnen, dessen Lebensfackel dem Erlöschen nahe ist.
Y. = yr Bogen. — 1261) nýd-gefêra. — 1262) eoh. —
 1264) **V.** (vên) scheint hier für venn, vynn zu stehen. —
 1265) **U.** (ûr, urus) hier für ur quondam. — 1267) glæm *MS.*
 gleām *G.*

- lifvynne geliden, svā **L.** tōglided,
 1270. flōdas gefȳsde. **F.** æghvam bið
 læne under lyfte; landes frāte
 gevitað under volcnum vinde gelicost,
 þonne he for hāledum hlūd āstigeð,
 væteð be volcnum, vēdende færeð
 1275. and eft semninga svīge gevyrdeð
 in nēdclēofan nearve geheadroð,
 preām forþrycced. Svā þeōs worlð eall gevited,
 and eac svā some, þe hire on vurdon
 ātydrede, tiōnlēg nimeð,
 1280. þonne dryhten sylf dōm gesēced
 engla veorudē: sceall æghvylc þær
 reordberendra riht gehȳran
 dæda gehvylcra þurh þās dēman mūd
 and vorda svā same ved gesyllan
 1285. callra uhsnyttro ær gespreccenra,
 þristra geþonca. Þonne on þreō dæleð
 in fȳres feng folc ānra gehvylc,
 þāra þe gevurdon on vīdan feore
 ofer sīðne grund. Sōðfaste bið
 1290. yfemest in þam āde, eādigra gedryht,
 duguð dōmgeorne, svā hie ādreōgan māgon
 and butan earfedum eāde gepolian
 mōdigra māgen: him gemetgað eall
 ēðles leōma, svā him ēðost bið,
 1295. sylfum gesēftost. Synfulle beōð
 mǣnē gemengde in þam midle þreāð
 hāleð higegeōmre in hātne vylm
 prosmē beþehte. Bið se þridða dæl
 āvyrgede vomsceaðan in þās vylmes grund,
 1300. leāse leōdhatan, ligē befasted
 þurh ærgevyrht, ārleāsra sceolu,
 in glēda gripe: gode nō syððan
 of þam mordorhose in gemynd cumað
 vuldorcyninge, ac hie vorpene beōð
 1305. of þam heaðuvylme in helle grund,
 torngenidlan. Bið þam tvām dælum
 ungelice, mōton engla freān
 geseōn, sigora god; hie āsodene beōð
 āsundroð fram synnum svā smæte gold,
 1310. þāt in vylme bið vomma gehvylces
 þurh ofnes fȳr eall geclænsod,
 āmered and gemylted: svā bið þāra manna ælc

1260 — 70) lagu und feoh. — 1273) hlūdast igned MS. G.

1315. *ascyred and asceaden scylda gehvylcere
 deopra firena þurh þas dōmes fȳr;
 mōton þonne siððan sybbe brūcan
 ēces eadvelan; him bið engla veard
 milde and blide, þas þe hie māna gehvyle
 forsāvon, synna veorc, and tō suna metudes
 vordum cleopodon: forþan hie nu on vlite scinað*
 1320. *englum gelice, yrfes brūcað
 vuldorecyniges tō vīdan feore. Amen.*

VII.

REIMLIED.

I.

Handschriftlicher Text nach Thorpe.

- Me lifes onlah . se þis leoht onvrah .
 and þæt torhte geteoh . tillice onvrah .
 glæd væs ic glivum . glenged hivum .
 blissa bleoum . blostma hivum .*
 5. *Seegæs mec segon . symbel ne alegon .
 feorh-gife gefegon . frætved-vægum .*
 1353,
*vic ofer vongum . vennis gongum .
 lisse mid longum . leoma getongum .
 þa væs væstmum aveaht . worlð onspreht .*
 10. *under roderum areaht . ræd mægne oferþeaht .
 giestas gengdon . gerscype mengdon .
 lisse lengdon . lustum glengdon .
 scrifen scrað glæd . þurh gescad inbræd .
 væs on lagustreama læd . þær me leopu ne biglæd .*
 15. *hæfde ic heanne hæd . ne væs me in healle gād .
 þæt þær rof vord rād . oft þær rinc gebād .
 þæt he in sele sæge . sinc-gevæge .
 þegnum gepȳhte . þenden væs ic mægen .
 horsce mec heredon . hilde generedon .*
 20. *fægre feredon . feondum biveredon .
 sva mec hyhtgiefu heold . hyge dryht befeold .*

1317) væs *MS.*

12) lustum *Con.* — 16) veord *Con.*

- stapol æhtum steald . stepe-gengum veold .
 svylce eorpe ol . ahte ic ealdor stol .
 galdor-vordum gol . gome! sibbe ne of oll .
 25. ac væs gefest gear . gellende snær .
 vuniendo vær . vil-bec biscær .
 scealcas væron scearpe . scyl væs hearpe .
 hlude hlynede . hleoþor dynede .
 svegl-rād svinsade . sviþe ne minsade .
 30. burgsele beofode . beorht hlifade .
 ellen eacnade . ead beacnade .
 freaum frodade . fromum godade .
 mōt mægnade . mine fægnade .
 treov telgade . tīr velgade .
 35. blæd blissade .
 gold gearvade . gim hvearfade .
 sinc searvade . sib nearvade .
 From ic væs in frætsum . freolic in in geatsum .
 væs min dream dryhtlic . drohtad hyhtlic . [254]
 40. foldan ic freopode . folcum ic leopode .
 lif væs min longe . leodum in gemonge .
 tirum getonge . teala gehonge .
 nu min hreþer is hreoh . heov sipum sceoh .
 nyd-bysgum neah . gevited nihtes in fleah .
 45. se ær in dæge væs dyre . scriþeð nu deop feor .
 brondhord gebloven . breostum in forgroven .
 flyhtum tofloven . flah is gebloven .
 miclum in gemynde . modes gecynde .
 greted ungrynde . grorn efen vynde .
 50. bealo fus byrneð . bittre to-yrneð .
 verig vinneð . vid-sið onginneð .
 sār ne sinniþ . sorgum cinnið .
 blæd his blinnið . blisse linnad .
 listum linned . lustum ne tinned .
 55. dreamas sva her gedreosað . drihtscype gehreosað .
 lif her men ferleosað . leahtras oft geceosað .
 treov þrag is to trag . seo untrume genag .
 steapum eatole misþah . ond eal stund genag .
 sva nu worlð vendeþ . vyrde sendeþ .
 60. and hetes henteð . hæleþe sceyndeð .

26) vuniende *Con.* be scær *Con.* — 31) ead eacnade *Con.*
 — 38) on frætsum *Con.* — 43) heoh-siðum *Con.* — 44) gevited
Con. — 49) ungrynde *Con.* ofen pynde *Con.* — 50) bittre
 vyrneð *Con.* — 52) ne sinneð *Con.* — 54) ne cinned *Con.* —
 55) dryht scyre *Con.* — 56) forleosað *Con.*

- ven-cyn gevited . væl-gâr slited .
 flah mah fliteþ . flah mon hvited .
 burg sorh bited . bald ald þvited .
 vræc fæc vripað . vrap æd-smiteþ .
 65. sin grynd sidad . særa fearo glideþ .
 grom torn græfeþ . græft hafad .
 searo hvit solap . sumur hat colad .
 fold-vela fealled . feondscipe vealled .
 eord-mægen ealdap . ellen colad .
 70. me þæt vurd gevæf . and gehvurt forgeaf . [355]
 þæt ic grofe græf . and þæt grimme græf .
 flean flæsce ne mæg . þonne flah hred dæg .
 nyd grapum nimeþ . þonne seo neah becymeð .
 seo me ædles ðnfōnn . and mec her heardes ðn cōnn .
 75. þonne lichoma liged . lima vurm friteþ .
 ac him ven ne geviged . and þa vist gepyged .
 oþ þæt beoþ þa bān an .
 and æt nyhstan nān . nefne se neda tan .
 balavun her gehlotene . ne biþ se hlisa adoren .
 80. ær þæt eadig gepenced . he hine þe ofter svenced .
 byrged him þa bitran synne . hogap to þære betran vynne .
 gemon morþa lisse . her sindon miltsa bliasse ,
 hyhtlice in heofona rice . uto nū halgum gelice .
 scyldum biscyrede . scyndan generede .
 85. vommum biverede . vuldre generede .
 þær moncyn mot . for meotude rot .
 soðne god geseon . and āa in sibbe gefean .

II.

Berichtigter Text.

Me lifes onlāh, se þis leóht onvrāh
 and þæt torhte getāh tillfæce onvrāh.
 Glād vās ic glivum, glenged nivum
 blissa blivum, blōstma hivum.

5. Secgas mec sægon, symbel ne ālægon,
 feohgiefe gefægon; frātved vægon [358]
 vieg ofer vongum vrepnan gongum
 lisse mid longum leoma getongum,
 þā vās vāstmum āveaht voruld onspreaht

61) ver cyn gevited *Con.* — 62) man *Con.* — 65) sæcre
 [sæaro?] *Con.* — 67) sumur het *Con.* — 72) flah hred *Con.*
 — 73) nid *Con.* — 74) ofonn *Con.* — 76) gehyged *Con.* —
 77) ban on an *Con.* — 78) nede *Con.* — 81) bittran *Con.* —
 84^b) scyldum *Con.* — 85^b) fehlt bei *Con.*

10. under roderum áreah, ráð-mágnê oferþeah.
 Giestas gengdon, gerscipe mengdon,
 lisse lengdon, lustum glengdon.
 Scrifen scráð gláð þurh gescáð in bráð:
 vās on lagustreāme lād, þær me leoðu ne biglād.
15. Háfde ic heáhne hād; ne vās me in healle gād,
 þæt þær rôf veorud ráð: oft þær rinc gebád,
 þæt he in sele sæge sinc-gevæge
 þegnum gepyhte. Punden vās ic myhte:
 horsce mec hêredon, hilde generedon,
20. fāge feredon, feóndum biveredon.
 Svā mec hyhtgiefu heóld, hī-gedryht befeóld;
 stādol-æhtum steóld; stepegungum veóld:
 svylce eorðe ôl áhte ic ealdorstól,
 galdorvordum gôl; gomen sibbe ne of-ôl,
25. ac vās gefest gear, gellende snear:
 vuniendo vær víl-bec biscār.
 Scealcas væron scearpe, scyl vās hearpe,
 hlūde hlynede; hleóðor dynede,
 svegl-rād svinsade, svide ne minsade:
30. burgsele bifade, beorht hlifade.
 Ellen eācnade, eād veacnade,
 freāum flōdade, fremum gōdade;
 mōd mágnade, myne fāgnade,
 treóv telgade, tīr velgade,
35. blæd blissade, [bleó glissade]:
 gold gearvade, gim hvearfade,
 sinc searvade, sib nearvade.
 From ic vās in frātvum, freólic in geatvum;
 vās mín dreām dryhtlic, drohtað hyhtlic. [354]
40. Foldan ic freoðode, folcum ic leoðode:
 lif vās mín longe leóðum in gemonge
 tīrum getonge, teala gehonge. —
 Nu mín hreder is hreóh, heófsiðum sceóh,
 nýdbysgum neáh: gevitod nihtes infleáh,
45. se ær in dāge vās dýre. Scrideð nu deóp fýrē
 brondhord geblóven breóstum in-forgróven
 flyhtum tōflóven. Flah is geblóven
 miclum in gemynde; módes gecynde
 grēteð ungrynde grorn efen vinde,
50. bealofūs byrned, bittre tō-yrned.
 Vêrig vinned, vīdsið onginned,
 sārne sinnið sorgum cinnið:
 blæd his blinnið, blisse linnið,

36) gim hearvade? — 50) bealo fūs?

- listum linned, lustum ne tinned.
55. Dreámas svá her gedreósað, dryhtscype gehreósað;
lif her men forleósað, leahtras oft geceósað.
Treóv þrag is tó trag, seó untrume genag;
steápum staðole misþáh ond eal stund gehnâh.
Svá nu voruld vended, vyrde sended
60. and hetes hended, haled gescended.
Ver-cyn gevited, vâlgâr slited,
flâh mâh flited, flân mân hvited,
borg-sorg bited, bald ald þvited,
vræc sæc vrited, vrâð âð smited,
65. syn-gryn sided, searo-fearo glided.
Grorn torn grâfed, grâft [râft] hæfed,
searo hvit sólað, sumur hát cōlað,
foldvela fealled, feondscipe vealled,
eordmâgen ealdað, ellen cealdað.
70. Me þæt vyrð gevâf and gevyrht forgeaf, [355]
þæt ic grôfe grâf and þæt grimme gerâf
fleón flæscê ne mæg, þonne flân-hred dæg
nýðgrâpum nimeð, þonne seó neaht becymed;
seó me êðles ofonn and me her eardes onconn.
75. Þonne lichoma liged: limu vurm þiged
and him vynne geviged and þa vist gepiged,
ôð þæt beóð þa bân. [gebrosnad] on ân
and ât nýhstan nân nefne se nêða tân
balavum her gehloten. Ne bið se hlisa âproten.
80. Ær þæt eádig gepenced: he hine þe oftor svenced,
byrged him þa bitran synne, hycgað tó þære betran vynne,
gemon meorda lisse, þær sindon miltsa blisse
hyhtlice in heofona rice. Uton nu hâlgum geflîce
scyldum biscerede scyndan generede
85. vommum biverede, vuldrê gehêrede,
þær moncyn môt for meotude rôð
sôðne god geseon and â in sibbe gefeón!

54) lissum? — 57) geneah?

VIII.

BI MANNA LEASE.

- Sorh cymed
 manig and mislic in manna dream.
 Eorl ôderne mid æþancum
 and mid teónvordum tæled behindan,
 5. spreced fægere beforan and þæt fæcen svā þeah
 hafad in his heortan, hord unclæne:
 byð þonne þæs vommes gevita [sylfa]
 veoruda dryhten. Forþon se vitiga cvað:
 „Ne syle þu me ætsomne mid þām synfullum
 10. „in vita forvyrd, veoruda dryhten!
 „ne me on life forleós mid þām ligevyrhtum
 „þām þe ful smēde [sib]-spræce habbað
 „and in gāstcōfan grimme geþohtas!
 „gehātað holdlice, svā hyra hyht ne gæd,
 15. „være mid velerum! veā bið on mōde,
 „siofa synnum fāh sære geblonden
 „gefylled mid fæcne, þeah he fæger vord
 „utan ætýve. Anlice beoð,
 „svā þā beon berað butu ætsomne
 20. „ārlīcne anleofan and ætterne tægel
 „habbað on hindan, hunig on mōde,
 „vynsume vist: hvīlum vundiad
 „sære mid [svice], þonne se sæl cymed.
 „Svā beoð gelīce þā leāsan men,
 25. „þā þe mid tungan treōva gehātað
 „fāgerum vordum, fācenlice þencað,
 „þonne hie at nēhstan nearve besvīcað:
 „habbað on gehātum hunigsmāccas,
 „smēdne sybvide and in siofan innan
 30. „þurh deōfles crāft dyrne vunde.“
 „Svā is nu þes middangeard mænē geblonden,
 „vanad and veaxed. Vacað se ealda,
 „dveled and drēfed dāges and nihtes
 „miltse mid mæne, mægene getrýved,
 35. ehted æfāstra, invit sǣved

5) sva sva *MS.* — unclæne *MS.* -ne *Th.* — 16) seare,
 searve? — 18) ænlīce *MS.* — 19) buta *MS.* — 21) hafad
MS. — 28) hafad *MS.* — 35) æfēstra *MS.*

- nīd mid geneáhe: nænig ðóerne
 freód in fyrhde nimde feára hvylc,
 þät he sôðlice sybbe healde,
 gästlice lufe, svä him god bebeád.
40. Forþan eallunga hyht geceósed
 voruld vynsume, se þe vís ne bið
 snottor searocräftig sávle rædes.
 Uton tō þam beteran, nu ve [bealu] cunnon,
 hycgan and hyhtan, þät ve heofones leóht
45. uppe mid englum āgan mōton
 gāstum tō geóce, þonne god vile
 eorðan lifes ende gevyrcan!

IX.

DAS HEILIGE KREUZ.

- Hvät! ic svefna cyst secgan vylle,
 hvät me gemætte tō midre nihte,
 syððan reordberend reste vunedon.
 Pūhte me, þät ic gesāve syllicre treov
5. on lyfte lædan leóhtē beavunden,
 beāma beorhtost: eall þät beācen vās
 begoten mid golde; gimmas stōdon
 fāgere āt foldan sceātum, svylce þær fife væron
 uppe on þam eazlegespanne. Beheöldon þät engel dryhtnes
 ealle
10. fāgere þurh forðgesceaft: ne vās þät hūru fracodes gealga,
 ac hine þær beheöldon hālige gāstas,
 men ofer moldan and eall þeós mære gesceaft.
 Syllfe vās se sigebeām and ic synnum fāh
 forvunded mid vommum. Geseah ic vuldres treov
15. vædum geveordode vynnum scīnan
 gegyred mid golde, gimmas hāfdon
 bevirgene veordlice vealdes treov:
 hvādre ic þurh þät gold ongytan meahthe
 earmra ærgevinn, þät hit ærest ongan

2) hæst *Th.* þät *B.* — 8) fāgere *MS.* feóvere *B.* — 9) þær
 engel *MS.* — 10) ne vās ðær *MS.* fracodes *MS.* — 14) vommu
Th. — 19) þær hit?

20. svætan on þā sviðran healfe. Eall ic vās mid sorgum
gedrēfed,
forht ic fās for þære fāgran gesyhðe; geseah ic þāt fūse
beācen
vendan vædum and bleóm: hvilum hit vās mid vætan
bestēmed,
besvyled mid svātes gange, hvilum mid since gegyrved.
Hvādre ic þær licgende lange hvile
25. beheöld hreovcearig hælendes treov,
ôð þāt ic gehyrde, þāt hit hleóðrode;
ongan þā vord sprecan vudu sēlesta:
„Þāt vās geāra iu (ic þāt gyta geman),
„þāt ic vās āheāven holtes on ende
30. „āstyred of stefne minum. Genāman me þær strange
feondas,
„gevorhton him þær tō vāfersýne, hēton me heora vergas
hebban;
„bæron me þær beornas on eaxlum, ôð þāt hie me on
beorg āsetton,
„gefāstnodon me þær feondas genōge. Geseah ic þā
freān mancynnes
„ēfstan elnē myclē, þāt he me volde on gestigan.
35. „Þær ic þā ne dorste ofer dryhtnes vord
„būgan odðe berstan, þā ic bifian geseah
„eorðan sceātas: ealle ic mihte
„feondas gefyllan, hvādre ic fāste stōd.
„Ongyrede hine þā geong hāled, þāt vās god ālmihtig
40. „strang and stīdmōd; gestāh he on gealgan heāhne
„mōdig on manigra gesyhðe, þā he volde mancyn lȳsan.
„Bifode ic, þā me se beorn ymbclypte: ne dorste ic
hvādre būgan tō eorðan,
„feallan tō foldan sceātum, ac ic sceolde fāste standan.
„Rōd vās ic āræred, āhōf ic ricne cyning
45. „heofona hlāford, hyldan me ne dorste.
„Furhdrifan hi me mid deorcan nāglum, on me syndon
þā dolg gesiēne
„opene invid-hlemmas: ne dorste ic hira ænigum sceoððan.
„Bysmeredon hie unc butu ātgādere. Eall ic vās mid
blōde bestēmed
„begoten of þās guman stīdan, siddan he hāfde his gāst
onsended.
50. „Feala ic on þam beorge gabiden hābbe
„vrādra vyrda! geseah ic veruda god

20) sargum *Th.* (*MS.*) — 40) heanne *MS.* — 47) nænigum *MS. Edd.*

- „pearle þenian: þýstro hæfdon
 „bevrigen mid volcnum vealdendes hræv,
 „scirne scifman sceadu forþeode
 55. „vann under volcnum. Veóp eal gesceaft,
 „cviðdon cyninges fyll: Crist vās on rôde;
 „hrvādere þær fūse feorran cvōman
 „tō þam ædelinge: ic þāt eall beheöld.
 „Sāre ic vās mid [sorgum] gedrēfed, hnāg ic hvādre þam
 secgum tō handa
 60. „eādmōd elnē myclē. Genāmon hie þær ālmihtigne god,
 „āhōfon hine of þam hefian vīte; forlēton me þā hilde-
 rincas
 „standan steāmē bedrifenne: eall ic vās mid strālum
 forvundod.
 „Ālēdon hie þær limvērigne, gestōdon him āt his līces
 heāfdum,
 „beheöldon hi þær heofenes dryhten and he hine þær
 hvīle reste
 65. „mēde āfter þam miclan gevinne. Ongunnon him þā
 moldern vyrčan
 „beornas on banan gesyhde, curfon hie þāt on beorhtan
 stāne,
 „gesetton hie þær-on sigora vealdend. Ongunnon him
 þā sorhleōd galan
 „earme on þā æfentīde, þā hie voldon eft-sīdian
 „mēde fram þam mæran þeōdne: reste he þær mætē.
 veorodē.
 70. „Hvādere ve þær reōtende rôde hvīle
 „stōdon on stadole; siððan [storm] up gevāt
 „hilderinca: hræv cōlode,
 „fāger feorgbold. Fā us man fyllan ongan
 „ealle tō eorðan: þāt vās egeslic vurd!
 75. „Bedealf us man on deópan seāde: hvādre me þær
 dryhtnes þegnas
 „freōndas gefrunon; [hie me þā of foldan āhōfon]
 „[and] gyredon me goldē and seolfrē.
 „Nu þu miht gehýran, hāled mīn se leófa,
 „þāt ic bealuvara veore gebiden hābbe,
 80. „sārra sorga. Is nu sēl cūmen,
 „þāt me veordiað vide and sīde
 „menn ofer moldan and eall þeós mære gesceaft,
 „gebiddað him tō þyssum beācne. On me bearn godes

54) ford-eode *Edd.* — 62) steame *MS.* stāne *Bout.* — 66^b) os
Th. of Bout. — 70^b) gode *MS. Edd.* rôde *wir Kreuze.* — 73) þā
 us man *MS. Th.* se us *Bout.* — 79) bealuva veorn (vorn)?

- „provode hvile; forþan ic þrymfæst nu
 85. „hlifige under heofenum and ic hælan mæg
 „æghvylcne ānra þāra þe him bið egeða tō me:
 „iu ic vās gevorden vīta heardost
 „leóðum lādost, ær þan ic him lifes veg
 „rihtne gerymde reordberendum.
 90. „Hvæt! me þā geveordode vuldres ealdor
 „ofer holmvudu, heofonrices veard,
 „svylce svā he his mōdor eac Marian sylfe
 „ālmih̃tig god for ealle menn
 „geveordode ofer eall vīfa cynn.
 95. „Nu ic þe hāte, hāled mīn se leófa,
 „þāt þu þās gesyhde secge mannum:
 „onvreõh vordum, þāt hit is vuldres beām,
 „se þe ālmih̃tig god on provode
 „for mancynnes manegum synnum
 100. „and for Adames ealdgevyrrtum!
 „Deað he þær byrigde: hvāðere eist dryhten ārās
 „mid his miclan mihte mannum tō helpe.
 „He þā on heofenas astā; hider eist fundad
 „on þysne middangeard mancyn sēcan
 105. „on dōmdæge dryhten sylfa,
 „ālmih̃tig god and his engla mid,
 „þāt he þonne vīe dōman; se āh dōmes geveald,
 „ānra æghvylcum, svā he him ærrer her
 „on þysum lænum lē geearnad:
 110. „ne mæg þær ærig tō onbvean
 „for þam vorde þe se verðend cvyð!
 „Frined he for þære mīte, hvær se man ste
 „se þe for dryhtnes n. man deaðes volde
 „biteres onbyrian svā he ær on þam beāme dyde:
 115. „ac hie þonne forhtiad and fea þencad,
 „hvæt hie tō Criste cveðen onrinnen.
 „Ne þearf þonne ærig onforht vesan
 „þe him ær in breostum bered beacna sēlest,
 „ac þurh þā rôde sceal rice gesēcan
 120. „of eordvege æghvylc savi
 „seó þe mid vealdende vunian þencad.“
 Gebād ic me þā tō þan beāme blidē mōde
 elnē myclē, þær ic āna vās
 mætē veredē: vās mōdsefa
 125. āfýsed on fordvege; feala ealra gebād
 langung-hvīla. Is me nu lifes hyht,
 þāt ic þone sigebeām sēcan mōte

- āna oftor þonne ealle men,
 vell veordian: me is villa tō þam
 130. mycel on mōde and mīn mundbyrd is
 geriht tō þære rōde. Nāh ic riera feala
 freōnda on foldan, ac hie forð heonon
 geviton of vorulde dreāmum, sōhton him vuldres cyning,
 lifiað nu on heofenum mid heahfādere,
 135. vuniað on vuldre and ic vēne me
 daga gehvylcē, hvāanne me dryhtnes rōd,
 þe ic her on eorðan ær sceāvode,
 on þysson lænan life gefetige
 and me þonne gebringe, þær is blis mycel
 140. dreām on heofonum, þær is dryhtnes fōlc
 geseted tō symle, þær is singal blis,
 and he þonne āsetið, þær ic syddan mōt
 vunian on vuldre, vell mid þām hālgum
 dreāmes brūcan. Sī me dryhten freōnd,
 145. se þe her on eorðan ær þrovode
 on þam gealgtreove for guman synnum!
 he us onlīfde and us lif forgeaf,
 heofonlicne hām. Hiht vās genīvad
 mid blēdum and mid blisse þām þe þær bryne þolodan.
 150. Se sunu vās sigorīst on þam sīdfate
 mihtig and spēdig, þā he mid manigeo com
 gāsta veorodē on godes rice
 anvealda ālmihtig englum tō blisse
 and eallum þām hālgum þām þe on heofonum ær
 155. vunedon on vuldre, þā heora vealdend eovm
 ālmihtig god, þær his ēdel vās.

X.

P S A L M E N.

V. (Ben.)

1. Vord þu mīn onfōh, vuldres ealdor,
 and mid eārum gehyr, ēce dryhten!

[206]

132) heoron *Th.* (*MS.?*). — 138) of? — 142) and he
MS. and me *B.* — 145) se þe ær *MS.* — 149) þe ær? *oder*
fehlen zwischen 148^a und 148^b zwei Halbzeilen; welche sich auf
Christi Höllenfahrt bezogen?

ongit mīne clypunga cūðum gereordé,
beheald mīn gebed holdum mōðé!
þu eart mīn cyning and eac ēce god.

2. Forþon ic tō þe, ēce dryhten,
sōðum gebidde, and þu symble gehȳr
morgena gehvilcē mine stefne!
3. Ic þe āt stande ær on morgen [209]
and þe silfne geseó: forþon ic tō sōðe vāt,
þāt þu unriht ne vilt ænig, dryhten.

XIX. (Ben.)

9. Dō dryhten cyng dædum hālne [212]
and us eac gehȳr holdum mōðé,
svilcē ve þe daga, dryhten, cīgen!

XXIV. (Ben.)

3. Dō me vegas þīne vise, dryhten, [208]
and me þīnra stiga stapas eac gelær!
4. Gerece me on ræde and me ricene gelær;
þāt ic on þīare sōðfastnisse symble lifige!
5. Ves þu gemyndig miltsa þīnra,
þe þu dryhten dydest, siððan dagas væron
and þu vislice þās voruld gesettest!
6. Ne gemynega þu me mīnra firena
gramra tō georne, þe ic geong dyde
and me uncūde æghvær væron!
For þīnre þære myclan mildheortnisse
veord gemyndig mīn, mihtig dryhten!

XXVII. (Ben.)

10. Hāl dō þīn folc, hālig dryhten, [212]
and þīn yrfe eac eall gebletsa!
rece þu heo [and rihte] svylce,
þāt hi on vorulde vynnum lifigen!

XXXII. (Ben.)

18. Vese þīn mildheortnis, mihtig dryhten, [212]
vell ofer us, svā ve venað on þe!

XIX, 9) cyn[in]g B.

XXVII, 10) svylce [rihte] B.

XXXIV. (Ben.)

1. Dêm dryhten nu, þā me deredon ær! [208]
āfeoht svylce, þā me fuhtan tō!
2. Gegríp gār and scild and me georn gestande
on fultume við feōnda gryre!
3. Heald me herevæpnum við unholdum
and vīgê belûc vrāðum feōndum,
þe mīn ehtend ealle sindon!
Sāge þonne siddan sāvle mīnre,
þāt þu hire on hæle hold gestōde!

XL. (Ben.)

4. Ic nū māgenê cveðe: miltsa me dryhten,
hæl mīne sāvle! forþon me hreōved nū,
þāt ic firene on þe fremede geneahhige. [216]

XLIII. (Ben.)

27. Åris dryhten nu and us ricene dō [200]
fælne fultum and us āt feōndum āhredde!
forþon vē naman þīnne niēde lufiāð.

L. (Ben.)

1. Mildsa me, mihtig dryhten, svā þu manegum dydest [212]
āfter þīnre þære mycelan mildheorthysse!
10. Åvend þīn ansýne ā fram mīnum [208]
fræcnum firenum and nū forð heonon
eall mīn unriht ādvāsc æghvær symle!
11. Syle me, hālig god, heortan clæne [210]
and rihtne gāst god geniva
on mīnre gehygde hūru, mīn dryhten!
12. Ne āvyrp þu me, vuldres ealdor,
fram þīnre ansýne æfre tō feore
ne hūru onveg āber þone hālgan gāst,
þāt he me færinga fremde vyrðe!
13. Syle me þīnre hælu holde blisse
and me ealdorlīce āfelê gāstê
on þīnne villan getryme, verōda dryhten!

LI.

6.
fore ænigre egesan nāfde

XL, 4) fremed MS.

ne him fultum þær fästne gelyfde,
ac he on his velan spēde vræste getrævode
and on idel gylp ealra geornost.

7. Ic þonne svā elebeām up-veaxende
on godes hūse geōce gevēne
and on milde mōd mines drihtnes
and me þāt tō vorulde vāt tō helpe.
8. Ic þe andette āva tō feore
on þære vorulde, þe þu gevorhtest her:
forþan þu eart se gōða gleāv on gesyhðe
þāra hāligra, þe þinne held curan.

LI.

1. On his heortan cvād unhydig sum
ungleāvlice, þätte god nære:
heo onsceōniendlice syndon gevordene
and heora villan vrāde besmitene.
2. Nās þā gōd dōend se þe god viste
ne ān furdum ealra være!
3. Þā of heofenum beseah hālig drihten
ofer manna bearn, hvāder his mihta þā
andgyt ænig ealra hāfde
odðe god volde georne sēcan.
4. Ealle heo on āne idelnesse
symle besēgan; þā vās sōð ne mann
þe gōd volde georne vyrcean:
ne ān furdum ealra være!
5. Ac ge þās ealle ne māgon andgyt habban,
þe unrihtes elnē vyrcead
and mīn folc fretad svā fælne hlāf,
ne hio god villad georne, ciegan:
þær hio forhtigad frēcnes egesan,
[þær hio onēgan] æniges ne þurfon.
6. Forþam manna bān mihtig drihten
lisve tōsceaðeð, þā him liciad:
beoð þā gehyrvede, þe forhycegað god.
7. Hvyrc Israēla ēce hælū
syled of Sione nymde sylfa god,
þonne he his folc fāgere ālpsed

LI, 7) ēce gevene *MS. Th.* — 8) þe þinne held curan
þāra hāligra *Th.*

LII, 1) gevordenne *MS.* — 4) besēgan = besigon; soc
ne *MS. Th.* sōð *Adv. (vergl. Lye).* — 5) ac hie? — 6) lisne
MS. Th. gehyrnede *MS.* gehýnede *Th.* forhyccgeað *MS.*

of hæftnȳde, hālig drihten?

8. Ponne Jacob byð on glādum sælum
and Israēlas ealle blīde.

LIII.

1. On þinum þam hāligan naman gedō me hālne, god!
ālȳs me fram lādum þurh þin leófe mǣgen!
2. God, mīn gebed gearuве gehȳre
and eārum onfōh mīn āgen vord!
3. Forþam me fremde oft fæcne gestōdon,
sōhtan mīne sāvle svide strange
and nā heom god setton gleāvne on gesyhde.
4. Efnе me þonne god gleāve fultumed,
is andfenga ēce drihten
sāvle mīnre: he me svīcan ne vīle.
5. Āfyr me fæcne yfel feōnda mīnra
and hī sōdfāst tōveorp syddan vīde!
6. Ic þe lustum lācē cvēme
and naman þinne neōde svylce
geara andette, forþon ic hine gōdne vāt.
7. Forþon þu me ālȳsdest, lifes ealdor,
of earfoðum eallum symble,
ealle mīne fȳnd eāgum ofersāve.

LIV.

1. Gehȳr mīn gebed, hālig drihten,
ne forseoh æfre sārīges bēne,
beheald me holdlice and gehȳr me eac!
2. Grimme ic eom begangen: forþon ic gnornige
and me forhtige feōndes stefne
and fyrenfulra fæcne nīðas.
3. Forþam me on sāh unrihtes feala:
vurdon me þā on yrre yfele and hefige.
4. Is me on hredre heān heorte gedrēfed
and me fealled on fyrhtu deādes.
5. Egса me and fyrhtu ealne oferevōmon
and me beþeahton þeostru nīðgrim.
6. Ic þā on mōde cvād, hvā me sealde
tō fleōgenne fīderu svā culfran
and ic þonne ricene reste syddan.

LIII, 1) *ebenso im Ben. Off.* (200).

LIV, 4) *heah MS. Th.* — 5) *forecvōmon MS. Th.*

7. Efne ic feor gevite, fleame dæle
and on vēstene vunode lange,
bide þās beornes, þe me bēte eft
min-dōm and māgenes breoh.
8. Hāt nu tōdælan, drihten usser,
heora gepeode geond þās voruld vide!
forþon ic þær on unriht oft lōcade
and viderevyda vearn gehȳrde:
drugon þāt on burgum dāges and nihtes.
9. Pu ne him gevinnes vearn ofer vealles hrōf
and heom on midle vese mæn and invit
and unsōðfāstnys ealle vealde!
10. Næfre on his veordige veā āspringe,
mearce mā scȳte mæn invides!
11. Forþon gif me mīn feōnd fæcne vȳrged,
ic þāt ābere blidē mōdē.
12. Peāh þe þā ealle, þe me ā feōdon,
vordum vȳrigen and vearn sprecaþ,
ic me við heora hete hȳde sneōme.
13. Pu eart se man, þe me være
on ān mēde and æghvās cūð
lātteov lustum and vyt gelōme eac
æton svētnē mete samed ātgādere,
and on godes hūse gangan svȳlce
mid gepeahunge þīne and mīne!
14. Hi ofer cume unþinged deað,
astigon heo on helle heonan lifigende!
15. Forþam on heora gasthūsum is gramlic invit
and on hiora midle mæn invitstāf.
16. Ic sōðlice tō sylfum drihtne
cleopode on cordre and me eūðlice
gehȳrde hælend drihten.
17. Ic on æfenne, eac on mergenne
and on midne dæg māgenē sācge
and bodie; þāt þu blide me
mīne stefne stīde gehȳre,
18. Þāt þu symle sāvle mīne
lustum ālȳse, lādum vidferige,
forþon me manige ymb māgenē syrevað.
19. Þāt gehȳrēd god and hi gehȳneð eac,
þe ær vorulde vās and nu vunað ēce.

7) bōte *MS. Th.* min dōm *Th.* — 9) þu me *MS. Th.* —
12) ā-feodon *Th.* — 13) on an mēde *MS.* anmōde *Th.* gangan
eamus, als stünde im Lat. Text ambulabimus statt -vimus; solche
Verwechslungen sind häufig.

20. Nis him onvendednes on voruldlife:
ne him godes fyrhtu georne ondrædað.
Heo besmitað svylce his sylfes
þā gevitnesse, þær hi voh fremedon:
forþon hi synt on yrrē āt ādælde;
ne hi sylfe vel geseōn æfre,
forþon hit vās his heortan gehygde neah.
21. Hi vord hira vel gesmyredon
ele anlicast: eft gevurdon
on gescotfeohhta scearpe gāras.
22. Sete on drihten þīn sōð gehygd!
he þe butan fracodum fēdeð syddan;
ne syleð he sōðfastum syddan tō feore
þāt him yðende mōd innan hredre.
23. Pu ārleāse ealle gelædest
on seādes forvyrd, seādes deōpes.
24. Se blōðhreōva ver bealu-invites
fæcne gefylled ne fāger lif
on middum feore gemēteð āhvær:
ic me on mīnne drihten deorne getreōvige.

LV.

1. Miltsa me drihten, forþon me man treded
and me ealne dāg mid unrihte
fýnd onfeohtað þurh fācnsearn.
2. And me fæcne tredað feōndas mīne,
dōð þāt ealne dāg fram ærmergene.
3. Forþon manige synd, þe tō me feohtað:
vēne ic me vradē tō þe, vuldres drihten!
4. Ic vealdend god vordum hērige
and on god svylce georne gelyfe,
þāt mīnre sprāce spēd folgie
æghvās ealne dāg; eac ic svylce
on god drihten geareve gevēne:
nis me ege mānnes for āhvāder.
5. Hvāt! me ealne dāg mīne āgen vord
sylfne sōcon, svýðe onetdon,
and vider me væron gearve,
and yfel heora geþeaht ealle onvende.
6. On [sæte] eardiað, þā þe svā þenceað,
þāt heo gehýden hælun mīne.

22) hredre *MS.* hrēdie, hrēdige (*sæviat*)? *Th.* Ellipse von vese? — 24) Ne blod heora und he fāger *MS.* *Th.*

LV, 5) and yfel „in malum.“ — 6) oncardiað *MS.* *Th.*

Svâ mîn sâvl bād, þæt þu svylce heo
for nâhvâder nôviht hæle:

on yrrer þu folc eall gepreātast.

7. Ic nu leofum gode lif mîn secge,
sette on þinre gesyhðe sârige tearas,
svâ ic þe on gehâte hæfde geneahhige.

8. Ponne on hinderling hveorfad mîne
feondas fæcne, þonne ic me freodu tō þe
vordum vilnige: ic vāt and can,
þæt þu mîn god gleawe være.

9. Ic on god mîn vord georne hêrige
and on god svylce georne gelyfe
and ic ealne dæg êcne drihten
vordum veordige: ne me viht ansited
egesas âviht æniges mannes.

10. On me synd, mihtig god, þæt ic þe mîn gehāt
on hêrenesse hyldo gylde.

11. Forþon þu mîne sâvle of svylt deaðes
lādum vidlædest, dydest lof stunde,
âveredest mîne eāgan vrāðum tearum
and mîn fēt fæle beveredest,
þæt ic geareve gode lîcode
on lifgendra leohhte eallum.

LVI.

1. Miltsa mîn god and me milde veord!
forþon mîn sâvel on þe svyðe getrýved
and ic on fāgerum scūan fīdera þinra
gevcie, oð þæt gevite forð
and unriht me eal beglīde.
2. Heonan ic cleopige tō heah-gode
and tō vealdend-gode, þe me vel dyde.
3. He þā of heofenum hider onsende,
þe me âlȳsde, lādum vidferede,
sealde on edvit þe me æt trædan.
4. Sende mihtig god his milde gehigd
and his sōðfāst mōd samod âtgādere
and mîne sâvle sōna âlȳsde
of teon hvelpum, hrēde gemānan:
vās ic slæpende sære gedrēfed.
5. Synd me manna bearn mihtigum tōðum
væpenstrælas, þā me vundedun:

11) svylt-deaðes?

LVI, 4) rêde MS. Th.

- væron hyra tungan getale teónan gehvylere
and tō yfele gehvam ungemet scearpe.
6. Åhefe þe ofer heofenas, hālig drihten!
is vuldur þīn vīde and sīde
ofer þās eorðan ealle mære.
 7. Fōtūm heo mīnum fæcne grīne
grame gearvodon and geornlice
mīne sāvle svýðe onbīgdon.
 8. Hi deópne seáð dulfon vīðne,
þær ic eágum on lōcade,
and hi on þone ylcan eft gefeóllan.
 9. Gearo is mīn heorte, þāt ic god cvēme;
gearo is mīn heorte, þāt ic gode svylce
sealmas singe, sōðvord sprece.
 10. Ártis, vuldur mīn, vyn-psalterium,
and ic on ærmergene eác ártse
and mīn hearpe hērige drihten!
 11. Ic þe on folcum frīne drihten
ēcne andete, eác geond þeóde
sealmas singe svīð-geneahhige.
 12. Forþon þīn mildheortnes is mycel vīð heofenas,
is þīn sōðfastnes svylce vīð volcnum!
 13. Åhafen þu eart ofer heofenas, hālig drihten!
is ofer ealle eorðan svýlc
þīnes vuldres vīte vīde and sīde!

LVII.

1. Gif ge sōð sprecan symble vyllen,
dēmað manna bearn dōmum rihtum!
2. Eft ge on heortan hogedon invit,
vorhton vrāde: forþon þās vīte eft
on eóvre handa hefīge geeode.
3. Ge frēnfulle fremde vurdon,
syððan hi on vorulde væron ácende
and heo on life lygevord spæcon.
4. Yrre heom becume anlic nāðran,
þā aspīde ylde nemnað,
seó hi deāfe dēð, dytted hyre eáran,
þāt heó nele gehýran heahgealdor sum,
þāt snotre men singað vīð áttрум.
5. God heora tōðas grame gescæned,
þā hi on mūðe mycle habbað:

11) frīne *ingenium*.

LVII, 2) oft ge?

- tôlÿsed leona mægen lungre drihten.
6. Ac hi forveordan vātere gelfcost,
þonne hit ȳrnende eorde forselved;
svā his bogan bended, ðð þāt bitere eft
aðl on seted, svā his geearnungc byð.
 7. Svā veax melted, gif hit byð vearmum neáh
fýre gefāstnad, svā heo feallad on þāt:
hi sunnan ne geseod syddan æfre.
 8. Ær þon eóvre treovu telgum blóve,
vāstmum veaxe, ær him vól þecimed,
þāt heo beod on ȳrre ealle forselgene.
 9. Sôdfāst blissad, þone he sið ongan,
hū þā ārleasan ealle forveordad,
and his handa þvehd on hædenra
and þæra fyrenfulra fæcnum blóde.
 10. And þonne man cveded on his mōdsefan:
Pis is vāstm vīses and gōdes,
þe his sôdfāst veorc symble læste:
hi on eorðan god ealle gedēmed.

LVIII.

1. Åhrede me, hālig god, hefiges nīdes
feonda mīnra, þe me feohtad tō!
ālȳs me fram lādum, þe me lungre on
risan villad, nymde þu me ræd geofe!
2. Genere me fram nīde nāht-fremmendra,
þe her unrihtes ealle vyrcead,
and me við blóðhreóves veres bealuve gehæle!
3. Pī nu mīne sǣvle svide bysige
feondas mīne fæcne ofþryhtun
and me strange eac stundum ongunnon:
ne me unrihtes on āviht vistan,
ne ic firene eac fremde drihtne.
4. Gif ic on unriht be-arn, ic þās eft gesvāc:
on mīne geān-ryne āris þu, drihten, nu
and þu sylfa gesyhst, þāt ic svā dyde!
þu eart mægena god, mihtig drihten,
and Israēla god æghvēr āt þearfe.
5. Beheald holdlice, hū þu hraðe vylle
geneósian nīða bearna

9) sið = siht.

LVIII, 1) nymd Th. Diese und die folgende Strophe auch im Ben. Off. (210), mit den Varianten āhredde, hāfiges, gife. — 3) ofþryhtun MS.

- ealra þeóða æghvær landes!
 ne þu hvedere on móde milde veordest
 eallum þe unriht elnê vyrceað.
6. Hi át æfene eft in-gecyrrað,
 þonne hy heardne hungor poliad,
 svá hundas ymbgád hvommas ceastre.
7. Efne hi habbað on mûde milde spræce,
 is him on velerum vrâð sveord and scearp.
8. Þonne gehýfred hvylc, hvât hyra hyge sêced?
 and þu hi, drihten, dêst deôpe tō bysmre:
 nafast þu for âviht ealle þeóða.
9. Ic mîne strengde on þe strange gehealde,
 forþon þu me god eart geara andfengea
 and mildheortnes mînes drihtnes
 me fâgere becom, þær me vâs freôndes þearf.
10. Mîn æ gôða god, âtýv me þîn âgen gôð
 for mînum feôndum, þe me feale syndun!
 ne dô hy tō deáðan, þý lās hi dollíce
 þínre æ geban ân-forlæton!
11. Ac þu hi vîde tōdrif þurh þînes vordes mâgen
 and hi vrâðe tōveorp, vealdend mîn drihten!
12. Ys hyra mûdes scýld mânvorda feala,
 þâ hi mid velerum vrâðe âspræcan;
 værun hi on oferhygde ealle gescende,
 þâ hi on lige lange feredon:
 forþon hi on ende yrre forgriped
 and hi syððan ne beóð samod âtgâdere.
13. Syððan hi visslice viton, þátte vealdeð god
 ofer middangeard manna cynnes
 and ealra eác eorðan gemæra.
14. Hi on æfenne eft gecyrrað
 and heardne eác hungor poliad,
 svá hundas ymbgád hvommas ceastre.
15. Efne hi tō æte út gevítad,
 þær hi tōvrecene vîde hveorfad:
 gif hi fulle ne beóð, fela gnorníad.
16. Ic þonne þîne strengðu stundum singe
 and þîn milde môð morgena gehvylcê.
17. Forþon þu mîn andfengea æghvær være
 and ic helpe át þe hæfde sýmble,
 þonne me costunge cnysedon geneahhige:
 þu eart fultum mîn, ic þe fela singe.
18. Forþon þu me, god, eart geara andfengea
 and mildheortnes, mihtig drihten!

10) æ-geban *Th.* — 13) gemæru *MS. Th.* — 17) æghær *MS.*

LIX.

1. Pu us tôdrife, drihten ðser,
and us tôwurpe geond verþeôða,
yrre us vurde and eft milde!
2. Eorðan þu onhrêrdest, ealle gedrêfdest:
hæl hyre vunde, nu heô âhrêred is!
3. Feala þu âtývdest folce þinum
heardra visan and hi hraðe âfter
mid vynsumê vinê drencest.
4. Pu bêcnunge beorhte sealdest
þâm þe ege þinne elnê healdad,
þæt hi him gebeorgen bogan and stræle
and væron âlfsede leôfe þine.
5. Dô me þin seô svýðre hand symble hâlre!
gehýr me, hâlig god! Hvæt, þu hold'ice
on þinre hâlignesse her âspræce:
„And ic blissie, bā gedæle
Siciman et convallem, þā samod væron
on Metibor mihtum spêdige.
6. Min is Galaad, gleav Manasses
and Effrem ys âdele strengðu
heáfdes mines her on foldan.
7. Cyniŋ ys me Juda cûd-[lŋce];
is me Moab mines hyhtes hver
and ic âpenige eac on Idumêa
min gescý sende and me syddan gedô
Allophilas ealle gevyldê.“
8. Hvylc gelæded me leófran on ceastre
veallum bevorhte? hvā vyle svylee me
in Idumêa eac gelædan?
9. Ac ne eart þu se sylfa god, þe us svā drife?
ne gā þu út on mægene, mihtig drihten!
10. Syle us nu on earfoðum âdelne fultum,
forþon hælū byð her on eorðan
manna gehvylces mægene idel!

LIX, 2) ahreded *MS.* âhrêred *Th.* — 3) Eala *MS.* *Th.* —
 5) Vgl. 107⁶⁻¹²; donne *MS.* conuallem *MS.* is mihtum *MS.* *Th.*
Der lateinische Text lautet: dividam Sichimam et convallem taber-
 naculorum metibor; *der Paraphrast hielt das Verbum metibor für*
ein nomen proprium. — 7) in Idumæam extendam caleceamentum
 meum; *es ist extendam durch zwei Verba âpenige und sende mit*
demselben Object gescý wiedergegeben (vergl. 107⁶); allophilas
(fremde cynn 107⁶) vom Paraphrast als nomen proprium genommen.
 — 9) ne gā þu us *MS.*

11. Us sceal mægenes gemet mihlig drihten
sôðfæst syllan and he sôna mæg
ûre fynd gedôn fracode tô nâhte.

LX.

1. Gehyr, hâlig god, hrade mine bêne,
beheald mine gebed holdê mōdê!
Nu ic of eorðan út-gemærum
cleopige tô þe, nu me caru beated
heard at heortan: help mīn nū þā!
āhefe me holdlice on hālne stān!
2. Pu me gelædest mid lufan hyhte,
være me stranga tor stīd við feondum.
3. Ic eardige āva tô feore
on þīnum sele-gesceote, þær me sōfte byð,
þær ic beo fægere bepeaht fīderum þīnum.
4. Forþon þu gehyrdest, hâlig drihten,
hū mīn gebed tô þe beorhte eodê:
yrfe þu sealdest ānra gehvylcum,
se þe naman þīnne þurh neod forhtad.
5. Dæg byð ofer dæge, þær byð gedêfe cynīng,
beod his vīnter eac vīnnum feed
od þone dæg, þe [he] on drihtnes sceal
on ansyne andveard gangan
and þær tô worlde vunian ēce.
6. Hvylc sēced þat þe sôðfæst byð?
Svā ic naman þīnum neode singe,
þat ic mīn gehāt her āgylde
of dæge on dæg, svā hit gedêfe vese.

LXI.

1. Ic mine sâvle symble vylle
full gleāvlice gode underþeodan:
at him is hælum mīn her eall gelancg.
2. Hvat! he is god mīn and gearu hælend;
is he fultum mīn, ic ne forhtige viht.
3. Ponne ge mid mâne men ongunnon,
ealle ge þā tô deādan dædum sōna,
svā ge āvurpon vah of stofne.

LX, 1) mine gebed (*Phar.*) *MS.* mīn gebed *Th.* hārne stān?
— 5) [he] *Th.*; on *gehört zu þe.* — 6) *Die letzten drei Zeilen*
ebenso im Ben. Off. (210).

LXI, 3) dædum *MS.* of-stofne *Th.*

4. Svá ge mīne āre ealle þohton
vrāde tōveorpan, vīde urnon
þurstigē mūðe; þāne bletsadan
and þone vyrgedan vrāde mid heortan.
5. Hvādere ic me sōðe sāvle mīne
tō gode hāfde georne geþeōded:
he mīnre gepylde þingum vealded.
6. Hvāt! he is god mīn and gleāy hælend
and fultum is: ne mæg ic hine āhvær besfeōn.
7. On gode standeð mīn gearu hælo
and vuldor mīn and vyn mycel:
me is hālig hyht on hine svylce.
8. Hyege him hālig folc hælu tō drihtne!
dōð eōvre heortan hīge hāle and clæne,
forþon eōv god standeð georne on fultum!
9. Hvādere ge, manna þearn, mānes unlyt
vyrcead on vægum and voh dōð
and eōv besvīcād sylfe oftast,
þær ge idel gylp on þam [ilcan] fremmað.
10. Nellad ge gevēnan velan unrihtē
odðe tō reāf-lāce ræd āþencean!
11. Peah þe eōv vealan tō vearnum flōven,
nyllan ge eōv on heortan þā hīge stadelian!
æne ic god sprācan gearuve gehyrde
and þæt treōve ongeat tīdum gemeldad.
12. Miht is drihtnes ofer middangeard
and him þās tō worlde vuldor stande
and mildheortness, þæt he manna gehvam
āfter his āgenum earnungum dēmed,
efne svā he vyrceð on worlðlife.

LXII.

1. God mīn, god mīn! ic þe gearuve tō
æt leōhte gehvam lustum vacie:
mīn sāvī on þe svýðe þyrsted
and mīn flæsc on þe fāste getreōved!
2. On vēstene and on vege svylce
and on vāterflōdum vēne ic svīde,
þæt ic þe on hālgum her ātýve,
þæt ic þīn vuldur and māgen vīs sceāvige.

6) hældend *Th.* — 7) hæle *Th.* — 10) ræda þencean *Th.*
— 11) vearnum *Th.* vornum? — 12) earnung *MS. Th.*
LXII, 1) in savi *MS.*

3. Ys þín milde mōð micelê betere
 þonne þis læne lif, þe ve lifiað on:
 veleras þe mine vynnum hêriað.
4. Svâ ic þe on minum life lustum blêtsige
 and ic on naman þinum neode svylce
 mine handa þvea hâlgum gelôme.
5. Ys sâvl min svêtes gefylled
 svâ seô fætte gelynd fâgeres smeoruves:
 veleras mine vynnum svylce
 þinne naman nu þâ neode hêriað.
6. Svâ ic þín gemynd on mōðsefan
 on minre restê rihte begange
 and on ærmergen on þe eac gevêne,
 forþon þu me on fultum fæste gestôde.
7. Ic heô fâgere beþeaht fiderum þinum
 and hiht on þon hâbbe georne,
 forþon mîn sâvl on þe sôde getreôved:
 me þín seô svîðre onfêncg symble ât þearfe.
8. Forþon hi on idel ealle syððan
 sôhton synlîce sâvle mine
 and geond eorðscrâfu eodon geneahhe:
 nu hi væran geseald under sveordes hand,
 syndon fracude nu foxes dælas.
9. Kynincg secal on drihtne clæne blisse
 hluttre habban and hine hêriað eac
 ealle þâ þe on hine âðas sveriað:
 forþon synt gemyrde mûðas ealle,
 þâ unriht sprecað âhvær landes.

LXIII.

1. Gehyr mîn gebed, hâlig drihten,
 nu me costunge enyssad geneahhe,
 and við egesan yfeles feondes
 mine sâvle gescyld symle ât þearfe!
2. Fu me oft âveredest vyrigra gemôtes
 and fram þære menegeo, þe mân voldon
 and unrihte æghvær fremman.
3. Þâ heora tungan teôð teôðan gehvylcê
 sveorde efenscearpe and heora svîðne bogan
 and unscyldige mid þý scotian þenceað.
4. Hi hine samnuncga scearpum strelum

4) *Der Paraphrast hat lavabo statt levabo gelesen!* — 8) synd
 on Th. — 9) driht MS.

LXIII, 1) costunce MS. costuncg Th. — 2) unriht?

- on scotiað, egsan ne habbað,
 ac hi mid vráðum vordum trymmað
 and sære sprecað: Hvá gesyhd usic?
5. Svá hi smeagað oft svidost unriht
 and on þam ilcan oft forveordað,
 þær hi māmriað mán and unriht.
 6. Ganged man manig módig on heortan,
 óð þæt hine áhefed hælend drihten.
 7. Syndon hyra vītu scytelum cilda
 æghvās onlicost; ne him áviht þon mā
 heora tungan nu teónan onsittað.
 8. Ealle synd gedréfede, þe hi on siód;
 sceal him manna gehvylc mán ondrædan
 and veorc godes vīde mærsian
 and his veorc ongitan mid visdóme.
 9. Se sóðfæsta symble on drihten
 blissað baldlice, bōte gevēned
 and hine hēriað eac heortan clæne.

LXIV.

1. Þe gedafenað, drihten úser,
 þæt þe man on Sion svýde hērige
 and on Hierusalem gylde and gehāte.
2. Gehýr mīn gebed, hālig drihten!
 for þe sceal ælc flæsc forð stīdian.
3. Synfulra vord svýde ofer usic
 fræcne fōran: þu gefultuma
 úrum misdædum, mihta vealdend!
4. He veorðed eadig, se þe hine ēce god
 cystum geceósed and hine clæne hafað
 and on his eardunegstōvum eardað syddan.
5. Ealle ve þīn hūs ēcum gōdum
 fāgere fyllað: fæste is þīn templ
 ēce and vræclīc āva tō feore.
6. Gehýr us hælend god! þu eart hyht ealra,
 þe on þysse eorðan útan syndon
 oððe feor on sæ foldum vuniað.
7. Þīnre mihte sculon muntas hýran,
 svylce þu gedréfest deópe vælas,
 þæt býð ormætum ýða hlūde
 and hi uneáde mæg ænig ārāfnan.
8. Peóða him ondrædað þīnne egesan,

7) vita *MS. Th.*

LXIV, 6) *auch im Ben. Off. (210); pisse und sindon Ben.*

- þe eard nymað utan landes:
for þinum vundrum forhte veordað.
9. Ærmorgenes ganeg við áftentid
ealle þá dēman drihten healded:
eordan þu gefyllest ēceum västmum,
þæt heó velig veorded vera cneórissum.
10. Beóð godes streámas gôðe väterē
faste gefylde, þanan feorhnere
findað foldbūend, svā him fāgere oft
gegearevadest, god lifigende!
11. Väter yrnende västme tyddrað:
mānige on moldan manna cynnes
on cneórisse cende veordað
and blissiað, blōvað and grōvað
þurh dropunge deáves and rēnes.
12. Þonne þu geáres hring mid gyfe bletsast
and þine fremsumnesse vylt folcum dælan,
þonne beóð þine feldas fylde mid västmum.
13. Þonne on västmum veordað mästed
and mid vynngrafe veaxað gesviru.
14. Hi beóð gegyrede gôðre vulle,
eovde sceapum; cumað eādille
västm on vangas veordlic on hvætum:
þonne hī cynlice tō þe cleopiað sōna
and þe þonne lustum lofē þanciað.

LXV.

1. Ealle eordbūend ēcne drihten
vordum víslicum vide hērian
and his naman secgeað neóde mid sealnum
and him vuldres lof vide syllað.
2. And gode secgeað, hū his þā gōðan veorc
syndon vundorlice vide geond eordan,
and eác on menigeo māgenes þines
þine feondas þe fæcne leogað.
3. Geveordie vuldres ealdor
eall þeós eorde, ēcne drihten!
and þe singe eác, secge geneahhie,
þæt þīn nama is ofer eall niða bearn
se hēhsta hāleða cynnes!
4. Cumað nu and geseóð, hū cyme veorc
drihten vorhte! synt his dōmas eác

9) ær morgenes *Thorpe* æfen? — 11) cynne *MS.* —
13) gespiru *MS.* — 14) västme? — LXV, 3) hēhsta [hyht]?
11.

- swide egeslice ofer eall ylda bearn.
5. He mæg onvendan vātera pryde,
 þāt þās deópan sæ drige veordad,
 and þā strangan mæg streāmas svylce
 gefeterian, þāt þu mid fōte miht
 on treddian eordān gelīce.
 6. His mǣgen vealded ofer eall manna cyn
 on ēcnesse āva tō feore
 and he ofer ealle þeode cāgum vlited;
 þā hine on yrre æghvēr gebringad,
 ne beod þā on him sylfum syddan āhafene.
 7. Bletsigen þeoda blidē mōdē
 ealle eorðbūend ēcne drihten
 and mid stefne lof strang āsecgean!
 8. He mīne sǣvle sette tō life,
 ne lated mīne fēt lāde hrēran.
 9. Ūre costade god clænē fyre
 sōðē dōmē, svā mon seolfor dēd,
 þonne man hit āseōded svyde mid fyre.
 10. Pu us on grame svylce gryne gelæddest
 and us bealuva fela on bāce standed,
 settest us mǣnige eac men ofer heafod.
 11. Ve þuruh fyr farad and þuruh flōda. þrym
 and þu us on cōlnesse clāne gelæddest.
 12. Ic on þīn hūs hālig gange
 and þær tīdum þe tifer onsege,
 þær ic mīn gehāt mid hyge gylde,
 þāt mīne veleras ær vīse gedældan.
 13. Þās ic mid mūdē āsprac mīnē āt þearfe,
 þær me costunge enyssedan geneahhe,
 þāt ic þe on tīfrum teala forgulde
 ealle þā gehāt, þe ic æfre her
 mid mīnum velerum vīs tōdælde.
 14. Gehyrad me and her cumad!
 ic eov mid sōðe secgean vylle,
 gif ge godes egesan georne habbad,
 hū mycel he dyde mīnre sǣvle.
 15. Puruh his mihte ic mūdē cleopige
 oððe mīne tungan tīdum bliasade.
 16. Gif ic me unrihtes oncneov āviht on heortan,
 ne vitē me þās vælde drihten.

LXV, 5) dri geveordad *Th.* — 8) næ lætað *MS.* ne lætað *Th.* — 15) op þa *MS. Th.* (*vgl.* 67⁹) mīne tungan *ist Instrumental.* — 16) þāt *MS. Th.* vealde *MS.* vealdend *Th.* *vergl.* vitum *vælan Guthl.* 396.

17. Forþon me gehýrde hælend drihten
and mīnre stefne beheold strange bēne.
18. Drihten sī gebletsað, þe he ne dyde æfre
nymde he mīne bēne bealde gehýrde,
ne his milde mōd me dyde fremde!

LXVI.

1. Miltsa us, mihtig drihten, and us on mōde eac
gebletsa nu! beorhte leohte
þīnne andwlitan and us on mōde veord
þurh þīne mycelnesse milde and blīde!
2. And ve þās on eorðan andgyt habbað
and ure vegas vīde geond þās verþeode
on þīnre hælo healdan mōtan.
3. Folc þe andette! þu eart fæle god;
and þe andetten ealle þeoda!
4. Habbe þās gefeān folca æghvyle
and bliisien bealde þeoda,
þās þe þu hi on rihtum rædum dēmost
and eorðbūende ealle healdest!
5. Folc þe andetten fæne drihten
and þe andetten ealle þeoda!
6. Ge him eorde syleð ædele vāstme:
gebletsige us blīde drihten
and usic god eac bletsige!
habbe his egesan eall eorðan gemæru!

LXVII.

1. Årise god! ricene veorde
his feōnda gehvyle fāste tōvorpen!
fleoð his ansýne, þā þe hine feōdan ær.
2. Rēce hi gelīcast ricene geteoriad,
svā fram fyre veax flōved and myltes,
svā þā fyrenfullan frēcne forveordað;
habbað sōdfāste symbel ēce.
3. Hi ansýne ēcean drihtnes
habbað beorhtlice blisse and sibbe.
4. Singað sōðum gode sealmas geneahhige
and his naman svylce neode hēriað!

17) arange MS.

LXVI, 2) Das and der zweiten Zeile steht bei Thorpe zu Anfang der dritten. — 6) and usic god MS. Th.

LXVII, 2) Sece MS. Rēce Th.

- dōd siðfāt þās sēftne and rihtne,
 þe he sylfa āstāh ofer sunnan up,
 þam is tō naman nemned drihten!
5. Vesad ge on his gesyhðe symble blīðe
 and on his ansýne vesan ealle gedrēfde,
 þā þe vydevum sýn vrāde āt dōme
 oððe steopcildum vesen strange fāderas!
 6. Drihten is on his stōve dēma hālig,
 se þe eardian dēd ānes mōdes
 and on hiora hūse healded blisse.
 7. Se þe on his māgenes mihte gelæded,
 þāt he þā gehāftan hælod sniōme
 and þā tō yrre beoð ealle gecfgeð
 and eardiad on eordscrāfum.
 8. Ponne god ganged for his þāt gleawe folc
 oððe geond vēstena vīde ferad,
 þonne eorðe byð eall onhrēred.
 9. For ansýne ēcean drihtnes
 heofonas droppetad; hrusan forhtiad
 for Israēla godes egesan prymme.
 10. Vilsumne regn volcen brineged
 and þonne āscāded god sundoryrfe:
 eall þu þā gefremest þurh þīne fāste miht.
 11. Þīne vihte on þām vynnum lifiad;
 þu þīn svēte gōd sealdest þearfum.
 12. God gifed gleāv vord godspellendum,
 sylod him mōdes māgen se þe is mihtig kynineg
 and vlites vealded: oft veordlic reaf
 on hūse men her gedælād.
 13. Gif ge slæpað samod on clero,
 fīdera beoð culfran fāgeres seolfres
 and hire bāc scneð beorhtan goldē.
 14. Ponne hi se heofonlice kynineg her tōscāded,
 syddan hi on Selmon snāve veordad.
 15. Gebeorh godes bringed tō genihte
 vāstme veordlice and vel pīce.
 16. Forþon ge onfōd fāgerum beorge,
 þær ge tō genihte geniomað vāstme:
 se is vealdend-gode vel liciendlic,
 on þam við ende eardad drihten.
 17. Værun godes crāta gegearvedra
 tyn þūsendo geteled rimē,
 mǣnigfeald þūsend mōðbliissiendra.

8) odda *MS.* fared? — 10) āscāded *MS.* Th. — 14) [tō]
 snāve?

18. Drihten is on þām dædum spêdig:
on heānesse āstāh, hæftned lædde,
þā on hæftnêde hvile micle
lange lifdon, and lāc geofað
ofer middangeard manna bearnum.
19. Ne māgon þær eard niman ungeleāfe menn:
vese of dāge on dæg drihten ūser
se gōða god georne gebletsad!
20. Sylle us sundne siffat drihten!
ūre hælend god helpe usser
and us āt deāde eac drihten gehealde!
21. Hwādere vealdend god vidhygcendra
heāfdas feōnda her gescæned
and he tōfyllēd feaxes scadan
[þāra] þe her on scyldum sværum eodon.
22. Of Basan cvād bealde drihten:
Ic me on sæ deōpre sniōme onvende,
ōð þāt þīn fōt veorde fāste on blōde.
23. Hundes tungan habbað feōndas,
from þām þīne gangas væron [geara] gesevene:
værun godes mines gangas rihte
sōðes kynineges symble on hālgum.
24. Pyder ealdormen ofstum cōman
and gegaderade gleove sungon
on þæra manna midle geongra
on tympanis togenum strengum,
and on ciricean Crist drihten god
bealde bletsige bearn Israēla!
25. Þær Benniamīnes synt bearn on geōgode
and ealdormenn eac of Judan,
þe lātteōv vās forð þāra leōða,
and caldras eac of Zabulone
and Neptalim niōde svylce.
26. Bebeōd þīnum mægene! þu eart mihtig god;
and þīn veorc on us mid vīsdōme
getryme on þīnum temple tidum gehālgod!
þāt is on Hierusalem, pyder þe gyfe lædað
of feorvegum foldan kyninegas.
27. On vuda þu vildeōr vordum preātast
and fearra gemōt under folcum [cāna]:
ne beōd ūt fram þe æfre ātýnde,
þā þe seolfres beōd sincē gecoste.
28. Toveorp þu þā peōða
* * *

18) þā onhæftnede *Th.* lāc-geofa *MS. Th.* — 22) deōpne?
— 25) mōde svylce *MS. Th.*

LXVIII.

1. Dô me hâlne, god, forþon breôh vâter.
tô mînum feore inn flôved and ganged!
eom ic on lâme oflegd, hafad lytle spêd.
2. Com ic on sæs hrieg, þær me scalt vâter
breôh and hôpig holme besencte.
3. Þær ic vêrigmôd vann and cleopode,
þæt me grame syndan gôman hâse;
býð me át þâm earon eágon vídgangen:
hvâdere ic on god minne gearuve gevêne.
4. Hiora is myclê mã þonne ic me hæbbe
on heafde nu hæra feaxes,
þe me earvunga ealle feógeað.
5. Ofer me syndon, þa þe me ehton,
fástum folmum forð gestrangad
feóndas mîne and ic forð ágef
unrihtlice þa þe ic ne reáfude ær.
6. Pu vâst, vuldres god; þæt ic eom unvís hyges:
ne væron þe bimidene mîne scylde.
7. Ne sceolon át me ænige habban
sceame sceandlice, þe þînes sídes her
ful bealdlice bídad, drihten!
Pu eart mægena god; ne sceal át me ænige
unâre áhvær findan,
þe þe Israêla god áhvær séceað.
8. Forþon ic edvít for þe oft áráfnade
and me hleórsceame hearde becvôman
and ic fremde veard fâderen-brôðrum,
vâs unmæge gyst môdorcildum.
9. Forþon me þînes hûses heard ellenvôd
át ormæte and me eác fela
þînra edvíta on gefeóllon.
10. Þonne ic mînum feore fâsten gesette,
eall hi me þæt on edvít eft oncyrdan.
11. Gif ic mîne gevæda on vlihterâgl
cyme cyrde, cvædan hi syððan,
þæt ic him vâfersýn være eallum.
12. Me vídervearde væron ealle,
þa him sæton sundor on portum;
spræcon me vråde, þa þe vîn druncon.
13. Ic þonne mîn gebed tô þe, mihtig drihten,

LXVIII, 1) hafad *sc.* lâm. — 3) earon *oceanis* (*vgl. Dan.* 324). — 6) væren *Th.* — 7) biddad *MS. Th.* — 8) ic fram þe *MS. Th.* — 11) vitehrâgl *MS. Th.* — 12) sæto *MS.*

- tidum sende teala liciendlic,
and þu me þonne on mǎnigeo miltsa þínra
gehýre me hlútre hælu þíne.
14. Áls me of láme, þé lās ic veorde lange fást,
and me feóndum áfýr, fréa álmihtig!
aðo me of deópe deorces wáteres,
þé lās me besencen sealte flódas!
15. Ne me háru forsvelge sægrundes deóp
ne me se seáð stúpe mid máde!
16. Gehýr drihten me, forþon gedéfe is
þín milde móð mannum fremsum,
and for mǎnigeo miltsa þínra
geseoh on me svylce, drihten!
17. Ne ácyr þu æfre fram þínum cnihte þín clæne gesiht,
forþon me feóndas tó feohtað geneahhe!
gehýr me hrádlíce and me help fremel
18. Beheald míne sáwle and hi hrádlíce
áls and vídfere lādum feóndum!
19.
..... ár-scame.
20. For þínre ansýne ealle syndon,
þe feóndas me fæcne vurdon.
21. Mín heorte gebáð hearm-edvtt feala
and yrmdu mǎnig eác árafneðe:
náfde eorla þás ænig sorge;
fréfrend ic sáhte, findan ic ne mihte.
22. Hi mínne mete mengdan víð geallan
and þá gedrugadne drenetan mid ecede.
23. Vese heora beóð fore him vended on gríne
and on edleán yfel and on ævisce!
24. Sýn heora eágan eác ádimmad,
þát hi geseón ne mágon syððan áviht!
veorde heora bæc svylce ábéged eác!
25. Ágeót ofer hi þín þát grame yrre
and æbylignes eác yrres þínes
hi forgrípe grambigende!
26. Vese víc heora véste and ídel!
ne on heora éðele ne sý þing on-eardiendes!
27. Forþon hi ealra ehtan ongunnon,
þe þu him earfoðu ænig geáfe,
and me veán mínra vunda sár.

15) sæ grunges *MS.* — 19) „Totus versus incuria librarii
nomulis in fine litteris exceptis deest“ (*Th.*) — 21) ænige *MS. Th.* —
22) mengde *MS. Th.* mengdan *Bout.* — 26) heore *Th.* þíne
MS. Th.

28. Åsete him þā unriht tō, þe hi gecearnedan
and mid unrihte ær gevorhton,
and hi on þīn sōðfast veorc syddan ne gangan!
29. Sƿn hi ādilgād of gedēfra eac
þæra lifigendra leōfra bōcum!
ne vesen hi mid sōðfastum syddan āvritene!
30. Ic me sylfa eam sārīg þearfa
and me andvlita onfēng ēcean drihtnes,
se me holdlice hælde sōna.
31. Nu ic naman drihtnes neōde hērige
and hine mid lofsange læde svylce.
32. Ic þam leōfan gode licie svȳdor
þonne ādele cealf, þeah þe him upp āgā
horn on heafde oððe hearde cleō.
33. Geseōð þāt and gefeōð, sārīe þearfan,
sēcead drihten! and eōver sāvl leofad.
34. Forþam þā þearfendan þriste drihten
gehȳred holdlice: nyle he gehāfte eac
on heora neōde nā forhycgan.
35. Hērige hine svylce heofen and eorde,
sīde sœflōdas and þā him syndon on!
36. Forþon Sione god symble hæled:
beōð mæniga byrig mid Judēum
eft getimbrade, þær hi eard nimað.
37. Pær hi yrfe stōl eft gesittad
and hiora ēdel begytad esnas drihtenes
and his naman neōde lufiad,
þær eardiad āva tō feore.

LXIX.

1. Ves, drihten god, deōre fultum!
heheald, drihten, me and me hraðe syddan
gefultuma āt feorhþearfe!
2. Ponne beōð gescende and scame dreōgād,
þā þe mine fȳnd fæcne væron.
3. Hi on hinderlineg hveorfad and cyrrad:
ealle hiora scamien, þe me yfel hogedon!
4. And heora æfsta eac ealle sceamien,
þe me vord cvaedon: „Veg lā, veg lā!“
5. Habban þā mid vynne veorde blisse,
þā þe sēcean symble drihten
and symble cvaeden: „Sȳ þīn miht, drihten!“

LXIX, 1) *zweimal im Ben. Off.* (196. 214), *das zweitemal mit der Variante* beheald me, dryhten.

and þine hælu holde lufigean.

6. Ic eom vādla and worlðpearfa:
gefultuma me, god, freā ālmihtig!
7. Pu me fultum eart fāste, drihten,
eart ālþsend mīn: ne lata þu āviht!

LXX.

1. Ic on þe, god drihten, gearuwe gevēne;
ne veorðe ic on ealdre æfre gescended:
þu me anīome ālþs puruh þine þā svidēran miht.
2. Åhyld me þīn eāre tō holdē mōðe
and me lustum ālþs and me lungre veorð
on god drihten georne þeccend
and on trume stōve, þāt þu me teala hæle!
3. Forþon þu me, god, vāre geara trymmend,
freoda fultumiend: ālþs me feōndum nu
and me of folmum āfēre firenvyrēndra,
þe þine æ efnan nellad,
syndon unrihtes ealle vvrēnde!
4. Forþon þu me eart fæle geþyld fāste, drihten,
vāre me on geōgude gleāv āt frymde.
5. Ic of mōður hrife mundbyrd on þe
þriste hāfde: þu eart þeccend mīn;
on þe ic singge nu symble and geneabbie.
6. Ic eom svā forebeācen folcē manegum
and þu me eart fultum strang fāste āt þearfe.
7. Sþ mīn mād and mīn mōd māgenē gefylled,
þāt ic þīn lof mæge lustum singan
and vuldur þīn vīde mærsian
and þe ealne dāg æghvar hērian!
8. Ne āveorp þu me, vuldres ealdor,
þonne me ylde tīd on gestge!
þonne me māgen and mōd mylde on hredre,
ne forlæt þu me, lifēnde god!
9. Oft me feala cvædon feōndas yfele
and sætendan sāvie mīnre
and on ānre geþeaht eodan tōgādere.
10. Cvedad cōdlice: „Vuton cunnian,
hvānne hine god lāte svā svā gýmeleāne!
þonne ve hine forgrīpen and his geara ehtan!
syððan he ne hābbe helpend ænne!“
11. Ne ofgif þu me hāru, god ālmihtig!

LXX, 2) þær þu *MS. Thorpe* („ut saluum me facias“). —
7) *ebenso im Ben. Off.* (208), *nur mit der Variante vuldor.*

- beseoh þu me, sôð god, symble on fultum!
12. Beoð [ealle] gedrette, eac gescende,
þā mīne sǣvle ær svýðust tældun:
byð þām scand and sceamu, þe me syrvedan yfel.
 13. Ic me symble on god svidost getreowige,
ofer eall þīn lof lengest hihte.
 14. Mīn mūd sāged þīne mǣgenspēde
and þīn sôðfāst veorc svýðust mæred,
sāged þe ealne dæg ēce hælu.
 15. Forþon ic ne ongeat grame ceápunga,
ac ic on þīne þā myclan mihte gange.
 16. Ic þīne sôðfāstnesse geman symble, dryhten!
þu me āra, god, ærest lærdest
of geogudhāde; nu ic eom gomel vintrum:
ā ic vundor þīn veordlic sāgde
and ic þāt vīð or-yldu āva fremme.
Ne forlæt þu me, lifigende god!
 17. Ōð þāt ic þīnes earmes eall āsecge
stīde strence þisse cneorisse,
eallum þām teohhe, þe nu tōveard is,
 18. Pīnes mihtes þrym and þāt mære sôð,
þāt þu on heofenum, god, heah gevorhtest
vundur vræclīc: nis þe, vuldres cynīng,
ænig æfre gelīc, ēce drihten!
 19. Oft þu me ālyfdest earfodes feala
on costunge cūdra manna
and me yfela feala oft oncnyssedest:
þonne þu yrre þīn eft oncyrdest
and me of neovelnesse eft neoðan ālyfdest
þysse eorðan, þe ve on būiād.
 20. Pær þu þīn sôðfāst veorc anīome tōbrædest,
þonne þu gehvyrðest and hulpe mīn
and me getrymedest, þāt ic teala mihte.
Forþon ic þe andette, ēce drihten,
and þe on sealmfatum singe be hearpan,
Israēla god ēce and hālig!
 21. Mīne veleras gefeoð, vynnūm lofiād,
þonne ic þe singe, sigora vealdend,
and mīn sǣvl eac; þā þu sylf lýsdest.
 22. Svylce mīn tunge tīdum mærde
þīn sôðfāst veorc: scende væron ealle,
þe me yfel tō ær gesōhton.

LXXI.

1. Syle dōm þīnne, drihten, kynīnge!
suna cynīnges syle, þāt he sôð healde!

2. Dēm þu þín folc deóre mid sóðe,
heald þíne þearfan holde mid dōme!
3. Onfōn beorgas eác beorhtre sibbe
on þínum folce. fāgere blisse
and gesvyru eác sōðum dædum!
4. On his sōðfastnesse svylce dēmed
on folce fyrhte þearfan,
svylce he þearfena bearn þriste hæled.
5. He þā hermevedend hýned and býged,
se mid sunnan vunað svylce mid mōnan,
þurh ealra vorulda voruld vunað him ēce.
6. He þonne āsttged, svā se stranga rēn
fealled on flýs her, and svā fāger dropa,
þe on þās eorðan upon dreopað.
7. On his āgenum dagum ypped veorðed
syb sōðfastnes svide genihtsum,
ōð þāt byð āhafen hluttur mōna.
8. He þonne vealðed vera cneórissum
be sē tveónum, sídum ricum,
and fram streamracum stýfed him eallum
ōð þysse eorðan út-gemæru.
9. Hine Sigelwearas sēceað ealle
and his feondas foldan liccigeað.
10. Cunað of Tharsis tires eādige
and of ealandum ūtan kynincgas,
þā him eardgyfu ādele bringað
of Arabia, eác of Saba:
ealle him leóða lācum cvēmað.
11. Hine veordiað vorulde kyningas,
þe on eorðvege ealle syndan:
ealle [ver]-peóða hine veordiað georne.
12. Forþon he ālýsed lungre þearfan,
þāt him se velega ne mæg viht onsittan,
and þāne vādian, þe on vorulde nāfd
āhvær elles ænigne fultum.
13. He helped þearfan svylce eác vādian
and he þearfigendra sāvla gehæled.
14. He of mǣnsceatte and of mǣne eác
snióme hiora sāvle sōfte ālýsde:
ys his nama for him neóðe gebyrhted.
15. He lyfað leóðum, him byð lungre seald:
of Arabia gold eorlas lædað;
hine veordiað vera cneóressa
and hine ealne dæg eác bletsiað.

6) ufon? — 8) sǣm? — 15) Hy *MS. Th.*

16. Ponne ædele getrym eorðan veardað,
bið se beorht āhafen ofer beorgas up;
ofer Libanum ligeað his ŷða
and on byrgum beoð blōstmum fāgere
svā on eorðan hēg āte on lande.
17. Ponne byð his nama ofer ealle nida bearn
and tō vīðan feore veorðeð geblētsod;
ær sunnan his nama sōðfāst standeð,
byð his setl ær svylce ponne mōna.
18. And him byð eorðan cynn eall geblētsad:
ealle hine peoða prīste hēriað.
19. Vese Israhēla ēce drihten
and hiora sylfra god symble geblētsad
se þe vundor mycel vyrceð āna!
sī his mihta nama mōðe geblētsad
on ēcnesse āva tō worlde!
20. And þeos eorðe sī eall gefylled,
purh his vuldres miht! Vese svā, vese svā!

LXXII.

1. Hū gōð is ēce god mid Israhēlum,
þām þe mid heortan hycgeað rihte!
Me for neān syndon losode nu þā
ealle on foldan fōta gangas.
2. Forþon ic fāstlice fyrenvyrcende
oft elnaðe: noldun earme mid him
sibbe sēcean, sōhton fyrene.
3. Forþon hira deaðes byð ðeorc endestāf
ne heora vītes bið vislic trymnes.
4. Ne synd hi on miclum manna gevinnum
and hi mid manna ne beoð māgene besvungene.
5. Forþon hi oferhygd nam ungemete svŷðe,
purh þāt hira unriht veað eall untŷned.
6. Panon forð becom frēcne unriht,
svā svā hit of gelynde lungre cvōme,
and hi on heortan hogedon and pohton,
hū hi fyrmest fācen and unriht
on heān hūse hraðost ācvædon.
7. Hvāt! hi on heofon setton hyge hyra mūðes
and hira tungan tugin ofer eorðan.
8. Forþon mīn folc hider fāgere hveorfæð,
þær hi fulle dagas findað sōna.

16) us (*statt up*) MS. Th. „*Ex voce ŷpa liquet paraphrasten non fructus sed fluctus legisse*“ Th.

LXXII, 1) ic ēce MS. for-neān Th. — 4) besvungenne MS.

9. And þonne evædon: „Hû veorðed þis cûð gode
odde þeós gevitnes veorðed on heárum?“
10. Pí nu fyrēnfulle foldan æhta
and þysse vorulde velan vynnum nāmon.
11. Pā ic on mōde cvād minum sōna,
þeah þe ic on [me] inean ænigne [ne] viste,
hû ic mine heortan heólde mid sōde,
and mīne handa þvōh; þær ic hete nyste,
and ic vās ealne dæg eac gesvungen,
vās me leav-finger be leohtne dæg.
12. Gif ic sylf cvæde and sǣge eac,
svā þe bearn veorðað geboren syddan,
þā ylcan ic ær fore-teode.
13. Ic þās vēnde, þāt ic mid vīsdōme
full gleāvlice ongitan mihte,
hû þis gevinna volde gangan,
ōð þāt ic on his hūs hālig gange
and ic þā nēhstan ongite neode syddan.
14. Hwādere þu him for invite yfel befæle,
āwurpe hi vrāde, þā hi vēndan ær,
þāt hi væron ālǣsde, lādum vīdferede.
15. Nu syndon hi geordene vrāde tōlǣsde
and semninga sneōme forvurdon
for unrihte, þe hi ær dydon,
svā fram slæpe hvyle sværum ārise.
16. And hi on byrig drihtnes bealde habbað
hiora ansýne and þu hi eāde miht
tō nāvihte forniman sneōme.
17. Ys mīnre heortan hyge hluttor and clæne,
værun mīne ædra ealle tōlǣsde
and ic tō nāvihte eom nýde gebīged,
svā ic þāt be ðvihte ær ne viste.
18. Ic eom anlic mid þe ānum neāte
and ic symble mid þe syddan hwādere.
19. Pu mīne svýðran hand sylfa genāme
and me mid þīnon villan vel gelæddest
and me þā mid vuldres velan genāme.

9) hu hu *MS.* veorðe þon *MS. Th.* — 11) on ingean *MS. Th.* ænigne viste (*mit einem Punkte unter ne*) *MS.* ænig ne? *Th.* leav finger *MS. Th.* leav-finger (*index*) *Dietr. in H. Z. IX, 222*). *Der lat. Text der Handschrift hat* „et index meus in matituno“, *die Vulgata aber* „et castigatio mea in matutinis“; *vgl. Altn. læ* (*lævi*) *maðum, calamitas, lævisi sarcasmus? oder gehört es zu lævian prōdere?* — 14) þā hiven dar ær *MS.* alysdon *MS.* — 18) and ic [eom] *oder ist symble Verbum?*

20. Hvæt mæg me viderhabban on heofonrice?
hvæt volde ic fram þe vyrcean ofer eorðan?
21. Me is heorte and flæsc hearde geteorad;
ys me heortan gehygd, hyldu drihtnes
and êce dæl âva tō vorulde.
22. Forþan þā forweorðað, þe hira vynne tō þe
habban noldan ne heora hyge settan:
hūru þu forleósest þā forhealdað þe.
23. Mīn is âtfele mihtigum drihtne:
gōð is svylce, þæt ic on god drihten
mīnne hiht sette, healde fæste.
24. And ic eall þīn lof eft âsecege.
Sione dōhtrum on hire sylfre durum.

LXXIII.

1. For hvan þu us, êce god, æfre voldest
ât ende fram þe âhvær drifan?
is þīn yrre strang and egesa mycel
ofer þīn âgen eowde sceapa.
2. Gemun þīn mannveorod, þæt þu, mihtig god,
ât fruman ærest fāgere gevorhtest!
3. Pu þīnes yrfes âdele gyrde
sylfa âlfsdest and Sione beorg:
on þam ilcan þu eard genāme.
4. Hefe þu þīne handa and hȳn hiora oferhygd!
feala vyrgnessa vrāde feōndas
þīnum þām hālgum hefige brohtan:
gylpað gramhydige, þe þīn geō ehtan
and on þīnra vica vuniad midle.
5. Settan hiora tācen, sōðe ne ongeāton,
svā hi on vege vyrcean sceoldon
vundorbeācen, svā hi on vudu dydan.
6. Hi mid āxum duru elnē eurfan
and mid tvȳ-ecgum teoledan georne,
þæt hi mid adesan ealle tōvurpan.
7. Pā hi þæt þīn fāgere hūs fȳrē forbārndan
and on eorðstede eac gevemdan,
þæt þīnum naman geveard niōde cenned.
8. Cvædan on heortan: „Vutan cuman ealle
and tīre māgas mid us! vutun þyder [gemōt] habban
and symbeldagas svylce drihtnes
on eorðvege ealle tōvurpan!

LXXIII, 3) byrig *MS. Th.* — 6°) acesan? — 7) gevemdad
MS. Th. mode *MS. Th.*

9. Ne ve sveótul tæcen us geseód ænig
ne ve on ænige vísan vitégan habbað,
þæt us andgytes mǣ æfre secgen.“
10. Vilt þu hū lange, vealdend drihten,
edvīt polian yfelum feóndum
and naman þinne nu bysmriað
þā viderveardan vrāde við ende?
11. For hvan āvendest þu vuldres anafne
æfre fram us, eac þā svýðran hand
of þinum sceate sylfa við ende?
12. Usser god kyniucg! geara þu vorhtest,
ær voruld være, vīse hælu
on þisse eorðan efen-midre.
13. Þu on þīnes māgenes mihte spēdum
sæ gesettest; svylce gebræce
þæt dracan heáfod deópē vāterē.
14. Þu þās myclan dracan mihtum forcōme
and his þæt hearde heáfod gescændest,
sealdeð Sigelhearvan syððan tō mōse.
15. Þu sylfa eac tōslite vyllas
and hlynnende hlūde streāmas
on Æthane ealle ādrigdest.
16. Þu dæg settest and deorce niht,
svylce þu gesettest sunnan and mōnan:
ealle þu gevorhtest eorðan gemæru;
sumor þu and lencten svylce gevorhtest.
17. Ves þu gemyndig mānna bearna,
þæra gesceafta, þe þu gesceōpe þe!
fýnd ātvitað fæcne drihtne:
unvīs folc ne vāt þinne vyrðne naman.
18. Ne syle þu unscyldigra sǣvla deórum,
þe þe andettað earme þearfan!
þāra þu on ealdre ne forgit, ēce drihten!
19. Geseoh nu sylfa, god, sōð is gecýðed,
nu þīn gevitnes ys vel gefylled,
hū deorce beóð dagas on eorðan
þām þe unrihtes æghvær vyrceað!
20. Ne byð se eādmōða æfre gecýrred,
þeah þe vādla and þearfa he vyle
naman þinne neóðe hērian.
21. Áris, drihten god! dēm þīne nu

10) þu nu lange? — 14) -hearvas *MS.* -vearum *Th.* -hearvan
Etm. — 15) adigstest *MS.* ādrigdest *Th.* — 17) gesceafta *Th.*
— 18) Ne syþe *MS.* — 19) hu þīn *MS.* *Th.* — 19) æghær
MS. — 20) Die zweite Zeile scheint corrupt.

ealde intingan! eac we gemyndig,
 hu þe unwise edvita fela
 þurh ealne dag oft aspræcon.

22. Ne forgit hūru gōdra manna
 sōðra stefna, þā þe sēceað þe!
 fyll þā oferhydigan, þā þe feogað þe
 and eft tō þe ealle stigað!

LXXIV.

1. We þe andettað, ece drihten,
 and þe andettað ealle þeōða
 and naman þinne neōðe ciegen!
2. Ic þīn vundur eall vræclīc sǣge,
 svā ic fæstlicast mæg befōn vordum,
 and eac sōð symble dēme.
3. Eorde is gemolten and hire eardend mid:
 ic þonne hire svyre symble getrymme.
4. Ic tō yflum cvād oft nalās seldan:
 „Nelle ge unriht ænig fremman
 and āgyltan, þāt hi ne gylpan þās!
5. Ne āhebbað ge tō heā eōvre hygeþancas
 ne ge við god æfre gramvord sprecan!“
6. Forþon eāstan ne cymed gumena ænig
 ne of vestvegum vera cneōrissa
 ne of þissum vēstum vīdum mōrum:
 forþon him is dēma dryhten sylfa.
7. Sumne he gehȳned, sumne āhefed sniōme;
 forþon se vīnes steap on vealdendes handa
 fāgere gefylled is: þās onfehð þe he ann.
8. Ponne he of þysum on þāt þonne oncerred,
 nyle he þā dārstan him dōn unbrȳce:
 forþam sculon ealle drincan synfulle,
 þā on þisse foldan fyrene vyrceað.
 Ic þonne vorulde gefeān vynnūm healde
 and Jacobes gode georne singe.
9. Ealra fyrenfulra fyhte-hornas
 ic bealdlice gebrece sniōme:
 svȳðe beōð āhafene þā sōðfāstan.

LXXV.

1. God vās geara cūð mid Judēum
 and his ādele nama mid Israēlum.

LXXIV, 2) fæstlicas *MS.* — 4) gulpan *MS. Th.* — 6) oft
 vestvegum *Th.* gȳmed? — 9) þo *MS.*

2. Is on sibbe his stôv sôðe behealden
and he on Sione svylce eardad.
3. Pær he hornbogan hearde gebended
and sveord and sceld at gescot-feohta.
4. Pu vræclīce vundrum onlīhtest
fram þam ēceum hider ædelum beorgum;
ealle synt yrre, þa þe unvise
heora heortan hige healdad mid dysige:
hi slæp hiora svæfun unmunne;
ne pær viht fundan, þa þe velan sôhtan,
þas þe hi on handum hæfdan gôdes.
5. For þinre preá priste ongunnon,
Jacobes god, georne slêpan,
þa þe on horsum hvilon væron;
is þin egesa mycel: hvylc mæg æfre þe,
gif þu yrre byst, áhvær vidstandan?
6. Ponne þu of heofenum dôm hider on eorðan
mid gescote sendest, þonne hió svýðe beofad:
þonne tó dôme drihten ártseð,
þæt he on eorðan dō ealle hāle,
þe he mildheorte mēteð and fīndeð.
7. Forþon þe mannes geþoht mægen andetteð,
and þonne þa lāfe lustum þence,
þæt ic þe symbeldæg sette and gyrve.
8. Gehātað nu drihtne and him hraðe gylðad
eóvrum þam gôðan gode georne!
ealle þe on ymbhvyrfte áhvær syndan,
him gyfe bringen gôðe and clæne!
9. Tó þam egesan sceal æghvylc habban,
þe vera gāstum vealdeð and healdeð:
eorðcynningum se ege standeð.

LXXVI.

1. Ic mid stefne ongann styrman tó drihtne
and he me gehýrde and beheöld sôna.
2. Ic on earfoddäge ēcne drihten
sôhte mid handum svýðe geneahhe
and ic on niht for him neóðe eode:
nās ic on þam sīðe besvīcen áviht.
3. And ic svīðe vīdsôc sávlē minre
fæltre frôfre; þa ic fæste god
gemyndgade, pær ic hæfde mæstne hiht.

LXXV, 4) sylfum unmunne MS. Th. slêpun? Der lat. Text
lautet: „dormierunt somnum suum.“ — 7) mægenê? symble dæg
MS. Th. „reliquiae cogitationis diem festum agent tibi.“

4. Svýðe ic begangen vās and mīn sylfes gāst
vās hvōnlīce ormōd vorden
væron eāgan mīne eac mid vāceum
verded svýðe: ne sprāc ic vorda feala.
5. Pā ic ealde dagas eft gepohte,
hāfde me ēce gear ealle on mōde.
6. Ic pā mid heortan ongann hycggean nihtes:
vās mīn gāst on me georne gebysgad.
7. Pā ic sylfa cvād: „Ic tō sōðe vāt,
nele þis ēce god æfre tōveorpan
ne us vitnian for his veldædum
odde vid ende æfre tō vorulde
his milde mōd mannum āfyrran
on voruldlīfe vera cneórissum.
8. Ne byð æfre god ungemyndig,
þāt he miltsige manna cynne
odde on yrræ æfre vīlle
his milde mōd mannum dyrnan.“
9. And ic sylfa cvād: „Nu ic sōna ongann
þās geunvendnes vēnan ærest
þāra heān handa hāligan drihtnes,
veorca vræclīca vorda gemyndig,
þāt he āt fruman vundor fāger gevorhte.
10. Pā ic metegian ongan mǣnigra veorca,
hū ic me on eallum þām eadust geheólde,
on eallum þīnum veorcum ic vās smeāgende,
svylce ic on þīnum gehylde sylf [vās] begangen.
11. Ys veruda god on vege hālgum:
hvylc is mihtig god butan tūre se mæra god?
Pū eart āna god, þe æghvylc miht
vundor geyyrcean on voruldlīfe.
12. Eft pū þīne mihte mǣnige cýðdest
folcum on foldan; pū vidferdest eac
Israhēla bearn of Ægyptum.
13. Hvāt! þe vuldres god vāter sceāvedon
and þe gesāvon sealte ýða;
forhte vurdan flōðas gedrēfde,
vās svēg micel sealtera vātera.
14. Sealdon veordlīce volcnas stefne
purh þīne strāle strange foran:
vās punur-rāde stefn strang on hveóle.

LXXVI, 9) þeós *MS. Th.* geonvendnes? — 12) vid fāderas eac *MS. Th.*; *letzterer vermutet nach eac eine Lücke.* — 14) volcnas *MS. Th.* volcnu? vās bei *Th.* zu Ende der vorigen Zeile; punur-rād *MS. Th.* vgl. þanorrāða (*Nom. Acc. Plur.*) *Exod.* 10²³ ff.

15. Þonne lifette lixan cvôman,
ealle ymbhvyrft eorðan onhrêrdan.
16. Værun vegas þine on vidne sæ
and þine stige ofer strang vâter:
ne bið þær êde þin spor on tō findanne.
17. Folc þin þu feredest svâ fæle sceap
þurh Moyses mihtige handa
and Aarônes ealle gesunde.

LXXVII.

1. Geheald þu, min folc, mine fæste æ!
âhyldað eovre eáran, þát ge holdlice
mines mûdes vord mihte gehýran!
2. Ic on anlicnessum ærest ontýne
mines sylfes mûð, secggean onginne,
þá on worlðricum væron át frymde.
3. Ealle þá ve oneneóvan, cûð ongeáton
and ðre fâderas us æror sâgdon.
4. Noldan hi þá svide heora synna dyrnan,
ac ylða gehvylc ôðrum cýðde.
5. Sâgdon lof symble leófum drihtne
and his þá myclan miht, mânigu vundur,
þe he gevorhte vera cneórissum.
6. He âveahte gevitnesse
on Jacobe gôde and strange
and Israhêlum æ gesette.
7. Þá he fæste bebeád fâderum ussum,
þát hi heora bearnum budun and sâgdon
and einn ôðrum cýðden and mærden.
8. Gif bearn vâre geboren þam fâder,
him sceolde se ylðra eall gesâcgan,
9. Þát hi gleávne hiht tō gode hâfdan
and his veorðlice veore gemundon
and godes bebodu georne heóldan.
10. Ne vesen hi on fâcne fâderum gellice:
þát vâs earfoð-cynn yrre and rêðe;
nâfdon heora heortan hige gestadelod:
nis tō vênanne, þátte volde god
hiora gâsta mid him gýman âviht.
11. Effremes bearn ærest ongunnan
of bogan strâle bitere sendan,

15) ealne?

LXXVII, 3) alle MS. — 4) heo synna MS. — 7) cinne
(*generationi*)? — 8) fif Th.

- päs hi on vîges däge vendon äfter.
12. Ne heöldan hi hālgan drihtnes
gevitnesse, ne hi veorca æ
āviht vislice voldan begangan.
 13. Ealra gōddæda hi forgiten hæfdon
and þāra vundra, þe he vorhte ær,
þāra heora yldran on lōcadan.
 14. He on Ægypta āgenum lande
vorhte fore [verude] vundur mære
and on Campotanea eac mid sōde.
 15. He sæ tōslāt, sealte yða
gefæstnade and hi fōran þurh.
 16. Him vîsode volcen unlytel
daga æghvylcē, svā hit drihten hēt,
and him ealle niht ōder beacen
fȳres leōma folc-nēde heöld.
 17. He on vēstene vīde ædran
him of stāne lēt, strange burnan.
 18. Of þām vāter cȳðman veorude tō helpe,
svȳðe vȳnlice vātera þryðe.
 19. Þā hi hira firene furdur ēhtan
and hine on yrre eft gebrohtan,
heora heafodveard holdne on lande.
 20. He þā on eorðan hogedon tō nīde
and geornlice godes costadan,
bædan hiora feorum fōddurgeafe
and gramlice be gode spræcan:
„Ac ve päs [ne] vēnað, þæt us vitig god
mæge bringan tō beōd gegearvod
on pisum vēstene vīdum and sīdum!
 21. Feāh þe he of stāne streāmas lēte
vāter on villan vȳnnum flōvan,
 22. Ne ve hvādere vēnað, þæt he vihte mæge
mid hlāfe pis folc her āfēðan!“
 23. Syððan þæt gehȳrde hālig drihten,
he ylde þā gyt and eft gespræc:
vās geglēded fȳr on Jacobe
and his yrre bearn on Israhēlas,
 24. Forþon þe hi ne voldon vordum drihtnes
lustum gelyfan, lāre forhogedon.
 25. Hēt he þā vīðan duru volcen ontȳnan
heā of heofenum and hider rignan
mannum tō mōse manna cynne,

16) folc nēde *Th.* — 25) cynne *vom Adj.* cyn, also manna
m. (oder cyme?)

- sealde him heofenes hlāf hider on foldan
and engla hlāf æton mancynn
and hvæteane hæfdon tō genihte.
26. And āvehte þā vindas of heofenum,
auster ærest and þā affricum.
27. Him þā eac feōll ufan flæsc tō genihte:
svā sand sæs oððe þiss svearte dust
cōman gefridade fugelas svylce.
28. And on middan þā vīc manige feōllan
and ymb hiora selegescotu svide geneahhe.
29. Svide ætan and sade vurdan
and hiora lusta lifðan hvīfe:
næron hi bescyrede sceattes villan.
30. Þā gyt hi on mūde heora mete hæfdon,
þā him on becvom yrre drihtnes
and heora mænige mæne svultan,
ādele Israhēla eac forvurdan.
31. In eallum hi þissum ihton synne
and noldan his vundrum vel gelýfan.
32. Hi heora dagena tid dædun idle
and heora geāra gancg eac unnytte.
33. Þonne [he] hi sære slōh, þonne hi sōhton hine
and ær leohte tō him lustum cvōman.
34. Syddan hi ongeāton, þāt vās god heora
fæle fultum, freōnd āt pearfe:
vās heā god heora ālýsend,
35. Hi hine lufedan leasē mudē,
ne þās on heortan hogedan āviht.
36. Nās him on hredre heorte clæne
ne hi on gevitnesse vīsnæ hæfdon
on hiora fyrhde fāstne geleāfan.
37. He þonne is mildheort and manþvære
hiora fyrendædum, nolde hi tō flýmum gedōn.
38. He þā manige fram him mängevyrhtan
yrre āvende: eall ne volde
purh-hātne hyge hāledum cýðan.
39. And he gemunde, þāt hi væron molde and flæsc,
gāst gangende: nās se geōn-cer eft.

32) dædum *MS. Th.* — 33) [he] *Th.* — 37) þonne vās?
— 38) purh hātne? — 39) moldan *MS.* molde *Th.* segeomæraft
MS. se geomær eft *Th.* *Der lat. Text hat:* spiritus vadens et
non rediens; *diesen Sinn erhielt man durch die naheliegende Aen-*
derung des sicher corrupten geomær *in* geōn-cer, geān-cyr *occursus:*
„non erat occursus iterum“; *vgl. geon-cyr bei Lye.*

40. Hi hine on vēstenne vordum and dædum
on yrrē mōd eft gebrohtan,
āveahtan hine on eorðan oft butan vātēre:
41. Oft hi grimlice godes costodan
and Israhēla god eac ābulgan.
42. Nā gemynd hāfdan, hū his seō mycle hand
on gevindāge verēde and fērede.
43. He Ægypti egesan gebývde
mid feala tǣcna and forebeācna
in Campotaneos: þāt vās cūð verum.
44. Pær he vāterstreāmas vende tō blōde:
ne meahte pær [vāter] drincan vihta ænig.
45. Sette him heard vīte, hundes fleōgan,
and hi ætan eac yfe tostan:
hāfdon hi eallunga ūt-āvorpen.
46. Sealde erucan yfelan vyrme,
lēt hiora vyrta vāstme forslitan
and hiora gram gevinn hāfdan gārshoppan.
47. Heora vingearðas vrādē hāglē
nēde fornāmon: nænig mōste
heora hrōrra āpla hrim gedigean.
48. Sealde heora neāt eac svylce hāglum
and heora æhta ealle fyre.
49. He ābyligde on hi bitter and yrrē
sārlic sende oð sǣvl-hord
and þāt við yfele englas sende.
50. He him veg vorhte vrāðan yrres,
ne he heora sǣvlum deād svide ne sparude
and heora neāt nifðvealm forsvealh.
51. He þā on þam folce frumbearna gehvyle
on Ægyptum eall āvealde
and frumvāstme folce Chames.
52. Þā he his folc genam svā fæle sceap,
lædde gelicest leōfe eovde
þurh vēstenas vegas uncūde.
53. And he hi on hihte holdre lædde:
nās him on fyrhtu feōndes egsa,
ac ealle þā yða fornāmon:

40) Die dritte Zeile entspricht den Worten in iram concita-
verunt eum in inaquosó des lat. Textes (vgl. v. 58). — 46) erucan
MS. Fremdwort, lat. eruca brassica? Der lat. Text lautet: „dedit
ærugini fructus eorum“; oder etwa er ūtan? (er = ear n. arista). —
47) hrim āpla MS. Th. hrim-āpla Dietr. (H. Z. IX, 222); der
lat. Text hat: et (occidit) moros eorum in pruína! — 48) aby-
ligde MS. Th. — 50) svarude MS. Th.

54. He hi þā gelædde on leofne beorg
and hāligne, þā his hand begeat.
55. And he manige for him mære þeode
ævearp of vicum, sealde him vēste land,
þāt hi mid tane getugan rihte.
56. Þā Israēlas æhte gesætan
hrōres folces, þā hi heāhne god
gebysmredan, noldon his bebodu
[on hiora ferhde] fæste healdan.
57. Hi ævendan æveg nalās vel dydan,
svā heora fāderas beforan heoldan,
and on vidermēde vendan and cyrdan.
58. Svā hi his yrre oft ævehtan,
þonne hi oferhydig up-āhōfan
and him vohgodu vorhtan and grōfan.
59. Þā þāt gehyrde hālig drihten,
he hi forhogode and hraðe syddan
Israhēla cynn egsan geþyde.
60. And he svā gelōme vidsōc snytruhuse,
vās his āgen hūs, þær he eard genam
ær mid mannun, mihtig hāfde.
61. He hi þā on hāftnyd heār gesealde
and heora fāger folc on feōndes hand.
62. Sealde þā his svæs folc sveorde under ege
and his yrfe eac eall forhogode.
63. Heora geōgude eac grimme ligē
fyr fādmade; fæmnan ne vëran
geonge begrētte, þeāh þe hi grame svultan.
64. Vëran sacerdas heora sveordum ābrotene:
ne þāt heora vidvan vëpan mōstan.
65. Þā veard æveht vealdend drihten,
svā he slæpende sōfte reste
oððe svā veord man vinē druncen.
66. He þā his feōndas slōh and him ātfæste eac
ēce edvit āva tō feore.
67. And he georne vidsōc Josepes huse,
ne þon ær geceās Effremes cynn,
ac he geceās Judan him gesvæs frumcynn
on Sione byrig, þær him vās symble leof.
68. He þā ānhornan ealra gelfcast
his hālige hūs her on eorðan
getimbrade, hēt þāt teala syddan

54) on leofre byrig and hāligre *MS. Th.* (*vergl.* 73³). —
56) heanne *MS. Th.* — 59) gedyde *MS. Th.* — 62) sveorde
MS. sveordes Th. — 68) onhornan *MS. Th.*

- on worlðrice vunian éce,
 69. And him þa David geceás, deórne esne,
 and genam hine át eowde úte be sceapum,
 fôstur feormade: he him onfêneg hraðe.
 70. He þonne fêded folc Jacobes
 and Israhêla yrfelâfe.
 71. And he hi þonne butan fâcne fêded syððan
 and his folmum syððan [ferhð] læded.

LXXVIII.

1. Cōmon on þīn yrfe, éce drihten,
 fremde peóde, þa þīn fæle hūs
 ealh hāligne yfele gevemdan.
2. Settan Hierusalem samod anlicast
 svā hi āppelbearu āne cyttan;
 svylce hi setton svylt þīnum esnum,
 sealdon flæsc heora fuglum tō mōse,
 hāligra līc hundum and deórum.
3. Hi þara bearna blōd on byrig lēton
 svā man gute vāter ymb Hierusalem:
 blōdige lāgan, nāhtan byrgendas.
4. Ve synd gevordene vera cneórissum
 eallum edvītstāf ymbisittendum,
 þe us āhvær neāh nu þa syndon.
5. Hū vilt þu, vuldres god, vrād yrre þīn
 on ende fram us æfre oncyrran?
 is nu onbārned hiter þīn yrre
 on þīnum folce fyre hātre.
6. Ageót yrre þīn on þāt rice
 and on cneóvmagas, þe ne cunnan þe
 ne naman þīnne neóde cīgead!
7. Forþon hi Jacob geara ætan
 and his vīcstede vēstan gelōme.
8. Ne gemune þu tō oft, mihta vealdend,
 ealdra unrihta þe ve oft fremedon,
 ac ve hraðe begytan hyldo þīne,
 forþon ve þearfende þearle syndon!
9. Gefultuma us, freā ālmihtig,
 and ālþs us, lifigende god!
 veorð ārum synnum sēfte and milde

69) David *MS.*

LXXVIII, 1) heah haligne *MS. Th.* — 2) ane cytan *MS. Th.* cytan = *Ahd.* chuzian. — 5) u vilt þu *MS.* hū [lange] vilt þu *Th.* — 6) [āt] on?

- for naman þinum neóðe mid áre!
10. Þý læs æfre evedan óðre þeóða,
hædene herigeas: „Hvær com eóver hálíg god?“
and us þát on eágum oftust vorpen,
þær manna vese mæst átgædere.
 11. Vrec ágen blóð esna þínra,
þát vās sárlice ágoten, þær þu gesáve tó!
geonge for þe gnornendra caro
þára þe on feterum fæste væran.
 12. Áfter þínes earmes ádelum mægene
gegang þá deáða bearn þe hi dēmað nu!
 13. Gýld nu gramhydigum, svá hi gecarnedan,
on sceát hiora seofonfealde vrace,
forþon hi edvít on þe ealle háfdon!
 14. Ve þín folc værun and fæle sceap
eovdes þínes: ve þe andettað
and þe tó vorulde vuidur ságeað
and þe on vorulda voruld vordum hēriað!

LXXIX.

1. Pu þe Israēla ádelum cynne
recest and rædest, þu nu recene beheald,
þu þe Joseph svá sceap gramum vidlæddest!
2. Pu þe sylfa nu sittest ofer cherubin,
áteóv for Effraim, eac Manasse
and Beniamín, nu ve biddað þe!
3. Avece þíne mihte and mid vuldre eum
and us hāle dō her on eorðan!
4. Gehveorf us, mægena god, and us mildne áteóv
þínne andvlitan! ealle ve beóð hāle.
5. Eá lá þu, mægena god, mære drihten!
hū lange yrsast þu on þínes esnes gebed?
týhst us and fēdest teara hlāfē
and us drincan gifest deorcum tearum
manna gehvylcum on gemet rihtes.
6. Pu us ásettest on særevide
úrū neáh-mannum: nu ve cunnion,
hū us mid fracedum fynd bysmriað.
7. Gehveorf us, mægena god, and us mildne áteóv
þínne andvlitan! ealle ve beóð hāle.
8. Pu of Ægyptum út álæddest
vræstne vingearð, vurpe þeóðe
and þone ylcan þær eft ásettest.

LXXIX, 5) týhstú us *MS. Th.* týhst þu us? — 6) cunnon?

9. Pu him veg beforan vorhtest rihtne
and his vyrtruman vræstne settest,
þanon eorðe veard eall gefylled.
10. His se brāða scāa beorgas þeahte
and his cānas āstigun godes cederbeām.
11. Ealle þā telgan, þe him of hlīðað,
þu āt sæstreāmas sealte gebræðdest
and vid flōðas forð āveaxað.
12. Forhvan þu tōvurpe veallfāsten his?
vealded his vinbyrig eall, þāt on vege fārd.
13. Hine ūtan of vuda eoferas vrōtað
and vilde deór vēstað and frettað.
14. Gehveorf nu, mǣgena god, milde and spēdig
þīne ansýne ufan of heofenum!
gevīte and beseoh vīngeard þīne,
þāt he mid rihtē ræðē gange,
þāne þīn seó svīðre sette āt frymde,
and ofer mannes sunu, þe þu his mihte ær
under þe getrymedest, tīres vealdend!
15. Fȳr onbārned, folm þurhdelfed;
fram ansýne egsan þīnes
ealle þā on ealdre yfele forveorðað.
16. St þīn seó svīðre hand ofer sōðne ver
and ofer mannes sunu! þu his mihta þe
geāgnadest, ealle getrymedest,
veoruda drihten! ne gevītað ve fram þe.
17. Ac þu us vel cƿica, vealdend mihtig!
ve naman þīnne neóðe cƿgeað.
18. Gehveorf us, mǣgna god, and us milde āteóv
þīnne andvlitan! ealle ve beóð hāle.

LXXX.

* *

*

8.
9. gif þu, Israhēl, ā vylt elnē gehȳran.
Gif þu, Israhēl, me ānum gehȳrest,

10) cedder *MS.* tǣnas *MS.* cānas *germina*; *vgl. Goth. keinan*
Alt. cinan germinare, Ahd. kīmo m. germen. — 11) and hit
flodas *MS. Th.* and his? *Th. Der lat. Text hat usque ad flumen.*
— 18) *Aus dem Ben. Off. (212); bei Thorpe bloss gehveorf us*
mǣgena, da das übrige im MS. fehlt.

LXXX, 8) Israhela vylt *Th.* — 9) gehyrst *MS.*

- ne bið god in þe nive gemêted
ne þu fremedne god fylsta gebiddest.
10. Ic eom þin god, þe geāra þe
of Ægypta eorðan ālædde.
11. Ontȳn þinne mûð and ic hine teala fylle!
nele min folc mine stefne næfre gehȳran
ne me Israhêl behealdan holdê mōdê.
12. Ac hi lifian hêt lustum heortena
svā him leofust vās, leōda peōdum,
āfter hiora villum vynnnum miclum.
13. Pær min āgen folc, Israhêla cynn,
me mid gehygde hȳran cūðan
oððe on vegas minê voldan gangan,
þonne ic hiora fynd fylde and hȳnde
and þāt mycle māgen minra handa
heora ehtendas ealle fornam.
14. Him fynd godes fæcne leogað:
byð hiora yfele tid āva tō feore.
15. He hi fêdde mid fætre lynde,
hvætê and hunigê, þāt him hālig god
sealde of stāne, oð þāt hi sāde væron.

LXXXI.

1. God mihtig stōð gōdum on gemonge
and he hi on midle māgenê tōsceaðeð.
2. Hū lange dēme ge dōmas unrihte
and ge onfōð ansȳna synnvyrceandra?
3. Dēmað steōpcildum dōmas sōðe
and eadmēdum eac þāt sylfe,
vādum and þearfum vel sōðfastum!
4. Ge of firenfulra fæcnum handum
þearfan and vādian priste ālȳsað!
5. Ne ongeatan hi ne geara vistan,
ac hi on þȳstrum þrage eodan:
ealle ābeofedan eorðan staðelas.
6. Ic ærest cvād: „Ge synd uppe godu.
ealle up-hea and āðele bearn!
7. Ge þonne sveltað samod mid mannum,
svā ealdormann ān gefealleð!“
8. Āris drihten nu! dēm eorðvare!
forþan þu eart erfeveard ealra peōða.

9) sylfa gebiddest *MS.* — 11) æfre *MS. Th.* — 12) Ic
hi? — 13) pær min *MS.* gif min *Th.*
LXXXI, 4) He of *MS. Th.*

LXXXII.

1. Hvylic is þe gelfe, éce drihten?
ne sviga þu ne þe sylfne bevere!
2. Forþon þíne feónd fæcne forvurðan,
þá þe fæste ær feóðan, drihten,
and heora heáfod við þe hófan svide.
3. Hi on þínum folce fæcen gesvipere
syredan and feredan and tō svice hogedon
and ehtunga ealle hæfdon,
hū hi þíne hālgan her yfeladan.
4. Cwæðan cūðlice: „Vutun cuman ealle
and hi tōvyrran geond verþeóða,
þāt ne sý gemyndig manna ænig,
hū Israhēla naman ænig nemne!“
5. Forþon hi ān geþeaht ealle ymbsætan
and gevitnesse við þe vīse gesettan.
6. Sele-geſceotu ſynd onsāgd in Idumēa
and Ismahēlita, eac ſynt Moabes,
Ammon and Amaleth, Agareni
[ſvylce] Gebal and grame manige
fremde þeóða mid eardiendum folce in Tyrum.
7. Cvom ſamod mid þām ſvylce Assur:
ealle on vegum æghvær ſyndon
on leódatefnum Loðes bearnum.
8. Dō him nu ſvā þu dydeſt dagum Madiane
and Sisare ſvylce Jabin!
ealle þā nāmon Ændor vylle
and Ciſone clæne hlimme:
vurðan þā earne eorðan tō meohre.
9. Sete heora ealdormenn ſvā þu Oreb dydeſt,
Zeb and Zebec and Salmana
and heora ealdrum eallum ſvylce!
ealle þā on ān geevædon,
þāt hi hāligneſſe godes her geſettan.
10. Sete hi nu, mīn god, ſamod anlice
ſvā ſe vāgnes hveól oððe vīndes healm
and ſvā færinga fýr vudu byrneð
oððe ſvā hƿg freted lungre mōrhæd!
11. Svā þu hi on yrre ehtest and drēfest,
þāt hi on hrērneſſe hraðe forveorðað.
12. Geðð þāt hiora anſýn āva ſceamige,
þonne hi naman þínne neóðe ſeceað!

LXXXII, 1) Hvylice *MS.* *Th.* — 3) fæcen-gesvipere *Th.* —
6) Tele- *MS.* Israhelita *MS.*

13. Ealle beoð georette eac gescende
and on veoruldlike veorðað gedrēfde,
þonne hi naman þinne neode sēceað.
14. Pu āna eart ofer ealle heāh
eordbūende, ēce drihten!

LXXXIII.

1. Synd me vic þine veorde and leofe,
māgena drihten! ā ic on mōde þās
villum hæfde, þāt ic him vunude onn.
2. Heorte mīn and flæsc hyhtað georne
on þone lifgendan leofan drihten.
3. Him eac spēðlice spearuva hūs begyted
and tidlice turtle nistlað,
þær hió āfēdeð fugelas geonge.
4. Værun vigbedu þīn, veoruda drihten!
þu eart drihten mīn and deore cynincg.
5. Eādige veorðað, þā þe eardiad
on þinum hūsum, hālig drihten,
and þe on vorulda voruld, vealdend, hēriað.
6. Þāt byð eādīg ver, se þe him oðerne
fultum ne sēceð nymde færne god
and þāt on heortan hige healdeð fæste,
geseted him þāt sylfe on þisse sārgan dāne,
þær hi teara teōnan cnysað
on þam sylfan stede, þe þu him settest her.
7. Brohte him bletsunge se þe him beorhte æ
sōðe sette; syddan eodan
of māgene on māgen: þær vās miht gesaiven
on Sionbeorge sōðes drihtnes.
8. Gehyr mīn gebed, hālig drihten,
mildum eārum! þu eart mære god
and Jacobes god se mæra.
9. Beseoh drihten nu, scyldend usser!
oncnāv onsýne cristes þīnes!
10. Betere is miclê tō gebīðanne
āne dāg mid þe þonne oðera
on þeodstefnum þāsend mæla.
11. Ic me þās vyrce and me vel ceose,
þāt ic heān gange on hūs godes,
þonne ic on fyrenfulra folce eardige.

LXXXIII, 6) cnysseð *MS. Th.* — 7) geseven? — 8) þu
eart mære god mildum eārum *MS. Th.* þu eart mihta god? —
10) ic miclê *MS.* — 11) ic mā þās?

12. Forþon god lufað geornast ealles,
þæt man si mildheort mōðe sōðfast,
þonne him god gyfed gyfe and vuldur.
13. Nele god æfre gōðe bedælan,
þa þe heortan gehygd healdað clæne:
þæt bið eadig mann, se þe him ēcean godes
tō mundbyrde miht gestreōned.

LXXXIV.

1. Pu bletsadest, blīde drihten,
foldan fæle and āfyrdest eac
of Jacobe þa graman hæfnēd.
2. Unriht þu forlēte eallum þīnum folce
and heora fyrene fæste hæle.
3. Eall þu þīn yrre ēðre gedydest:
nā þu ūre gyltas egsan gevræce.
4. Gehveorf us hrade, hælend drihten,
and þīn yrre fram us eac oncyrrē,
þæt þu us ne veorde vrād on mōde!
5. Ne vrec þu þīn yrre vrādē mōðe
of cynne on cynn and on cneōrisse!
gecyr us georne tō þe, Crist almihtig,
and þīn folc on þe gefeō svīde!
6. Åteōv us milde mōð, mihtig drihten,
and us þīne hæle syle her tō genihte!
7. Syddan ic gehyre, hvāt me hālig god
on mīnum mōdsefan mælan ville:
sybbe he his folces sēced geornast
and svīdust tō þām, þe hine sēcead.
8. Hvādere he is mid sōðe for-svīde neāh
þām þe egsan his elnē healdað,
hæled mid hylde and him her syled
ūre eorðan ādele vuldor.
9. Him gangað ongeān gleāve crāftas,
mildheortnesse mōð and mihte sōð,
and hine sybbe lufu svylce clypped.
10. Up of eorðan cvom ādelast sōða,
beseah sōðfastnes samod of heofenum.
11. Syled us fremsum gōð fāgere drihten,
þonne us eorðe syled ādele vāstmas.
12. Hine sōðfastnes symble fore-ganged
and on veg setted vise gangas.

LXXXIV, 4) *Die beiden ersten Zeilen auch im Ben. Off. (212);*
 dryhten *Ben.* — 5) þīne yrre *MS. Th.* — 8²) āa þe *MS.* —
 12) þīne *MS.* Hine *Th.*

LXXXV.

1. Åhyld me þín eære, hálíg drihten!
forþon ic eom vādla, þu me-vel gehȳr!
and ic sylfa eom sorhfull bearfa.
2. Geheald mine sǣvle, forþon ic hálíg eom!
hæl þínne scealc, forþon ic þe hihte tō!
3. Miltsa me drihten, þonne ic mǣgenē tō þe
þurh ealne dæg elnē cleopade!
dō þínes scealces sǣvle blide,
forþon ic hi tō þe hebbe genehhige!
4. Forþon þu eart vynsum, vealdend drihten!
is þín milde mōd mycel and genihtsum
eallum þām þe þe elnē cigeað.
5. Þu mid eárum onfōh, ēce drihten,
mín ágen gebed and eác beheald,
hū ic stefne tō þe stundum cleopige!
6. Þonne me on dāge deorc earfode
carelice cnyssedan, þonne ic cleopode tō þe:
forþon þu me gehȳrdest holdē mōdē.
7. Nis þe gōða ænig on gumrce
áhvær efne gelic, ēce drihten,
ne þe veorc mǣgon vyrcean anlic.
8. Ealle þu gevorhtest vera cneórissa:
þā þe veordiað, vuldres aldor,
and naman drihtnes neóde cigeað.
9. Forþan þu eart se mycla mihtiga drihten,
þe vundor miht vyrcean āna.
10. Gelæd, drihten, me on þínne leófne veg!
and ic on þínum sōðe syddan ganege.
11. Heorte mín áhlyhðeð, þonne ic þínne hálgan naman
forhtige me on ferhðe, forð andette
mid ealre heortan hyge, þāt þu eart, hálíg god,
nemned drihten and ve naman þínne
on ēcnesse ā veordien.
12. Ys þín mildheortnes mycel ofer me, drihten!
and þu mine sǣvle svylce álȳsdest
of helvarena hinderþeostrum.
13. God mín se leófa! gramhydige me
mid unrihte oft onginnað
and gesamnigne svidmihtiga
sōhton mine sǣvle svȳðe geneahhe:
ne dōð him for āviht egсан drihtnes.
14. Hvāt! þu eart, mín drihten god, dædum mildheort,

- penden gepyldig, pearle sódfast.
15. Beseoh nu on me and me syddan veord
milde on môde, mihtig drihten!
gesele hrôre meahht hysse þinum!
dô þínre þeóvan sunu, drihten, hâlne!
 16. Dô gedêfe mid me, drihten, tâcen!
and þât gôd ongitan, þâ me georne ær
faste feóðan, habban ford sceame!
 17. Forþon þu me være fultum faste, drihten,
and me frêfredest, frêa âlmihtig!

LXXXVI.

1. Healdad his stadelas hâlige beorgas;
lufude Sione duru symble drihten
ofer Jacobes vic gôde ealle.
2. Værun vuldurlíce við þe vel ævedene,
þât þu si cymast ceastra drihtnes:
eác ic gemyndige þâ mæran Raab
and Babilonis begea gehvæderes.
3. Efne fremde cynn fôran of Tyrum,
folc Sigelvara nâman þær fastne eard.
4. Môdor Sion „man!“ cvâd ærest
and hire mære geveard mann on innan
and he hi þâ hêhstan her stadelaide.
5. Drihten þât on gevritum dêma sâgde
þâm þe frumsprecend folces væron,
eallum svylce, þe hire on væron.
6. Svâ ðre ealra bliss eard-hâbbendra
on ânum þe êce standed.

LXXXVII.

1. Pu eart me, drihten god, dýre hælend!
ic on dâge tô þe dygle, cleopode
and on niht fore þe neóde svylce.
2. Gange mín in-gebed on þín gleawe gesiht!
âhyld eære þín and gehýr mín gebed!
3. Forþon is sâvl mín sâres and yfeles
faste gefylled; is mín feorh svylce
tô helldore hylded geneahhe.
4. Vênad þâs sume, þât ic on vrâðne seád
mid fyrenvyrhtum feallan sceolde:

LXXXV, 15) geseoh hrore *MS. Th.*

LXXXVI, 1) healded *MS. Th.*

- ic eom men gelic mære gevorden,
þe mid deáðum bið betveox deáðe freó.
5. Svá gevundade vráðe slæpé
sýn þonne gevorpene on víðne hlæv,
þær hiora gemynde men ne vënan!
svá hi sýn fram þínre handa heáne ádrífene!
 6. Hi me ásetton on seáð hinder,
þær vās deorc þeóstru and deáðes scāa.
 7. Þær me vās yrre þín on ácyðed
and þu me oferhige on ealle gelæddest.
 8. Feor þu me dydest freóndas cūde:
settan me symble, þær me unsvæst vās;
eam ic svære-geseald, þær ic út svícan ne mæg.
 9. Eágan me syndon unhæle nu
gevorden for vādte: ic me tō vuldres gode
þuruh ealne dāg elnē clypige
and mīne handa tō þe hebbe and þenige.
 10. Ne hūru vundur vyrceað deáde,
odðe hi listum læceas veccean
and hi andettan þe ealle syððan!
 11. Ne on þeóstrum ne mæg þances gehygdum
ænig vīslīcu vundur oncnāvan,
odðe þín sōðfāstnes sī on þam lande,
þe ofergytnes on eardige!
 12. Cviðt þu, oncnāvað hi vundru þīne
on þām dīmmum deorcan þýstrum:
odðe þīne rihtvīsnesse recene gemēted
on ofergytolnesse manna ænig?
 13. Ic nu tō þe, ēce drihten,
mid mōðgehygde māgenē clypade,
and mīn gebed morgena gehvylcē
fore sylfne þe sōðfāst becume!
 14. Forhvan þu mīn gebed æfre voldest,
sōð god, vīdsacan odðe þínre gesihðe me
on þīssum ealdre æfre vyrnan?
 15. Vādla ic eom on gevinne, vorhte svá on geógude:
āhafen ic vās and gehýned, hvādere nās gescended.
 16. Oft me þīnes yrres egsa geþeóvde
and me brōga þín bitre gedrēfde.
 17. Hi me ealne dāg útān ymbsealdan,

LXXXVII, 4) man gelic *MS. Th.* dædum *MS. Thorpe.* —
5) gevorpenne *MS.* svá he sýn *MS. Th.* — 6) on sceað *MS.*
Th. — 13) in *Ben. Off.* (206); ic me þo þe *MS.* ic me þonne
tō þe *Th.*; ic nu tō þe *Ben.* dryhten, clypode, gehvilce und
silfne *Ben.* — 14) in der ersten Zeile fehlt die Alliteration.

svá vaterfiðas væron átsomne.

18. Pu me áfyrdest frýnd þá nýhstan
and míne cûde eác evicu geyrmdest.

LXXXVIII.

1. Mildheortnesse þíne, mihtig drihten,
ic on écnesse áva singe:
fram cynne on cynn and on cneórisse
ic þíne sôðfastnesse secge geneaþhe
on mínum mûde manna cynne,
2. Forþon þe þu cvæde cûde vordê,
þæt on écnesse áva være
þín milde mûd micel getimbrad
heah on heofenum hâleda bearnum
and þín sôðfastnes symble gearvad.
3. Ic mínum gecôrenum cûde gesette,
hû mín gevitnes volde gangan:
ic Davide dýrum esne
on áðsvare ær benemde,
þæt ic his cynne and cneóvmágum
on écnesse á gevorhte.
ful sêfte seld, þæt hi sæton on.
4. Heofenas andettað, hâlig drihten,
hû vundor þín vræclíc standeð
and þá hâlgan eác hêrgeað on cyricean
þíne sôðfastnesse, seegæað geneaþhige.
5. Nis under volcnum, veoroda drihten,
ænig anlic ne þe ænig byð
betveox godes bearnum gyt geflora!
6. Pu bist gevuldrad god, þær bið visra geþeaht
and hâligra heah gemétineg,
micel and egeslic ofer eall manna bearn,
þa þe on ymbhvyrfte áhvær syndon.
7. Pu eart mægena god, mihtig drihten!
nis þe ealra geflc áhvær on spêdum:
is þín sôðfastnes symble æghvær.
8. Pu vide sæs vealdest mihtum:
þu his ýðum miht ána gesteóran,
þonne hi on væge vind onhrêred.
9. Pu miht oferhydige eáde mid vunde
heáne gehnægean; hafast þu heah mægen
þínes earmes spêd víð ealle fýnd.

LXXXVIII, 3) Davide *MS.* þær hi sæton on? — 5) drihten:
MS. drihtne *Th.* nis [þe]?

10. Heofonas þu vealdeſt, hrusan ſvylce;
eorðan ymbhvyrf̃t eall þu geſetteſt.
11. Þu norðdæl and ſæ niode geſceðpe
Tabor and Hermon on naman þinum:
hi mid ſtrencgðe eac upp ahebbað
þinne ſviðran earm ſvylce, drihten!
12. Veſan hea mihte handa þinre
āhafen ofer hāledas! hālig ſeo ſvȳðre is,
þines ſetles dōm sōð ge gearvod.
13. Mildheortnes and sōðfaſtnes māgenē forgangað
þinne andvltan: þāt bið eadig folc,
þe cann naman þinne neode hērigean.
14. Pā on þinum leōhte lifigeað and gangað,
þe him anſȳn þin ær onlihte,
and on naman þinum neode ſvylce
beoð ealne dāg eac on bliſſe
and þine sōðfaſtnesse ſymbles æghvær:
forþon þu heora māgenes eart mæroſt vuldor
and ve þinum veldædum vurdan āhafene.
15. Us an-nimeð ēce drihten
and Israhēla cyning eac ſe hālg.
16. Ponne þu ofer ealle undearnaunga
þine bearn ſpreceſt and bealde cvȳſt:
„Ic me on þiſſum folce fultum ſette
ofermihtigne, þone ic me ær geceās.
17. Ic me deorne ſceale David gemētte
and hine hāligē [elē] handum ſmyrede.
18. Heo him fultumēd and mīn fæle earm
and hine mid myclē māgenē geſvȳðeð.
19. Ne māg him ænig fācen feōnd āt-eglan
ne unrihtes bearn ænig ſcedðan.
20. Of his anſȳne ealle ic āceorfe,
pā þe him feōndas fæcne ſyndon,
and his ehtendas ealle geffȳme.
21. Hine sōðfaſtnes mīn ſamod ātgādere
and mildheortnes mīn māgenē healdeð
and on naman mīnum neode ſvylce
his horn āhafen heāne on mihtum.
22. And ic his ſviðran hand ſettan þence,

11) mode *MS.* niode *Th.* — 14) æghær *MS.* — 16) mih-
tine *MS.* — 17) David *MS.* halige handum *MS.* hāligne? *Th.*
— 18) geſvȳðeð *Th.* — 21) his horn [bið] āhafen heah on
mihtum *würde eher dem lat. Texte et in nomine meo exaltabitur*
cornu ejus entsprechen; oder geht heāne (altum) auf hine, sodass
healdeð noch Prädical bleib?

- þæt he sæstreánum syððan vealde.
23. He me him tō fælum fāder gecýgde:
„Ves me andfencege, god, écere hæl!“
24. And ic þonne frumbearn forð ásette
ofer eorðcýningas ealra heáhstne.
25. Ic him tō víðan feore ville gehealdan
mín milde móð and him miht syllan,
míne gevitnesse veorde and getreówe.
26. Ic tō víðan feore vyrce syððan
þín heáhsetl hrór and veorðlic
svá heofones dagas her mið mannum.
27. Gif míne bearn nellad míne bebodu efnan
ne míne dōmas dædum healdan,
28. Gif hi míne riht-vísnessa fracode gevemmad
and hi míne bebodu blíðe ne healdad,
29. Þonne ic heora unriht gevrece egsan gyrde
and biora synne svinglum forgylde.
30. Ne ic him mildheortnesse míne ville
fágere áfýrran, ac him forð svá þeáh
míne sóðfastnesse syllan þence.
31. Ic æne svór áð on hálgum,
þæt ic Davide dæda ne leóge,
þæt on écnesse his ágen cynn
vunad on vīcum: bið him veorðlic setl
on mínre gesihðe sunnan anlic
and svá mōna meahste on heofenum,
þe is éce gevita æhvær getreówe.“
32. Þu þonne víðsóce sóðum Criste
and hine forhogodest; hvíle yldest
and ávendest fram him gevitnesse
esnes þínes; ealle gevemdest.
his hálignesse her on eorðan.
33. Ealle þu his veallas víðe tōdældest,
tōvurpe fāsten his for folc-egsan.
34. Hine þā tōvurpon veg-fērende
and he on edvīt veard ymbsittendum.
35. Handa þu áhōfe heáh ehtendra,
gebrohtest his feondas fæcne on blisse.
36. Fultum þu him áfyrdest fāgan sveordes:
nafad át gefeohte fælne helpend.
37. Þu hine of clānnesse clāne álysdest,
setl his gesettest sorglic on eorðan.

23) vās me *MS. Th.* — 25) Ac him *MS. Th.* — 31) æne
(semel) *MS. ænne Th. Davide MS.* — 32) and gevitnesse *MS.*
ealle gevitnesse *und* and gevemdest *Th.* — 35) heáh-ehendra *Th.*

38. Pu his dagena tid deorce gescyrtest
and mid sārlicre sceame onmeltest.
39. Vilt þu hū lange, vealdend drihten,
yrre þin ācýðan svā onāled fyr?
40. Gemune, mære god, hvāt si min lytle spéd!
ne hūru þu manna bearn on middangeard
tō idelnesse æfre gevorhtest.
41. Hvylic is manna, þāt feores neóte
and hvādere on ende deað ne gesceāvige?
odde hvylic manna is, þāt his āgenð
fram helle locum sāvle generige?
42. Hvær is seō ealde nu, ēce drihten,
micel mildheortness, þe þu mancynne
and Davide deópē ādē
þurh þines sylfes sōð benemdest?
43. Gemune þinra esna edvitspræce,
þā him fracudlice fremde þeode
ūtan ātývað, ōðre mægde.
44. Cvedað him þāt edvit, ēce drihten,
feondas þine, fāste ātvitad
and þāt þinum Criste becvedað svīde.
45. Å sý gebletsad ēce drihten.
tō vīdan feore! vese svā, vese svā!

LXXXIX.

1. Pu eart frīdstōl us fāste, drihten,
of cynne on cynne and on cneōrisse!
2. Ærþon munta gesceaft ofer middangeard
odde ymbhvyrf eorðan vāre
odde vord vāre, þu eart, vuldres gōð!
3. Ne āhvyrf þu fram menn heāh eādmēdu!
and þu cūðlice cvæde sylfa:
„Ic manna bearnum mōð onvende.“
4. For þinum eāgum, ēce drihten,
þūsend vintra bið þon anlicast,
svā geostran dāg gegān vāre,
5. And svā hi on niht hyrdnesse neode begangað,

41) Die ersten Hälften aller vier Zeilen sind durch den Anlaut h unter einander gebunden, während die zweiten Vershälften ausserhalb aller Alliteration stehen. — 42) Davide MS. — 43) atývað Th.

LXXXIX, 1) on cyn? — 3) Die erste Zeile scheint corrupt; der lat. Text lautet: ne avertas hominem in humilitatem; mænn MS. menn Th. bearn MS. Th. — 4) „als ob es (das Tausend) am gestrigen Tage ergangen wäre“; oder geostra dāg?

- ne heora vinterrīm for viht ne dōð.
6. Morgen gevited svā gemolsnad vyrt:
ōðrē morgenē eft geblōved
and geefned svā, ōðpāt æfen cymed,
þonne forvisnad, veorðed tō duste.
 7. Forþon ve on þīnum yrre ealle forvurdon,
væron on þīnum hāt-hige hearde gedrēfde.
 8. Pu ūre unriht eall āsettest,
þær þu sylfa tō eāgum lōcadest,
and ūre vorulde þu eac gestadelodest
on ālhtincge andvliitan þīnes.
 9. Forþam þe ūre dagas ealle geteorudun
and ve on þīnum yrre synt svýðe gevæhte.
 10. Væran anlicast ūre vinter
geongevisfran, þonne hió geornast bið,
pāt heó āfære fleógan on nette;
beoð ūre geārdagas gnorn-scendende,
þeah þe heora hundred seó samod ātgādere.
 11. Gif on mihtigum mannum geveorðed,
pāt hi hund-ehatig ylða gebiden,
ealle þe þær ofer beoð æfre getealde
vintra on vorulde, þā beoð gevinn and sār.
 12. Us manþværnas becvom micel ofer ealle
and ve on þam gefeán forhte gevurðan.
 13. Hvā þās sōð me cann sēcgean ænig,
hū þīnes yrres egða standed
and seó micle miht? nis pāt mann ænig,
þe þā āriman rihte cunne.
 14. Dō us þā þīne sviðran hand, drihten, cūðe
þām þe on snytrum sýn svýðe getýðe
and þā heora heortan healdad clæne!
 15. Gehveorf us hvāthviga, hālig drihten!
ves þīnum scealcum vel ead-bede!
 16. Ve synd gefyllede fāgere on mergenne
þīnre mildheortnesse: þās ve on móðe nu
habbad ealle dagas āðele blisse.
 17. Ve gefeod svylce for þon fāgerum dagum,
on þām þu us tō eadmēdum ealle gebrohtest,
and for þām geārum þe ve gesāvon yfela feala.
 18. Beseoh on þīne scealcas svæsum eāgum

13) sōð ne cann *MS.* sōðe cann *Th.* — 15) *in Ben. Off.* (215); hvāthvega *Ben.* hvātvega *Th.* hvāhviga *MS.* dryhten und ead-bēne *Ben.* — 17) þe ve [on]? — 18—19) *in Ben. Off.* 214; geseoh þīne, dryhten, blidum, beorhtnys und dryhtnes *Ben.*

- and on þin ágen veore, éce drihten,
and heora bearn gerece blifðe módé!
19. Vese us beorhtnes ofer blifðan drihtnes
úres þás góðan godes georne ofer ealle!
gerece úre handgeveorc heah ofer usic!

XC.

1. Me eardað át ádele fultum
þás hēhstan heofonrices veard,
þe me át vunað áva tō feore.
2. Ic tō drihtne cvað: „Pu me dýre eart
fæle fultum! Hæbbe ic fréond on him,
mín se góða god, and ic on þe geare hyge!“
3. Forþon he me ályfde of lādum gríne,
huntum unholdum, hearmum vorde.
4. He me mid his gesculdrum sceade beþeahte:
forþon ic under fíðrum fæle hihte.
5. Hvát! me sóðfástnes mín scylde við feóndum:
ne þu þe niht-egsan nēde ondrædest.
6. Ne forhtast þu þe on dāge flān on lyfte,
þāt þe þurhgangān gāras on þeóstrum,
odde on midne dāg mære deóful.
7. Fealled þe on þā vynstran vergra þúsēd
and eac geteledra tyn þúsēdo
on þíne þā svíðran, and þe ne sceaðeð ænig.
8. Hvādere þu þás eāgan eall sceāvadest,
gesēge fyrenfulra frēcne vīte.
9. Pu me eart se hēhsta hyht, hālig drihten!
þu me fríðstól on þe fástne settest!
10. Ne mæg þe ænig yfel egle veorðan
ne heard sveopu hūse þínum
on neāveste nāhvær sceððan.
11. Forþon he his englum beþeād, þāt hi mid earmum þe
on heora handum heóldan georne,
þāt þu vilvega vealdan móstest,
12. And þe on folmum feredan svylce,
þē lās þu frēcne on stān fōtē spurne.
13. Pu ofer aspide miht eāde gangan
and bealde nu basiliscan tredan
and leon and dracan liste gebýgean.

XC, 1) *Statt me will Th. an beiden Stellen þe setzen. —*
4) *über sceade ist im MS. scūa übergeschrieben. —* 6) *þāt þu*
MS. þāt þe Th.

14. Forþon he hyhte tō me, ic hine hraðe lȳse;
niode hine scylde, nu he cāde naman minne.
15. He cigde me and ic hine cūðlice
hold gehȳrde and hine hraðe syddan
of earfodum út ālȳsde.
16. Ic hine generige and his naman svylce
gevuldrige geond ealle verpeōða
and him lifdagas lange sylle,
svylce him mīne hælu holde ātȳve.

XCI.

1. Gōd is, þāt man drihtne geara andette
and neōðlice his naman āsinge,
þone heahestan hāleda cynnes,
2. And þonne on morgene mǣgenē sāge,
hū he milde veard manna cynne,
and his sōðe sāge nihtes.
3. Hwāt ic on tyn strengum getogen hāfde,
hū ic þe on psalterio singan mihte
odde þe mid hearpan hlyste cvēman
forþon þu me on þīnum veorcum višum lufadest:
hihte ic tō þīnra handa hālgum dædum.
4. Hū micle synt þīne mǣgenveorc, mihtig drihten!
værūn þīne gepancas þearle deōpe.
5. Vonhydig ver þās viht ne eann
ne þās andgit hafad ænig dysigra.
6. Þonne forð cumad fyrenfulra preāt,
heāp synnigra hīge onlic;
ealle þær ātȳvad, þā þe unrihtes
on veoruldlice vorhtan geornast,
þāt hi forvordene veorden syddan
on vorulda voruld and tō vīdan feore.
7. Pu on ēcnesse āva, drihten
heā, hēhsta bist heofonrices veard!
8. Pī nu þīne feōnd fæcne, drihten,
on eordvege ealle forveordad
and veordad tōvrecene yfde ealle,
þā þe unrihtes æror vorhtan.
9. Þonne ānhorna ealra gelicost,
mīn horn veorded āhafen svīde

14) mode *MS.* niode *Th.* nu bei *Th.* zum vorigen Vers- und Satzglied. — 46) geon *MS.*

XCI, 2) sōð ā sāge? — 5) Donhydig *MS.* — 8) to frecene *MS.*

- and mine ylðo beoð æghvær genihtsum.
10. And eage þin eac sceávoðe,
hvær fynd mine fæcne væran
and mine vergend vråde gehýrde
efne þin ágen eare svylce.
 11. Se sôðfæsta samed anlicast
beorht on blædum blôved svá palma
and svá Libanes bearu lided and grôved.
 12. Settað nu georne on godes hûse,
þæt ge on his vicum vel geblôvan!
 13. Nu gyt syndan manige manna svylce,
þe him ylðo gebidan ær tō genihte
and þa mid gepylde þenden sáðdan,
 14. Cwædon, þæt være sôðfæst sylfa drihten
and hine unrihtes áviht ne heólde.

XCII.

1. Drihten hine gegyrede gôðe strengðe
and hine þa mid miclê mægenê begyrde:
drihten rixað, dêma usser,
and hine mid veordlicê vlitê gegyrede.
2. And þa ymbhvyrft eorðan getrymede,
svá folde stôð fæste syððan.
3. Gearu is þin setl and þu, êce god
ær vorulde fruman, vunast butan ende.
4. Hôfan heora stefne streámas, drihten,
hófan and hlynsadan hlûðan reorde
fram vaterstefnum víðra manigra.
5. Vráclíce syndon vægea gangas,
þonne sæstreámas svíðust flôvad:
svá is vundorlic vealdend usser
hálig drihten on heánessum.
6. Þin gevitnes is veorcum geleáfsum
and mid sôðe is svíðe getreóved.
7. Hûse þinum hálig gedafenað,
drihten usser, and dagas lange.

XCIII.

1. Þu eart vracena god and þu miht vrecan svylce
ána gefreógan æghvylcne mann.
2. Áhefe þe on ellen, eorðan dêma,

11) Libanes beorh *MS. Th.*

XCII, 5) væge agangas *MS. væg-ea-gangas Th.*

- gyld oferhydigum, svá hi ær grame vorhton!
3. Hú lange fyrenvyrhtan fôldan vealdað
odde mânvyrhtan mordre gylpað?
 4. Hi oftust sprecað, unnyt sâgeað
and voh meldiað, vyrceað unriht.
 5. Folc hi þin, drihten, fæcne gehýndan
and yrfe þin eall forcôman.
 6. Âlpeôðige men, earme vydevan,
steôpcilda feala stundum âcvealdon.
 7. Sâgdan and cvædan, þât ne gesâve
drihten æfre, dyde svâ he vôiðe,
ne þât Jacobes god ongitan cûðe.
 8. Onfindað þât and ongeotað, þe on folce nu
unviseste ealra syndon!
dysige hvâthvygu deôpe þât oncnâvan!
 9. Se þe ærest eallum eâran vorhte,
[se sceolde sylfa ne gehýran],
hú se oferhleôður æfre vurde?
and him eâgena gesyht eallum sealde
and he seearpe ne mæge gesceâvian?
 10. And se þe ege healdeð eallum peôðum,
and his preâ ne st þær for âviht,
se þe men læred micelne visdôm?
 11. God ealle cann gumân gepancas
eordbûendras, forþon hi idle synt.
 12. Þât bið eadig mann, þe þu hine, êce god,
on þinre sôðre æ sylfa getyhtest
and hine peôðscipe þinne lærest
and him yfele dagas ealle gebeorgest,
ôð þât bið frêcne seað þam fyrenfullan
deóp âdolfen deorc and þýstre.
 13. Næfre viddrifed drihten âre
his âgen folc, ne his yrfe þon mâ
on ealdre vile æfre forlætan.
 14. Hvyrc þonne gena gehvyrfed byð,
þât he on unriht eft ne cyrre?
odde hvylec myned me, þât ic mân fleô
and mid rihtheortum rædes pence?
 15. Hvyrc ârised mid me, þât ic riht fremme
and við âvyrgedum vinne and stande,
þe unrihtes ealle vyrceað?
 16. Nymde me drihten dêma usser

XCIH, 8) ongeotan *MS.* -ad *Th.* — 9) ærest ealdum *MS.*
Th. die zweite Zeile ergänzt. — 11) gumena? — 13) ealre *MS.*
ealre [tide] *Th.* — 14) nymed *MS. Th.*

gefultumede fägere ät þearfe,
vënincga mîn sävl söhte helle.

17. Gif ic þäs sägde, þät mîn sylfes fôt
ful sārlice āsliden väre,
þā me mildheortnes mihtigan drihtnes
gefultumede, þät ic feorh āhte.
18. Åfter þære menigeo mīnra sara,
þe me ær on ferhde fāste gestōdan,
þā me þīne frōfre fägere, drihten,
gesibbedan sāvle mīne.
19. Ne ātflyged þe āhvær fācn ne unriht:
þu gefāstnast fācen sāres.
20. Hi sōdfāste sneōme gehāftad
and heora sāvle ofslean þencead,
blōd sōdfāstra bitere āgeōtan.
21. Forþon me is geworden vealdend drihten
tō frīdstōle fāst and gestadelad:
is me fultum his fāst on drihtne.
22. Ponne him gylded god ālmihtig
ealle þā unriht, þe hi geearnedan,
and on heora fācne fāste tōdrīfed
drihten eallmihtig, dēma sōdfāst.

XCIV.

1. Cumad nu tōgādere! vutun eveman gode;
vynnum drihten vealdend hērigean,
ūrum hælende hylde gebeōdan!
2. Vutun his ansyne ærest sēcean,
þät ve andettan ūre fyrene
and ve sealmas him singan mid vynne!
3. Forþon is se micla god mihtig drihten
and se micla cynincg ofer eall manna godu.
4. Forþon ne viðdrīfed drihten usser
his āgen folc æfre ät þearfe:
he þās heāhbeorgas healded svylce.
5. Eāc he sæs vealded and he sette þone;
vorhte his folme eāc foldan drige.
6. Cumad him fore and cneōv bigead
on ansyne ūres drihtnes,
and him vēpan fore, þe us vorhte ær!
7. Forþon he is drihten god, dēma usser:
værūn ve his fæle folc and his fägere sceap,
þā he on his edisce ær āfēdde.

17*) þās MS. þus vel þis Th. nære MS. være Th.

8. Gif ge tō dāge drihtnes stefne
holde gehýran, næfre ge heortan gepanc
deorce forhyrden drihtnes villan!
9. Svā on grimnesse fyrr geāra dydan
on þam vrāðan dāge and on vēstenne,
þær mīn þurh fācne fāderas eóvre
þisse cneórisse cunnedan georne,
þær hi cunnedan, cūð ongeāton
and mīn sylfes veorc gesāyon mid eāgum.
10. Nu ic feóvertig folce þissum
vintra rimes vunade neāh,
ā and symble cvād and eac svā oncneóv,
þāt hi on heortan hyge dysegedan.
11. Hi vegas mīne vihte ne oncneóvan,
þāt ic ær on yrre āðe benemde,
gif hi on mīne reste ricene eodon.

XCV.

1. Singað nu drihtne sangas neove!
singe þeós eorde eall ēceum drihtne!
2. Singað nu drihtne and his sōðne naman
bealde bletsiað! beornas sācgeað
fram dāge tō dāge drihtnes hēlu!
3. Secgeað his vuldor geond sigeþeóde
and on eallum folcum his fāgere vundor!
4. He is se mycla god: forþon hine men sculon
elnē hērian; he is egeslic god
ofer ealle godu eorðbūendra.
5. Syndon ealle hǣdene godu hilde-deóful;
heofonas þāne vorhte hālig drihten.
6. Ys on þīnre gesihðe sōð andetnes,
fāger hālignes fāste gebletsað
and veordlic vlite vuldres þīnes.
7. Bringað nu drihtne bu ātsomne
vlite and āre, vuldor þridde!
and þāt of hiora ēdele dōn ealle þeóde,
þāt hi naman drihtnes neóðe hērigean!
8. Genimað eóv ārlīce lāc and in-gangað
on his vīctūnas! veordiað drihten
on his þære hālgan healle geneahhige!
9. For his ansýne sceal eorde beofian:
segað nu on cynnum and on cneórissum,

XCIV, 11) rihte *MS. Th.*

XCV, 4) mæn *MS. men Th.*

- pāt from treove becvom tīrfāst rice
drihten ūre! dōmē he syddan
eorðan ymbhvyrft ealle gesette.
10. He ferhtlic riht folcum dēmed
and on his yrre ealle þeōða.
11. Heofenas bliissiað, hrusan svylce
gefeod fāstlice and flōða prym:
sealte sæstreāmas sælde habbað.
12. Habbad feldas eac fāgere blisse
and ealle þā þe on him eard veardiað:
værūn vudubearuvas on vyndagum
for andvlitan ēcean drihtnes,
forþon he cvom on cyneþrymme,
pāt he þās eorðan ealle dēmede.
13. Þonne he ymbhvyrft eorðan folca
sōðe and rihte syddan dēmed.

XCVI.

1. Rīxað nu mid rihte rice drihten;
is eorðe nu eac on blisse
and þās fāgerne gefeān habbað
eālanda mānig ūt on gārsāge.

* * *

XCVII.

* * *

8. [Streāmas svylce] stundum onginnad
fāgnian mid folmum on gefeān ælcne;
beorgas bliissiað, beācen oncnāvað,
for ansýne ēcean drihtnes:
forþon he eādig com eorðan tō dēmanne.
9. He ymbhvyrft eorðan dēmed
sōðe and rihte and his syndrig folc
on rihtnesse ræde gebringed.

XCVIII.

1. Rīxað drihten and he rēde folc
healderd on yrre ungemete svide;
sitted ofer cherubin, se þe sōna mæg
āna eorðvare ealle onstirian.

11) eofenas *MS.* — 13) onne he *MS.*

2. Drihten is on Sion, dēma se mæsta
heah and mære ofer eall hāleda folc.
3. Ve andettað þinum þam ēcean naman,
þæt he mid mannum is mycel and egeslic,
hālig on helpe hāleda bearnum,
āre cyninges dōm æghvær lufade.
4. Pu gegearvarest geāra ærest,
þæt þu recene, god, rihte beoodeſt;
þu on Jacobe gōde dōmas
æt fruman worlde fāgere ſetteſt.
5. Åhebbað hāligne heofena drihten,
uſſerne god ellencraſtē,
and his fōta ſceamul forð veordiað!
forþon he hālig is hāleda bearnum.
6. Moyses and Aaron mære gebrōðor
sōðe ſacerdas, Samuhel þridða,
þā gode his naman neōde cigdān.
7. Hi cymlice cigdōn drihten
and he hi gehyrde holdē mōdē,
ſpræc him vordum tō þurh volcnes ſvyr.
8. Hi þā gevitneſſe vel geheōldōn
and his bebodu beorhte efnedan,
þā he him ſealde and ſylfa bebeað.
9. Pu gehyrdeſt hig, hālig drihten,
and him, meahdig god, milde vurde
and heora āſpancan ealle gevræce.
10. Hebbað ūrne god, hælend drihten,
and hine on hālgum her veordiað
mærum beorge! forþon his meahte ſynt
and hālig is heofonrices veard.

XCIX.

1. Nu ge mycle gefeān mihtigum drihtne!
eall þeōs eorde elnē hyre
and bliſſe gode bealde þeōvie!
2. Gangað on anſyne ealle blīde!
vitað viſlice, þæt he is vealdend god!
he uſ gevorhte and ve his ſyndon.
3. Ve his folc ſyndan and his fæle ſceap,
þā he on his ediſce ealle āfēdde.
Gāð nu on his doru, god andettað

XCVIII, 3) æghær *MS.*; āre cyninges? — 5) ellencraſta
MS. -craſtē *Th.* — 6) et Aaron *MS.*
XCIX, 1) hýre *MS.*

and hine veordiað on vîctûnum
mid lofsangum lustum myclum!

4. Hêriað naman drihtnes! forþon he is nidum svæs;
is þîn milde môð ofer manna bearn.

C.

1. [lc] mildheortnesse and dôm mihtigan drihtnes
singe and secge and sôð ongyte
on unvemmum vege, hvænne þu me vylle tō.
2. Ic mid unbéaluve ealre heortan
þurh þîn hūs middan hālig eode.
3. Ne sette ic me fore eāgum yfele vîsan;
ealle ic feode fācnes vîrcend,
nās me vîn-gesîð vîderveard heorte.
4. Ic āvyrgde fram me vende and cyrde;
nolde ic hiora andgit ænig habban,
þā tælnessa teónan geneahhige
vîð heora þām nêhstan nîð āhófan:
þāra ic ehte ealra mid nîðe.
5. Oferhydegum eāgum, unsādre heortan
nolde ic mid þām men mînne mete piegean.
6. Ofer geleafulle eorðbūgende
eāgan mîne georne sceāvedun,
hvær ic tîrfāste treóve funde,
þā me symble mid sæton and eodon;
he me holdlice her þegnade.
7. Ne eardað on midle mînes hūses,
þe oferhygd up āhebbe
oððe þe unriht cvedan elnē vîlle.
8. Ic on morgenne ofsleah mānes vîrhtan
ealle þe unriht elnē vorhtan
and fyrena fela gefremed habbað:
ealle ic þā of drihtnes drife ceastre.

CI.

1. Þu-mîn gebed, mære drihten,
gehȳr, heofenes veard! and gehlȳde mîn
tō þe becume, þeóða reccend!
2. Nā þu andvlitan æfre þînne

C, 2) Ac mid *MS.* — 6) in der zweiten Zeile fehlt die *Alliteration*.

CI, 1) Im *Ben. Off.* (212); mære *Ben. Th.* mere *MS.* dryhten und heofones *Ben.*

- āvend fram me, vuldres ealdor!
 gif ic gesvenced sƿ, þu svæs tō me
 þīn eāre onhyld and me ofestlice
 gehƿr, heofenes veard, helpys bēnan!
3. Forþon dagas mīne gedroren syndan
 smece gelice and forspyrrende synd
 mīne mearhcōfan, þās þe me pīnced,
 svylce hi on cōcer-pannan eocas gehyrstan.
 4. Ic eom hēge gelice, þam þe hraðe veornað,
 þonne hit byð āmāven mannes folmum;
 is mīn heorte eac hearde gesvenced,
 forþon ic ær forgeat, þāt ic etan sceolde
 mīnne svētna hlāf; forþon me is svære stefne
 hefig gnorniende heortan getenge,
 ātfeolen eac mīn bān flæsce mīnum.
 5. Ic gevorden eom pellicane gelice,
 se on vēstene vunad; vāt ic eac svīde geara,
 þāt ic genemned eam nihthrefne gelice,
 þe on scrāfe eardad, and ic spearuvan svā some
 gelice geveard, ānlicum fugele.
 6. Hvāt! me ealne dæg edvitspræce on
 mīne feōndas fāste brohtan,
 and þā me hēredan, hi me hraðe āfter
 full svýde eft sverigan ongunnon.
 7. Forþon ic anlic ātt āscean hlāfe
 and ic mīnne drinc mengde mid tearum
 8. For andvltan yrres þīnes;
 feor þu me āhōfe and gehnæctest eft.
 9. Dagas mīne gedruran svā se deorca scūa
 and ic hēge gelice, svā hit hraðe veornað.
 10. Pu on ēcnesse vunast āva, drihten!
 vunad þīn gemynd, þenden voruld standeð.
 11. Āris nu, mihtig god, miltsa Sione!
 nu is hire helpe heah sæl cumen.
 12. Forþon þās þancunga þīne scealcas
 ambyhtmægas ealle hāfdan,
 forþon þe þu stīdlice stānum and eorðan
 eallum ātgādere ær miltsadest.
 13. Forþon nēodlice on naman þīnum
 ealle eordbūend egsan habbað
 and þīn vuldor ongitað vīse cyningas.
 14. Eft timbrade ēce drihten

5) In der ersten Zeile fehlt die Alliteration. — 6) edvit spræcon
 MS. edvitspræce on Th. — 13) vīse cyningas MS. voruld-
 cyningas Th.

- and gesette Sion þurh hīs sylfes miht:
þær vās gesýne his seó sóðe spēd.
15. Oft he þearfendra bēne þance gehýrde
and he ne forhogode heora hold gebed.
16. Þā vislīce ávriten standað
and on cneóressum cýðed syndan,
þāt he folc gesceóp: fāgere drihten
hērað holdlīce hrōrē gepancē.
17. Forþon he fāstlīce forð lōcade
of his þam heán hālgan setle;
drihten geseah of heofenum her on eorðan.
18. He þā gehýrde heāh-gnornunge
þæra þe gebundene bitere væron
and þā bealdlīce bearn alýsde
þæra þe ofslegene slīde væran.
19. Þonne byð on Sione sǣgd sōð nama drihtnes
and his lof svylce leóða bearnum
on Hierusalem gleávast and mærust.
20. Cumað folc syððan feorran tōgādere
and ricu eác, þāt hrade drihtne
ful holdlīce hýran syððan.
21. He him andvyrðed eallum sōna
on vege vorulde, þær his gevis mǣgen
fāste standed: „Ic þe feāve dagas
mīnra mættra mōðē secge,
þāt þu me meaht on midle mīnra dagena
sōna gecfgean, gif þu sylfa vylt.“
Earon þīnes ānes gear āva tō feore.
22. Āt fruman þu, drihten; [fāgere] gevorhtest
eorðan frātve and upheofen:
þāt is heāh geveorc handa þīnra.
23. Sveotule þā forveorðað and þu sylf vunast;
eall forvisnað vǣdum anlīce
and þu hi onvendest, svā man vrigels dēd,
and hi beóð tō vorulde vended syððan.
24. Þu þonne byst se ilca, se þu ær vǣre:
ne beóð vīnter þīn viht þē sāmran.
25. Bearn þīnra scealca her bū nāmon
and þær eardedon ealle þrage
and heora sylfra cynn syððan tō feore
on vorulda voruld vell gerehtest.

20) þāt hi raðe? — 21) standað *MS. Th.*

CII.

1. Bletsa, mine sávle, blíde drihten
and eall min inneran his þāne ēcean naman!
2. Bletsige, mine sávle, bealde dryhten!
ne vylt þu ofergeottul æfre veorðan
calra gôða, þe he þe ær dyde.
3. He þinum mândædum miltsade eallum
and þine ádle ealle gehælde.
4. He álysde þin lif leóf of forvyrde,
fylde þinne villan fágere mid gôde.
5. He þe gesigefæste sôðre miltse
and þe mildheortê môðê getrymede:
eart þu edneove earne gelicast
on geógude nu gleáve ge worden.
6. Hafast þu milde môð, mihta strange,
drihten, dômas eallum þe deópe her
and ful treaffice teónan þolian.
7. He his vegas dyde vîse and cûðe
Moyse þam mæran on mánige tid
svylce his villan eac verum Israhêla.
8. Mildheort þu eart and mihtig, môðê gepyldig,
ēce drihten, svâ þu â vâre!
is þin milde môð mannum cýðed.
9. Nelle þu ôð ende yrre habban
ne on ēcnesse þe âva belgan!
10. Nâ þu be gevyrhtum, vealdend, úrum
vommum vyrhtum voldest us dôn,
ne áfter úrum unryhte áhvær gyldan.
11. Forþon þu áfter heáhveorce heofenes þines
mildheortnysse, mihtig drihten;
lustum cýðdest, þam þe lufedan þe.
12. Svâ þas foldan fædmê bevinded
þes eástrodor and áfter vest,
he betveónan þam teónan and unríht
us fram áfyrde æghvær symbles.
13. Svâ fæder þenced fágere his bearnum
milde veorðan, svâ us mihtig god,
þam þe hine lufiæð, líde veorðed,
forþan he ealle can úre þearfe.
14. Gemune, mihtig god, þat ve synt moldan and dust:

CII, 1—5) *Im Ben. Off.* (210—212); dryhten, ineran, þone
ēcan, ofergeotul, Se álysde, ednive, gelicost *und* geógude *Ben.*
— 6) fult reaffice *MS.*; *vgl.* trifulian *Ahd.* trebanôn *tribulare.* —
12) Hva *MS.* east rodor *Th.* æghær *MS.*

beoð mannes dagas mâvenum hêge
æghvær anlice, eorðan blôstman:
svâ his lifdagas læne syndan.

15. Ponne he gâst ofgifeð, syððan hine gârsbedd sceal
vunian vide-fyrhð: ne him man syððan vât
æghvær elles ænige stôve.
16. Pīn mildheortnes, mihtig drihten,
purh ealra vorulda voruld vislfe standeð
deorust and gedēfust ofer ealle, þā þe ondrædað him.
17. Svâ his sôdfæstnyss svylce standeð
ofer þāra bearna bearn þe his bebodu healdað
and þās gemynde mycle habbað,
þæt heo his visfæst vord vynnum efnan.
18. On heofonhāme hālig drihten
his heāhsetl hrōr timbrade,
þanon he eorðfiscum eallum vealdeð.
19. Ealle his englas ēcne drihten
bletsian bealde, heora blidne frēan,
mægyn and mihta, þā his mære vord
habbað and healdað and hygē fremmað!
20. Bletsian drihten eal his bearna mægen
and his þegna preāt, þe þæt þence nu,
þæt hi his villan vyrcean georne!
21. Eall his āgen geveorc ēcne drihten
on his āgenum stede eac bletsige,
þær him his egsa anveald standeð!
bletsige mīn sâvl blide drihten!

CIII.

1. Bletsa, mīne sâvle, blide drihten!
þu eart, mīn drihten. god, dædum svýðe
meahtum mære ofer manna bearn.
2. Pu þe veordlicê vlite-andettê
gôðê gegyredest: eart nu gleāvlice
svâ limvædum leôhtê gegyrved.
3. Heofon þu āpenedest hýde gelice,
pone veardiað ufan vātra pryde.
4. He volcen eac vorhte and sette,
þæt he mihte eāðe upp āstigan,
se fōtum treded fīðru vinda.
5. He his englas dēð ādele gāstas
and his frome þegnas fýr byrnende.

14) æghvæs? — 15) vât syððan? — 17) healdede MS. Th.
CIII, 2) vlite andette Th.

6. He gefästnude foldan stadelas,
eordan eardas: ne seó æfre nu
on vorulda voruld veorðed áhylded.
7. He nyvolnessa neodan svá svá rýfte
him tō gevæde voruhte svylce;
standað ofer mannum muntas on vāterum.
8. Pā him preá þīne þearle ondrædað,
fleod forhtlice þunrēs brōgan
þīnre stefne strangne egsan.
9. Beorgas and feldas bā ástigað
on þāne stede, þe þu gestaludest him,
and on þære stōve standað fāste:
ne māgon hi ofer gemære māre gegangan,
þāt hi þysse eordan ávyht habban.
10. Oft of denum yrnad deópe vyllan,
and of midle munta svylce
vāter ávealled, vide flōved.
11. Of þam eordan deór ealle drincad;
— bidað assan eac on þurste;
ofer þan heofonfugelas healdad eardas,
sendað of þam stānum stefne mycle.
12. Beorgas onfōð blædum and vāstmum,
ufan eordvāstmē ealle grōvað,
svylce of vāstmum veorca þīnra
eall eordan cīð ufan bið gefylled.
13. Svylce þu of foldan fōdder neátum
lætest álædan, on þām hi lif healdad;
vyrta þu gevorhtest tō vrade manna.
14. Eac þu him of eordan út álædest
hlāf tō helpe; heortan manna
must and vīndrinc myclum blissað.
15. Ele andvlitan eac gescyrped
and hlāf trymed heortan mannes.
16. Svylce þu gefyllest fāgrum blædum
telgum treov; vāstmē tydrað
ealle þā on Libanes lædað on beorge
cvice cederbeāmas, þā þu cūðlice
sylfa gesettest: on þām svylce nu
mid heora spēdum spearvan nystlað.
17. Up-hebbean hūs hiora āgen is

7) he him tō *MS. Th.* — 9) bō *MS. Th.* gestaludest *MS.*
gestapulodeſt *Th.* hī *MS. Th.* — 11) onpurste *Th.* of þan
heofonfugelas *MS. Th.* — 16) lædeð *MS. Th.* — 11) Up-hebbe
an *MS. Th.* up-hebbe *f. fulica*, *eig.* die Aufheberin; wenn die
Fulica Chloropus Linn. mit geöffneden Flügeln über die Wasser-

- lätteov on lande; oft lādne beorg
on heán muntum heortas vuniad;
erinaces fleod oft on stānas.
18. Mōnan he gevorhte on þā mæran tid;
sunne hire setlgang sveotule healded.
19. Pýstru þu gesettest on pearle miht,
on þære ealle vildeor vide tō-eornad.
20. And leon hvelpas lange svylce
grymetigad gnorne: georne sēcad,
þæt him grædigum æt god gedēme.
21. Syddan up cuned ādele sunne,
hi of sifdum eft gesamniad
and hi on holum hȳdad hi georne.
22. Māgenveorc on morgen man onginneð
and þæt geendad on æfynne.
23. Mycel værun þine veorc, mihtig drihten!
ealle þā þu mid snyteru sylfa vorhtest;
is þeos eorde eac eall gefylled
þinra gesceafta, scyppend mære!
24. Þis is mycel sē and on gemærum vid:
þær is unrīm on ealra cvyra
mycelra and mætra; ofer þāne māgenē oft
scipu scrifdende scrinde fleotad.
25. Dracan þu þysne dædum þinum
geheovadest, hēte syddan
him bysmere brāde healdan.
Ealle tō þe, ēce drihten,
ætes on eordan eac vilniad.
26. And him gesomnadum svylce vylle
þine þā hālgan hand ontȳnan,
ealle hi gefyllan fāgerē gōdē!
27. Gif þu þine ansȳne fram him æfre āvendest,
þonne hi gedrēfde deoƿe veordad
and him gāst veorded georne āfyrred;
svylce teonlice geteoriad,
on heora āgen dust āfter hveorfad.
28. Onsend þines sylfes gāst, sōna veordad
geednivad, and þu eac scyppest
eordan ansȳne ealle svylce.
29. Vuldor si vide veruda drihtne
and on vorulda voruld vunie syddan,
blissie on his veorcum bealde drihten!

*pflanzen hinläuft, hebt sie immer den Schwanz in die Höhe; der lat.
Text lautet: Fulicæ (Herodii Vulg.) domus dux est eorum. —
20) leon-hvelpas Th. — 24) His is MS. Th. — 26) Aand MS.*

30. He on þæs eorðan ealle lōcað,
dēð hī for his egsan ealle beofian:
gif he mid his mihte muntas hrined,
hī ful ricene reōcað sōna.
31. Ic on mīnum life lustum drihtne
singe sōðlice and secge eac,
penden ic vunige on vorulddreāmum.
32. Vese him hērenes mīn āt heortan vēde!
ic minne drihten deōrne lufige.
33. And þā fyrenfullan frēcne forveordað,
þā on bysse eorðan synt, ealle sniōme,
þāt hio ne vunian on worlðlife.
Bletsa, mīne sāvle, blīde drihten!

CIV.

1. Andetað drihtne and his ēcne naman
cēgað cymlice! þāt cvyce secgeað
his vundorveore ofer ealle verpeōde!
2. Singað him svylce and salletað,
secgað his vundor eall vīde mæru!
3. Hērgæað his naman niōde svylce!
heorte hygē clænē hlutre blissað
þām þe sōðlice sēcað dryhten.
4. Sēcað ge drihten, and ge syddan beōð
teōnan gehvylce ful trume æghvær:
sēcað his ansýne symble georne!
5. Gemunað ge on mōde, hū he mǣnig vundor
vorhte vræclīce, vundur unlytel,
and his mūdes eac mære dōmas!
6. Hvāt! he Abrahames cynn, þe his esne vās,
geveordude ofer verpeōða,
and Jacobes bearn, þe he geāra geceas.
7. He is āre drihten dædum spēdig:
earun his dōmas deōre and mære
geond þisse eorðan æghvylcne dæl.
8. He þās on vorulde veard gemyndig,
þāt he vordē gecvād on gevitnesse,
þāt heo on þūsende þāt sceoldan healdan,
þære cneōrisse cvyce se þe lifde.
9. Þāt he mid ādsvare tō Abrahame
and tō Isaac eac gesōhte
and gleāvlice Jacobe beað,

CIV, 3) mode *MS.* neōde *Th.* blissiað *MS. Th.* — 4) ge-
hvylcere?

- pāt āva tō feore Israhêles cyn
his gevitnesse vel geheôlde.
10. And him pā mid sōde sǣgde cvedende:
„Ic eóvrum cynne Khananêa land
on āgene æht yrfe gesyllē.“
11. Nās pāt mære cynn mycel on rime,
ac on þam folce feāve væran ænige,
ôðpāt biġengum beornas onvôcan,
cynn āfter cynne cende væran,
ôð pāt hio ôðer folc egsan geþivdan.
12. Ne lêt he him manna mihte sceddan
and he þearle for him þreā geaf kyingum.
13. Ne sceolon ge mine pā hālgan hrīnan ne grētan
ne on mine vīteġan vergde settan.
14. Cvom pā ofer eorðan ermdu and hungor,
vurdon vīde menn vādian hlāfes.
15. He him snoterne beforan sende æryst
ful vīsne ver tō scealce
and pā bebohtan bearn Jacobes
Joseph on geóġude; þær hine grame æryst
hāfdon tō hāfte, ôð pāt hine hālig god
purh his vorda vīsdôm āhōf.
16. Sende him sōð cying sveotule āre,
alýsde hine lungre and hine þām leóðum pā
tō caldormen eallum sette.
17. He sette hine on his hūse tō halfvearde,
ealra him his æhta anveald betæhte,
18. Pāt he his caldormen ealle lærde,
svā he his sylfes mōð geseted hāfde,
and pā yldestan ealle lærde,
pāt heo vīsdômes vord oncneóvan.
19. Pær Israhêl becvom on Ægypta
and se gōða Jacob syddan
eft eardude eorðan Khanan.
20. He pāt eādige folc êcte svýðe
and hio ofer heora feónd faste getrymede.
21. Hiora heortan he ongan hvyrfan æryst,
pāt heo his folc feóðan svýðe
and his esnum eác invit fremedan.
22. Pā he him þone mæran Moyses sende
his sylfes scealc samod ātgādere
and Aaron eác, þone he ær geceās.
23. He sette on hi sylfe sōðne vīsdôm

11) Vās pāt *MS. Th.* — 18) hālfvearde *MS.* healfvearde
Dietr. (H. Z. IX, 222) hlāfvearde *Th.*

- vorda and veorca vundortæcna
and forebeacna, þæt hio fromlice
cýddan cneómāgum cystum gōdum,
oð þæt heo gefōran folc K h a n a n e a.
24. He hi mid þýstrum ongan þreán át frymde,
forþon hio vord heora vel ne oncneóvan.
25. And heora vāter svylce vende tō blōde,
on þam heora fisceas frēne forvurðan.
26. Sende on heora eorðan ealle svylce
tostean teónlice, þā teolum hūsum
on cýninga cōfum cvyce eardedan.
27. He sylfa cvād; sōna cvōman
mysci manige, mid vëran gnättas,
fleohcynnes feala flugan on gemæru.
28. Sette him regnas rēde svylce,
hāte of heofenum hagol byrnende,
se lige forgeaf land Ægypta:
29. Syddan forvurðan heora vīngeardas
and ficebeāmas: furðon ne mihton
blæda bringan ne bearva treov.
30. He þā syddan cvād; sōna cvōman
gangan gārshoppan and grame ceaferas;
ne mihte þā on moldan man geriman,
þe þær on foldan fræton vāstmas.
31. Syddan he āfter slōh æghvylc frumbearn,
þe on Ægyptum vās āhvær ācenned,
and frumcynnes heora frēan svylce.
32. And his þæt gōde folc goldē and seolfrē
geveordade and hi vīslīce
leōfe lādde: nās þæra leōda þā
ænig untrum yldra ne gingra.
33. Vurdon him Ægyptas āfter blīde,
syddan hi on fōre folc sceāvedan,
forþon him þær egsa angryslīc stōd.
34. He hi volcnē bevreāh, vrāðum āhredde,
hēt him neōde nihta gehvylce
fýrenne beām beforan vīsian.
35. Flæsces hi bædon: fuglas cōman
of gārseoge ganetas fleogan
and hi heofonblāfē hāligē gefylde.
36. Hēt him of stāne streāmas flōvan,
vāter on villan; nā him gevættan fōt,

26) toscean *MS. Th.* vgl. tostan 77⁴⁵ und Dän. tudse Kröte.
— 27) gemærum? — 33) Vurdon hi *MS. Th.* — 35) and
[he] hi?

- pā hi on Jordane gengdan āfter.
37. Ac he wās þāra vorda vel gemyndig,
hālig heofenes veard, þe he hleōðrade
tō Abrahame, his āgenum hysse.
38. And his folc lādde fāgere on blisse
and his þone gecorenan heāp clæne on vynne.
39. Sealde þām leódum landes anveald
on āgene aht oðre þeode
and hi folca gevinan fremdra gesæton.
40. Pær hi heōldan hālige dōmas
and his sōðfast word svylce georne
and his æ beboð āva tō feore.

CV.

1. Ic andette ēcum drihtne
georne þam gleāvan, forþan ic hine gōdne vāt,
forþon he his mildheortnysse mannum cýðde,
[þe] on þysse vorulde vis gestanded.
2. Hvylic mæg æfre mihta drihtnes
āsprecan and āspyrian oððe spēðlice eall
his lofmāgen leode gehýran
and his gehýrnesse her oncnāvan?
3. Eādige beoð æghvær, pā þe ā vyllað
sōðe dōmas sylfe efnan,
on ealle tid æghvās healdan
heora sōðfastnysse symble mid dædum.
4. Gemune us, drihten, on mōdsefan
ford hycgende folces þīnes
and us mid hælo her geneōsa!
5. And us tidlice teala sceāvige,
ceōse mid gecorenum, þenden ve evice lifgen,
þāt ve mid þīnre þeode pær bliissian
and þāt yrfe þīn æghvær hērige!
6. Ve gefyrnedan mid ūrum fāderum ær
and ve unsōðfaste ealle væron
and unrihtes æghvær vorhtan.
7. Fāderas ūre fāste ne oncneōvan
ealle pā vundor, þe þu on Ægyptum
vorhtest vræclīce, vundor unlytel:
næron hi gemyndige miltsa þīnra,
pā þu him on þære mægðe manige cýðdest.
8. Hi bysmeredan, pā hi on brād vāter
on þone reādan sæ randas bæron,

40) sceoldan *MS.* heōldan *Th.* æ-beboð *Th.*

- þær þu hi ályðdest, lifes ealdor,
and hi generedest on naman þínum,
þá þu þíne miht mycle cýðdest.
9. Þær þu reádne sæ ricene geþývdest
and þær væron þá varedas drige
and hi betveónum vatera veallas læddest,
svá hi on vëstenne væron on drigum.
10. Svá hi ályðde lifes ealdor
of heora feónda fæcnum handum
and of feógendra folmum svylce
and heora feóndas flód adrēnete,
þæt þæra æfre ne com án spelboda.
11. Syddan hi his vordum vel gelyfdan
and him lofsangum lustum cvēmdan,
and þæs eft hrade ealle forgeáton,
veorca vræolcra: ná hi vel syddan
his geáhtunge áhvær heóldan.
12. Hi on vëstenne vráde ongunnan
gitsunge begán and gramlice
heora godes þær geare eostedan.
13. He him bēn sniome brohte and sealde,
sende on heora mūðas mete tō genihte.
14. Ongunnon hi on þām vicum vráde svylce
mærne Moyses má bysmrian
and Aaron mid eác þone hālgan.
15. Þá eorde tōgán and eall forsvealh
on deópe forvyrd Dathanes veorod
and Abirones eall átgádere.
16. Þær fyr ábarn frēcne svylce
on heora gemétinge and þær mǽnsceadan
þá synfullan sniome forbārnde.
17. Hi on Choreb svylce cealf ongunnan
him tō gode gylden georne vyreean,
onvendan heora vuldor on þāne vyrsan hād
hædenstyrces hig etendes.
18. Godes hi forgeáton, þe hi of gramra ær
feónda folmum frēcne generede,
þe on Ægyptum ádele vundur
and on Chanana cymu vorhte
and recene vundur on þam reáðan sæ.
19. Þá hi volde tōveorpan vuldres aldor,
þær heora Moyses mǽgenē ne hulpe:
he þæt folc forstōd feónda mǽgene;

CV, 11) and hi *MS.* and him *Th.* forgeafon *MS.* — 16) þærma
an sceadan *MS.* — 17) godegyldde *MS.* *Th.* — 18) cymu *MS.*
cynne *Th.*

- forþon he him his yrre of ácyrde,
þát he hi ne tōvurpe geond verþeōða.
20. Ne hi for ávyht eorðan cyste
þā sēlestan geseón voldan
ne his vordum eac voldan gelyfan:
ac hi grānedan and grame spræcan,
noldan his vordum vel gehýran.
21. He his handa áhōf and hi hraðe volde
on þam vēstenne vide tōdrifan
and heora svæs cynn sendan on víd land.
22. Hi Bēlphegor hædon áre,
æton deádra lác, svā hit gedēfe ne vās.
23. And hi bysmredon bealde drihten
on heora gemētinge mǣgenē eallē
and þær heálcne on hryre gefremedan.
24. Hi þās feond-ættes Fīnees áverede,
þā he on þam folce feondgyld gebrāc:
he þās hæl gehleát and helpe fand.
25. Eac hi gefremedan oðer bysmer,
þær hi vidercvyde vāteres hāfdon;
þær Moyses veard mǣgenē gebysgad
for heora yfelum, svā he oftor vās,
on his gāste gram: ne mihte him godes villan
mid his velerum vísne getæcean.
26. Noldan hi tōvorpan vrāðe þeode,
svā him drihten ær dēma sāge,
ac hi víd mǎnfullum mengdan þeode
and leornedan lād veorc gode
and sceucc-gyldum svýðe guldan:
him þát eall geveard tō æ-svyce.
27. Ongunnaan-heora bearn blōtan feondum,
sceuccum onsācegan suna and dōhter;
águtan blōd svylce bearna feala,
þā unscyldige ealle værun,
syddan hi gecuran Chanānēa god.
28. Panon eorðe veard eall mid blōde
mānē gemenged misdædum fāh.
29. Eall hi forheóldan heáhveorc godes:
forþan him yrre veard ēce drihten
and he his yrfe eall forhogode.
30. He hi on handgeveald hæðenum sealde
and heora veóldan, þā him vyrrest ær

20) He hi *MS.* — 24) feond ættes *MS.* feondhetes *Th.* —
26) mengdan *Th.* — 28) mid dædum *MS.* *Th.* — 29) heáh
veorc *Th.*

- on feóndscipe fæste gestôdon.
31. Heora costedan cûde feóndas
and under handum hýnde þoledan:
hi alýsde oft lifes ealdor.
 32. Hi hine on geþeahhte oft ábylgdan;
wæron on unrihtum oft gehýnde.
 33. Svâ he furdum oncneôv, þæt heora fýnd ehtan,
he heora bêne bealde gehýrde.
 34. Þonne he his vordgebeót vell gemunde;
hreav hine sôna, þonne hi hýnda drugan,
after his miltsa menigu godes.
 35. Syddan he him sealde sôna miltse,
þær hi on gesâvon ealle atgædere,
þe ehtend him ær gestôdan.
 36. Dô us hâle nu; hâlig drihten,
and us, se gôða god, georne gesamna
of víðvegum, þær ve veân dreógað,
þæt ve þínne naman neóde môtan
þone hâlgestan her andettan
and ve on lofe þínum lungre veordan
ofer verþeóde vuldrê generede.
 37. Vese Israhêla god â gebletsad
on vorulda voruld, vealdend drihten!
and þæt fægere becevede folcâ æghvylc:
vese svâ, vese svâ þurh eall víde ferhð!

CVI.

1. Ic andette êcne drihten
þâne gôðan god, forþan ic hine gleávne vát:
is his mildheortnes mycel tō vorulde.
2. Secge þæt nu þā, þæt hi sylfa god
alýsde, lifes veard, lādum of handa
and hi of sīðfolcum gesamnade.
3. Fram uppgange æryst sunnan
ôð þæt heó gevited on vestrodur
and fram sæ nordan svycedan geond vësten:
ne meahton ceastre veg cūðne mittan,
þe hi eardunge on genāman.
4. Háfde hi hungor and þurst heard gevyrded,
þæt him frêcne on feorh āþolude.
5. And hi þā on þære costunge cleopedan tō dryhtne

36) nede motan *MS. Th.*

CVI, 1) myce *MS.* — 2) þæt he sylfa *MS. Th.* — 3) þe
hi *MS.* þær hi *Th.* — 4) adolude *MS.* adolude? — 5) dryhte *MS.*

- and he hi of þam earfoðum eallum alýsde.
6. Hi þā gelædde lifes ealdor,
þær hi on rihtne veg ricene eodan,
ôð þæt hi cūðlice on becvōman
tō hiora cestre eardungstōve.
 7. Forþon hi mildheortnesse mihtigan drihtnes
ealle andettað and eac sācgeað
mycel vundur hys manna bearnum.
 8. Forþon he gesedeð sǣvle idle
and þā hungrian her mid gōðum
faste gefylled tō feore syððan,
 9. Pa þe her on þýstrum þrage sæton
and on deádes scūan deorcum lifðan
gebundene bealuve feterum
on vǣdle vrace and on íserne.
 10. Forþon hi dydan drihtnes spræce
æghwās ægype, and his geþeaht svylce,
þās heahstan him hæfðan on bysmer.
 11. Hiora heorte vās heán on gevinnum
and untrume ealle vǣran,
nǣfðan þā on foldan fultum ænne.
 12. Hi on costunge cleopedan tō drihtne
and he hi of þam earfoðum eallum alýsde.
 13. And he hi of þam þýstrum þanon álædde
and of deádes scūan deorcum generede
and heora bendas tōvearp bitre sneóme.
 14. Forþan hi mildheort mōð mihtigan drihtnes
ealle andettan and eac cveðan
mycel vundur his ofer manna bearn!
 15. Forþon he æren dor eáðe gescēneð
and íserne steng āna gebigeð.
 16. He hi of unrihtum ealle svylce
þam vráðan vege vis álædeð,
þær hi vǣron on vō ær vráðe besmitene.
 17. Hi onhysetan æghvylene mete
mōðe mǣgen heora ôð unmihte,
þæt hy víð deáða duru drencyðe vǣran.
 18. Pa hi on costunge cleopedan tō drihtne
and he hi of þam earfoðum eallum alýsde.
 19. He him visfæstlic vord onsende,
þurh þæt hi hrǣðlice hælde vǣron
and of heora forvyrde vurdan generede.
 20. Forþon hi nu andettan ecum drihtne,

7) Forðon he *MS.* — 10) and [eac]? — 14) is *MS.* his
Th. — 16) on-vōo *Th.* — 17) on hysctan?

- þæt he milde veard manna cynne!
 mycel ys his vundur ofer manna bearn.
21. Hi him sculon lāces lof lustum bringan
 and his veorc vynsum vīde sēcgean.
22. Pā þe sē sēceað, mid scipe lifað,
 vyrceað veorc mǣnig on vāter-þrydum.
23. Hi drihtnes veorc digul gesāvon
 and his vundra vearn on vātergrundum.
24. Gif he sylfa cvyð, sōna ātstandað
 ŷstige gāstas ofer egeþvilmum,
 beoð heora ŷða up-āstigene.
25. Pā tō heofenum up heāh āstigað,
 nyðer gefeallað under neovulne grund;
 oft pā on yfele eft āþindað.
26. Gedrēfede pā deōpe syndan,
 hearde onhrērede her anlicast,
 hū druncen hvylc gedvæs spyrige:
 ealle heora snytru beoð yfele forglendred.
27. Hi on costunge cleopedan tō drihtne
 and he hi of earfedum eallum ālŷsde.
28. He ŷste mǣg eāde oncyrran,
 þæt hi vīndes hveodu veordað smylte
 and pā ŷde eft svygiað,
 blīde veordað, pā þe brimu vedað.
29. And he hi on hǣlo hŷde gelædde,
 svā he hira villan vyste fyrmost,
 and he hig of earfodum eallum ālŷsde.
30. Hi andettan ealle drihtne,
 hū he milde veard manna cynne!
 mære synd his vundur ofer manna bearn.
31. Forþon hine on cyrcean crīstenes folces
 heān āhebbað and him hǣlu and lof
 on sotelum sōðfāstra sēcgean tō vorulde!
32. He on vēstenne vynne streāmas
 sōðfāst sette, þær he sārīg folc
 geþēvde þurstē pā blīssade.
33. He pā veaxendan vende eorðan
 on sealtne mersc for synndædum
 þāra eardendra, þe hire on lifdon.
34. Vēsten he gevorhte on vīdne mere
 and svylce eorðan eac butan vātre

21) lofes lāc („sacrificium laudis“)? *vergl. jedoch 115⁷* —
 24) ātstandeð *MS. Th.* — 26) forglēdred *MS.* forglendred *Th.*
 — 28) þæt him? veordeð smylte *MS. Th.* — 32) vylle-streāmas?
 — 33) hine on (*MS.*) *Th.*

- on útgarige ædelast burnan.
35. Þær he hungrium hām stadefude
and þær gesetton svylce ceastre,
þær hi eard nāmon āva syddan.
36. Hi vīngeardas vyrcean ongunnon,
sæde seōvan: syddan greōvan
lungre land heora āloden vāstmum.
37. Pā he bletsade and hi brāde pā
veōxan veordlice, vīde greōvan:
nās heora neāta nān geyfelad.
38. Oft hi feā vurdan feōndum gesvencte
from þære costunge, þe him becvom āfter,
sāres and yfeles, þe hi syddan begeat.
39. Syddan hi forhogedan hālige lāre;
hiora ealdormen ealle vāron
sāre besvicene, svicedan oftust
and on vegas vērige vendan hvīlum of.
40. Þær he þearfendra pā miltsude
and hi of vādle veān ālȳsde,
sette heora stadol æceapum anlice.
41. Syddan þāt sōdfāste geseōd, sniōme āfter
blīde veordad, beōt gepencead,
þāt unrihta gehvyle eft oncyrrad
and his sylfes mūd symble remped.
42. Hvyle is vītra nu vel snotera,
þe þās mid gehygde healdan cunne
and milde mōd mihtigan drihtnes
full gleāvlice ongite syddan?

CVII.

1. Ys mīn heorte gearu, hālig drihten!
gearu is mīn heorte, þāt ic gode cvēme,
sealmas singe sōðum drihtne.
2. Aris nu, vuldur mīn, þāt ic vynlice
on psalterio þe singan mōte
and ic þe on hleōðre hearpan svylce
on ærmergen eac gecvēme!
3. Ic þe andette, ēce drihten,
on folca gehvam fāgrum vordum
and ic þe on þeōdum on þanc mōte
sealmas singan svȳð-geneahhe.
4. Is þīn mildheort mōd mycel oð heofenas

41) oncyrrad *MS. Th.* nemned *MS. Th.* remped „*oppilabit*“
(vgl. rimpan *Ahd.* rimfan *rugare*, *contrahere*, sowie *Dän.* rempe,
rimpe, -de *anreihen*, *zusammennähen* und *rumpe podex*).

- āhafen heālfce ofer hāleda bearn:
ys þīn sōdfastnes seted oð volcen.
5. Āhafen þu eart ofer heofenas, hālig drihten!
is vundur þīn vīde svylce
ofer þās eorðan ealle mære,
and þīne þā gecorenan vesan clæne and ālȳsde!
 6. Dō me þīn svȳðre hand svylce hālne
and me gehȳre, hālynd drihten!
þe on hālgum spreced her on eorðan:
„And ic blissige, bu gedæle
þā selegesceotu, þā on Sycinam nū
and on Metibor mære standæ.
 7. Mīn is Galaad, gearve Manasses,
is Effrem his āgen brōður
efne heāh strengðu heāfdes mīnes.
 8. Ic me tō cȳninge cenne Judas,
syndan me Moabitingas magas svylce;
ic Idumēa ealle cenne
and mīn gescȳ þyder sendan þence;
syndan me fremde cȳnn fāste underpeoded.“
 9. Hvylc gelæded me on lifes byrig
fāste getrymede, þāt ic forð þanon
on Idumēa vese eft gelæded?
 10. Hvāt! þu eart se sylfa god, þe us synnige iu
ādrife fram dōme: ne dō þu æfre svā,
þāt þu of ūrum māgene mōd ācȳrre!
 11. Syle us on earfōðum edelne fultum!
forþon hālu byð her on eorðan
manna gehvylces māgenē idel.
 12. Us sceal māgenes gemet mihtig drihten
sōdfast syllan and he sōna mæg
ūre seōnd gedōn fracude tō nāvihte.

CVIII.

1. Nelle ic lofes þīnes, lifigende god,
gesvlgian, þeāh þe me synfulra
invittfulra mūdas on gānian.
2. Hio þā innvit feala fȳvdan on tungan
and me vrādra vearn vorda spræcon,
fæcne firenlicu and āfuhtan me
ealle earvunga ungemete svȳðe.
3. Hi me vīð lufan lādum dædun
torne tēlnysse teōnan mānige:
ic him ā gebād ungemete georne.

CVII, 6) standed *MS. Th.* — CVIII, 3) dædum *MS. Th.*

4. Hi me yfel settan á við góðe
and feóunge for mínre lufan.
5. Gesete him synnfulle symble tō ealdrum,
stande him on þā svýðeran hand svylce deóful!
6. Gange of dōme gehvam deópe gehýned
and him his gebéd hveorfe tō fyrenum!
7. Gevurde him vëste eall his onvunung
and on his eardungstōve ne æfre gevurde!
þāt þær on geunige áviht lifigendes!
8. Vesan him dagas deorce and dimme and feawe
and his bisceophād brūcan feōndas!
9. Veorðan his āgene bearn ealle steópcild
and his vff vyrde vydeve hreóvlic!
10. Sýn his bearn svylce tōboren vide
and he út veorpe earne þearfan,
þonne hi tō his hūse hleóves vilnian!
11. Ealle his æhta unholde fynd
rice rede-mann rycene gedæle
and his feoh onfōn fremde handa!
12. Ne him āhvær vese ænig fultum,
ne his steópcildum stande tō helpe!
13. Gangan ealle his bearn on ēce forvyrð
and on ānum cnéove eall gevyrde
his nama nýhsta nēde ādiligad!
14. Eall þāt unriht, þe his ealdras ær
mānes gefremedan, on gemynd cume
and on ansýne ūres drihtnes!
ne ādiligode vesan deorce fyrene,
þā his mōdur ær mǣnē fremede!
15. Vesan hi við drihtne dædum svylce
and hine ādiligie dōmē ealne
of þysse eorðan āva tō feore!
16. Nās him milde gemynd on mōdsefan
and he þearfendra þriste ehte:
symble þāt on heortan hogode geornust,
hū he mid searuve svylce ācvealde.
17. He volde vergðu vyrcean georne
and hine seó ylce on eft gesette;
nolde he bletsunge biddan ne tilian:
forþon hió him vās āfyrred of ferhdcōfan.

7) næfre *MS. Th.* — 11) rede mann *MS. Th.* — 12) þe his? — 15) Zwischen den beiden ersten Zeilen muss eine Zeile fehlen, die den Begriff memoria enthielt, worauf sich hine ealne bezieht; der *lat. Text* lautet: disperdat de terra memoria eorum.
— 16) geornus *MS.* georne *Th.*

18. He hine gegyrede mid grame vȳrgdu,
svā he hine vædum vræstum geteode,
and siō his innad ȳdve svylce
van vātere gelīc and vȳn-ele,
se þe bānes byrst bēted and haled.
19. Vese he hrāgle gelīc, þe her hrade ealdad,
and gyrdelse, se þe hine man gelōme gyrt.
20. Pis is veorc þāra, þe oft vrāde me
trage tældan: tȳne hine drihten
þam þe sār sprece sāvle mīnre!
21. And þu, mīn drihten god, dō me þīne nu
mycle mildheortnesse for þīnum þam mæran naman,
svā þu oft þīn milde mōd manegum cȳðdest!
22. Ālȳs me, lifes veard! forþan ic eom lama þearfa,
is me heorte on hearde gedrēfed.
23. Ic eom sctān gelīc svȳðe āhylded,
ōdlæded gōdum svā se gārshoppa.
24. Me synt cneōvu svylce cvicu unhāle
for fāstenum; is mīn flāsc svylce
for fāgrum ele frēcne onvended:
eom ic tō edvītstāfe eallum gevorden.
25. Svā hi me gesāvon, sōna hig vegdan,
hrērdan heora heafod; help mīn, drihten god,
and me hālne gedō, hālynde Crist,
for þīnre þære myclan mildheortnyssel!
26. Pāt hi sōð vitan, pāt si þīn sylfes hand
and þu þās gedydest, drihten usser!
27. Veordan þā āvȳrgde, ves þu gebletsad!
and þa þe me mid unryhtē ænigē styrian,
ann hi þær sceande sylfe āgon!
vese þīn esne on þe ungemete blīde!
28. Sȳn þa butan āre ealle gegyrede,
þe me tælnyssse teōnan ātfāstan,
and him si ābrogden svā of brēc-hrāgle
hiora sylfra sceamu svȳðust ealra!
29. Ic on mīnum mūde mihta drihtnes
ealle andette and eac svylce
hine on midle manna hērige.

18) ȳdve *scheint Adj.* (vgl. *Altn. ūdi m. udor, ūdaz plure*); *Dietrich (H. Z. IX, 222) legt ihm dagegen die Bedeutung intestina bei; vȳn ele Th.* — 20) þone þe? — 27) *Das and der dritten Zeile ist wol zu tilgen.* — 28) *brechrāgle MS. Th. bec-hrāgle (diploide) Dietr. H. Z. IX, 221; vgl. brēc hūbare, femoralia (Lye); der Paraphrast hat den lat. Text misverstanden, indem er namentlich operiantur für aperiantur gehalten.*

30. He sylfa gestôd on þā svýðran hand,
þær he þearfendra þinga teolode:
he mīne sāvle svylce gehealde
við ehtendra egsan grīman.

CIX.

* *

7. hefige gefylled;
heáfod he gebreced hāleda māniges
and svā geveorðed vīde geond eorðan.
8. Þā þe on vege veorðað, vātres āt hlimman
deōpes ondrīncað; beoð þý dædfromran
and forþon hiora heáfod hebbað syððan.

CX.

1. Ic andette þe, ēce drihten,
mid hygē eallē heortan mīnre
for gesamnunge þæra sōðfāstra
and in gemētingum mycel drihtnes veorc.
2. Svylce ic his villan vylle georne
svýðe sēcean, samed andettan,
hū his māgenþrymnes mycellic standeð
and his sōðfāstnyss vunað symble ēce.
3. He gemynd dyde mærra vundra;
mildheort he is and mōdig: mihtig drihten
syldeð eallum mete þām þe his ege habbað.
4. And he on vorulde veorð gemyndig
his gevitnesse, þe he vėl svylce
myhtum [miclum] and mærvorcum
fāgrum gefylde and tō his folce cvāð,
þāt he him volde yrfe ellþeōdigra
on āgene æht eall gesyllan.
5. Ys his handgeveorc hyge sōðfāstra,
ryhte dōmas, þā he ræran vyle;
værun his [æ]-bebodu ealle treōvfāste,
on ealra vēorulda veoruld vurdan sōðfāste
and on rihtnyssse ræda getrymede.
6. He ālfsinge leōfum folce
sōðe onsende and him svylce bebeað,
þāt hi on ēcnysse ā syððan
his gevitnesse vell geheoldan

CX, 2) -þrymmes *MS. Th.*

- and his þone hālgan naman hāfdan mid egsan.
7. Þæt byð secga gehvam snytru on frymde,
þæt he godes egesan gleāve healde,
and þæt byð andgit gōd eallum svylce,
þe hine vyllað vell yrccean and healdan.
 8. Hērenes drihtnes her sceal vunian,
on vorulda voruld vynnum standan!

CXI.

1. Eādīg byð se ver, se þe him ege drihtnes
on ferhðcleofan fāste gestanded
and his bebod healded bealde mid villan.
2. He on eorðan byð eādīg and spēdig
and his cneōrisse byð cyn gebletsad.
3. Him vuldur and vela vunad āt hāse,
byð his sōdfāstnys svylce mære,
þenden þysse vorulde vunad ānig dæl.
4. Leōht vās on leōdum leōfum ācȳded,
þām þe on þȳstrum prage lifdan
and hiora heortan heōldan mid rihte.
Milde is on mōde mihtig dryhten
and he ys sōdfāst symble āt pearfe.
5. Glād man gleāvhydig gōd and mildheort
seted sōðne dōm purh his sylfes vord,
se on ēcnesse eādīg standed.
6. Byð on ēceum gemynde æghvylc þæra,
þe his sōð and riht symble healded,
ne him [man] on hlyste mycelum ondræded
āviht on ealdre yfeles syddan.
7. Byð his heorte gearo hyhtē tō drihtne
getrymed and getyhted, þæt him teōnan ne mæg
fæcne ātfāstan feōnda ānig:
ac he ealle forsyhd æghvær georne.
8. Se þe his æhta ealle tōstreded
and pearfendum þā gedæled,
his sōdfāstnyss vunad symble oð ende:
byð his horn vended her on vuldur.
9. Svā þæt synfull gesyhd, sōna yrsad,
tōdum torn þolad, teōnum grimetad,
pearle þinded, oð þæt þonne byð,
þæt fyrenfulra lust fæcne forveorded.

CXI, 3) im vuldur *MS.*

CXII.

1. Hêrigean nu cnihtas hælynd drihten
and naman drihtnes neôde hêrigan!
2. Vese nama dryhtnes neôde gebletsad
of þyssan ford âva tō vorulde!
3. Fram upgange æryst sunnan
ôð þæt heô vende on vestrodur
ge sculon dryhtnes naman dædum hêrigean!
4. He is ofer ealle in-geþeode
se heahsta haleda cynnes,
is ofer heofenas eac âhafen his vuldur.
5. Hvylc is anlic ūrum dryhtne
þam hālgan gode, þe on heofonrice
eādig eardað, ofer ealle gesyht,
þā eādmēdu æghvær begangad
on eordvege, up on heofenum?
6. He of eorðan mæg þone unāgan
veccan tō villan and of vorufterde
þone þearfendan þrīste āreccan,
7. And hine on ealdordōm upp āsettan
his folces fruman on fāger lif.
8. Se þe eard seted unvāstmære
on mōdor hūs manigra bearna:
hiō ofer hire suna symblad and blissad.

CXIII.

1. Þā ūt eode Israheles cynn
and of Ægyptum ealle fōran
Jacob es hūs of gramum folce,
þā elreordige ealle væron.
2. Þā vās gevorden verude Judēa,
þæt heo hæl gehlutan hāliges syddan:
hāfdan ealdurdōm ofer Israhēlas,
mihta mære and mycel rice.
3. Svā heo sē geseah, he hio sniōme fleah,
for him Jordanen gengde on hinder.
4. Hāfdan þær beorgas blīde sæle
and rammum þā rēstan gelice;

CXII, 4) in geþeode *Thorpe*. — 5) beganged *MS. Th.* —
8) mōdor-hūs *Thorpe*; *wörtlich*: qui in sterilem matrem constituit
habitationem (et) domum multorum filiorum.

CXIII, 4) restan *MS. Th.* rēstan *Boul.* (vgl. *Ahd.* hlūt-reisti
canorus).

- væron gesvyru svýðe on blisse,
svá on sceapum beóð sceóne lambru.
5. Hvæt vās þe, sæ svida? forhvan fluge þu svá?
odde þu, Jordanen, for hví gengdest on bæcling?
 6. Beorgas væron blide, gebærdon svá rammas;
vurdan gesveoru svá on seledreame,
svá on sceapum beóð sceónu lambru.
 7. For ansýne écan dryhtnes
þeós eorde sceal eall ábifigan
and for Jacobes gode geara forhtigean.
 8. He vended stān on vidne mere
and clifu cyrred on cvicu svylce
vāteres vellan mid his gévealdendre hand.
 9. Nalās us, nalās us, nergend dryhten,
ac ve naman þinum neóde secgeað
vuldur vīde geond voruldrice
 10. For þinre þære myclan mildheortnysses
and for þinre sōdfastnysses samed ātgādere,
þý lās þāt æfre cvedan ōdre þeode:
„Hvār is heora āgen god āhvær nu þā?”
 11. Ys ūre se hālga god on heofondreame
uppe mid englum and he eall gedēð,
svā his villa byð, on voruldrice.
 12. Þā væron deōfulgild deorce hādenra
goldē and seolfre, þā her geāra menn
vorhtan vigsmidas vræste mid folmum.
 13. Þā mūd habbað and ne māgon hvādere
viht hleōdrian ne vord sprecan;
beóð onforan eāgan, ne māgon feor geseon.
 14. Eāran habbað svylce and opene nose,
ne māgon ēdian, āvyht gehýran.
 15. Handa hi habbað, ne hio hvādere māgon
gegrāpian gōdes āviht;
and fēt habbað, ne māgon feala gangan.
 16. Ne cleopigað hi care, þeāh þe hi ceolan habban;
ne him hluttur gāst on hracan eardað.
 17. Ac heo væron þām vircendum vel gelice
and æghvylcum, þe him on treóvað.
 18. Israhēla hūs ærest on drihten
helpe gehogedan, holdne begeāton
færne fultum: he hi við feōndum geheöld.
 19. Aarones hūs eac on dryhten
leōfne gelýfdan: he him lifde veard
and him fultum gestōd fāste āt pearfe.

12—17) *vgl.* 134¹⁵⁻²⁰. — 15) hio hio *MS.*

20. Pā þe ā vegen egsan dryhtnes,
hio hyht heora habban on drihten,
he him fultum fāste gestanded
and him scyldend byð symble at þearfe.
21. Veorð þu ðre gemyndig, mihtig dryhten,
and þine bletsunge bring ofer us!
þu geblotsadest bearn Israhēla,
Aarones hūs eac geblotsadest;
þu geblotsadest blidē mōðe
ealle pā, þe on þe egsan hāfdan,
mycle and mæte ofer middangeard.
22. Gemānigfealdige þis mihtig dryhten
ofer eov ealle and ofer āgene bearn!
23. Vesað ge fram gode geara geblotsade,
þam þe heofon vorhte, hrusan svylce!
heofonas healded hālig dryhten,
sealde þas moldan manna bearnum.
24. Næfre þe, dryhten, deāde hēriað
ne ealle pā þe heonan helle sēceað.
25. Ac ve lifigende leofne dryhten
balde bletsigað: ne þas bliinnað nu
of þyssum forð āva tō vorulde.

CXIV.

1. Ic lufie þe, leofa drihten!
forþan þu mines gebedes bēne gehyrdest.
2. And þu þin eāre tō me eadmōðlice
hold āhyldest and gehyrdest me,
pā ic þe on dagum minum dyrne cigde.
3. Pār me ymbsealde svylde deādes
and me frēcne. ātfealh fyrhtu helle.
4. Me costung and sār cnysseðan geneahhe,
þonne ic noman drihtnes nýde cigde.
5. Eā lā þu leofa god, ālȳs mine nu
sāvle on gesyntum! ic tō sōðan vāt,
pāt þu vāre mildheort, mihtig dryhten,
and ðre god æghvās sōðfāst:
mihta us þine milde veorðan!
6. Drihten gehealded dōmē pā lytlan:
ic heān geveard, he me hraðe lȳsde.
7. Gecyr mine sāvle clāne on þine

CXIV, 2) dyrne. (*secreto*) Bout. — 3^a) Sār und svylce? —
3^b) ātfeah MS. Th.. — 4) neode?

rædes reste, rice drihten!
þu me vel dydest on voruldlife.

8. Forþon þu mine sáwle sylfa generedyst
and hig ofer deópum deáde gelæddest,
eágan mine við tearum æghvær geheólde
and fét mine við færslide:
ic gelfcie leófum drihtne
on lifigendra lande nu þá.

CXV.

1. Ic þät gelfde, forþon ic lyt sprece;
ic eom eádméde ungemetum swíde.
2. Svylice ic sylfa cwáð, þá me swá þáhte
on móðseofan mínum gepancum,
þät væron ealle menn ungemete leáse.
3. Hvät mæg ic tō gōde gyldan dryhtne
for eallum þām gōdum, þe he me ærur dyde.
4. Ic her hælu calic hābbe befangen
and naman dryhtnes neóde cige.
5. Beorht ys and fāger beácen dryhtne
on his gesyhdē svylt hāligra.
6. Eá lá! ic eom þín āgen esne, dryhten,
and þín svylce eom scealc ombehte
and þínra þeovan sunu on þe ācenned.
7. Þu me tōbræce bendas grimme,
þät ic þe lāces lof lustum secge.
8. Ic mín gehāt hālgum dryhtne.
on his getýnum tīdum gylde,
þe ymb dryhtnes hūs deóre syndan,
þær hit eágum folc eall sceáviad,
and on Hierusalem georne midre.

CXVI.

1. Ealle þeóde écne drihten
mid hygecrāftē hêrigan vordum
and hine eall folc on efn ādelne hêrigan!
2. Forþon his mildheortnyss is mycel ofer us
torhtlice getrymed, til mancynne,
and sōdfastnys svylce dryhtnes
[éce] vunað āva tō feore.

CXV, 3) to Gode *MS. Th.*

CXVII.

1. Ic andette êcum dryhtne
þam gôðan gode: ic hine gleávne vát;
ys his mildheortnys mycel tō vorulde.
2. Þæt Israhēla cvaðan ealle nu þā,
þe he is se gôða god and gearu standeð
his mildheortnys mære tō vorulde!
3. Cveðe Aarones hūs eac þæt sylfe!
he ys se gôða god and gearu standeð
his mildheortnys mære tō vorulde.
4. Cveðan ealle þæt unforcūde,
þe him on standeð egða dryhtnes!
forþon he ys se gôða god and gearu standeð
his mildheortnys mære tō vorulde.
5. Ic on costunge cŕge tō dryhtne
and he me gehŕrde on heāre brædu.
6. Nu me fultum is fæle dryhten,
nis me ege mannes for āhvāðer.
7. Nu me fultum ys fæle dryhten,
ic fracude forseō feōndas mīne.
8. Gôð ys on dryhten georne tō penceanne,
þonne on mannan vese mōð tō treōvianne.
9. Gôð ys on dryhten georne tō hyhtanne,
þonne on ealdormenn āhvær tō treōvianne.
10. Ealle me ymbsealdon side þeode
and ic vās on dryhtnes naman deōrum gehæled.
11. Me ymbstōðan strange manige
and [me] godes nama on him georne gehælde.
12. Þā hi me ymbsealdon samod anlice
svā beōn bitere oððe þu bārne eac
þornas þyre piccē fyrē,
þær me nama dryhtnes neode scylde.
13. Ic vās hearde cnyssed and ic me helpe fand,
þæt ic fāste ne feōll, ac ic me frōfre begeat,
þā me dryhten onfēng, svā hit gedēfe vās.
14. Me vās strengðu strang stīð on dryhtne
and hērenes heāh, and he me eac
ys ā tō vorulde vorden on hælu.
15. Å byð blisse stefn beorht gehŕred
on sōðfāstra svæsum mūde.

CXVII, 2) þe he is *MS.* þæt he is *Th.* (*vgl. Elene* 985);
 [ys]mære *Th.* — 3) is mære *MS.* *Th.* us mære? — 4) ys mære
MS. Th. — 5) hearr brædu *MS.* heāh-brædu *Th.* — 11) naman
MS. Th.

16. Dyde gedêfe mægen dryhtnes svýðre
and me seó svýðre svylce drihtnes
áhóf hráðlice át heahpearfe.
17. Ne svelte ic mid sære, ac ic gesund lifige
and veorc godes vide secge.
18. Se clænsude, se þe him clæne vās:
dryhten álmihtig nolde tō deáde me
on écnysse æfre gesyllan.
19. Undōd me sniome duru sōdfāstra eác,
þær ic gange inn, gode andette:
sōdfāste on þā duru sēcead inngang.
20. Ic þe andette, éce dryhten!
forþon þu me gehýrdest át heahpearfe
and me þā gevurde vis on hælu.
21. Pone sylfan stān, þe hine svýðe ær
vyrhtan ávurpan, nu se gevorden is
hvommona heágost: hālig drihten
tō vealles vrade vis teofrade;
þāt is ārum eāgum eall vundorlic.
22. Pis ys se dæg, þe hine drihten us
visfāst gevorhte vera cneórissum,
eallum eordtudrum eāgum tō blisse.
23. Eá lā þu dryhten god, dō me hālne!
eá lā þu dryhten mīn, dō us gesunde!
24. Gebletsad is, se þe com ofer bearna gehvylc
on dryhtnes naman dædum mærum:
ve eóv át godes hūse gearve bletsiað,
nu us drihten god deóre onlýhte.
25. Vutan us tō symbeldāge settan georne
and þone gelōme lustum healdan
ōð vigbedes vræste hornas!
26. Þu eart mīn dryhten god and ic dædum þe
éce andette: þu eart mīn
hælend god and ic hērige þe!
27. Ic þe andette éce dryhten,
forþon þu me gehýrdest át heahpearfe
and þā vurde me vis tō hælu.
28. Eác ic andette éceum dryhtne,
forþon he ys se gōða god and ic ful geare vāt,
þāt þīn mildheortnyss ys mycel tō vorulde.

CXVIII.

1. Eádige beóð on vege, þā þe unvenme
on hiora dryhtnes æ deóre gangað.

25) vutan ut *MS.*

2. Eadige beoð svylce, þa þe a vyllað
his gevitnesse viſe smeagan
and hine mid eallē innancundum
heortan hordecofan helpe biddað.
3. Ne māgon mānvyrhtan māgenē fēran
on his mārne veg, mihtigan drihtnes.
4. Þu þīne bebodu bealde hēte
ealle eorðbūend elnē healdan.
5. Ic, þās lā viſce, þāt vegas mīne
on þīnum villan veorðan gereahste,
þāt ic þīn āgen bebod elnē healde.
6. Ne beo ic þonne on ealdre æfre gescynded,
gif ic on ealle þīne bebodu elnē lōcie.
7. Ic þe andette, ēce dryhten,
mid mīnre heortan holdē gepancē
on þan þe ic geleornode and gelæstan mæg,
þāt ic þīne dōmas dædum healde.
8. And ic þīne sōðfästnysse svylce mōte
on hyge healdan, þāt þu hūru me
on þyssum ealdre ænne ne forlæte.
9. On hvan mæg se iunga on gōdne veg
rihtran þe rædran ræd gemittan,
þonne he þīne viſan vord gehealde?
10. Ic þe mid ealre innancundre
heortan sēce: ne þu hūru me
fram þīnum bebodum feor ādrife!
11. Forþon ic on mīnre heortan hȳdde georne,
þāt ic þīnre spræce spēd gehealde,
þȳ lās þe ic gefremme fyrene ænige.
12. Þu eart gebletsað, blīfe dryhten!
lær me mid lufan, hū ic læste vell
and ic þīne sōðfästnysse sveotule cunne!
13. Ic on mīnum velerum vordum sēge
ealles þīnes mūdes meahste dōmas.
14. And ic on vegum svylce vynnūm gange,
þær ic þīne gevitnesse vāt ful clāne,
svā ic ealra velena villūm brūce.
15. Svā ic þīne sōðfästnysse sōde getreōve,
þāt ic ne veorde vorda þīnra
ealra ofergittul āva tō feore.
16. Ic on þīnre sōðfästnysse symble me teode,
þāt ic þīne viſlicu vord geheōlde.

CXVIII, 2) innandundum *MS.* heortum *MS. Th.* — 9) rihtan
ne rædran *MS. Th.* þe *oder.* — 16) me teode *MS. Th.* meteode
(*meditatus sum*) *Dietr.*

17. Gild þínum esne góðe dæde!
ic on lífdagum lustum healde
þínra vorda varu mid vísdóme.
18. Onvreoð þu míne eágan, þát ic vel mæge
on þínre æ eall sceáavian
vundur vrælcu, þá þu vorhtyst ær!
19. Ic eom on eorðan earm biþenga:
ne dô þu me dyrne þíne þá deóran bebodu!
20. Þát sávil mín symble vilnað,
þát ic þín sóðfast vord gesund móte
on ealle tíð elnê healdan.
21. Þu oferhyðige ealle þreádest,
þá þu ávyrgðe vistest gearuve
and þíne bebodu efnan noldan.
22. Áfyr þu fram me fácen and edvít
odðe ic oferhyðige áviht vylle,
forþan ic þíne gevitnesse vylle sêcan!
23. Ac nu ealdormenn ealle átgáðere
sæton on seldum, svýðe spræcon
and víð me vráðum vordum scirdan:
hváðere þín esne elnes teolode,
þát he þíne sóðe vord snotur beeode.
24. Me vás þín gevitnys vyrð and getreóve
and ic hi on móðe metegie georne
and me tó frôfre vát, þát ic forð heonun
his sóðfastnysse sêce georne.
25. Átfealh mín sávil flóre geneahhige:
dô me áfter þínum vordum vel gecvician!
26. Ic þe vegas míne víse secge
and þu me gehýrdest holdê móðe:
lær me on lífe, hû ic lengést mæge
þíne sóðfastnysse sêlest gehealdan!
27. Þu me sóðfastnysse veg svylce getácna,
þát ic on þínum vundrum me vel begange!
28. Mín sávil áslêp, þá me sorh hegeat
for langunga: læt me nu þá
on þínum vordum veorðan trumne!
29. Áfyr fram me unryhte vegas
and me on þínre æ geveorð ealles milde!
30. Ic me víse geceás vegas sóðfaste;
ne veorðe ic þínra dôma gedveled æfre!
31. Svá ic faste átfealh, þát ic forð heonun
þíne gevitnesse vel geheólde:
ne vylt þu me on ealdre æfre gescyndan.

21) æ-bebodu? — 22^b) „locus vitiosus“ Thorpe.

32. Nu ic on visne veg vorda þínra
redne rinne and þu rice nu
míne heortan geheald on hyge bráðe!
33. Æ þu me sete, éce dryhten,
þæt ic on sóðfaste vegas symble gange
and ic þá sæcan symble móte!
34. Syle me andgit eac, þæt ic æ þíne
smeáge mid sóðe, svylce healde
on ealre mīnre heortan holdê mōðê!
35. Gelæd me on stige, þær ic stæpe míne
on þínum bebodum brýce hābbe!
forþan ic hy mid sóðe symble volde.
36. Åhyld míne heortan, þæt ic hālige nu
on þíne gevitnysse vise gecyrre!
nalās me gitsung forniman móte!
37. Gevend þu míne eāgan, þý lās ic veore fīdel
gesé þurh synne, ac me on sóðne veg
þíne þone leofan læde cūculīce!
38. Sete þínum esne oðer svylce,
þæt he þíne spræce spéd leornige
and þá on ege þínum ealle healde!
39. Pu me scealt edvitt mín of ávyrpan,
þæt me tō incan áhvær ganged:
forþon ic eom on þínum dōmum gedēfe glād.
40. Efne ic þíne bebodu bealde volde
vis vylle gegān; vēne ic svylce,
þæt þu me on rihtes ræd gecvycige.
41. And me ofer cume, éce dryhten,
þæt milde mōd, mære hælū
āfter þínre spræce spōvendlice!
42. And ic andvyrde þām þe edvitstafas
vordum vrād cvedað, þæt ic gevēne on þe
and on þínum vordum vāre hābbe.
43. Ne āfyr þu me æfre fæle spræce,
þā ic me on mōðe māgenê hābbe,
and ic sóðfast vord on sylfan healde,
þæt ic on þínra dōma dæde getreōvige!
44. And ic æ þíne efne and healde
and tō vorulde on þære vunian móte
and on ēcnysse efnan and healdan!
45. And ic on bealde brædu gange!
forþan ic þíne gevitnysse vel getrymede.
46. And ic þæt fore cýningum cýðan móte,
þær hig eāgum on lōcian,

37) þylæc *MS.* — 38) þíne *MS.* *Th.* þínre?

- hû me þin gevitnyss ys veorð and getreówe,
and on þam ne beón æfre gescynded!
47. And ic on þinum bebodum bealde môte
gemetgian svýðe mærne ræd!
forþan ic hi on lufan mīnre lange hæfde.
48. And ic mine handa hóf gelóme,
þær ic þine bebodu brýce lufade,
þá ic mid þysse þeóde þearle begange
and on þine sôðcvydas symble ic getreóweige.
49. Gemun nu, dryhten, þines vordes,
on þam þu me þinum þeówe hyht gesealdest!
50. Pás ic me on frófre fæste hæbbe
on mīnum eadmēdum ungemete svýðe,
forþon me þin spræc spēdum cvycade.
51. Oftust ofermōdige unriht fremmad,
ôð þæt hi on eorðan ealle forveordad:
ic þinre æ ā folgode.
52. Ic vās gemyndig mærra dōma
þinra gepancol, þeóden dryhten,
þæt ic on vorulde át þe vurde áfrēfred.
53. Me veorð gemolten mōd on hredre
for fyrenfulra fæcendædum,
þá hi æ þine áforlêton.
54. Ac me tō sange symble hæfde,
hû ic þine sôðfastnyssse sēlest heólde,
þær ic on elelande áhte stōve.
55. Nēde ic þæt gemunde nihta gehvylcere,
þæt ic naman þinne nemde, dryhten,
and ic æ þine elnē heólde.
56. Pás me andveardum ealle gevurdan,
forþon ic þine sôðfastnyssse sōhte georne.
57. Me ys on dæle, dryhten úser,
cvide cynlice, þæt ic cvið vylle
þine æ healdan elnē myclē.
58. Ic bidde þinre ansýne ungemete georne
mid ealre gehygde heortan mīnre,
þæt þu me on mōde milde veorðe
áfter þinre spræce spōvendlice.
59. Svá ic vegas þine vīse þence
tō fērenne fōtum mīnum,
þæt ic on þinre gevitnyssse vel gefēre.
60. Gearo ic eom symble, nālās grames mōdes,
þæt ic betst cunne þine bebodu healdan.
61. Me fyrenfulra fæcne rāpas
ungemet geneahhie oft beclyptan:
nās ic ofergittul, þæt ic æ þine
mid hygecráfte heólde and læste.

62. Ic æt midre niht mæla gehvylcē
ricene ārīse and hraðe gange,
þær ic þe andette eall ātgādere,
secge þīne dōmas dædum rihte.
63. Ic eom dæl-neomend þe heom ondrædað þe
and þīne hālige bebodu healdað georne.
64. Peōs eorðe is eall gefylled
þīnre mildheortnesse, mihtig drihten!
þīne sōðfæstnesse þu me svylce lær!
65. Pu ymb þīnne esne æghvær dydest
vel veordlice: vène ic, drihten,
þæt þu þīn vord vylle vīs gehealdan.
66. Pu me peōdscipe lær þīnne tilne
and vīsdōmes vord tō genihte!
forþon ic þīn bebod þriste gelyfde.
67. Ærþon ic gehēned heān gevrurde,
ic āgylte ungemetum svīde:
hvādere ic þīne spræce geheold spēd on mōde.
68. Gōd þu eart, drihten, and me gōd svylce
on þīnum tile gelær, þæt ic teala cunne
þīn sōðfæst veorc symbla healðan!
69. Ys nu mænigfeald ofer me mæn and-unriht
oferhydigra: ic nu mid ealre mīnre-
heortan higē hycge svīde,
þæt ic þīn bebod beorht ātreðde.
70. Ys heora heorte nu her anlicast
svā meoluc vese māgenē gerunnen:
ic æ þīne ungemete georne
on mōdsefan mīnum healde.
71. Sēltre me vās and sēftre, þæt þu sylfa me
heāne gehnægdest and ic hraðe syððan
þīn sōðfæst veorc vel leornade.
72. Me is miclê betere, þæt ic bebodu healde,
þīnes mūdes gemet, þonne mon me geofe
geara þāsende goldes and seolfres.
73. Handa me þīne holde gevorhton
and gehivedan mid hygecræfte:
syle me nu andgyt, þæt ic eall mæge
þīne blīðe bebodu beorhte leornian!
74. Pā þe on feore forhtigad, pā me on fāgere geseōð
and blīssiad, bu gepenceað,
þæt ic þīnum vordum vel getreōvde.
75. Ic þæt, dryhten, ongeat, dōmas þīne

67) gevrurde *MS. Th.* þīnre? (s. v. 38). — 68) eard *MS.*
— 71) seftre *MS.*

- rede rihtvise, and þu ricene me
on þīnre sôðfastnesse dydest samed eādmēdne.
76. Vese þīn milde mōd mihtum gesvīfed
and me tō frōfre fāste gestande,
svā þu on þīnre spræce spēd gehēte
þīnum āgenum esne āt pearfe!
77. Cumen me þīne miltsa mihtum gesvīfede
and ic lange on þām lifian mōte!
forþon me is metegung on mōdsefan,
hū ic æ þīne efnast healde.
78. Beon þā oferhydegan ealle gescende,
þe me unrihts āhvær grētan!
ic þīne bebodu healde gegange.
79. Gehveorfen tō me, þā þe hyldu tō þe
egsan āhtan, and ealle þā,
þe þīne gevitnesse vise cūðan!
80. Vese heorte mīn on hige clæne
and ic on þīn sôðfast word symble getreōvige,
þāt ic on ealdre ne vese æfre gescended!
81. Mīn sāl geveard svancur on mōde,
þær ic on þīnre hælu hogode and sōhte,
hū ic on þīnum vordum vel getrīvade,
82. Eāgan me svylce eac teoredon,
þær on þīnre spræce spēde eodan;
cwædon cynlice: „Hvā eviceenne me
on þysum ealdre eft frōfrade?“
83. Ic eom nu gevorden verum anlcast,
svā þu on hrīme sette hlance cylle;
ne eom ic ofergyttol, þāt ic ealle nu
þīne sôðfaste veorc smicere healde.
84. Hvāt synt þīnum esne ealra dāgena,
þe þu mīne ehtend for me ealle gedēme?
85. Me mǣnvyrhtan manige on spellum
sāgdon sôðlice; nā ic hit svā encneōv,
svā hit þīn æ hafað, ēce dryhten!
86. Værun þīne ealle gebann ādele and sôðfast;
mīn ehtan oft unrihtvyrhtan:
gefultuma me fāgere, drihten!
87. Hio me lytlē lās lāde voldan
þisses eordveges ende gescrifan:
ic þīn gebod þā ne volder
on þysum ealdre āforlætan.
88. Āfter þīnre þære myclan mildheortnesse
veord me, mihtig god, milde and blīde!

82) þe ær?

- and ic gevitnesse vel gehealde
mûdes þines, þe þu mæn lærdest.
89. On êcnesse âva, drihten,
þîn word vunad veord on heofenum.
90. And on vorulda voruld vunad êce ford
þîn sôðfastnes svylce, dryhten!
91. Þu þâs eorðan ealle vorhtest,
svâ heo nu tô vorulde vunian þencead;
þurh þîna dæda spêd dagas her gevuniad;
forþon þu ealles anveald hafast.
92. Þær me þîn æ an ne hulpe,
þe ic on môde mînum hæfde,
þonne ic vênde on voruldlife,
þât ic on mînum sâdmêdum eall forvurde.
93. Ne mæg ic þâs æfre forgytan on êcnesse,
nymde ic sôð word sýmble gehealde:
forþon ic cûdlice on þæm her nu cvicu lifge.
94. Ic eom þîn hold sceale: dô þu hâine me!
forþon ic þîn sôð veorc sêce geneahhe.
95. Me fyrenfulle fæcne sêcead,
vyllad me lāde lifes âsêcian:
ic þîne gevitnesse vât and sôhte.
96. Ic sôð geseah and svylce vât,
ealre þysse vorulde vurded ende:
brād is þîn gebann and beorht svôðe.
97. Hû ic æ þîne, êce drihten,
lustum lufode! ic þât lange dyde,
þât ic þā on môde metegade georne.
98. Þu me snoterne gedýdest svylce ofer mîne
feondas on foldan fæcne ealle:
forþon ic beorhtlice þîne bebodu læste.
99. Ofer ealle þā, þe me ær lærdon,
ic þâs hæfde andgyt æghvær gleāvast,
þât ic þîne gevitnesse vise sôhte.
100. Ic þât ofer ylðran oncneóv and þât â geheóld,
þât ic þîne bebodu blide geheóilde.
101. Ic mînum fôtum fæcne síðas
þā vrāðan vegas verede georne,
þât ic þîne word mihte vel gehealdan.
102. Nā ic fram þînum dómum dædum avicade,
forþon þu me æ-bebod ærest settest.
103. Me is on gómum gôð and svête
þîn âgen word, êce drihten!

92) âne hulpe *MS. Th.* — 93) cûdlice? (*s. v.* 164); sôð-
word. *Th.* — 102) Þa ic *MS.*

- hit is hālvende, hunige miclē
and beóbreáde betere and svētre.
104. On bebodum þínum ic me betst oncnéov,
þát ic unrihte vegas ealle of-eode,
forþon þu me æ þíne ær gesettest.
105. Þát is fæle blæc-ern fōtum mínum,
þát ic þín vord, drihten, vel gehealde,
and þát ys þát strange leóht stige mínre.
106. Ic áðas svōr and eác hycge,
þát ic sóðne dōm symble healde.
107. And ic eádmēdu ungemetum georne
efnan þence: forgif me, éce god,
þát ic áfter þínum vordum veorde blíde!
108. Mínes mōdes me mōdes villa
on heáhsælum hraðe gebringe
and me þíne dōmas álær, drihten, svylce!
109. Is sávi mīn symble on þínum
holdum handum: ne ic þíne þá hálgan æ
on þysum ealdre forgitan æfre þence.
110. Me firenfulle fæcne gyrene
ávrídan vráðe and ne volde ic
fram þínum bebodum feor gesvican.
111. Ic me eovde begeat, ádele hábbe
þíne gevitnesse vel getreóve
on écnesse áva tō feore:
þát byð heáh bliss heortan mínre.
112. Áhylde ic mīne heortan holdé mōðe,
þát ic þín sóðfást veorc symble vorhte:
forþon ic þás éce edleán hábbe.
113. And ic synfulle symble feóde
and ic æ þíne elné lufade.
114. Þu me fultumian scealt, fæle gestandan
andfenga æghvær át þearfe
and ic on þín vord vel getreóve.
115. Gevitad fram me, þe ávyrgede synt,
þenden ic godes bebodu georne smeáge!
116. Onfōh me freóndlice, fæle drihten,
áfter þam þe þu sylfa ságddest and cvæde,
þát ic sceolde lifgan lange þrage!
ne gescend me on síde, nu ic þín svá onbád!
117. Gefultuma me faste! þonne beó ic fágere hál
and ic þíne sóðfástnyse symble þence.
118. Ealle þu forhogodest, þá þe unrihtes

111) eovde *MS.* yrfe *Th.* — 114) and Andfenga *MS.* *Th.*
— 116) nfoh *MS.*

- væran vyrhtan: vāt ic geareve,
 þāt heo on unriht ealle þohtan.
119. Ic oferhýlmend ealle getealde,
 þā on eorðan her yfele væron,
 forþon ic þīne gevitnesse vyrðe lufade.
120. Gefæstna þīnne egsan flæsce mīnum,
 þāt ic me ondræde dōmas þīne!
121. Ic sōðne dōm symble vorhte:
 ne syle þu me ehtendum æfre mīnum!
122. Onfōh þu þīnum esne fāgere mid gōðe,
 þāt me oferhydige æfre ne mōtan
 hearm-cvyddian! hyldo ne gýmað.
123. Hvāt! me eāgan mīne atule gevurðan,
 þær ic on þīnre hælo hyldo sōhte
 and on þīnre spræce spēd sōðfæste.
124. Dō þīnum āgenum esne svylce
 mycel milde mōd and me māgenē eac
 þīn sōðfæst vord sylfa lære!
125. Ic eom esne þīn: syle andgit, þāt ic
 þīne gevitnesse vel leornige!
126. Fis is vynne tīd, þāt man eac vel dō,
 drihten ūre! ne læt þu dole æfre
 þīn æ-bebod āhvær tōveorpan!
127. Forþon ic þīn bebod beorhte lufode,
 þā me georne synd golde deórran,
 topazion þæra teala gimma.
128. Forþon ic eall þīn bebod elnā healde
 and ic unrihte vegas ealle feóge.
129. Vundorlic is þīn gevitnes, vealdend dryhten!
 forþon heo mīn sávl smeað and sēced georne.
130. Vorda me þīnra vīse onleóhtað,
 beorhtnesse blæc-ern, and þu bealde sylest
 andgit eallum eorðbūendum.
131. Mād ic ontýnde mīnne vīde,
 þāt me mīn orod út āfæmde,
 þāt ic þīn bebod efneðe mid villan.
132. Beseoh þu on me and me syððan hrade
 mære gemiltsa, svā þu manegum dydest,
 þe naman þīnne nýðe lufedon.
133. Gerece þu me svylce, þāt ic on rihtne veg
 āfter þīnre spræce spēdum gange,
 þý lās mīn ænig unriht āhvær vealde!
134. Åhreðe me hearnevidum heānra manna,
 þāt ic þīne bebodu bealde healde!

132) neóðe?

135. Dô þine ansýne esne þínum
leóhte and leófe! lær me syddan,
hú ic þín sôðfast vord sêlest gehealde!
136. Eágan míne gesávon, hú fða gelác
við gang vātera vundrum ganged:
svā þām ilcum byð, þe ær nellad
þínre æ beboð elnê healdan.
137. Drihten is sôðfast; synd his dômas eac
rede mid ræde rihte geeyðde.
138. Hvæt! þu sôðfast veorc symble hête
on þínre gevitnesse vel gehealdan:
ealles forgeáton, þā me grame væron,
vorda þínra and me vā dydan.
139. Me heard ehtnes hūses þínes
on bearmenne gebrohte oft,
þā þín vord noldan vel gehealdan,
þā me feondas ær fæste væron.
140. Is þín ágen spræc innan fýren,
sylf svide hát, and symble þā
þín esne her ealle lufade.
141. Ic vās on geóguðe, grame me forhogedon:
nās ic ofergittol æfre hvādere,
þāt ic þín sôð veorc symble heolde.
142. Is þín sôðfastnes symble, drihten,
seó sôðfaste and seó symble bið
on êcnesse āva tō feore;
is þín svylce ādelnes and æ sôðfast.
143. Me costunga cnysdan geneahhe
and nearonessa nāman gelōme:
ac ic þíne bebodu efnde and læste;
eac on mínum mōde hi metegade georne.
144. Ys me þín gevitnes veordast and rihtast
and þā me on êce andgyt hābbe:
syle me þā tō sōðe! and ic syddan lifige.
145. Ic mid ealle ongann inngehygde
heortan mínre higē tō drihtne
ceare cleopian: he me cynlīce
hraðe gehýrde, hylde cūde,
þāt ic his sôðfastnesse sōhte geneahhe.
146. Ic cleopode tō þe: dō me cūdlīce
hālne, heahcyning, heofona vealdend,
hælende Crist! ic þāt hiege nu,
þāt ic þíne bebodu blīde gehealde.

136) æ-beboð *Th.* — 139) bearme me *MS. Th.* bearmen
f. fermentatio. — 142) ādeles (*MS.*) *Th.*

147. And ic þe on rīpe fore-com and hræde svylce
ceare cleopode: þu me cynlice
vel onfēnige, vistest gearve,
þāt ic on þīnum vordum vel getrūvade.
148. Þe eāgan mīne eac fore-cōman:
on ærmergen ic elnē ongann.
þīne spræce spyrian georne.
149. Gehȳr mīne stefne, hālig drihten,
āfter þīnre þære myclan mildheortnesse
and āfter þīnum dōmum dō me hālne!
150. Me syndon eahtend ungemete neāh ā
and þā synfullan: syndan calle hi
fram æ þīnre unneāh gevitene.
151. Ves me svīde neāh, vuldres drihten!
synt calle þīne vegas vīse and cūde.
152. Ic gevitnesse vīse þīne
ongeāt gleāvlice, þāt þu geāra hi
on ēcnesse ær stadelodest.
153. Ac mīne eādmēdu geseoh eall ful georne,
genere niōde, nu me nēd belāg!
forþon ic volde æ þīne elnē healdan.
154. Dēm mīnne dōm and me deōre ālȳs!
for þīnre spræce dō me spēdlice
and cūdlīce cvīene nu þā!
155. Værun fyrenfyllē feor fælre hælū:
forþon hi þīne sōdfastnesse sēcean noldan.
156. Miltsa synt þīne [mycle], mīhtig drihten!
āfter þīnum dōmum dō me cvīene!
157. Ic manige geseah, þe mīn ehton
[and me cnysseodon]: nolde ic cvīc æfre svā peah
hvādere þīne gevitnesse vræste forlætan.
158. Ic manige geseah men þā þe noldan
heora frīdovære fāste healdan,
and ic þand vīd þan þe hi teala noldan
þīnre spræce spēd gehealdan.
159. Svylce ic sylf geseah, þāt ic þīn sōd bebod
lustum lufige, leōfa drihten!
on þīnre mildheortnesse me scealt ācvīcian.
160. Þāt is veordlic fruma vorda þīnra,
þāt þær byð sōd symble mēted,
and on ēcnesse āva tō feore
calle þīne dōmas synt dædum gesēdde.

150) gevitane *MS.* gevitene *Th.* — 153) mīn and geseah
MS. Th.

161. Mīn earvunga ehtan ongunnon
caldurmannas gehvylc ungemete svide:
veard me heorte forht, þær ic þīn hālig vord
on þīnum egeasan ærest ādelu tredde.
162. Ic bliassige bealdē mōdē
ofer þīnre spræce spēde þā myclan,
svā se bið blīde, se beorna reāf
manige mēted, þær hit mannun losað.
163. And ic unrihta gehvylc elnē feode
and on-hysete æghvær georne:
volde ic æ þīne elnē lufian.
164. Svā ic þe seofon stīdum symble volde
leofum lustice lofsang cvedan
daga æhvylcē, forþon ic þīne dōmas vāt
on sōð fāste smicere gefylde.
165. Pām bið sib mycel, þe him [symble] þenceð,
þāt hi naman þīnne neode lufien:
ne bið him æsvic on þon æfre tō feore.
166. Ic þīnre hēla bād, hālig drihten,
and þīne bebodu bealde lufode.
167. Hafað sávl mīn sōð gehealden
þīnre gevitnesse vorda æghvylc
and ic þā lustum lufade svide.
168. Heold ic þīne bebodu holdē mōdē
and þīne gevitnesse vordum trymede:
forþon ealle mīne vegas vīse syndan
on þīnre gesihde sode, drihten!
169. Nu geneālæced neode mīnum
gebedum bealde, þāt ic bidde nu
on þīnre gesihde symble, drihten!
āfter þīnre spræce syle me spēdlīce,
þāt þu me generige nīða gehvylces!
170. In-gange mīn bēn, ēce drihten,
on þīnre gesihde symble āt þearfe!
āfter þīnre spræce dō spēdlīce,
þāt þu me generige nīða gehvylces!
171. Nu mīne veleras þe vordum belcettad
ymnas elnē, gif þu me ærest vylt
þīne sōðfāstnesse sylfa lēran.
172. Hvāt! tunge mīn teala foresāgde,
hū þīnre spræce spēde eodan:
værun eall þīn bebodu æghvær rihtvis.

161) earvunga *MS.* earvunga *Th.* ungemete *MS.* veord *MS.*
Th. — 164) lustīce? (*s. v. 93*). — 167) gevitnes *MS.* lufa
MS. lufige *Th.*

173. Sýn me þíne handa on hælu nú
and þát dómlice gedón veordel!
forþon ic þíne bebodu geceás bealde át þearfe.
174. Ic þínre hælu her vilnade:
drihten álmihtig, dô me symble,
þát ic æ þíne elnê metige!
175. Leofað sávl mín and þe lustum hêred
and me þíne dômas dædum fultumiad.
176. Ic gedvelede svá þát dysige sceap,
þátte forveordan volde hûru:
lâ! sêce þínne esne elnê, drihten!
forþon ic þínra beboda ne forgeat beorhtra æfre.

CXIX.

1. Ic me tō drihtne deórum cleopode,
þonne me costunga cnysdon geneahhe,
and he me gehýrde holdê mōdê.
2. Álys mine sávl, lifes drihten,
of þám velerum, þe vom cveden,
and from þære tungan, þe teosu vylle!
3. Hvát bið þe ealles seald oððe éced svá
from þære invitfullan yflan tungan?
4. Strele beód scearpe, strange and mihhtige,
syððan of glêdon vesad gearve áhyrde.
5. Vá me þære vyrde, þát mín vynn álag
and mín bigengea gevát bryce on feorveg!
sceal ic eard niman, svá me éde nis,
mid Cedaringum: nis mín cyð þær;
he mine sávl svide beeode.
6. Mid þám þe hi sibbe svýðost feóðan
ic sibbe mid him sōðe háfde:
þonne ic him spêðlice tō sprác and hi lærde,
þonne me earvunga ealle onfuhtan.

CXX.

1. Hóf ic mine eágan tō þam heán beorge,
þær ic fultum fand færne át þearfe.
2. Is mín fultum eác fæger át drihtne,
se þe heofon vorhte, hrusan svylce.
3. Ne sylle he þínne fōt on feóndes geveald,
ne hycge tō slæpe se þe healded þe!

175—176) *im Ben. Off.* (204); sávl und þát þe forvurðan
Ben. scep MS. Th. sceap Ben.

4. Efne se on hygde hûru ne slæped
ne svefed svýðe, se þe sceal healdan nu
Israêla folc utan við feondum.
5. Gehealde þe hâlig drihten
and þîn mundbora mihtig veorðe
ofer þâ svîðran hand symble át þearfet.
6. Ne þe sunne on dâge sôl ne gebârne
ne þe mōna on niht min ne geveorðe!
ac þe gehealde hâlig drihten
vyð yfela gehvâm æghvâr georne
and þîne sâvle svylce gehealde!
7. Ûtgang þinne and ingang êce drihten
sâvla sôðcýning symble gehealde
of þisson ford âva tô vorulde!

CXXI.

1. Ic on þyssum eom eallum blîðe,
þe me cûðlice tô âcveden syndon,
and on godes hûs gange syddan.
2. Væron fâst-stealle fôtas mîne
on þînum cafer-tûnum, þær ûre cýðð vâs,
on Hierusalem geara ærest.
3. Hierusalem, geara þu være
svâ svâ cymlic ceaster getimbred,
þær syndon dælas on sylfre hire.
4. Pær cneórisse cende væron
cynn âfter cynne: cûðan þâ drihten
and on þære gevitnesse væran Israêlas,
þe his naman neóðe sceoldon
him andetnes æghvâr habban.
5. Oft hi þær on seldon sæton át dômum:
þu eart þonne dêma, Dauides hûs,
þât on heofenum sited heáh gestadelod.
6. Biddad eóv bealde beorhtere sibbe,
þâ þe on Hierusalem gôðe syndan!
and geniht âgun, þâ þe neóðe þe
on heora lufun lustum healdad.

CXX, 5). mihti *MS. Th.* — 6) solne gebârne *MS. minne MS. Th.* sôl (*Goth. sâuil*) *Apposition zu sunne*; min ve geveorðe *ne decrescat, evanescat*; svylce gealde *MS. Th.*

CXXI, 1) þât me *MS. Th.* — 4) sealdon *MS. Th.* (voldan?); andetnes *MS. -nesse Th.* — 6) and ge *MS. Th.* lufun *MS. lufan Th.*

7. St þe on þīnum mǣgene sib mæst and fyrrest
and on þīnum torrum vese tīdum genihtsum!
8. For mīne brōðru ic bidde nu
and mīne þā neāhtan nemne svylce,
þāt ve sibbe on þe symble habbon!
9. And ic for mīnes godes hūse georne þingie
and tō mīnum drihtne deōrum sēce,
þāt ic gōd āt him begitan mōte.

CXXII.

1. Tō þe ic mīne eāgan hōf, ēce drihten!
þu þe heofonhāmas healdest and vealdeð.
2. Efne mīne eāgan synt ealra gelcæst
þonne esne bið, þonne ondrysnum
his hlāforde hēred and cƿemeð.
3. And svā eāgan gād eārmre þeovenan,
þonne heó on hire hlǣfdigean handa lōcað,
svā us synt eāgan tō þe, ēce drihten,
ūrum þam gōðan gode: geare lōciað,
ōð þāt us miltseige mihta vealdend.
4. Miltse us nu þā, mihtig drihten,
miltse us svylce! forþon ve manegum synt
forhokednessum hearde gefylde.
5. And ve manegum synd manna vordum
ūre sǣvl svīðe gefylled
mid edvīte oft and geneahhe
and us oferhydige forseóð oft and gelōme.

CXXIII.

1. Nymde us on vese ēce drihten,
cƿeðað Israhēlas ealle nu þā,
nymde us eardige on āva drihten.
2. Ponne us mǣnfulle menn onginnad:
væn is, þāt hi us lifigende lungre vyllen
sníome forsveolgan, gif hi svā māgon.
3. Ponne us þāra manna mōð yrsade
and us vidervearde væron geneahhe:
væn is, þāt hi us voldán vātre gelīce
sōna gesūpan, gif hit svā volde.
4. Oft ūre sǣvl svīðe frēcne
hlimman gedēgde hlūdes vāteres:

CXXI, 7) in *Ben. Off.* (218); sƿ, mǣgne und ves *Ben.* vese
MS. Th.

vène ic forþon, þæt heó vel mæge
þæt svýðre mægen, sável usser,
väteres vënan þæs vel gedégean.

5. Drihten st gebletsað, þe þæt ne dyde æfre,
þæt us on hearde hæftnýð sealde
þám þe us mid tóðum tóteón voldan.
6. Værun ðre sávla samod anlice
nída generede, svá svá neód-spearuva
of grames huntan grine losige.
7. Grin bið on sáðan grame tóránded
and ve synt álýsde lifes vyrde:
ve us naman drihtnes neóðe habbað
on fultume fästne and strangne,
þæs þe heofon vorhte, hrusan svylce.

CXXIV.

1. Þá þe on drihten heora dædum getreóvað,
hi beóð on Sion beorge svýðe gelice:
ne mæg hine on ealdre ænig onhréran,
þe eardfäst byð on Hierusalem.
2. Hi synt mundbeorgas micle ymbtatan:
healded heora ymbhvyrft éce drihten
of bisson nu áva tō vorulde.
3. Næfre forlæted lifes drihten
frenfulra tāt furdor gangan,
þonne he sōðfāstra settan vylle.
4. Ne he sōðfāste svylce læted,
þæt hi tō unrihte áhvær villen
handum ræcean, ac he him hraðe gyldeð.
Dō þu, drihten, vel þām þe gedēfe her
hiora heortan riht healdad mid gōde!
5. Þá þe gearve beóð tō gramum bendum,
eft hi gelæded éce drihten
mid þæm þe unriht æghvær vyrceað.
Sibb st Israhēlum symble ofer ealle!

CXXV.

1. Þonne drihten vyle gedōn āfter,
þæt he of Sione svære áhveorfe
hæftnēð hefige, syððan ve hraðe veorðad

CXXIII, 6) need spearuva Th.

CXXIV, 1) Sionbeorge Thorpe. — 3) furdon MS. Th. —

4) healded MS. Th.

āfrēfrede fāgere ealle.

2. Sōna beōð gefylde mid gefeān syddan
mūðas ūre and ve mā sprecað,
beōð ūre tungan teala vynsume.
3. Ponne hi geond beōde cvedað þriste;
æghvēr hi gemiclade mihtig drihten,
þā he him vundur mid vorhte seldlic:
gemicla þe svylce, mihtig drihten,
þāt þu vundur mid us vyrce mære
and ve bealde on þām blide veorðan!
4. Gehveorf ūre hæftnēd, hālig drihten,
svā sūðhealde svide himman.
5. Þā her on tornlicum tearum sāvað,
hi eft fāgerum gefeān snīðað:
gangende and fērende georne vēpað
and heora sylfra sād snīðað āfter.
6. Cumað þonne mid cumendum cūde mid bliſse
and on heora ſceāfas berað, svā hi gesamnedon.

CXXVI.

1. Nymde hūs timbrige hālig drihten,
on idel gylp ōðre vuniað,
þe þās hūses hrōf staðeliað.
2. Nymde gehealde eac hālig drihten
ceastre mid cynnum, ne mæg hi cynlice
væccende veard gehealdan.
3. Forhvan ge mid idelnesse ealle ārīsað,
ær þon leōht cume leōða bearnum?
ārīsað nu ricene and hraðe sittað,
þā þe sāres hlāf svide æton,
4. Ponne he slæp syleð svide leofam:
þāt is yrfe eac ēcean drihtnes
and herde bearn, þā her mannum beōð
of innade ærest cende.
5. Svā seō strāle byð strangum and mihtigum
hrōrum on handa heard āscyrped,
svā lydra bearn lungre gevitāð.
6. Þāt bið eādīg ver, se þe ā þenceð,
þāt he his lust on þon leofne gefylle:
ne bið he on ealdre ealre æfre geascended,
þonne he on gaton grēted his grame feōndas.

CXXV, 3) þonne he *MS.* hi *Th.*

CXXVI, 2) væccend * * * *Th.* væccende *Bout.* — 4) slæp
(*MS.*) *Th.*

CXXVII.

1. Eádige syndon ealle, þe him êcne god
drihten ondrædað and his gedêfne weg
on hyra lifes tid lustum gangað.
2. Ponne þu þines gevinnes vâstme byrgest,
etest ofetes, and þu eádig leofast
and þe vel veorðed on vynburgum.
3. Beoð þines vifes velan gelice,
svâ on vîngearde veaxen berigeaen,
and on þines hûses hvommum genihtsum.
4. Synd þine bearn svylce samed anlicast,
svâ elebeâmas âdele veaxen,
ymb þinne beoð utan blæda standen.
5. Efne svâ bið gebletsað beorna æghvylc
mann on moldan, þe him metodes egê
on his dædum drihten forhtað.
6. Þe of Sionbeorge svylce drihten
bealde bletsige and þu bruce eac
on Hierusalem gôða gehvylces
ealle lange dagas lifes þines!
7. And þu þinra bearna bearn sceâvige,
geseo samed gangan sibb ofer Israhêl!

CXXVIII.

1. Oft me fuhtan tō fynd on geogude,
cvedan Israhêlas nu eac þæt sylfe!
oft me fuhtan tō fynd on geogude:
ne mihton hi âviht ât me æfre gevyrecean.
2. Ofer mînum bæce bitere ongunnon
þā firenfullan fæcen timbrian
and heora unriht eft gelengdon.
3. Drihten is sôðfast and gedêd sniome,
þæt he firenfullra fæcne gepancas
vis tōveorped: veorðað gescende
and hiora scamiað svidust ealles,
þā tō Sione hete svidost hæfdon.
4. Vesen hi hige her gelicast,
þam þe on hûses þæce heah âveaxað,
þæt bið forvisnad vræde sôna,
ær hit âfohten foldan losige!
5. Of þam he ne gefylled folme æfre,
þeah þe he hit mâve miclê elnê;

CXXVII, 2) oretes (*MS.*) *Th.* — 6) He of *MS.* þe of *Th.*

ne mid his sceáfe ne mæg sceát áfyllan,
 beah þe he samnige svide georne.

6. And þát ne cvedan, þá his cvide veoldan
 on ofergeate æghvær hábban:
 „Us gebletsige bealde drihten
 and ofer eów vese eác his bletsung!
 ve eów neóðlice on naman drihtnes
 svylce bletsiad blidé móðé.“

CXXIX.

1. Ic of grundum tó þe geómur cleopode:
 Drihten, drihten, dō þu nu þá,
 þát þu mines gebedes béne gehýre!
2. Vesan þíne eáran eác gehýrende
 and beheldende mid hige svylce
 on eall gebedd esnes þínes!
3. Gif þu úre unriht vilt eall behealdan,
 drihten, drihten, hvá gedēð æfre,
 þát he þát geefne eall mid rihte?
4. Ys seo mildheortnes mid þe, mihta vealdend,
 and ic for þínre æ, éce drihten,
 þás óðer eall eáde áræfnige.
5. Hvät! þát sávl mín symble áræfnede,
 þát ic on þínum vordum me vel getreóvde:
 forþon mín sávl on þe symble getreóved.
6. From þære mæran mergentide
 óð þát æfen cume ylða bearnum
 Israhêlas on drihten á getreóven!
7. Forþon is mildheortnesse miht on drihtne
 and he álýsed lustum ealle,
 þá þe hiht on hine habbað fæste.
8. He Israhêlas ealle álýsed
 of unrihte æghvær symble.

CXXX.

1. Nis mín heorte víð þe áhafen, drihten,
 ne míne eágan víð þe on oferhygde.
2. Ne ic on mágene miclum gange
 ne vundur ofer me vuniad ænig.
3. Ac ic mid eádmédum eall gefafige:
 is mín sávl on þon svýðe gefeónde.

CXXVIII, 6) habban?

CXXIX, 6) is Israhelas *MS.* — 8) æghvæ *MS.*

4. Svā man āt mēder bið miclum fēded,
svā þu minre sǣvle symble gyldest.
5. Israhēlas on drihten ā getreóvigen
of þyssum nu āva tō vorulde!

CXXXI.

1. Gemune þu, drihten, mārne Dauid
and ealle his mannpvārnesse micle mid gōðē!
2. Svā ic āt frymðe gesvōr ferhðe við drihten
and gehāt gehēt, he geheöld teala
við Jacobes god þone mæran.
3. Peāh þe ic on mines hūses hyld gegange
odðe selegesceot þanne svæs vese
odðe on mīn restbedd ricene gestige,
4. Gif ic minum eāgum unne slæpes
odðe minum breavum beóðe hnappunga
odðe ic on þunvange þriste gereste,
5. Óð þāt ic gemēte mære stōve
drihtne gecorene, dýre selegesceot
Jacobes gode georne gecveme.
6. Efne ve þās eall on Eufraten
sǣgean gehýrdon, syððan gemittan
for-vel manegu on vudufeldum.
7. Ve on his selegesceot svylce gangað
and þære stōve stede āriað,
þær his fōtas ær fāste gestōðan.
8. Áris on þīnre reste recene, drihten!
þu earce eart eall hāligra.
9. Synd þīne sacerdas on sōdfāstnesse
gōðe gegierede and gleāve nu
þīne þā hālgan her bliissiað.
10. For þīnum āgenum esne svylce
deórum Dauide þu ne dō æfre,
þāt þu andvlitan út oncyrr
þīnes þās hālgan her on eorðan!
11. Þās deópne āð drihten āsvōr
and þone mid sōðe svylce getrymede,
þāt he hine for hōle ær ne āsvōre,
gehēt Dauide, svā he him dyde syððan,
12. Þāt he veordlicene vāstm gesette,
þe of his innade āgenum cvōme,
ofer þīn heāhsetl: gif nu healdað vell
þīnes sylfes bearn sōðe treóva

CXXXI, 2) svā he? — 11) forhole Th. her ne?

- and þá gevitnesse, þe ic hig vel lære,
 13. Þonne hiora suna svylce mōtan
 ā þysse vorulde vynnum brācan
 and on þīnum setle sittan geneahhe.
 14. Forþon him Sione geceās sylfa drihten
 and him tō earde geceās ærest āt frymde.
 15. Þis is mīn rest, þe ic recene nu
 on vorulda voruld vunian þence,
 þær ic eard nāme: forþon ic hi ær geceās.
 16. His vudvan ic vordum bletsige
 and gesegnade, sylle geneahhe
 heora hungrium hlāf tō fyllen.
 17. Ec his sacerdas svylce mid hælū
 georne gegyrve and gōdē eac;
 his þā hālgan her habbað blisse.
 18. Þær ic Dauides horn deorne bringe,
 forð gelæde, fægere gearuве
 byrnende blāc-ern, bere for mīnum
 Criste gecorenū, þe ic hine cūðne vāt.
 19. Ic his feondas eac fācne gegyrve
 mid scame svidust: ofer hine sc̅r cymed
 mīnra segnunga sōðfāst blōstma.

CXXXII.

1. Efne hū glādlīc bið and gōð svylce,
 þātte brōður on ān begen hīgen,
 þær hig ænne sculan eard veardian!
 2. Svā unguentum mæg ādele vyrte cynn
 heāfde healdan hrōre stence,
 mid þý Aaron his beard oftast smyrede.
 3. Seó nider āstāh on his reāfes fnæd
 svā ādele deāv on Hermone,
 se ofer Sionbeorge sneóme āstīged.
 4. Forþon her bebeād hālig drihten
 lifes bletsunga lange tō feore
 of þisson nu āvā tō vorulde.

CXXXIII.

1. Efne bletsien nu blīde drihten
 ealle his āgene onbyhtscealkas!
 2. Ge þe on godes hūse gearve standað
 and on cafertānum Cristes hūses

16) vuduan *MS.* vuduvan *Th.* — 17) Ic his? — 19) mīnre
MS. Th. — CXXXII, 3) oftassmyrede *MS.* oft āsmyrede *Th.*

- ures þæs hālgan godes held begangad,
 3. Hebbad neóðlice nihta gehvylcere
 eóvre handa on hālig lof
 and bletsiað balde drihten!
 4. Ge bletsige blide drihten
 of Sionbeorge symble át þearfe,
 se þe heofon vorhte, hrusan svylce!

CXXXIV.

1. Hēriað naman drihtenes! neóde svylce
 hērigen hine his scealcas avice ealle!
 2. Ge þe on godes hūse gleāve standað
 and on cafertūnum Cristes hūses
 þæs gōðan godes gearve syndan,
 3. Lofiað ge drihten! forþon he lungre is
 fāstræd and fremsum fira æghvam;
 veordiað his naman! forþon he vyrde is.
 4. Forþon him gōdne geceās Jācōb drihten
 and on āgene æht Israēles cynn.
 5. Ic þāt gearve ongeat, þāt is gōd and mycel
 drihten fire; forþon him dōm standeð
 ofer ealle godu eorðbūendra.
 6. Ealle, þā þe volde, vorhte drihten
 on heofonrice and her on eorðan,
 on sidum sæ svylce on eallum,
 þær he dyrne vāt deorce grundas.
 7. And he fram þysse eorðan endē lædeð
 volcen vrælcu, vind and liget,
 and þā tō regne recene vyrceð.
 8. He forð lædeð fāgere vindas
 of his goldhordum gōdra manegum,
 se Ægipta slōh ādele frumbearn
 æghvylc ealra ōð þā nýtenn.
 9. He sigetācen sende manegum
 forebeācn feala folce Ægipta
 and þā Pharaones folce gecyððe
 and his scealcum samed ātgādere.
 10. Se slōh peóde folc þearle manige
 and eac ācvealde cyningas strange.
 11. Vās Seon efne sum þāra kyninega
 and Og kyning, se þe æror vās
 on Basane breme and mære.

CXXXIII, 2) beganged *MS. Th.* — 4) Gebletsige *Th.*
 CXXXIV, 8) þe forðlædeð *MS. Th.* — 9) fala *MS.*

12. Sealde heora eardland eall Israhêlum
and heora yrfe eac his folce.
13. Ys þin nama, drihten, nemned êce
and þin gemynd, mihtig drihten,
on ealra vorulda voruld vynnun standeð.
14. Forþon his folc dêmed fagere drihten
and he bið on his esnum âgenum frêfriend.
15. Beoð deofulgyld dysigra peoða
geld and heolfur, þe her geotað menn
and mid heora folmum fagere vyrceað.
16. Pâ mûð habbað and ne meldiað viht,
fagere eagan, ne magon feor geseon.
17. Eâran habbað, ne hi âviht magon
holdes gehýran, þeah þe him hleóðrige,
and nose habbað, nâviht gestincað.
18. Handa hi habbað, ne hi hvæðere magon
gegrâpian gôdes âviht;
habbað fêð svylce, ne magon feala gangan.
19. Ne hi on hracan âviht hlûde ne cleopiað
ne him gâst varað gômum on mûðe.
20. Synt anlice þæm, þe hi ær vorhtan,
and ealle pâ þe on hi æfre getreovað.
21. Hûs Israêla holdne drihten
bletsien bealde, biddan svylce þæt!
Aaron's hûs êcne drihten
blîðe bletsien! beornas ealle,
pâ on lifes hûs leof eardiað,
bletsien drihten blîðe môðe!
22. Pâ þe him ondræden drihtnes egsan,
bletsien drihten beornas ealle!
se drihten is deôre gebletsað
of Sion sniôme, þe sôðfast ær
on Hierusalem god eardode.

CXXXV.

1. Ic andette êcum drihtne:
forþon he gôð is and ic ful gearve vât,
þæt he tô vorulde byð vis and mildheort.
2. Eac ic andette þam þe êce is
ealra godena god: forþon ic hine gôðne vât.
3. Andette is svylce þam þe ealra is
drihtna drihten dædum spêdigast:
forþon he gôð is and ic gearve vât,

18) fea gangan *MS.* fêðe gangan *Th.* (*vergl.* 113¹⁵). —
21) eordiað *MS.* *Th.* Lêves hûs („domus Levi“)?

- pāt his mildheortnes is mycel tō vorulde.
4. He vundur dyde veordlice āna.
 5. Se heofon vorhte, hāleda andgit.
 6. He eorðan āfter vāter ærest sette.
 7. He leohtfatu leódum āna
micel gevorhte manna bearnum.
 8. Sette on miht dages mære sunnan,
 9. On miht nihte mōnan and steorran.
 10. He Ægyptas slōh and eall heora frumbearn.
 11. And he Israhēlas ealle ôðlædde
of Ægyptum ealle gesunde
 12. On mihtigre mære handa
and on eall mihte earmes svylce.
 13. He reádne sǣ recene tōdælde,
 14. Lædde Israhēlas ealle þurh midne.
 15. Pær Pharaon gefeól and his fæge verud
on þam reáðan sǣ recene forvurðan.
 16. He gevealdendlice þurh vësten eft
his pāt leoðe folc lædde svylce.
 17. He of stānclice steorce burnan
leódum lædde on leoðne þanc.
 18. Svylce he ācvealde cyningas myele.
 19. And he eác ofslōh āðele cyningas,
veras vrǣclice, þā þe voruld heóðan.
 20. Pær Seon cyning svylt dreórig fornam,
þe Amorrea anveald hǣfde,
 21. And Og svylce, þe æror vās
svýðe breme cyning on Basane.
 22. Sealde heora eorðan on yrfeland:
 23. Ôð pāt yrfe on Israēle,
þe his esnas āgene væron.
 24. Forþon ðre eáðmēdu ēce drihten
gemyndgade and us mycel sealde.
 25. And he us āfereðe feóndum of handa,
þā þe vráðe væron ealle.
 26. He eác āfēdeð flæscea æghvylc.
 27. Andettað nu ealle þam ēcean gode,
þe on heofonum is heáh eardiende!
 28. And ge ealra godena gode geara andettað!
forþan his mildheortnes is mycel tō vorulde.

CXXXV, 7) e leohtfatu *MS.* — 9) n miht nihte *MS.* —
 11) nd he *MS.* — 12) mære und on ealre? — 19) nd he *MS.*
 — 23) ôð kann hier nicht Präposition sein; es ist wol das Præ-
 teritum des bisher unbelegten ađan (anheimfallen!), des Stammworts
 zu ēdel. — 26) flæscea *Th.*

CXXXVI.

1. Ofer Babilone bráðum streáme,
þær ve sittað and sære vëpað,
þonne ve Sion gemunan svide georne.
2. On salig ve sárige svide gelóme
úre organan up áhêngan.
3. Forþon us þær frunon-fæcnum vordum,
[invit] melledan, þá us onveg læddan:
4. „Singað us ymnum ealdra sanga,
þe ge on Sione sungan geneahhige!“
Hû mágon ve singan sangas drihtne
on þære foldan, þe us fremde is?
5. Gif ic þín, Hierusalem, forgyten hæbbe,
forgyte mín seó svýðre symble át þearfe!
átfeole mín tunge fæste gómum,
gif ic ofergittol þín æfre veorde,
6. Gif ic ne forsette þe symble át frymðe!
ac ic on Hierusalem georne blissie.
7. Gemune þu, drihten, manigra bearna,
þe on Edom synt eal lifigende,
þonne þu Hierusalem gegôðie!
þá nu oft cvedað: „Vutun hi íðle gedôn,
ôð þát hi heora eard geceosan!“
8. Hvát! þu eart, Babilone, bitere átfæsted
ánge and yfele, hire earm dôhter!
Eádig byð hváðere, se þe eft gyldeð,
þá þu him on ealdre ær forgeáfe
and us eallum eác gesealdeð.
9. Eádig byð, se þe nimeð and eác seteð
his ágen bearn on þone áðelan stân.

CXXXVII.

1. Ic þe andette, écne drihten,
on mínre gehygde heortan ealre:
forþon þu ealle míne vord eárum gehýrdest,
þá ic mid mûðe and mid môðe cvede
and on þínra engla ealra gesihðe
ic þe singe svide geneahhige.
2. Eác ic þín tempel tíðum veordige
þát hálige hús holdê môðe

CXXXVI, 7) geceosan MS.: „de hujus lectionis integritate
valde dubito“ Thorpe; vielleicht geteoran (vgl. geteorian deficere). —
9) seced MS. Th.

- and þær þinne naman on neód secge
3. Ofer þine þá miclan mildheortnesse
and sóðfastnesse samed átgáðere;
þu þinne þone halgan naman neóde gedydest
ofer us ealle æghvær micelne.
 4. Svá hvylcê daga ic þe deórne cige,
gehýr me hvátlice and me hraðe gedô
micle mîne sáwle on þines mægenes spêd!
 5. Ealle þe andettan eorðan kyningas,
forþon þe hi gehýrdon hlûde reorde
þines mûdes, þá mæran vord!
þá on sangum singan drihtne!
 6. Forþon [þin] vuldur is vîde geond eorðan
micel and mære: ofer middaneard
eart þu healtce áhafen, drihten!
þu eádmôðra ealra lôcast
on heofonhâme her on eorðan.
 7. Peáh þe ic on midle mænes gange,
þær me costunga cnysdan geneahhe,
á þu me veredest vráðum feóndum,
þe me voldan yrrer on ácyðan:
þu me geræhtest recene mid handa
and me þin svýðre sneóme hælde.
 8. Drihten for me dómê gylde!
is his mildheortnes micel on vorulde.
Ne forseoh æfre, þát þu sylfa ær
mid þinum handum her gevorhtest!

CXXXVIII.

1. Pu mîn costadest cynnum, drihten,
and me ongeáte gleávé môtê:
þu mîn setl svylce oncneóve
and mîne ærist áfter gecýðdest.
2. And mîne gepohtas eác þriste oncneóve,
feorran ongeáte fôre mîne
and mîne gangas gearve átreðdest
and ealle mîne vegas vel forsáve:
forþan me invit vâs áhvær on tungan.
3. Efne þu, drihten, eall oncneóve
þá ærestan, eác þá nehstan;

CXXXVII, 6) forþon vundur is *MS.* forþon þin vuldur is
Th. „post eádmôðra *aliquid deesse suspicor*“ *Thorpe*; lôcian *scheint*
 hier vielmehr mit dem Genitiv verbunden.

- þu [me] gehivadest handa þínre,
me ofer heafod holde gesettest.
4. Vundorlic is geworden þín vísdóm eall,
se is be útan me eác gestrangod;
ne mæg ic him on neóde á neáh cuman.
 5. Hvider mæg ic fram þínum gæste gangan áhvær
odde þínne andvltan befeón eorðan dæles?
 6. Gif ic on heofonas up heá ástíge,
þu me þær on efn andveard sittest;
gif ic on helle gedó hvyrft ænigne,
þu me át byst efne rihte.
 7. Gif ic míne fíðeru gefó, fleóge ær leóhte,
ód þát ic be útan vese eallum sævum,
 8. Hvät! me þín hand þyder ofer holma begang
læded lustum and me lungre eft
þín seó svíðre þær gehended.
 9. Ic on móde cvād mínum svylce:
„Vén is, þát me þýstru pearle forgrípen
and me on nihte neóde onlíhte,
þát ic mínum bleóm bregde neahhige.“
 10. Ne beód þeoóstru deorc butan þínre miht:
þu þá onlíhtest niht, þát heó byð dæge geflc.
 11. Svá þragum gæd þeoóstru víð leóhte:
forþon þu hi settest svylce, drihten!
canst míne ædre ealle gearuve,
onfenge me fágere, svá ic furdum vās
of módur hrife mínre ácenned.
 12. Ic þe andette, ece drihten!
forþon þu mid egesan eart eall gevuldrad
and þíne veorc væron vræclíce svýðe,
þá mín sául oncneóv sóna georne.
 13. Nis mín bân víð þe deópe behýded,
þát þu víslíce vorhtest on díglum,
þéh mín lichoma lytle þrage
on niderdælum eorðan vunige.
 14. Eágan þíne gesávon, þát ic ealles vās
unfrom on ferhde; eall þát forð heonan
on þínum vísbócum ávriten standeð.
 15. Dagas syndon trymede, svá hi drihten gesceóp:
ne mæg ænig on þám áva lifigean.
Me synd árvyrde ealle svíde,
þe þíne frýnd værun fæste, drihten!

CXXXVIII, 3) [me] *Th. fehlt in MS. holde sc. manum tuam.*
 — 11) of mínre módur hrife *MS. die Umstellung nach Thorpe.* —
 12) ic þe andetne, ece ece drihten *MS.* — 14) eagon *MS.*

- is heora ealdordôm ungemete svide
on cneórissum cûð gestrangod.
16. Gif ic hi recene nu ríman onginne,
hi beoð ofer sandcorn sniôme manige:
syððan ic árise and recene nu gyt
mid þe sylfum eom, gif þu syððan vylt
þa firenfullan fyllan mid deáde.
 17. Blóðhreóve veras! ge bebbúgað me,
þe þát on gepohtum þenceað cvedende:
„Vutun þurh ídel searu ealle tiligean,
þát ve heora burh tóbrecan mōton!“
 18. Ealle þa þe feóðan þurh fácen god,
ic hi feóde nu fæste mid nide
and ofer þíne feóndas beó fáčne gebolgen.
 19. Svá ic hi mid rihte recene feóge,
forþon hi me feóndas fáčne vurdan.
 20. Costa mīn, god, svá hit cyn vese,
and mīnre heortan gehygd her gesceáwa,
þone fælan gepanc! frīne me syððan
and mīne stige ongit gestadelode!
 21. And þu sylfa geseoh, gif ic on sviceulne veg
odde on unrihte áhvær eode!
gelæd me þonne, lífes ealdor,
þát ic on écne veg æghvær gange!

CXXXIX.

1. Genere me við nide on naman þinum
fram yfelum menn, éce drihten,
and fram þam vere, þe vom fremme!
2. Þa ealne dæg invit and fácen
hycgeað on heortan þurh hearmne gepoht,
hi þát tō gefeohte georne gefremed habbað.
3. And heora tungan tornevidum
neóde servað, svá oft náðran dōð
and him áspidas ætrene vyrmas
under velerum is gevnad fæste.
4. Geheald þu me, drihten, við hetenidas
and við firenfulles folmum svylce
and fram þam mannum, þe mán fremmen,

17) gebebúgað *Th.*

CXXXIX, 1) *Die zwei ersten Zeilen im Ben. Off. (210);* men und dryhten *Ben.* — 2) heortad *MS.* hearne *MS. Th.* hi þát *MS.* þát hi *Th.* — 3) *Auffallend ist diese Construction von is gevnad (consuetum est) c. Acc.*

- álfs þu me lungre, lífes ealdur!
5. Þá on hyge þohtan, þát hi áhyltan me
and minne gang georne svylce,
forhýddan oferhydige me invit-gyrene
vráðan veal-sáðan vundnum rávum:
voldan mine fôtas gefástnian,
settan me svycê, þær ic síðade.
 6. Ic þá tō drihtne cvād: „Þu me eart dýre, god!
gehýr mīn gebed, hálīg drihten,
nu ic stefne tō þe styrme hlūde!“.
 7. Drihten, drihten! þu eart gedēfe māgen
hælo mīnre and þu mīn [heáfod] scealt
on gefeohtdāge feōndum āvergean!
 8. Ne álŷf þu me æfre ofer lust minne
on fyrenfulra fæcne gebancas,
þá vidervearde me vrāde hycgeað!
ne forlæt þu me on lifdagum,
þý lās hi āhafene ofer me hvīle veorden!
 9. Him ymb heáfod hefegast gevinna,
þát hi mid velerum gevorht habbað,
him þát ilce sceal on gesittan!
 10. Eac hi gefeallað on fýres glēde
and þu hi mid fýre fācnes gehnēgest,
þát hi þām yrmðum ā ne vidstanden.
 11. Se getynga ver on teosu-spræce,
ne bið se ofer eorðan gereaht āhvær:
unsōðfāstne ver yfel gecnyssað,
ōð þe he on eorðan eall forveorðeð.
 12. Ic þát gearuве ongeat, þát gōde dēð
drihten dōmas, þe on dagum þyssum
vādum veorðað, vreceð pearfendra.
 13. Sōð is hvādere, sōðfāste nu
þīnne naman villað þurh neōð hērigean:
scylan eard niman on þīnre ansýne,
þá mid rāde her rihte lifgeað.

CXL.

1. Ic þe, drihten, tō dýrum clypige:
gehýr me hrādlice holdre stefne,
þonne ic bēne tō þe biðde ceare full!

5) vundrum *MS. Th.* rāpum? (vgl. jedoch rāv *Ettm.* p. 266);
svyde *MS. Th.* svyce = svíce *scandakum, offendiculum.* — 7) [heáfod]
Th. fehlt in MS. — 9) þát he *MS. Th.*; ebenso wie in v. 11
anakothische Construction. — 11) teosu spræce *Th.* oppe *MS. Th.*

2. Sƿ on þīnre gesihde mīnes sylfes gebed
ful recene gereht, sƿā ricels byð,
þonne hit gifre glēda bārnad!
3. Sƿylce is āhafenes handa mīnra,
þonne ic þe æfenlāc ēstum secge.
4. Sete sƿāse geheald sƿylce, drihten,
mūde mīnum (ne lēt mān sprecan)
and ādele dor ymb-standende,
þāt on velerum wīsdōm healde!
5. Ne hyld þu mīne heortan, þāt ic hearne word
puruh inwitstāf ūt forlæte
and ic lādend vese lādra fīrena!
6. Ne ic æfre mid mannum mānfremmendum
gemænnesse micle hābbe
ne on heora gecorenesse becume æfre!
7. Ac me sōdfast symble gerecce
and mildheortē mōdē preāge!
ele synfulra æfre ne mōte
heāfde mīnum hrīnan āhvær!
8. Forþon mīn gebed nu gyt bēcnum standeð,
þāt him on visum is wel līcendlice!
Syndon hi āt strangum stāne fersvolgene:
noldan heora dēman mīne gedēfe word
eāran gehƿran, eft ne mihton.
9. Sƿā unefne is eorde picce,
syndon þās mōras myclum āsprotene,
sƿā ūre bān syndon bitere tōvorpene.
be helvarena hāfte neōdum.
10. Forþon ic, drihten, on þe dædum mīnum
eāgum and mōdē æghvær gelýfe:
ne āscūf þu fram me sāwle mīne!
11. Geheald me wīð þære gryne, þe me grame setton,
þāt me ne besƿice synvyrrende,
þā þe unrihtes æghvær penceað!
12. Feallad fīrenfulle on heora feng-nettum:
ic me syndrig eom, oð þāt ic sƿā fēre.

CXLI.

1. Mīn stefn tō þe styrmed, drihten,
and ic mid strangere stefne sƿylce
eam biddende bealde drihten.

CXL, 2) *im Ben. Off.* (218); full ricene, rēcels and þonne
gifre *Ben.* þonne [hine] gifre *Bout.* — 3) sƿylce ic (*MS.*) *Th.*
— 4) Gete *MS.* Sete *Th.* — 7) ic me *MS.* ac me *Thorpe.* —
9) nēdum?

2. Ic mīne bēne bealde svylce
on his gesihðe symble āgeōte
and mīne earfeðu ealle full georne
fore him sylfum sācge geneahhe,
3. Gif mīne grame þenceað gāst teorīan,
and þu mīne stīge strange ongeāte.
4. On þyssum grēnan vege, þe ic gange on,
me oferhydige æghvær setton
gearve grīne; geara ic sceāvade,
geseah on þā svýðran: ne me sylfne þær
ænig mid gōðe ongitan volde.
5. Þā me eac frēcne fram fleām gedydan,
nās þā þe mīne sāvle sēcan volde,
þā ic tō þe, drihten, ðīgle cleopode
and sōna cvād: „Þu eart mīn se sōða hiht!
eart þu on lifigendra lande svylce
se gedēfa dæl, drihten, æghvær!“
6. Beheald mīne sāvle, hæle þā, vealdend!
forþon ic geeādmēded eom ungemete svīde.
7. Ālȳs me fram lādum! hi me lungre synt
ealle ofer me ungemete strange.
8. Ālæd me of carcernes clūse svylce
mīne sāvle, þāt ic syððan ford
þīnne naman mōte neōðe sācgean!
9. Mīn sōðfaste snotere bīdað,
ōð þāt þu me edleān eft forgyldes.

CXLII.

1. Drihten, mīn gebed deōre gehȳfe
and mid eārum onfōh ungemetum georne
mīne hālsunge! heald me syððan
on þīnre sōðfastneāse and me on sōðe gehȳr!
2. Ne gā þu mid þīnum esne īn tō dōme!
forþon on þīnre gesihðe ne bið sōðfast ænig,
þe on þisse foldan feorh-lif bered.
3. Forþon mīne sāvle svīde feōndas
ealle ehtan ungemete strange,
habbað me gehnāged heānne tō eorðan
and mīn lif svylce gelytlad is.
4. Hi me on ðīgle deorce stōve
settan sārlice samed anlice,
svā þu voruld-deāde vrige mid foldan:
is me ānge gāst innan hredres
and me is heorte on hearde gedrēfed.

CXLII, 2) e ga *MS.* — 4) ænige gāst *MS. Th.*

5. Ponne ic on môde gemyndgade,
hû me ærran dagas oft âlumpān,
metegade on môde ealle þīne mæran veorc
and ymbe þīne handgeveorc hogode georne.
6. Ponne ic mīne handa tō he holde þenode
and mīne sāvle sette mid môde,
svā eorðan bið ansyn vāteres:
gehȳr me hrādlice, hæl me syddan!
7. Nu me deōpe is, drihten leōfa,
mīn sylfes gāst svær gevorden,
ne āvend fram me, vuldres ealdur,
þīne ansȳne! vese ic earmum gelīc,
þe on sveartne grund syddan āstīgad.
8. Gedō, þāt ic gehȳre holde on morgene
þīne mildheortnesse, mihtig drihten!
forþon ic hycge tō þe, helpe gelȳfe.
9. Dō me vegas vīse, þāt ic vite gearve,
on hvylcne ic gange gleāvē mōdē!
nu ic tō drihtnes dōme ville
mīne sāvle settan geornast.
10. Āfȳrr me, frēa drihten, feōndum mīnum!
nu ic helpe tō þe holde gelȳfe.
Lær me, hū ic þīnne villan vȳrce and fremme!
forþon þu mīn god eart, þu me gōd dydāst.
11. Me þīn-se gōða gāst gleāve lādde,
þāt ic on rihtne veg redne fērde:
for naman þīnes neōdveordunge,
drihten usser, dō me hālne,
þāt ic on þīnum rihte rædfāst lifige!
12. And þu of costunge clāne ālāddest
sāvle mīne: þær heō syddan ford
on þīnre mildheortnesse mōte vunian
and þu mīne feōndas fæcne tōdrīfe
and eac forleōse lādra gehvylcne,
þe mīne sāvle synne ātfāsten!
forþon ic þīn esne eom āgen sȳmble.

CXLIII.

1. Drihten is gebletsad, mīn se deōra god,
þe mīne handa tō hilde teāh
and mīne fingras tō gefeohtanne.
2. He is mildheortnes mīn āt þearfe,

5) hū ealle þīne *MS.* *Th.* on ealle? — 10) dō me *MS.* *Th.*
CXLIII, 2) Me is *MS.* He is *Th.*

- frid and fultum, fäst andfengea
and älsend is lifes mīnes.
3. Min þu mære eart mihtig scyldend:
ic hiht on þe hæbbe fæste,
þæt þu me folc mænig fæste underþeodeð.
 4. Hwæt is se manna, mihtig drihten,
þe þu him cūðlice cýðan voldest,
odde mannes sunu, þæt hit gemet være,
þæt þu him äht wið æfre hæfdest?
 5. Man byð merve gesceaft, mihtum idel:
beoð his dagas svylce dēmdē gelice,
swā þu on scimiendre sceade lōcige.
 6. Ähyld þīne heofenas, hālig drihten!
onhrin þissum muntum, and hi hraðe reocað.
 7. Þīne lifgetta leōhtað and beorhtað
and þu hi tōveorpest wiðe äfter:
synd þīne strele strange svylce
and þu hi gedrēfed hafast deōpe syððan.
 8. Onsend þīne handa of heānessum,
älys me and genere wið lagustreāmum
manegum vāterum and wið mānfolmum
fremdra bearna and frēcenra!
 9. Þāra mūðas sprecað mān-idel vord,
bið hyra seó swiðre symble äbysgod,
þæt hi unrihtes elnē tiligeað.
 10. Ic nivlice nivne cantic
þam gōðan gode gleāvne singe
on psalterio, þe him svynsað oft
mid tyn strengum getogen hearpe,
on þære þe ic þe singe swiðe geneahhe.
 11. Þu healdest and sylest hælū cyningum;
þu älsdest eac leofne David
þīnne ägenne ombihtmæg.
of þam ävyrgedan vrāðan sveorde.
 12. Älys me and oðlæd lādum vātrum,
manegum merestreāmum, mærum handum,
þā me fremde bearn fæcne syndan!
 13. Þāra mūðas sprecað mān-idel vord,
byð hyra seó swiðre symble äbysgad,
þæt hi unrihtes äva tiligean.
 14. Þāra bearn svylce begað äðelum

3) underþeoddest *MS. Thorpe.* — 4) þæt his gemet? —
5) þan *MS.* Man *Th.* — 7) leōhtað and beorhtað *MS. Th.* —
9) rihtes unelne *MS.* unrihtes elne *Th.* — 11) -mægum *MS.*
-mæg *Th.* -mægan? — 14) beginnað?

- settum beámmum samed anlice
standan on stadule stíde við geógude.
15. Værun heora dōhtru deóre gesette
and ymb frátvum utan gegyrede
efne anlicast ádelum temple.
16. Heora frumvástme fulle syndon,
þæt hi rāmlíce roccettad svide,
of pissan on þæt þonne vendad.
17. Heora sceap værun svylce tydred
and on sídfatum svide genihtsum,
heora oxan eac ungemete fætte.
18. Ne hreosað hi tō hrusan hearde gebiged
ne þær fērnas is folca mænegum,
ne care miele cleopiað on vordum.
19. Eadig bið þæt folc, oðre hātað,
þe him svā on foldan fāgre limpeð:
eadig bið þæt folc, þe ālmihtig vile
drihten god dēma veordan!

CXLIV.

1. Ic me heáhne god hābbe tō kyninge
and ic naman þinne neode hērige
on ēcnesse āva tō vorulde.
2. Puruh syndrige dagas symble ic þe bletsige
and naman þinne neode hērige
on ēcnesse āva tō vorulde.
3. Mycel is drihten: hine man māgenē sceal
holdē mōdē hērian svide;
nis his micelmōdes māgenes ende.
4. Cneórisa kynn cvidum symble
þin veore hērigen vordum georne
and þine mihte eac miele sācgeon!
5. Mycel mōd and strang þines māgenþrymmes
and þine hālignesse holdes mōdes
vise vordum sprecad, veredum secgeað
eall þin vundur vīde mære.
6. And hi māgen svylce mære and egeslic
þinra vundra vīslīc sācgen
and þine māgenstrengðu mærsien vīde!
7. Gemune þines mōdes þā miclan geniht
þinre vēdnesse vise sācgenum

18) vordum *MS.* vordum *Th.*

CXLIV, 5) mycel-mōd *Th.* — 6) mäge *MS.* — 7) für
gemunen *u. s. w.*

- roccette and ræd sprece
and þine sôðfastnesse sæcge geneahhe!
8. Mildheort is drihten and mannþvære
and gepyldig eac, þearle mildheort.
 9. Svylce eallum is ðre drihten
manna cynne milde and blide;
syndan his miltsa ofer us mære veorc
eall yldum cûð äva tō feore.
 10. Andetten þe, drihten, ealle þine veorc
and þe þine þā hālgan her bletsien!
 11. And hi þine mihte manna bearnum
cýðan mid cynnum and mid cneórissum,
þines mægenþrymmes mære vuldur
riht and rede rices þines,
 12. Þæt þu cûð gedydest ofer cneórisse,
þær synd manna bearn manig ätsomne,
and þæt þin miht is ofer middaneard
and þines rices ræðfast vuldur!
 13. Rice is þin, drihten; ræde gefästnod
and þu voruldricum vealdest eallum:
is þin anveald eac ofer eorðvare
of cynne on cynn and on cneórissum.
 14. Drihten is on vordum dædum getreóve
and on eallum his veorcum vís and hālig.
 15. Ähefed hālig god, þā þe hreósad ær,
and he ealle äreced earne gebrocene.
 16. Eāgan on þe ealra, drihten,
vísra gevénad viste tō genihte
and þu him mete sylest mæla gehvylcē
and þās tidlice tid gemearcast.
 17. Onhlidest þu þine handa and hi hraðe fyllest,
ealra vihta gehvām vís bletsunga.
 18. Sôðfast is drihten on his sylfes vegum
eallum on eorðan and he äfter þan
on his veorcum is vís and hālig.
 19. Neāh is drihten nidum eallum,
þe hine mid sôðe higē sēcead and ciegað
and his villan her vyrcead georne
and his ege svylce elnē räfnad:
he heora bēne bealde gehýred
and hi hræðlice gedēð hāle sōna.
 20. Ealle gehealded hālig drihten,
þe lufan við hine lustum healded,
and he synfulle svylce tōdrifed

9) syndas *MS.* — 19) his hyge svylce *MS. Th.*

geond wíðwegas wearnum ealle.

21. Sceal lof drihtnes on lust sprecan
mín mûð mannum mæla gehwylcê,
and flæsca gehwylc purh fæle word
his þone hâligan naman her bletsian
on êcnesse âwa tô feore.

CXLV.

1. Hêrige mín sâvl hælend drihten
and ic on mínum life lustum drihten
hêrige hâligne and holdum gode
sealnas singe, þenden ic sylf lifge!
2. Nelle ge on ealdurmenn âne getreôvian
ne on manna bearn! nis þær mycel hælu.
3. Heora gâst ganged, gearve onvended
on þâ eorðan, þe hi of cômôn:
of þam sylfan dâge syððan forweorðað
ealle þâ geþohtas, þe hi þohtan ær.
4. Þonne bið eádig, þe him æror wæs
Jacob es god geara fultumiend
and ær hiht on god hæfde fæste,
5. Se þe heofon vorhte, hrusan swylce
and sfdne sæ samed âtgædere
and ealle þâ þe him on âhvær syndon.
6. He his sôðfæst word swylce gehealded
and on worulde his wíse dômas
dêð gedêfe, þe her deorce ær
teónan manige torne geþoledan:
syled mete swylce þe her murene ær
hungur heafugrimne heardne geþoledan.
7. Vreced tô ræde rice drihten
þâra manna bearn, þe ær mân gebræc,
swylce þâ gefetredan fægre drihten
lungre âlýsed and him lif geofed,
and blinde eac bealde drihten.
on heora eágum eft onleóhted;
sôðfæste drihten swylce lufade.
8. Þâ elpeóðigan ealle drihten
lustum healded and lif geofed
veodevum vancelum: biom vel onfêhð,
fyrenfulra veg frêne tôveorped.
9. Ríxað mid ræde rice drihten
on êcnesse âwa tô feore
and þín, Sione, god symble tô worulde!

CXLV, 2) & ne? — 3) onvended?

CXLVI.

1. Hêriaf drihten! he is heah and gôd;
singað him sealmas swiðe geneahhe
and hine wilegum vordum hêrigeað!
2. Eft Hierusalem georne drihten
timbreð tîdum and tō somnað,
þā þe út gevitā of Israhêlum.
3. Se hæleð eac heortan geþræste
and heora unrôtnesse ealle gevriðeð.
4. He recene mæg rîman steorran
and þā neôðlice be naman sôna
full cûðlice cîgean ealle.
5. Micel is âre mihtig drihten
and his mægen is micel and mihtum strang:
ne his snytru mæg secgean ænig,
on þyssum ealdre æfre ârîman.
6. Milde-môde and manþvære
he onfêhð fægere and fyrenfulle
wið eorðan nider ealle gehnêgeð.
7. Onginnað ge drihtne geare andettan,
singað gode ârum gleawe be hearpan,
8. Se þe heofen þeceð hâdrum volenum
and regn þanon recene sendeð,
þe þeôs eorðe fram âfter grôveð!
9. He of beorgum út blæde lædeð,
hið tō helpe hâleða bearnum.
10. Se þe mete syleð manegum neatum,
hrefnes briddum, þonne heo hrôpende
him cîgeað tō, cûðes æses.
11. Nafast þu manna mægene villan
ne þe on þînum selegescotum swiðe licað,
þeah þe veras vyrcean vræst on eorðan.
12. Ac vel liciað vuldres drihtne,
þā þe hine him ondrædað, dædum and vordum
and on his milde môð mægenê gevênað.

CXLVII.

1. Hêrige Hierusalem georne drihten!
hêre þu Sion swylce þînne sôðne god!

CXLVI, 5) Rice is *MS. Th.* — 6) milde môde *Th.* and he
manþvære onfêhð *MS. Th.* — 9) hio to helpe *MS. Th.* —
11) Hafast *MS.* Nafast *Th.* — 12) licað *MS. Th.*

CXLVII, 1) Godd *MS.*

2. Forþon he getrymede wið teónhete,
þæt þu þíne doru mihtest bedōn fæste,
and gebletsade bearna æghvyle,
þe on innan þe áhvær væren.
3. He þíne gemæru gemiclade,
[þæt] þu on útlandum áhtest sibbe,
and þe gesadade mid þý sēlestan
hvætecynnes holdē lyndē.
4. He his spræce hider spōvendlice
on þās eorðan ærest sendeð
and his vord yrneð vundrum sniōme.
5. He snāw sendeð samed anlice,
svā þu vulle flýs volcnum bringe,
and þone tōveorpeð vīde svā āscean.
6. He his cristallum cynnum sendeð
svyle svā hlāfgebrece of heofonvolcnum:
for andvltan cēles þær ænig ne mæg
him standan stīðe mōðe.
7. He his vord sendeð þuruh vīdes gāst:
blāveð beorhtlice, burnan flōveð
and tō vātere veordeð sniōme.
8. He his vord eac ær mid vīsdōme
gōðum Jacobe geāra foresāgde
and Israhēle eac his dōmas.
9. Ne dyde he áhvær svā elran cynne,
þæt he him his dōmas dīgle gecýðde.

CXLVIII.

1. Hēriað ge on heofenum hælend drihten,
hēriað hlūde on heānessum!
2. Hēriað hine ealle engla preātas,
lofige hine svylce eall his leódmāgen!
3. Hērigen hine svylce sunne and mōna,
æghvyle steorra and þæt āðele leóht!
4. Heofenas hine heofena hērian georne
and þā vāter svylce, þe ofer volcnum synt
on heofonhāme, hērigen drihten!
5. Forþon he sylfa cவād, sōna værun
vræclīce gevorht vātera pryðe
and gesceapene værun, þā he sylfa hét:
6. Þā he on ēcnesse eall stadelade

2*) he þe? — 5) and þonne *MS. Th.* — 6) æni *MS. Th.*
— 9) eldran *MS. Th.* gecýðde *Th.*

CXLVIII, 3) sunna *MS.* — 5) vlæclīce *MS.* vræclīce *Th.*

- and on worulda woruld volde healdan;
he sette bebod: syððan heo þæt heoldon.
7. Hêrigen dracan svylce drihten of eorðan
and ealle neovelnessa hêrian naman drihtnes!
 8. Fȝr, forst, hægel and gefeallen snâv,
is and ȝste, ealra gâstas
þe his vord villað vyrcean georne,
 9. Muntas and gesvyru, micle beâmas,
þa þe mæst and vâstm mannum bringað,
and on eallum cedrum cīð âlæded,
 10. Deór and neát dō þæt sniôme!
nife nâdran cynn be naman ealle
and fugla cynn fiderum gescyrped,
 11. Eorðcyningas eac ealle svylce,
þe folcum her fore višien
and ealdormenn âhvær syndan,
and ealle þe þas eorðan âhvær dēmed.
 12. Beón ge, hāgestealdas and glade fæmnan,
ealde and geonge ealle âtsamne!
hêrian naman drihtnes mid neóðlofe!
 13. Forþon his ânes nama ofer ealle is
âhafen healfce hāleða ealra:
is upp âhafen his andetness
heah ofer myclum heofone and eorðan.
 14. He horn hefeð holdes folces,
he lofē leóhted leófe þa hālgan:
vese âva frīd on Israhêla
fælum folce and hi forð heonan
on his neāveste neóðe vunian!

CXLIX.

1. Singað samheorte sangas drihtne
and him neovne sang nu þa singað!
vese his hêrenes on hāligra
clænre cyricean cȝðed geneahhe!
2. Israhêlas on hine eac blissien
and Sione bearn [on sylfra cýninge]
symble hihtan sviðust ealra!
3. Hêrigan his naman neóðe on preátum!
on timpano tīdum hêriað
and on psalterio singað georne!

9) cūð (i. e. ciid) *MS.* cūð *Th.* âlæded *MS. Th.* — 11) Ford-cýningas *MS.* dēmað?

CXLIX, 1) cȝðe *MS. Th.*

4. Forþon on his folce is fægere drihten
vel licendlīc and he vynlice
þām manþværum sylēd mære hælu.
5. Þonne on vuldre gefeōð vel þā hālgan,
beōð on heora hūsum blīde gedrēme.
6. Him on gōmum bið godes oft gemynd:
heo þās vislice vynnum brūcað
and sveord habbað svylce on folmum.
7. Mid þý hi vrecan þenceað vrāðum cynnum
and preā þearle þeōðum eāvan.
8. And hio bindan bealde þenceað
cýningas on campum and cūðlice
heora āðelingas dōn [on] isene bendas,
9. Þat hi dōm on him deópne gecýðan
and þat mid vuldre āvriten stande:
þis is hāligra [vuldor] her on eorðan.

CL.

1. Hēriað on þām hālgum his holdne drihten,
hēriað hine on his māgenes mære hælu!
2. Hēriað hine svylce on his heāhmihtum,
hēriað hine āfter mōde his māgenþrymme!
3. Hēriað hine on hleōðre holdre bēman!

* *

*

XL.

PSALM L. (Cotton.)

David vās hāten diórmōd hāled,
Israēla brega ādele and rice,
cýninga cýnost, Criste liófst.
Vās he under hiofenum hearpera mærost,
5. þāra ve an folcum gefrugen hābben:
sangere he vās sōðfāstest, svīde gepāncol
tō þingienne þiódum sīnum

6°) svýðe on folmum?

- vid þane mildostan manna sceppend.
 Väs se dryhtnes þióva David át vige
10. sód sigedempa, searocýne man,
 cásere cräftig, þonne cumbulgebrec
 on gevinndagum veordan scoldun.
 Hvedere him geiode, svá ful oft gedéd,
 þatte godferhte gylt gefremmad
15. þurh lichaman lēne gepohtas.
 Gelamp, þät him mon ansende sávla neriend
 vitgan mid vordum, veorada drihten,
 and secgan hēt, selfum gecýðan
 ymb his vomdæda valdendes dóm,
20. þät se fruma väre his feores sceldig,
 forþam þe he Uriam hēt aldrē benēman,
 fromne ferdrinc fere beserode
 and Bezabe brohte tō vife
 for gitsunga, þe he godes eorre
25. þurh his selves veorc sōna áfunde.
 Him þā þingode þióða aldor
 David georne and tō drihtne gebād
 and his synna hord selfa ontēnde,
 gyltas georne gode andhētte,
30. veoruda dryhtne and þus vordum evād:
 Miltsa þu me meahta valdend, nu þu vást manna
 gepohtas! [1]
- help þu, hælend mīn, handgeveorces
 þīnes ánes, álmehtig god,
 efter þīnre þāra miclan mildhiortnesse!
35. Ond eác efter menio miltsa þīnra, [2]
 drihten veoruda, ádilga mīn unriht
 tō forgefenesse gāste mīnum!
 Áþveah me of sennum sāule fram vammum, [3]
 gāsta sceppend, geltas geclánsa,
40. þā þe ic on aldre æfre gefremede
 þurh lichaman ledre gepohtas!
 Forþan ic unriht mīn eal oncnāve [4]
 and eác synna gehvær selfum at eágan
 firendēda gebrec beforan standed,
45. scelda scinad: forgef me, sceppend mīn
 lifes leóhtfruma, þīnre lufan blisse!
 Nu ic anum þe oft syngode. [5]
 and yfela feola eác gefremede

11) cásere cräftig *imperatorī prudens i. e. valde prudens*
 (Dietr.); cásere wird wohl einfacher als Nominativ zu nehmen sein.
 — 13) gedéd D. — 31) valden MS. — 45) sceppen MS.

- gelta gramhegdig, ic þe gâsta breogo
50. hêlende Crist helpe bidde,
 þæt me forgefene gâstes vunde
 an forðgesceaft fêran môte,
 þý þine vorðevidas veorðan gefelde,
 þæt þu ne vilnast veora æniges deað!
55. Ac þu synfulle simle lærdes,
 þæt hio cerrende Criste hêrðon
 and hiom lif mid þe langsum begêton;
 svylce þu æt dôme dryhten ofersviðdes
 ealra synna cynn, sâula neriend!
60. Ic on unrihtum eac þan in synnum [6]
 geeácnod vâs: þu þæt âna vâst,
 mæhtig dryhten, hâ me môdor gebâr
 in scame and in sceldum: forgef me, sceppend mîn,
 þæt ic fram þâm synnum selfa gecerre,
65. þå þý mîne âldran ær gevorhtan
 and ic selfa eac siodðan beeode! [7]
 Ac þu selfa god sôðan lufast:
 þý ic þe mid bēnum biddan vile
 lifes and lisse, lióhtes aldor,
70. forþan þu me uncûðe eac þan derne
 þinre snetera hord selfa ontēndes.
 Pu me, meahhtig god, milde and blide [8]
 þurh ysopon ealne âhluttra!
 þonne ic geclænsod Criste hêro
75. and eac ofer snåve self scinende
 þinre sibbe lufan sôna gemête.
 Ontýn nu, elmihtig, eârna hleóðor, [9]
 þæt mîn gehêrnes hehtful veorde,
 on gefeân blidse forðveard tō þe!
80. þanne biôð on venne, vealdend, simle
 þå gebrocenan bân, bilvit dryhten,
 þå þe on hændum ær hvile væron.
 Âhverf nu fram synnum, sâula neriend, [10]
 and fram misdêdum mînra gylta
85. þine ansiône, âlmeahhtig god,
 and þurh miltsunga meahta þinra
 þu unriht mîn eall âdilga!
 Vec þu, dryhten Crist, clêne hiortan [11]
 in me, mehtig god, môðsviðne gepanc,
90. tō þolienne þinre villan
 and tō healdenne hâlige dômas!

50) forð- D. — 58) ofersviðdes D. — 67) sôð anlufast
 MS. D. — 82) ær-hvile D.

- and þu rihtne gäst, roderra valdend,
in ferde mñnum feste geniova!
- Ne áveorp þu me, veoruda dryhten, [19]
95. fram ansióne ealra þínra miltsa
ne þane góðan fram me gäst háligne
áferredne, freá-álmeahtig,
þínra árna me ealne bescerve!
- Sále nu blidse me, bilevit dryhten, [18]
100. þínre hælo heht, helm alvihta!
and me, lifigende lióhtes hiorde,
gástê þínê, god, selfa getreme,
þæt ic aldorlice á ford sioddan
tô þínum villan veorðan môte!
105. Simle ic þíne veogas vanhogan lærde, [14]
þæt hie árleáse eft gecerdan
tô hiora selfra sáula hiorde,
god, selfa tô þe gástes mundberd
þurh sibbe lufan séccan scoldan.
110. Befreo me an ferde, fæder mancynnes, [15]
fram blóðgete and bealanfðum,
god lifigende! gylta geclánsa,
hélo and helpend hiofenrices veard!
þanne tunge mñn trióvfest blissad
115. for þínes selves sôðfestnesse.
Ontýn nu, valdend god, veoloras mine! [16]
svá mñn mñd sioddan máhte þíne
and lof georne lióðum tô blidse,
sôð sigedryhten, séccende vās.
120. Ic þe onsegednesse sôna brohte [17]
veoruda dryhtne, þêr þu volde svá,
þá þu þat ne lufedest, lifes bretta,
þat ic þe bernelác brengan môte
deáðra neáta dryhtne tô villan:
125. Ac þe miclê mâ, mehtig dryhten, [18]
lifiende Crist, lieverðe bið
se gehnysta gäst, hiorte geclánsod
and geeádmêded ingeþancum:
þá þu álmehtig æfre ne ævest.
130. Gedô nu frámsume frôfre þíne [19]
tô þínum góðan gástes villan,
þátte Sione dñn sigefest veorðe
and veallas Sion vynfeste getremed,

96 — 97) *Accusatiuus absolutus* (Dietr.) — 109) seocan *D.*
(vergl. v. 119). — 119) vās *MS.* vese? *Dietr.* seccende? —
123) brengan *MS.* brengan? *D.*

- Hierusolme, god lifende!
135. Svá þu, freá mehtig, anfēst siððan
liófvende lác lióða þínre,
hælend manna! hio þát hálige cealf
on vigbed þín villum ásettað,
lióhtes aldr! forgef me, lifigende
140. meotod mancynnes, máhtig dryhten,
þát þá sorhfullan sáule vunde,
þá þe ic on álde oððe on giógede
in flæschaman gefremed hābbe,
leahtra hegeleásra, mid lufan þínra
145. gāste forgefene glīdan mōte!
Svā þingode þiōde aldr
Dauid tō dryhtne dēda gemyndig,
þát hine mehtig god mannum tō frōfre
þās cynedōmes Crist neriende
150. valdende god veordne munde:
forþon he gebētte balanīða hord
mid eādmēðe ingeþancē,
þá þe he on ferde gefremed hāfde.
Gāstes vunde forgef us, god mehtig,
155. þát ve synna hord simle ofervinnan
and us gecearnian æce dreāmas
an lifigendra landes venne! Amen.

XII.

HYMNEN UND GEBETE.

I. (Cott.)

- Ea lā drihten leof! ea lā dēma gōd!
geāra me, ēce valdend!
Ic vāt mīne sāule synnum forvundod:
gehæl þu hy, heofona drihten,
5. and gelæcna þu hy, lifes ealdor!
forþan þu ēðest miht ealra læca
þæra þe gevurde vīde oððe sīde.

145) gastæ *MS.* glīd mōte *MS.* glīdan mōte *D.*

1) æla *MS.*; so auch überall in II. und III.; god *Bout.* —
7) sīde oððe vīde *MS.*

II. (Cott.)

- Eá lá freá beorht, folkes scippend!
 gemiltsa þín mōd me tō gōde,
 sile þine āre þinum earminge!
 Se byð earming, þe on eorðan her
5. dāges and nihtes deófle campað
 and his villan vyrod: vā him þære mirigðe,
 þonne he þā handleán hafað and sceávað,
 bute he þās yfeles ær gesvīce!
 Se byð eádig, se þe on eorðan her
10. dāges and nihtes drihtne hýræð
 and á hys villan vyrod: vel hym þās geveorkes,
 þonne he þā handleán hafað and sceávað,
 gif he ealteaвне ende gedreóged!

III. (Cott.)

- Eá lá leóhtes leóht! eá lá lifes vynn!
 gettīda me, tīreádig cyning,
 þonne ic minre sáwle svegles bidde,
 éce āre! Þu eart eáde, god,
5. [háleda helpend], háfst and valdest
 āna ofer ealle eorðan and heofonas,
 sídra gesceafta: þu eart sōð metod
 āna ofer ealle eorðbūende
 svylce on heofonum up, þu eart hælend god.
10. Ne mæg þe á hērian háleda ænig,
 þēh us gesomnie geond sídne grund
 men ofer moldan geond ealne middaneard:
 ne mæge ve næfre āsægcan ne þāt sōð vitan,
 hū þu ádele eart, éce drihten!
15. Ne þeah engla verod up on heofonum
 snotra tōsomne sægcan ongunnon,
 ne māgon hy næfre āreccean ne þāt gerīm vitan
 hū þu mære eart, mihtig drihten!
 Ac is vunder mycel, vealdend engla,
20. gif þu hit sylfa vāst, sigores ealdor,

2) gemiltsa þyn *MS.* — 3) þyne āre þyne *MS.* — 5) dāiges, deoflon *MS.* deófle *Bout.* — 6) myrgðe *Bout.* — 8) buton *Bout.* — 10) dāiges, nyhtes, hýræð *MS.* — 13) áltāvne *Bout.*

4) eáde *MS.* ádele *Bout.* — 6) heofonan *Bout.* — as *Jun.* — 7) syðdra *MS.* síde *Bout.* — 8) -būende *MS.* — 11) þēh [þu] *Bout.* — 15) þeah *MS.* eác *Bout.* ne zu tilgen? — 17) gerīm vytan *MS.* gerýne *Bout.*

- hū þu mære eart, mihtig and mægenstrang,
 ealra kyninga kyning, Crist lifiend,
 ealra vorulda scippend, vealdend engla;
 ealra dugeda dugud, drihten hælend!
25. Þu eart se ædela, þe on ærdagum
 ealra fæmnena vyn fægere ækende
 on Bethleôm þære byrig beornum tō frōfre,
 eallum tō ære ylda bearnum
 þām þe gelyfað on lifendne god
30. and on þæt ēce leóht tūpe on roderum.
 Þin mægen is svā mære, mihtig drihten,
 svā þæt ænig ne vāt eorðbūendra
 þā deópnesse drihtnes mihta
 ne þæt ænig ne vāt engla hādes
35. þā heāhnisse heofena kyninges.
 Ic þe andette, ælmihtig god,
 þæt ic gelyfe on þe, leófa hælend,
 þæt þu eart se miccla and se mægenstrenga
 and se eādmōða ealra gōða
40. and se ēca kyning ealra gesceafta,
 and ic eom se litla for þe and se lydra man,
 se her syngige swīde genehhe
 dāges and nihtes, dō svā ic ne sceolde
 hvile mid veorce hvile mid worde
45. hvile mid gepohte pearle scyldig
 invitnīdas oft and gelōme.
 Ac ic halsige nu, heofena drihten,
 and gebidde me tō þe, bearna sēlost,
 þæt þu gemiltsige me, mihtig drihten,
50. heofena heāhkyning and se hālga gāst,
 and gefylste me, fāder ælmihtig,
 þæt ic þinne villan gevyrcean mæge,
 ær ic of þysum lēnan life gehveorfe!
 Ne forveorn þu me, vuldres drihten,
55. ac getīda me, tīreādig kyning!
 Læt me mid englum up sīdian,
 sittan on svegle [in sindreamum],
 hērian heofonas god hāligum reorde
 ā buton ende [ēce tō vorulde]! Amen.

29) lyfiendne *MS.* — 31) þyn *MS.* — 32) -buenda *MS.*
 — 39) goda *Bout.* — 45) scildi *MS.* — 53) lyfe *MS.* —
 55) getyda *MS.* — 58) heofonas *MS.* heofonan *Bout.*

IV. (Exon.)

Áhelpe mín se hálga dryhten! þu geaceópe heofon and
eorðan

- and vundor eall, mín vuldorecning,
[þe] þær on sindon, éce dryhten,
micel and manigfeald. Ic þe, mære god,
5. mine sávle bebeóde and mines sylfes lic
and mín vord and mín veorc, vitig dryhten,
and eal mín leodo, leóhtes hyrde,
and þá manigfealdan mine gepohtas. [453]
Getácnæ me, tungla hyrde,
10. þær sêlast sý sávle mínre
tô gemearcenne meotudes villan,
þæt ic þe geþeó þinga gehvylcé
and on me sylfum, sôdfæst cyning,
ræd árære! Regnþeóf ne læt
15. on sceade sceoððan, þeah þe ic scyppendum
vuldorecninge vácor hýrde,
ricum dryhtne, þonne mín ræd være!
Forgif me tô lisse, lifgende god,
bitre bealodæde! ic þá bôta gemon,
20. cyninga vuldor, cume tô gif ic môt!
Forgif þu me, mín fræa, fierst and ondgiet
and geþyld and gemynd þinga gehvyleas,
þára þu me, sôdfæst cyning, sendan vylle.
tô cunnunge, nu þu const on mec
25. firendæda fela! feorma mec hvæðre,
meotod, for þinre miltse, þeah þe ic mæ fremede [454]
grimra gylta, þonne me god lýfde!
Hæbbe ic þonne þearfe, þæt ic þíne sê þeah
hálges heofoncyniges hyldo getilge
30. leórendum dagum, lif áfter óðrum
geseó and gesêce, þæt me siððan þær
unne árfæst god écan dreames,
lif álýfe, þeah þe [ic] lätlicor
bêtte bealodæde, þonne bibodu væron
35. hálgan heofonmægnes. Hvät! þu me her fela
[hróðra] forgeáfe. Gesette mine hyht on þec,
forhte foreponcas, þæt hio fæstlice
stonde gestaðelad! onstêp minne hige,
gæsta god cyning, in gearone ræd!
40. Nu ic fundige tô þe, fæder moncynnes,
of þisse vorulde, nu ic vát þæt ic sceal

2) vundor cyning *MS.* — 16) vaccor *MS.* — 39) góð?

- ful-unfyr faca: feorma me þonne,
 vyrda valdend, in þinne vuldordreám [455]
 and mec geleóran læt, leófra dryhten!
45. geóca mines gæstes! Þonne is gromra tō fela
 æfestum eáden, hābbe ic þonne
 āt frēan frōfre, þeāh þe ic ær on fyrste lyt
 earnode ārna: forlæt mec englas sē þeāh
 geniman on þinne neāvest, nergende cyning,
50. meotud, for þinne miltse! Þeāh þe ic māna fela
 āfter dōgrum dyde, ne læt þu mec næfre deófol sē þeāh
 þín lim lædan on lādne sīd,
 þý lās hi on þone foreþonc gefeón mōtan,
 þý þe hy him sylfum sēllan þāhton
55. englas oferhydige þonne ēce Crist!
 gelugon hy him āt þam geleāfan: forþon hy longe seulon
 verge vihte vrāce provian.
 Forstond þu mec and gēstýr him, þonne storm cyme
 mīnum gæste ongegn! geóca þonne,
60. mihhtig dryhten, mīnre sāvle! [456]
 gefreoda hyre and gefeorma hy, fāder moncynnes!
 hādre gehogode hæl, ēce god,
 meotod meahnum svīd! Mīn is nu þā
 sefa synnum fāh and ic ymb sāvle eom
65. [nalles] feām sīdum forht, þeāh þu me fela sealde
 ārna on þisse eorðan. Pe ste ealles þonc
 meorda and miltsa, þāra þu me sealdest!
 Nō þās earninga ænige væron mīd:
 hvādre ic me ealles þās ellen vylle
70. habban and hlyhhan and me hyhtan tō,
 frātvian mec on fordveg and fundian
 sylf tō þam sīde, þe ic āsettan sceal,
 gæst gearvian and me þāt eal for gode þolian
 blīdē mōdē, nu ic gebunden eom
75. fāste in mīnum ferde. Hūru me frēa vited
 sume þāra synna, þe ic me sylf ne conn
 ongietan gleāvlice. Gode ic hābbe [457]
 ābolgen brego moncynnes: forþon ic þus bittre veard
 gevītnad fore þisse vorulde, svā mīn gevyrhto væron
80. mīcle fore monnum, þāt ic martyrdōm
 deópne ādreóge. Ne eom ic dēma gleāv
 vīs for veorude; forþon ic þās vord sprece
 fūs on ferde, svā me on frymde gelomp

44) leófa? — 54) puhten *MS.* — 62) headré? — 65) fāum?
Th. — 71) ferd veg *MS.* — 79) fo und gev *MS.* — 80) mar... dom
MS. — 81) dōma? — 82) sprāce *MS.*

- yrmdu ofer eorðan, þät ic ä polade
 85. geära gehvylcê gôdes ealles,
 vonn môd-earfôða mâ þonne on ôðrum,
 fyrhto in folce: forþon ic äfýsed eom
 earm of mînum êdle. Ne mäg þäs ânhoga
 leóðvynna leás leng drohtian
 90. vineleás vræcca: is him vråd meotud,
 gnornad on his geógude,
 and him ælcê mælê men fullêstad,
 ýcad his yrmdu, and he þät eal polad, [458]
 særevide secga, and him bið ä sefa geómor,
 95. môð morgenseóc. Ic bi me tylgust
 secge þis sârspell and ymb síð sprece
 longunge fûs and on lagu þence:
 nât mîn [sefa sârum gesvenced],
 hvÿ ic gebyege bät on sæve,
 100. fleót on farode; nâh ic fela goldes
 ne hâru þäs freóndes, þe me gefylste,
 tô þam síðfate: nu ic me sylf ne mäg
 fore mînum von-æhtum villan ädreógan.
 Vudu môt him veaxan, vyrde biðan,
 105. tânum lædan: ic for tæle ne mäg
 ænigne moneynnes môðê gelufian
 eorl on êdle. Eä lâ dryhten mîn,
 meahlig mundbora, þät ic eom môðê seóc
 bitre äbolgen! is seó bôt ät þe
 110. gelong äfter [lâðe]. Ic on leóhte ne mäg [459]
 butan earfodum ængê þinga
 feásceaft hâle foldan [vu]nian,
 þonne ic me tô fremdum freóðe hâfde,
 cýððu gecv[ême]: väs ä cearu symle
 115. lufena tô leáne, svâ ic älifde nu.
 G[rimlic] bið þät, þonne mon him sylf ne mäg
 vÿrd onvendan, þät he þonne vel polige!

V. (Exon.)

[Hâlig] fäder, þu þe on heofonum eardast
 geve[orðad] vuldres dreámê! Sý þînum veorcum hâlgad
 noma nidða bearnum! Þu eart nergend vera.
 Cyme þîn rice vîde and þîn rædfast villa

5. ärræred under rodores hrôfe, eác þon on râmre foldan!
 Syle us tô däge dômfästne blæd, [469]

86) þonc-môð (*MS.*) *Th.* vgl. *Crist* 1428. — 96) spræce *MS.*
 — 100) flot? — 113) frempum *MS.* — 114) cýð þu gecv. . . . *Th.*

- hlāf ūserne, helpend vera,
 þone singalan, sōðfāst meotod!
 Ne læt usic costunga cnyssan tō svide,
 10. ac þu us freōdōm gief, folca valdend,
 from yfla gehvam ā tō vīdan feore!

VI. (Bodl.)

- Fāder manna cynnes, frōfres ic þe biðde,
 hālig drihten, þu þe on heofonum eart,
 þāt sī gehālgod hygeerāftum fāst
 þīn nama nu þā, neriende Crist,
 5. in ūrum ferhdloca feste gestadelod!
 Cume nu tō mannum, mihta vealdend!
 þīn rice tō us, rihtvis dēma,
 and þīn geleāfa in lifdāge
 on ūrum mōde mære þurhvunige!
 10. And þīn villa mid us veorde gelæsted
 on eardunge eorðan rices,
 svā hluttur is in heofonvuldre
 vyunnum gevlitigod ā tō vorulde ford!
 Syle us nu tō dāge, drihten gumena,
 15. heofona heahcýning, hlāf ūrne,
 þone þu onsendest sāvlum tō hæle
 on middaneard manna cynnes!
 þāt is se clāne Crist, drihten god.
 Forgif us, gumena veard, gyltas and synna
 20. and ūre leahtras ālæt, lices vunda
 and mādæda, svā ve mildum við þe
 ālmihtigum gode oft ābylgeað,
 svā svā ve forlætad leahtras on eorðan
 þām, þe við us oft āgyldað,
 25. and him vōmdæda vitan ne þencad
 for earnunge ēcan lifes!
 Ne læd þu us tō vīte in veān sorge
 ne in costunge, Crist neriende,
 þý lās ve ārleāse ealra þīnra mildsa
 30. þurh feōndscipe fremde veorðan!
 And við yfela gefreō us eac nu þā
 feōnda gehvylces! Ve in ferhdloca,
 þeōden engla, þanc and vuldor,
 sōð sigedrihten, secgað georne,
 35. þās þe þu us milde mihtam ālysdest
 fram hāftnýde hellevītes.

V, 10) freodon MS. — 31) yfelu?

VII. (Cant.)

Pu eart ðre fæder, ealles vealdend,
cýning on vuldre! Forþam ve clypiad tō þe,
ðre biddað, nu þu ýdost miht
sāvle ālýsan; þu hig sendest ær

5. þurh þíne ādelan hand in tō þam flæsce:
ac hvær cymð heó nu, [cýning vuldres],
buton þu engla god eft hig ālýse
sāvle of synnum þurh þíne sōðan miht?

- Pu eart on heofonum hiht and frófor,
10. blissa beorhtost: ealle ābūgað tō þe,
þínra engla þrym, ānre stefne
clypiad tō Criste, cvedað ealle þus:
„Hālig eart þu, hālig heofonengla cýning,
„drihten ðre, and þíne dōmas synd

15. „rihte and rāme, ræcað efne gehvam
„æghvylcum men āgen gevyrhta:
„vel byð þam, þe vyrð villan þínne!“

Svā is gehālgod þín heáh nama
svíðe mærlíce manegum gereordum

20. tvā and hundseofontig, þās þe secgað bēc,
þāt þu engla god ealle gesettest
ælcere þeóde þeáv and vísan:
þā vurdiad þín veorc vordum and dædum,
þurh gecynd clypiad and Crist hēriad
25. and him lof lædað, lifigenda god!
svā þu eart geādelod geond ealle world.

Cum nu and mildsa, mihta valdend,
and us þín rice ālýf, rihtvís dēma,
earda sēlost and ēce lif;

30. þær ve sib and lufu samod gemētað,
eāgena beorhtnys and ealle mirhde!
þær bið gehýred þín hālige lof
and þín mīcele miht mannum tō frófre,
svā þu engla god eallum blissast.

35. Gevurde þín villa, svā þu valdend eart
ēce geopenod geond ealle world
and þu þe silf eart sōðfāst dēma,
rice rædbōra geond rāmnne grund!

2) cynine W. — 3) ere W. — 4) sændest W. — 5) unto W.
— 6) cýning vuldres *Ettm. fehlt bei Wanley.* — 10) ealla W.
— 11) engla *Ettm. gāsta W. stāfne W.* — 13) cýninge W. —
15) ræcað *Ettm. ræcð W.* — 16) āgēn *Ettm.* — 18) heāhnama
Ettm. — 30) sib W. sibbe *Ettm.*

- Svā þín heāhsetl is heāh and mære
 40. fāger and vurdlic, svā þín fāder vorhte,
 ādele and ēce, þær þu on sittest
 on stnre svidran healf. Pu eart sunu and fāder
 āna ægðer: svā is þín ādele gecynd
 miclum gemærsod and þu monegum helpst,
 45. ealra cyninga þrym, clypast ofer ealle:
 bið þín vuldorvord vide gehýred,
 þonne þu þíne fyrde geblissast,
 sylest miht and mund miclum herige;
 and þe þanciað þúsenda fela
 50. eal engla þrym ānre stefne.
 Svā þe on heofonum heāhþrymnesse
 ādele and ēce ā þanciað
 clæne and gecorene Cristes þegnas,
 singað and biddað sôðfæstne god
 55. āre and gifnesse ealre þeode.
 þonne þu him tīðast, týreādig cyning,
 svā þu eādmôð eart ealre worlde.
 Sý þe þanc and lof þínre mildse,
 vuldor and villa! þu gevurðoð eart
 60. on heofonrice heāh cāsere
 and on eorðan ealra cyninga
 help and heāfod, hālig læce
 rede and rihtvis, rûmheort hlāford.
 Pu geādelodeð þe ealle gesceafta
 65. and tōsyndrodest hig siddan on manega,
 sealdest ælcra gecynde āgene visan
 and ā þíne mildse ofer manna bearn:
 svā þu mid sibbe senst ūrne hlāf
 dāghvamlīce dugude þínre,
 70. rihtlice dælest, [rûmheort hlāford],
 mete þinum mannum and him mære gehæstet
 āfter forðside þínes fāder rice,
 þæt vās on fruman fāgere gegearvod,
 earda sēlost and ēce lif,
 75. gif ve sôð and riht symle gelæstað.
 Syle us tō dāg, drihten, þíne
 mildse and mihta, and ūre môð gebīg,
 þanc and þeāvas on þín gevil!
 Bevyrc us on heortan hāligne gāst

42) þínre W. healf W. healfe *Ettm.* — 43) dīne ādela W.
 — 48) selast *Ettm.* — 50) stāfne W. — 55) ealra W. —
 66) ælce gecynd W. ælcra gecynde *Ettm.* — 68) sænst W. —
 70) rûmheort hlāford *Ettm. fehlt bei W.*

80. [frôfre] on innan and us fultum sile,
 þæt ve mōton vyrcean villan þinne
 and þe betæcan, tȳreadig cyning,
 sǣvle ūre on þīnes silfes hand!
 Forgif us ūre synna, þæt us ne scamige eft,
85. drihten ūre, þonne þu on dōme sitst
 and ealle men up ārisað,
 þe fram vife and fram vere vurdon acenned!
 beoð þā gebrosnodan bān mid þam flæsce
 ealle ansunde eft gevorden;
90. þār ve svutollice siððan oncnāvað
 eal þæt ve gevorhton on worlðrice,
 betere and vurse, þār beoð butu geara:
 ne māgon ve hit nā dyrnan, forþam þe hit drihten vāt
 and þār gevitnesse beoð vuldormicele
95. heofonvaru and eorðvaru, helvaru þridde.
 Þonne beoð egsa geond ealle worlð,
 þār man us tyhhað on dæg tvegen eardas,
 drihtenes āre oððe deofles þeovet,
 svā hvaðer ve geearniað her on life,
100. þā hvīle þe ūre mihta mæste væron:
 ac þonne us ālȳsed lifigende god
 sǣvle ūre, svā ve her [sōme] gifað
 earmon mannum, þe við us āgiltað.
 And nā us þu ne læt lāde besvican
105. on costnunga, cvellan and bārnan
 sǣvla ūre, þeah ve sinna fela
 didon for ūrē disigē dāges and nihtes,
 fidele spræce and unriht veorc,
 þīne bodu bræcon! Ve þe biddað nu,
110. ālmihtig god, āre and gifnes:
 ne læt svā heānlice þīn handgeveorc
 on endedāge eal forvurðan!
 Ac ālȳs us of yfele! ealle ve beþurfon
 godes gifnesse: ve āgylt habbað
115. and svide gesingod. Ve þe sōðfāstan god
 hēriað and lofiað, svā þu hælend eart,
 cynebearn gecȳðed cvycum and deaðum,
 ādele and ēce ofer ealle þing.
 Pu miht on ānre hand eāðe befealdan

80) frôfre *Ettmüller fehlt bei W.* — 82) cyninge *W.* —
 86) ārisað *W.* — 87) acenned *W.* — 88) -nodon *W.* —
 98) arc *W.* — 99) hvaðer *W.* — 100) nihta *W.* — 101) alysað
W. — 102) her gifað *W.* her forgifað *Ettm.* — 103) agilt *W.*
 āgyilton *Ettm.* — 110) gifnesse? — 117) gecyðd *W.* — 118) þingc *W.*

120. ealne middaneard: swile is mære cyning!
 Sƿ, swā þu silf wilt, sôðfast dēma!
 ve þe engla god ealle hēriad:
 swā þu eart gevurdod ā on worlða forð!

VIII. (Cott.)

- Vuton vuldrian veorada dryhten,
 hālgan hliōðorevidum hiofenrices veard,
 lufian liōfvendum lifes āgend,
 and him simle sio sigefest vuldor
5. uppe mid englum and on eorðan sibb
 gumena gehvilcūm gōdes villan!
 Ve þe hēriad hālgum stefnum
 and ve bletsiað bilevitne feder,
 and ve þanciað, þiōða valdend,
10. þīnes veorðlican vuldordreāmes
 and þīnre miclan māgena gerēna,
 þe þu god dryhten gāstes miehtum
 hafest on gevealdum hiofen and eorðan,
 ān ēce feder, ālmehtig god!
15. Pu eart cyninga cyning cƿicera gehvilces,
 þu eart sigefest sunu and sôð hēlend
 ofer ealle gescefta angla and manna!
 Pu dryhten god on dreāmum vunast
 on þære upplican āðelan ceastre,
20. freā folca gehvās, swā þu āt fruman vāre
 efen-eādig bearn āgenūm fāder!
 Pu eart heofonlic liōht and þāt hālige lamb,
 þe þy mānscilde middangeardes
 for þīnre ārfestnesse ealle tōwurpe,
25. fiōnd geflæmdest, folc generedes,
 blōdē gebohtest bearn Israēla,
 Pā þu āhōfe þurh þāt hālige treov
 þīnre þrovunga þriostre senna,
 þe þu on heāhsetle heafena rices
30. sitest sigehrēmig on þā sƿiðran hand
 þīnum god fāder gāsta gemyndig.
 Mildsa nu mehtig āles þīne þā liōfan gesceft
 and for leahtrum āles þīne þā liōfan gesceft
 and us hāle gedō, heleda sceppend,

VII, 120) cyninge W.

9) valden MS. — 23) þe þu? vgl. v. 29. — 28) „driostre vexationem? vgl. præstian (D.); vielleicht gleich pristra oder Schreibfehler für piōstre? oder ist Ahd. drustian (sublidere) heranzuziehen?

35. niða nergend, for þines naman áre!
 Pu eart sóðlſce ſimle hálíg
 and þu eart ána éce dryhten,
 and þu ána biſt eallra dēma
 cvuca ge deádra, Criſt nergend!
40. forþan þu on þrymme ricſaſt and on þriñſeſſe
 and on áñneſſe ealles valdend,
 hiøfena heáhcyñninc hálígſes gáſtes
 fegere gefelled in feder vuldre!

IX. (Ben. Off.)

- Si þe vuldor and lof vide geopenod
 geond ealle þeóða, þanc and villa,
 mǿgen and mildſe and ealles mǿdes luſu,
 sóðfáſtra ſib and þines ſylſes dǿm
5. vorulde gevlitegod! ſvá þu vealdan miht
 eall eorðan mǿgen and up-lyfte,
 vind and volcnu: vealdeſt ealle on riht!
- Pu eart frǿfra fáder and feorhhyrde,
 liſes látteóv, leóhtes vealdend,
10. áſyndrod fram ſynnum ſvá þin ſunu mǿre
 þurh clǿne gecynd, cyning ofer ealle
 bealde gebletſod, bóca láreóv,
 heáh hygefrǿfre and hálíg gáſt!
- Svá vǿs on fruman frǿa mancynnes
15. ealre vorulde vlite and frǿfer
 clǿne and crǿftig! þu gecyðdeſt þát,
 þá þu éce god ána gevorhteſt
 þurh hálige miht heofonas and eorðan,
 eardas and uplyft and ealle þing!
20. þu ſetteſt on foldan ſvide feala cynna
 and tǿſyndrodeſt hig ſiddan on mǿnego!
 þu gevorhteſt, éce god, ealle geſceafta
 on ſix dagum and on þone ſeofoðan þu gereſteſt,
 þá vǿs gefordad þin fǿgere veorc,
25. and þu ſunnan dǿg ſylf hǿlgodeſt
 and gemǿrsodeſt hine manegum tǿ helpe;
 þone heágan dǿg healdad and freodiad
 ealle þá þe cunnon criſtene þeávas,

5) vuldrê? — 7) volcna *Edd.* eall *Ettm.* onriht? — 12) beald *Ettm.* — 15) freofre *Wanley* frǿfre *Ettm.* — 19) eallu *Ettm.* earas *oceanos?* — 23) and on þone (*B.*) *fehlt bei Wanley.* — 26) and þu mǿrsodeſt *W.* — 27) hea an *W.* heáhan *Ettm.* friþiap *W.*

- hālige heortlufan and þās hēhstan gebod:
 30. on dryhtnes naman se dæg is gevurðod!
 And nu and symble þīne sōðan veorc
 and þīn mycele miht manegum svutelad,
 svā þīne crāftas heo cȳðað vīde
 ofer ealle vorulð: ēce standeð
 35. godes handgeveorc, grōved svā þu hēte!
 Ealle þe hēriað hālige dreāmas
 clænre stefne and cristene bēc,
 eall middaneard, and ve men cvedað
 on grunde her: „Gode lof and þanc,
 40. ēce villa and þīn āgen dōm!“
 And on vorulda vorulð vunað and rixað
 cyning innan vuldre and his þā gecorenan
 heāhprymnesse hālige gāstas,
 vlitige englas and vuldorgife,
 45. sōðe sibbe, sāvla þancung,
 mōdes miltse: þær is seō mæste lufu,
 hālige dōmas; heofonas syndon
 þurh þīne ēcan vord æghvær fulle:
 svā syndon þīne mihta ofer middangeard
 50. svutele and gesȳne, þāt þu hie sylf vorhtest!
 Ve þāt sōðlice secgað ealle:
 þurh clæne gecynd þu eart cyning on riht
 clæne and crāftig. Þu gecȳðdest þāt
 þāt þu, mihtig god, man gevorhtest
 55. and him on dydest ōruð and sāvul,
 sealdest vord and gevitt and vāstma gecynd,
 cȳðdest þīne crāftas: svyle is Cristes miht!

X. (Bodl.)

- Ālmihtig fāder up on rodore,
 þe þā scīran gesceaft seeðpe and vorhtest
 and eorðan vang ealne gesettest!
 ic þe ēcne god ænne gecenne,
 5. lustum gelyfe: þu eart līfes frēa,
 engla ordfruma, eorðan vealdend,
 and þu gārsecges grundas gevorhtest

30) drihtenes *W.* and se *W.* — 32) hig *W.* — 34) standað
W. — 38) -geard *Ettm.* — 40) ēce villa *fehlt bei Ettm.* —
 43) -drinesse *Ettm.* — 46) mildse *W.* — 49) middan eard *W.*
 — 50) gesȳne *Bout.* hig *W.*

4) *vergl. cānnan in R. Schmid's Glossar zu den Ags. Gesetzen.*

- and þu þā manegu cannst mærra tungla.
 Ic on suna þinne sōdne gelyfe
10. hælendne cyning hider onsendne
 of þam uplican engla rice,
 þone Gabriël godes ærendraca
 sanctan Marian sylfa gebodode:
 ides unmnæne heō þāt ærende
15. onfēng freōlice and þe, fāder, sylfne
 under breōstcōfan bearn ācende.
 Nās þær gefremed firen āt giftum,
 ac þær hālig gāst handgift sealde,
 þære fæmnan bōsm fylde mid blisse,
20. and heō cūdlīce cende svā mærne
 eordbūendum engla scippend,
 se tō frōfre geveard foldbūendum,
 and ymb Bethleēm bododon englas,
 þāt ācenned vās Crist on eorðan.
25. Þā se Pontisca Pilatus veōld
 under Rōmvarum rices and dōma,
 þā se deōra frēa deād provade:
 on gealgan stāg gumena drihten,
 þone geōmormōd Josep byrigde,
30. and he of helle hūde gefette,
 of þam sūslhofe sāvla manega,
 hēt þā uplice ēdel sēcan.
 Pās þy priddan dāgē peōda vealdend
 āras, rices frēa, recene of moldan
35. and he feōvertig daga folgeras sine
 rūnum ārette, and þā his rice began
 þone uplican ēdel sēcan,
 cvād þāt he nolde nænne forlætan,
 þe him forð ofer þāt fylgian volde,
40. and him mid fāstum sefan freode gelæstan.
 Ic hāligne gāst hyhtē belīce
 emne svā ēcne, svā is ādor gecveden
 fāder oððe freōbearn folca gereordum.
 Ne sint þāt preō godas priva genemmed,
45. ac is ān god, se þe ealle hafad
 þā pri naman þinga gerfnum,
 sōd and sigefāst ofer sīde gesceaft,
 vereda-vuldorgifa vlanc and ēce.
 Eāc ic gelyfe, þāt sīn leōfe gode,
50. þe þurh ænne geþanc ealdor hēriād,

8) þā þu manega *Ettm.* — 13) silfe *Ettm.* — 32) uplicne?
 — 34) recen *Wanley.* — 36) þē *Ettm.* — 39) fylgian *W.*

heofona heahcýning her for life,
and ic gemænscipe mērne getreówe
þínra háligra her for life.

- Lisse ic gelyfe leahtra gehvylces,
55. and ic þone ærist ealra getreówe
flæscas on foldan on þā forhtan tīd,
þær þu ēce lif eallum dælest,
svā her manna gehvyle metode gecvêmad.

XI. (Exon.)

Geseoh nu on ferde and tō frōfre geþeoh
dryhtne þīnum and þīnne dōm ārær!
heald hordlocan, hyge fāste bind
mid mōdsefan! Monig bið uncūð

5. treov-geþofa: teorad hvilum,
vāciad vordbeot. Svā þeas voruld fared,
scūrum scyndeð and gesceap dreoged.
An is geleāfa, an lifgende;
an is fulviht, an fāder ēce;
10. an is folces fruma, se þās foldan gesceop,
dugude and dreamas. Dōm siððan veox,
þeāh þeas læne gesceaft longe stōde
heolstrē gehyded, helmē gedygled,
biþeāt þel-treovum, þystre oferfādmed:
15. sið[ðan] in geóng av
māged mōdhvatu mid moncynne;
þær gelicade þa
in þam hordfate hālgan gæste
beorht on br
20. se vās ordfruma ealles lehtes.

[470]

52) mærne *Ettmüller*. — 55) ārist *Ettm.* ærest *W.* —
57) dældest *W.*

5) teorad *MS.* teoriad *Th.* — 9) fulvihte *MS.* fulviht *Th.*
— 15 — 19 *bezieht sich wol auf die Empfängnis Mariae.* —
19) breostum?

XIII.

ÄLFREDS METRA.

- Pus Älfrêd us ealdspell reahte
 cyning Vestsexna, cræft meldode,
 leóðvyrhta list: him väst lust micel,
 þät he þiossum leóðum leóð spellode,
 5. monnum myrgen, mislice evidas,
 þý læs ælinge út ádrife
 selfitene secg, þonne he svelces lyt
 gýmd for his gilpe. Ic sceal giet sprecan,
 fôn on fitte folccûðne ræd,
 10. hæledum secgan: hliste se þe ville!

I.

- Hit vās geāra iu, þätte Gotan eāstan
 of Sciddia sceldas læddon,
 preatē geprungon þeodlond monig,
 setton sūdveardes sigeþeoda tvā:
 5. Gotene rice gearmælum veox.
 Hæfdan him gecynde cyningas tvegen,
 Rædgot and Aleric, rice gepungon.
 Þā vās ofer muntgiop monig átyhted
 Gota gylpes full, gūde gelysted
 10. folceginnes: fana hvearfode
 scir on sceafte; sceotend þohton
 Italia ealle gegongan
 lindvígende: hi gelæstan svā
 efne from muntgiop oð þone mæran veaod,
 15. þær Sicilia sæstreámum in
 eglond micel eðel mærsað.
 Þā vās Rōmana rice geunnan,
 ābrocen burga cyst; beadurincum vās
 Rōm gerýmed, Rædgot and Aleric
 20. fōron on þät fāsten: fleah cāsere
 mid þām ædelingum út on Crêcas.

Die Einleitung fehlt bei Rawlinson. — 8) get Etm. gied? — 10) hlýste Etm.

2) Sciddia MS. — 5) Gotena? — 7) Rædgod For. -got Rawl. — 12) ealla MS. ealle F. — 13) svua MS.

- Ne meahte þā seó vealáf vígê forstandan
 Gotan mid gûde giómonna gestrión:
 sealdon unvillum éðelveardas
25. hálige áðas. Vās gehvāðeres vā;
 þeāh vās magorinca mōd mid Crêcum,
 gif hi leóðfruman læstan dorsten.
 Stōð þrage on þam: þeóð vās ge vunnen
 vintra mánigo, óð þāt Vyrð gescráf,
30. þāt þe Peóðrice þegnas and eorlas
 hêran sceoldan. Vās se heretêma
 Criste gecnōden: cýning selfa
 onfêng fulluht-þeavum. Fāgnodon ealle
 Rōmvāra bearn and him recene tō
35. frides vilnedon: he him fāste gehêt,
 þāt hy eald-rihta ælces mōsten
 vyrðe ge vunigan on þære velegan byrig,
 þenden god volde, þāt he Gotena geveald
 āgan mōste. He þāt eall āleāg:
40. vās þām āðelinge Arriānes
 gedvola leófre þonne drihtnes æ,
 hêt Johannes gōðne papan
 heafðe beheāvan: nās þāt hærlic dæd!
 eac þam vās unrfm óðres mānes,
45. þāt se Gota fremede gōðra gehvilcum.
 Þā vās rīcra sum on Rōme byrig
 āhefen heretoga hlāforde leóf,
 þenden cýnestōle Crêcas vióldon:
 þāt vās rihtvis rinc; nās mid Rōmvarum
50. sincgeofa sēlla siððan longe!
 he vās for veorulde vīs, veorðmynda georn,
 beorn bōca gleāv: Boitius
 se hāle hātte, se þone hlisan gepah.
 Vās him on gemynde mæla gehvilcê
55. yfel and edvit, þāt him elpeóðge
 kyningas cýðdon, vās on Crêcas hold,
 gemunde þāra āra and eald-rihta,
 þe his eldran mid him āhton longe,
 lufan and lissa. Angan þā listum ymbe
60. pencean þearflice, hū he þider meahte
 Crêcas oncerran, þāt se cāsere eft
 anvald ofer hi āgan mōste:
 sende ærendgevit ealdhlāfordum
 dēgellice and hi for drihtne bād

25) vaa *MS.* — 38) vuolde *MS.* Godena *MS. Edd.* —
 43) beheavon *MS.* — 50) sella („bestower“) *F.* — 51) -mynþa *MS.*

65. ealdum treóvum, þæt hi aft tō him
cōmen on þā ceastre, lēte Crêca vitan
rædan Rômvarum, rihtes vyrðe
lēte þone leódscipe. Þā þā lāre ongeat
Peóðric Amuling and þone þegn oferfêg,
70. hêht fástlice folgesidas
healdan þone hererinc: vās him hreóh sefa,
ege from þam eorle; he hine inne hêht
on carcernes cluster belūcan.
Þā vās mōdsefa miclum gedréfed;
75. Boetius breác longe ær
vlencea under volcnum: he þý vyrs meahte
þolian þā prage, þā hió svā þearl becom.
Vās þā ormōd eorl, āre ne vēnde
ne on þam fāstene frōfre gemunde,
80. ac he neovol āstreaht nīder of dūne
feól on þā flōre, fela vorda sprāc
forþoht þearle: ne vēnde þonan æfre
cuman of þæm clammum. Cleopode tō drihtne
geómran stemne, gyddode þus:

II.

- Hvæt ic lióða fela lustlice geó
sang on sælum! nu sceal siófigende
vōpē gevæged vreccea giómor
sigan særevidas. Me þiós siccetung hafad
5. āgæled, þes geocsa, þæt ic þā ged ne mæg
gefêgean svā fagre; þeah ic fela gió þā
sette sōðevida, þonne ic on sælum vās.
Oft ic nu miscyrre cūde spræce
and þeah uncūdre ær hvílum fond!
10. Me þās voruldsælda velhvās blindne
on þis dimme hol dysigne forlæddon
and me berypton rædes and frōfre
for heora untreóvum, þe ic him æfre betst
truvian sceolde: hi me tō vendon
15. heora bacu bitere and heora blisse from!
Forhvam volde ge, veoruldrýnd mīne,
seegan oððe singan, þæt ic gesællīc mon
være on veorulde? Ne synt þā vord sōð,
nu þā gesælda ne māgon simle gevunigan!

66. 68) leten? — 71) healdon *MS.* -rine *MS.* — 73) car-
cerne *MS. F.*

2) sanc *MS.* — 10) vel hvæs *MS.* vel hvær *F.* — 11) dysine
MS. — 12) berypton *F. Rowl.* beryvdon *Hick.* berýpdon *Etym.*

III.

Eá lâ! on hû grimmum and hû grundleásum
seáde svinced þát sveorcende móð,
þonne hit þá strongan stormas beátad
veoruldbisgunga, þonne hit vinnende

5. his ágen leóht án-forlæted
and mid nu á forgit þone êcan gefeán,
bringð on þá þiostro þisse vorulde
sorgum gesvenced! Svâ is þissum nu
móðe gelumpen, nu hit mære ne vât
10. for gode gôðes buton gnornunge
fremdre vorulde: him is frôfre þearf!

IV.

Eá lâ þu scippend scirra tungla,
hefones and eorðan! þu on heáhsetle
êcum ricsast and þu ealne hræde
hefon ymbhvearfest and þurh þíne hálige miht

5. tunglu genêdest, þát hie þe tō hêrad!
Svylce seó sunne sveartra nihta
þiostro ádvásced þurh þíne meht;
blácum leóhtê beorhte steorran
móna gemetgað þurh þínra meahta spêð,
10. hvílum eác þá sunnan sínes bereáfad
beorhtan leóhtes, þonne hit gebyrigan mæg,
þát svâ geneáhsne nêde veorðad.
Svelce þone mæran morgensteorran,
þe ve ôðrê naman æfensteorra
15. nemnan hêrad, þú genêdest þone,
þát he þære sunnan síð bevitige:
geára gehvelcê he gongan sceal,
beforan fêran. Hvät! þu fæder vercest
sumurlange dagas svíðe hâte,
20. þæm vinterdagum vundrum sceorta
tíða getiohhast! þu þæm treovum selest
súðan and vestan, þá ær se svearta storm
norðan and eástan benumen háfde
leáfa gehvelces þurh þone láðran vind.
25. Eá lâ hvät! on eorðan ealla gesceafta

1) *Æala MS.* — 6) mid uua *Rawl. F. Hick.* vâ (eallê?)
Ettm. mid *Adv. (zugleich).* — 9) nât hit mære, ne vât *Ettm.* —
1) *Æala MS.* — 4) ymbhveorfest *Ettm.* — 14) æfensteorra
F. Rawl. -steorran Ettm.

- hýrað þínre hæse, dōð on heofonum svā some
mōðe and mǣgnē, butan men ānum,
se vid þinum villan vyrceð oftost.
Vel lā! þu ēca and þu ālmihtiga
30. ealra gesceafta sceppend and reccend!
āra þinum earman eorðan tudre
monna cynne þurh þínra mehta spēd!
Hvi þu ēce gōð æfre volde,
þāt siō Vyrð on gevill vendan sceolde
35. yflum monnum ealles svā svīde?
hiō ful oft dederð unscldegum:
sittað yfele men gionð eorðricu
on heahsetlum, hālige þriccað
under heora fōtum, firum uncūð,
40. hvi siō Vyrð svā vō vendan sceolde!
Svā sint gehýdde her on vorulde
geond burga fela beorhte crāftas:
unrihtvise eallum tīdum
habbað on hōspe, þā þe him sindon
45. rihtes vīsan, rīces vyrðran.
Bið þāt leāse lot lange hvīle
bevrigen mid vrencum, nu on vorulde her
monnum ne deriað māne āðas.
Gif þu nu, valdend, ne vilt Vyrde steóran
50. ac on selfville sīgan lætest,
þonne ic vāt þatte vile voruldmēn tveógan
geond foldan sceāt buton feā āne.
Eā lā mīn dryhten! þu þe ealle ofersihst
vorulde gesceafta, vlit nu on moncyn
55. mildum eágum, nu hi on monegum her
vorulde ýdum vinnað and svincað,
earme eorðvaran! āra him nu þā!

V.

- Pu meaht be þære sunnan sveotole gepencean
and be æghvelcum ôðrum steorran,
þāra þe āfter burgum beorhtost scīned:
gif him van fore volcen hangað,
5. ne mægen hi svā leóhtne leóman ansendan,
ær se þicca mist þynra veorde.
Svā oft smylte sē sūðerne vind

38) pryccað *Ettm.* — 39) firum [is] *Ettm.* — 49) virde
MS. — 51) vilen *Ettm.* — 56) vynnad *MS.*
6) þínra *MS.*

- græge glas-hluttre grimme gedrêfed,
 þonne hie gemengað micla fysta,
 10. onhrêrað hronmere: hriðh bið þonne,
 seó þe ær gladu onsiène vās.
 Svá oft æspringe út ávealled
 of clife hārum tōl and hlātor
 and gereclīce rihte flōved,
 15. irned vid his eardes, ðð him on innan feld
 munes māgenstān and him on middan geliged
 ātrendlod of þām torre: he on tu sidðan
 tōsceāden vyrð, scīr bið gedrêfed
 burna geblonden, brōc bið onvended
 20. of his riht-ryne ryðum tōflōven.
 Svá nu þā þiōstro þīnre heortan
 villað minre leóhtan lāre vidstondan
 and þīn mōdgebenc miclum gedrêfan.
 Ac gif þu nu vilnast, þāt þu vel mæge
 25. þāt sōðe leóht sveotole oncnāvan
 leóhtē geleāfan, þu forlætan scealt
 idle ofersældā, unnytne gefeān!
 þu scealt eac yfelne ege ān-forlætan
 voruldearfoda: ne mōst þu vesan for þām
 30. ealles tō ormōð! ne þu þe æfre ne læt
 vlenca geræcan, þē lās þu veorðe for him
 mid ofermettum eft gescended
 and tō up-āhafen for orsorgum
 voruldgesældum! ne eft tō vāclīce
 35. geortreōve æniges gōdes,
 þonne þe for vorulde vidervearda mæst
 þinga preāge and þu þe selfum
 svīdost onsitte! Forþām simle bið
 se mōdsefa miclum gebunden
 40. mid gedrêfednesse, gif hinne dreccean mōt
 þissa yfla hvāðer innan svencan:
 forþām þā tvegen tregan teóð tōsomne
 vid þāt mōð foran mistes dvoleman,
 þāt hit seó ēce ne mōt innan geondscīnan
 45. sunne for þām sveartum mistum, ær þām hi gesvīðrad
 veorðen.

8) glas hlupre *Rawl. F.* — 12) æspring? — 20) riht ryne
Rawl. F. — 36) mæsd *Rawl.* — 40) gedrefnesse *Rawl.* —
 44) mōt hinan *Rawl. F.*

VI.

- Pā se Vīsdôm eft vordhord onleác,
sang sôðceidas and þus selfa cvād:
Þonne sió sunne sveotolost scined
hâdrost of hefene, hræde biôð âþistrod
5. ealle ofer eorðan ôðre steorran;
forþām hiora birhtu ne bið âuht
tô gesettanne við þære sunnan leôht.
Þonne smolte blævd sūðan and vestan
vind under volcnum, þonne veaxað hræde
10. feldes blôstman fægen þāt hi mōton:
ac se stearca storm, þonne he strong cymd
nordan and eāstan, he genimed hræde
þære rôsan vlite, and eác þā rūman sæ
norderne ýst nêde gebæded,
15. þāt hió strange geondstyred on staðu beated.
Eā lâ! þāt on eorðan âuht fæstlices
veorces on vorulde ne vunad æfre!

VII.

- Pā ongon se Vīsdôm his gevnun fylgan,
gliôvordum gôl gyd ât spelle,
song sôðceida sumne þā geta,
cvād, he ne hêrde, þāt on heāne munt
5. monna ænig meahste âsettan
healle hrôffæste: ne þearf eác hāleda nân
vênan þæs veorces, þāt he vīsdôm mæge
við ofermetta æfre gemengan.
Hêrdes þu æfre, þátte ænig mon
10. on sondbeorgas settan meahste
fæste healle? ne mæg eác fira nân
vīsdôm timbran þær þær voruldgitsung
beorg oferbræded: baru sond villad
rên forsvelgan. Svā dēd rîcra nu
15. grundleās gitsung gilpes and æhta,
gedrinceð tô dryggum dreôsendne velan
and þeah þæs þearfan ne bið þurst acêled.
Ne mæg hāleda gehvām hūs on munte

5) ofir *MS.* — 6) *nach* âuht *schaltet* *Fox* ohne Grund birht-
nesse *ein.* — 7) gesettane *Rawl. F.* — 9) veaxad *Rawl. F.* —
14) gebæded *Edd.*

2^b) æst *MS.* ât *F.* gid êcte spellê *Ettm.* — 4) heane *MS.*
heanne *F.*

- lange gelæstan, forþām him lungre on
 20. swift vind svāpeð; ne bið sond þon mā
 við micelne rēn manna ængum
 hūses hirde, ac hit hreōsan vīle,
 sigan sond āfter rēne: svā biōð ānra gehvās
 monna mōdsefan miclum āvegede;
 25. of hiora stæde styrede, þonne hi strong dreced
 vind under volcnum voruldearfōða
 oððe hi eft se rēða rēn onhrēred
 sumes ymbhogan, ungemet gēmen.
 Ac se þe þā ēcan āgan vīlle
 30. sōðan gesælda, he sceal svīde flīon
 þisse vorulde vīte vyrce him siððan
 his mōdes hūs, þær he mæge findan
 eadmetta stān ungemet fæstne
 grundveal gearone, se tōglīdan ne þearf,
 35. þeāh hit vecge vind voruldearfōða
 oððe ymbhogena ormete rēn:
 forþām on þære dene drihten selfa
 þāra eadmetta eardfæst vunigað,
 þær se vīsdōm ā vunað on gemyndum.
 40. Forþon orsorg lif ealnig lædað
 voruldmēn vīse buton vendinge,
 þonne he eall forsihð eordlicu gōd
 and eac þāra yfela orsorh vunað,
 hopað tō þām ēcum, þe þær āfter cumað.
 45. Hine þonne æghvonan ālmihtig god
 singallīce simle gehealded
 an-vunigendne his āgenum
 mōdes geseldum þurh metodes gife,
 þeāh hine se vind voruldearfōða
 50. svīde svence and hine singale
 gēmen gæle, þonne him grimme on
 voruldsælda vind vrāde blāved,
 þeāh þe hine ealneg se ymbhoga
 þyssa voruldsælda vrāde drecce.

VIII.

Sōna svā se Vīsdōm þās vord hæfde
 svetole āreahte, he þā siððan ongan
 singan sōðcvidas and þus selfa cvād:

25^b) he *MS. Edd.* — 27) hit *MS. Eitm.* hi *F.* — 33) unig
 metfæste *MS.* — 38) ead- *Rawl.* — 45) Good *Rawl. F.* —
 48) gesældum *Eitm.* — 53) ealnig *Eitm.*

- Hvæt! sió forme eld foldbúendum
5. geond eorðan sceát æghvam dohte,
 þá þá ánra gehvám on eorðvástmum
 genôh þáhte: nis hit nu þá svelc!
 Næron þá geond veorulde velige hámas
 ne mislice mettas ne drincas,
10. ne hi þára hrágla húru ne gémdon,
 þe nu drihtguman diórost lætað:
 forþám hiora nænig nās þá gieta,
 ne hi ne gesávon sundbúende
 ne ymbútan hi áver ne hêrdon.
15. Hvæt! hi firenlusta frece ne væron,
 buton svâ hi meahton gemetlicost
 þá geeýnd begân, þe him Crist gesceôp,
 and hi æne on dâge æton symle
 on æfentid eorðan vástmas,
20. vudes and vyrta, nalles vín druncon
 scir of sceape. Nās scealca nân,
 þe mete oððe drinc mangan cûðe,
 vâter við hunige, ne heora vâða þon mâ
 sioloce siovian, ne hi siarocrâftum
25. godveb giredon, ne hi gimreced
 setton searolice: ac hi simle him
 eallum tidum úte slêpon
 under beámsceade, druncon burnan vâter,
 calde vellan. Nænig cêpa ne seah
30. ofer ear-geblond ellendne vearod
 ne húru ymbe scip-hergas sæ-tilcas ne hêrdon.
 ne furdum fira nân ymb gefeohht sprecan.
 Nās þeós eorðe besmiten áver þá geta
 beornes blôðe, þe hine bil rude,
35. ne furdum vundne ver veoruldbúende
 gesávan under sunnan. Nænig siððan vâs
 veorð on veorulde, gif mon his villan begeat
 yfelne mid eldum: he vâs æghvám lâð.
 Eá lâ! þæt hit vúrde oððe volde god,
40. þæt on eorðan nu ussa tîða
 geond þâs víðan veoruld væren æghvâs
 svelce under sunnan! ac hit is sæmre nu,
 þæt þeós gîtsung hafað gumena gehvelces
 môð ámerred, þæt he mâran ne réed,

8) hamas *Rawl.* hûsas *F.* — 15) frecene væron *Rawl. F.*
 — 21) steápe (*Becher*) *Rawl. F.*; *vgl. Alts.* scap *dolium.* — 34) þe
 hi ne *F.* þe hine (*quem*) *Rawl.* — 39) þær *MS. Rawl.* þæt *F.* —
 41) æghvæs *MS. Rawl.* æghvær *F.*

45. ac hit on witte veallende byrnd:
 efne sió gitsung, þe nænne grund hafad,
 svearte swæfed sumes onlice
 efne þam munte, þe nu monna bearn
 Etne hâtað, se on iglonde
50. Sicilia sveflê byrned,
 þæt mon helle fyr hâted vîde,
 forþam hit simle bið sinbyrnende
 and ymbûtan hit ôdra stôva
 blâte forbârnd biteran lêgê.
55. Eá lâ! hvät se forma feohgitsere
 være on vorulde, se þas vongstedas
 grôf äfter golde and äfter gimcynnum!
 hvät he frêcnu gestreón funde mænegum
 bevrigen on veorulde väterê odde eorðan!

IX.

- Hvät! ve ealle viton, hvelce særlêste
 ge neáh ge feor Neron vorhte,
 Rômværa cyning, þa his rice vās
 hêhst under heofonum, tō hryre monegum!
5. Vålhreôves gevêd vās ful vîde cûd,
 unriht hæmed, árleásta fela,
 mân and morder, misdæda vorn,
 unrihtwises invidþoncas!
 He hêt him tō gamene geara forbærnan
10. Rôman a burg, sió his rices vās
 ealles æðelstôl: he for unsnyttum
 volde fandian, gif þæt fyr meahte
 lixan svā leóhte and svā longe eác
 reáð rásettan; svā he Rôman e
15. secgan gehêrde, þæt on sume tide
 Troia burg ofertogen hæfde
 lêga leóhtost, lengest burne
 hâma under hefonum. Nās þæt hêrlic dæd,
 þæt hine svelces gámenes gilpan lyste,
20. þa he ne earnade elles vuhte
 buton þæt he volde ofer verþiôde
 his ánes hûru anvald cýðan.
 Eác hit gesælde át sumum cierre,
 þæt se ilca hêt ealle ácvellan

47) svæfan *Ahd.* sweibôn *Mhd.* sweiben *grassari?* sumes on lice *Edd.*

10) burig *Rawl. F.* — 11) æðelstôl? 14) reádra settan *Edd.* (*vgl. zu Crist* 809); svæ *Rawl.*

25. þā ricostan Rōmana vitan
and þā ādelestan eorlgebyrdum,
þe he on þām folce gefrigen hæfde,
and on uppan āgenne brōðor
and his mōdor mid mēca ecgum
30. billum ofbeātan; he his brýðe ofslōh
self mid sveorde, and he symle vās-
miclê þē blīðra on breōstcōfan,
þonne he svylces mordres mæst gefremede:
nalles sorgode, hvāðer siððan ā
35. mihtig drihten āmetan volde
vrece be gevyrhtum voh fremmendum,
ac he on ferðe fāgn fācnes and searuva
vālhriov vunode. Viold emne svā þeāh
ealles þisses mæran middangeardes,
40. svā svā lyft and lagu land ymbclyppað,
gārsecg embegyrt gumena rice,
secga sitlu sūd eāst and vest
ōð þā nordmestan nāssan on eorðan:
eall þāt Nerōne nēde oððe lustum,
45. heaðorinca gehvile, hēran sceolde.
He hæfde him tō gamene, þonne he on gylp āstāg,
hū he eorðcyningas yrmde and cvelmde.
Vēnst þu, þāt se anvald eāðe ne meahte
godes ālmihtiges þone gelpscadan
50. ricē berædan and bereāfian
his anvaldes þurh þā ēcan meah
oððe him his yfeles elles gestiōran?
Eā lā! gif he volde, þāt he vel meahte
þāt unriht him ēðe forbiōðan!
55. Eāv lā! þāt se hlāford hefig gioc slēpte
svāre on þā svyran sūtra þegenas,
ealra þāra hāleda, þe on his tīdum
geond þās lænan vorold libban sceoldon!
He on unscyldgum eorla blōde
60. his sveord selede svīðe gelōme:
þær vās svīðe sveotol, þāt ve sædon oft,
þāt se anvald ne dēd āviht gōdes,
gif se vel nele, þe his geveald hafað!

28) āgene *Rawl. F.* āgenne *Ettm.* — 29) [eāc] mid *Ettm.*
mid *Adv. (Fox).* — 36) vræce *Ettm.* — 37) fāgnode *Ettm.* —
42) secge *Rawl. F.* — 55) slēpte *Ettm.* — 58) liban *Rawl. F.*

X.

- Gif nu haleda hvone hlisan lyste,
 unnytne gelp āgan ville,
 þonne ic hine volde vordum biddan,
 þæt he hine æghvnonn utan ymbepohte,
5. sveotole ymbsāve sūð eāst and vest,
 hū vīdgil sint volcnum ymbūtan
 heofones hvealfe: higesnotrum
 mæg eāde þincan, þæt þeōs eorðe sie
 eall for þæt oðer ungemet lytel,
10. þeāh hió unvīsum vīdgel þince
 on stede stronglic steorleāsum men;
 þeāh mæg þone vīsan on gevitlocan
 þære gitsunge gelpes scamian,
 þonne hine þās hlisan heardost lysted
15. and he þeāh ne mæg þone tōbredan
 ofer þās nearovan nænigē þinga
 eorðan sceātas: is þæt unnet gelp!
 Eā lā ofermōdan! hvī eōv ā lyste
 mid eōvrum sviran selfra villum
20. þæt svære gioc symle underlūtan?
 Hvŷ ge ymb þæt unnet ealnig svincen,
 þæt ge þone hlisan habban tiliad
 ofer þiōða mā, þonne eōv þearf sie?
 Peāh eōv nu gesæle, þæt eōv sūð oððe nort
25. þā ŷtmestan eorðbūende
 on monig þiōdisc miclum hērien,
 þeāh hvā āðele sie eorlgebyrdum
 velum geveorðad and on vlencum þiō
 dugudum diōre, deād þās ne scrīfed,
30. þonne him rūm forlæt rodora valdend:
 ac he þone velegan vādllum geltece
 efn-mærne gedēd ælces þinges.
 Hvær sind nu þās vīsan Vēlandes bān
 þās goldsmīdes, þe vās geó mærost?
35. Forþŷ ic cவād þās vīsan Vēlandes bān,
 forþŷ ængum ne mæg eorðbūendra
 se crāft losian, þe him Crist onlænd.
 Ne mæg mon æfre þŷ ēd ænne vrāccan
 his crāftes beniman, þe mon oncerran mæg
40. sunnan on svīfan and þisne svīfan rodor

9) unigmet *MS. Rowl.* ungemet *F.* (*vgl.* VII, 33). — 18) ālyste *Edd.* — 27) eorl gebyrdum *Edd.* — 28) geveorþad *F.* — 40) onsvīfan *Edd.*

- of his riht-ryne rinca ænig.
 Hwā wāt nu þās wisan Vēlandes bān,
 on hvelcum hi hlæwa hrusan þeccen?
 Hwær is nu se rīca Rōmana wita
45. and se āroda, þe we ymb sprecað,
 hiora heretoga, se gehāten wās
 mid þām burhwarum Brutus nemned?
 Hwær is eac se wisa and se weordgeorna
 and se fāst-ræda folces hyrde,
50. se wās udwita ælces þinges
 cēne and crāftig, þām wās Cāton nama?
 Hi wæron gefyrn forð gevitene:
 nāt nænig mon, hwær hi nu sindon!
 Hwāt is hiora here buton se hlīsa ān?
55. se is eac tō lytel svelcra lāriowa,
 forþām þā magorīncas mārān vyrðe
 wæron on vorulde. Ac hit is vyrse nu,
 þāt geond þās eorðan æghwær sindon
 hiora gelīcan hvōn ymbspræce,
60. sūme openlice ealle forgitene,
 þāt hi se hlīsa hīweūde ne mæg
 foremære veras forð gebrengan!
 Peāh ge nu vēnen and vilnigen,
 þāt ge lange tīd libban mōten,
65. hwāt iōw æfre þý bet biō oððe þīnce,
 forþām þe nāne forlēt, peāh hit lang þīnce,
 deād āfter dōgorrīme, þonne he hāfd drihtnes leāfe?
 Hwāt þonne hābbe hāleða ænig
 guma āt þām gilpe, gif hine gegripan mōt
70. se ēca deād āfter þīssum vorulde?

XI.

- Ān sceppend is butan ælcum tveón,
 se is eac vealdend voruldgescæfta,
 heofones and eorðan and heāh-sæ
 and ealra þāra þe þær in vuniad,
5. ungesevenlicra and eac svā same
 þāra þe we eāgum on lōciad,
 ealra gesceafta: se is ālmihtig!
 Þām ōleccad ealle gesceafte,
 þe þās ambehtes āvuht cunnon
10. ge eac svā same þe þās āuht nyton,

43) in hlæwa *Edd.* — 54) hēre („their fame“) *F.* — 59) ymb
 spræce *Edd.* — 3) heah sæ *Edd.*

- þæt hi þās þeódnes þeóvas sindon,
 se us gesette sido and þeávas,
 eallum gesceaftum unávendendre
 singallíce sibbe gecynde,
 15. þā þā he volde, þæt þæt he volde:
 svā lange svā he volde, þæt hit vesan sceolde,
 svā hit eác tō vorulde sceal vunian forð!
 Forþām æfre ne māgon þā unstillan
 voruldgescceafta veorðan gestilde,
 20. of þām ryne onvend, þe him rodera veard
 endebyrdes eallum gesette:
 hæfd se alvealda ealle gesceafta
 gebæst mid his bridle, hæfað butu gedôn,
 ealle gemanode and eác getogen,
 25. þæt hi ne mōton ofer metodes ēst
 æfre gestillan ne eft eallunga
 svīðor stirian, þonne him sigora veard
 his gevealdleðer ville onlætan.
 He hæfað þē bridlē butu befangen
 30. heofon and eorðan and eal holma begong.
 Svā hæfd geheaderod hefonrices veard
 mid his anvealde ealle gesceafta,
 þæt hiora æghvile víð ôðer vīnd,
 and þeah vinnende vriedað fæste,
 35. æghvile ôðer ūtan ymbclypped,
 þý lās hi tōsvifen: forþām hi symle sculon
 þone ilcan ryne eft gecyrran,
 þe āt frymde fāder getiōde,
 and svā ednive eft geviordan.
 40. Svā hit nu fāgað, freān eald geveorc,
 þætte vinnende viderveard gesceaft
 fæste sibbe forð anhealdað:
 svā nu fȳr and vāter, folde and lagustream,
 manigu ôðru gesceaft efn-svīde him
 45. giond þās vīdan vorulde vinnad betveox him
 and svā þeah māgon hiora þegnunga
 and geferscipe fæste gehealdan.
 Nis hit nō þæt ān, þæt svā eāde mæg
 viderveard gesceaft vesan ātgādere
 50. symbel gefēran, ac hit is sellfere,
 þæt hiora ænig ne mæg butan ôðrum biōn,
 ac sceal vuhta gehvile viderveardes hvāthvugu

13) unavendendrie *Edd.* — 17) vuniaþ *MS.* *Rawl.* vunian
Lye. F. — 27) hi *Edd.* — 28) onlæten *Edd.* — 31) ge-
 heapærod *Edd.* — 39) geviordðan *Rawl.* — 45) vīdas *MS.*

- habban under heofonum, þæt his hige durre
gemetgian, ær hit tō micel veorde.
55. Hæfd se ælmihtiga eallum gesceaftum
þæt gevrixle geset, þe nu vunian sceal,
vyrtā grōvan, leāf grēnian,
þæt on hārfest eft hrest and fealuvað;
vinter bringeð veder ungemet cald,
60. svifte vindas; sumor āfter cymed,
vearm gevideru. Hvæt! þā vonnan niht
mōna onlihteð, ðð þæt monnum dāg
sunne bringeð giond þās stīdan gesceaft.
Hæfd se ilca god eorðan and vātere
65. mearce gesette: merestreām ne dear
ofer eorðan sceāt eard gebrædan
fisca cynne butan frēan leāfe
ne hio æfre ne mōt eorðan þyrsebold
up ofersteppan, ne þā ebban þon mā
70. foldes mearce oferfaran mōton.
Þā gesetnessa sigora vealdend
līfes leōhtfruma læt þenden he vile
geond þās mæran gesceaft mearce healdan.
Ac þonne se ēca and se ælmihtiga
75. þā gevealdleðeru vile onlætan
efne þāra bridla, þe he gebætte mid
his āgen veorc eall āt frymde,
(þæt is viderveardnes vuhte gehvelcre,
þe ve mid þām bridle bēcnan tiliad),
80. gif se þiōden læt þā tōslūpan,
sōna hi forlætað lufan and sibbe,
þās gefērscripes frēondrædenne,
tilað ānra gehvile āgnes villan:
voruldgeseceafta vinnad betveox him,
85. ðð þæt þiōs eorde eall forveorðed
and eac svā same ðdra gesceafta
veorðad him selfe siððan tō nāuhte.
Ac se ilca god, se þæt eall metgað,
se gefēhð fela folca tōsomne
90. and mid frēondscripe fāste gegadrað,
gesamnad sinscripas, sibbe gemenged,
clænlice lufe. Svā se crāftga eac
gefērscripas fāste gesamnad,
þæt hi hiora frēondscripe forð on symbel
95. untveoðealde treōva gehealdað,
sibbe samrāde. Eā lā sigora god!

68) he? — 70) feldes? — 73) healden *Edd.*

- være þis moneyn miclum gesælig,
 gif hiora mōdsefa meahte veorðan
 stadolfæst gereaht þurh þā strongan meaht
 100. and geendebýrd svā svā ôðra sint
 voruldgeseceafta: være hit lā þonne
 murge mid monnum, gif hit meahte svā!

XII.

- Se þe ville vȳrcan vāstmbære lond,
 ātiô of þām ācere ærest sôna
 fearn and þornas and fyrsas svā same,
 viôð, þā þe villað vel-hvær derian
 5. clænum hvæte, þȳ lās he cīða leās
 licge on þām lande! Is leôða gehvām
 þiôs ôðru bysen efn-behēfu:
 þāt is þätte þȳnced þegna gehvelcum
 huniges bi-breád healfe þȳ svētre,
 10. gif he hvēne ær huniges teare
 bitres onbyrged. Bið eac svā same
 monna æghvile miclē þȳ fāgenra
 līdes vedres, gif hine lytlē ær
 stormas gestondad and se stearca vind
 15. norðan and eāstan. Nænegum þūhte
 dāg on þonce, gif siô ðimme niht
 ær ofer eldum egesan ne brohte.
 Svā þincd ānra gehvām eorðbūendra
 siô sôðe gesæld symle þē betere
 20. and þȳ vȳnsumre, þe he vīta mā
 heardra hēnda her ādreôged.
 Þu meaht eac miclē þȳ êd on mōdsefan
 sôða gesælde sveotolor gecnāvan
 and tō heora cyððe becuman siððan,
 25. gif þu up ātȳht ærest sôna
 and āvyrtvalast of gevitlocan
 leāsa gesælde, svā svā londes ceorl
 of his ācere lycd yfel veôð monig.
 Siððan ic þe secge, þāt þu sveotole meaht
 30. sôða gesælde sôna oncnāvan
 and þu æfre ne rêcst æniges þinges
 ofer þā āne, gif þu hi ealles ongitst!

97) vær *Edd.*13) veþres *Rawl.*

XIII.

- Ic ville mid giddum get gecyðan,
 hū se ālmihtiga ealla gesceafta
 bryrd mid his bridlum, bēgd pider he vile
 mid his anvealdē, ge endebyrd
5. vundorlice vel gemetgað.
 Hafad svā geheadorad heofona vealdend
 ūtan befangen ealla gesceafta,
 geraeped mid his racentan, þāt hi āredian ne māgon,
 þāt hi hi æfre him of āslēpen
10. and þeah vuhta gehvile vrigað tō-heald
 sidra gesceafta svīde onhelled
 við þās gecyndes, þe him cyning engla
 fader āt frymde fāste getiōde.
 Svā nu þinga gehvile þiderveard fundað
15. sidra gesceafta buten sumum englum
 and mancynne, þāra micles tō feala
 voroldvuniendra vīnd við gecynde.
 Peah nu on londe leon gemete
 vynsume viht vel ātemede
20. hire magister miclum lufige
 and eac ondræde dōgora gehvelcē,
 gif hit æfre gesæld, þāt hió æniges
 blōdes onbyrged, ne þearf beorna nān
 vēnan þære vyrde, þāt hió vel sidðan
25. hire taman healde: ac ic tiohhie,
 þāt hió þās nivan taman nāuht ne gehiegge,
 ac þone vildan gevunan ville gepencan
 hire eldrena, ongind eorneste
 racentan slitan, rȳn grymetigan
30. and ærest ābit hire āgenes
 hūses hirde and hraðe sidðan
 hāleða gehvilcne, þe hió gehentan mæg:
 nele hió forlætan libbendes vuht
 neāta ne monna, nimð eall þāt hió fint.
35. Svā dōð vudufuglas, þeah hi vel sten
 tela ātemede, gif hi on treovum veorðað
 holte tō middes; hraðe biōð forsevene
 heora lāreōvas, þe hi lange ær
 tȳdon and temedon: hi on treovum vilde
40. ealdgecynde ā forð sidðan
 villum vuniad; þeah him volde hvile

2) ealra *Edd.* — 12) hi *Edd.* — 15) bugon *Edd.* —
 16) feola *Rawl.*

- heora lāreowa listum beoðan
 þone ilcan mete, þe he hi æror mid
 tame getêde, him þā tviġu þincad
45. emne swā merge, þāt hi þās metes ne rêcð;
 þincð him tō þon vynsum, þāt him se veald oncyvð:
 þonne hi gehêrad hleoðrum brægdan
 ôðre fugelas, hi heora āgene
 stefne styriad; stunað eal geador
50. vel vinsum sanc, vudu eallum oncyvð.
 Swā bið eallum treovum, þe him on ādele bið,
 þāt hit on holte hýhst geveaxe:
 þeáh þu hvilcne bōh býge við eorðan,
 he bið upveardes, swā þu ān-forlætest
55. vidu on villan, vent on gecynde.
 Swā dēð eac sió sunne, þonne hió on sige veorðed
 ofer midne dæg; merecondel
 scýft on ofdāle, uncūðne veg
 nihtes genêðed, norð eft and eást
60. eldum ôðêved, brencð eorðvarum
 morgen mēre-torhtne: hi ofer moncyn stihð
 ā upveardes, ôð hió eft cymed,
 þær hire yfemest bið eard gecynde.
 Swā swā ælc gesceaft eallē māgenē
65. geond þās vidan vorulð vrigað and higað,
 eallē māgenē eft symle onlýt
 við his gecyndes, cymð tō þonne hit mæg.
 Nis nu ofer eorðan ænegu gesceaft,
 þe ne vilnie, þāt hió volde cuman
70. tō þam earðe, þe hió of becom:
 þāt is orsorgnes and êcu rest,
 þāt is openlice ālmihti god.
 Nis nu ofer eorðan ænegu gesceaft,
 þe ne hvearfige swā swā hveól dēð
75. on hire selfre; forþon hió swā hvearfað,
 þāt hió eft cume, þær hió æror vās:
 þonne hió ærest ste utan behverfed,
 þonne hió ealles vyrð utan becerred:
 hió sceal eft dōn, þāt hió ær dyde,
80. and eac vesan, þāt hió æror vās.

XIV.

Hvāt bið þām velegan voruldgittsere
 on his mōðe þē bet, þeáh he micel āge

48) āgne *Edd.* — 57) mēre condal (mære)? — 60) oteved
Edd. — 61) mēre (mære)? — 79) sceol *F.* sceal *Rawl.*

goldes and gimma and gôða gehväs
æhta unrim and him mon erigan seyle

5. æghvelcê dag æcera þûsend,
peáh þes middangeard and þis manna cyn
sý under sunnan sût vest and eást
his anvalde eall underþiêded?
Ne môt he þára hyrsta hionane lædan
10. of þisse vorulde vuhte þon mære
hordgestreóna, þonne he hider brohte!

Þa se Vísdom þa þis lióð ásungen hæfde, þa ongan he
eft spellian and eväd:

XV.

Peáh hine nu se yfela unrihtvîsa

Nerôn cynineg nivan gescerpte
vlitegum vædum vundorlice,

5. goldê geglengde and gimcynnum,
peáh he väs on vorulde vitena gehvelcum
on his lifdagum lād and unveord
firenfull. Hvät! se feond svā peáh
his diorlingas dugudum stêpte:
ne mäg ic peáh gehycgan, hvý him on hige porfte
10. ā þý sæl vesan! peáh hi sume hvile
gecure butan cräftum cyninga dysegast,
næron hy þý veordran vitena ænegum.
Peáh hine se dysiga dō tō cyninge,
hū mäg þät gesceadvîs scealc gereccan,
15. þät he him þý sēlra ste oððe þince?

XVI.

Se þe ville anvald āgan, þonne sceal he ærest tilian,

þät he his selfes on sefan āge
anvald innan, þý lās he æfre ste

5. his unþeavum eall underþýded,
ādō of his mōde misltera fela
þára ymbhogona, þe him unnet ste,
læte sume hvile siōfunga
and ermða þinra. Peáh him eall ste
þes middangeard, svā svā merestreāmas
10. utan belicgað, on æht gifen

3) gooda *Edd.* — 4) erigen *Edd.* — 9) hiona ne *Edd.* —
7) fieren *Rawl.* — 10) aþy *Edd.*
1) agon *Edd.* — 3) hi *F.* he *Rawl.* — 8) vinna? þína?

- efne svā vide, svā svā vestmest nu
 ān iglond ligð út on gārsecg,
 þær nængu bið niht on sumera
 ne vuhtē þon mā on vintra dæg
15. tōteled tīdum, þāt is Tīle hāten:
 þeāh nu ānra hvā ealles vealde
 þās iglandes and eac þonan
 oð Indeas eāstevearde,
 þeāh he nu þāt eall āgan mōte,
20. hvý bið his anvald āuhtē þý māra,
 gif he siððan nāh his selves geveald
 ingeþances and hine eorneste
 vel ne bevarenað vordum and dædum.
 við þā unþeāvas, þe ve ymb sprecað?

XVII.

- Þāt eorðvaran ealle hāfden
 foldbūende fruman gelfene,
 hi of ānum tvæm ealle cōmon
 vere and vife on voruld innan
5. and hi eac nu get ealle gelīce
 on voruld cumað vlance and heāne.
 Nis þāt nān vundor: forþām vitan ealle,
 þāt ān god is ealra gesceafta,
 frēa moncynnes, fāder and scippend,
10. se þære sunnan leōht seleð of heofonum,
 mōnan and þysum mærum steorrum, se gesceōp men on
 eorðan
 and gesamnade sāvle tō līce,
 āt fruman ærest folc under volcnum
 emn-ādele gesceōp, æghvilcne mon.
15. Hvý ge þonne æfre ofer oðre mēn
 ofer mōdigen buton andveorce,
 nu ge unāðelne ænigne mētað?
 hvý ge eov for ādelum up āhebben nu?
 On þām mōde bið monna gehvilcūm
20. þā riht ādelo, þe ic þe recce ymb,
 nales on þām flæsce foldbūendra!
 Ac nu æghvilc mon, þe mid eallē bið
 his unþeāvum under þiēded,

15) d. i. Thule (vgl. *Ettm.* p. 602).

1) hvāt und hāfdon *Ettm.* — 4) voruld-innan? — 11) þys
MS. Rawl. þysum *F.* — 17) ænig ne *Rawl. F.* ænigne ne *Ettm.*
 — 20) riht-ādelo?

- he forlæt ærest lifes frumsceaft
 25. and his āgene āðelo svā selfe
 and eac þone fāder, þe hine āt fruman gesceōp:
 forþām hine unāðelad ālmihtig god,
 þāt he unāðele ā ford þanan
 vȳrd on veorulde, tō vuldre ne cȳmð!

XVIII.

- Eā lā! þāt se yfla unrihta gedēd
 vrāða villa voh-hāmedes,
 þāt he mid eallē gedræfd ānra gehvylces
 monna cynnes mōd ful-neāh þon!
 5. Hwāt! siō vilde beō, þeāh vīs sfe,
 ānunga sceal eall forveorðan,
 gif hiō yrringa āvuht stinged:
 svā sceal sāvla gehvile siððan losian,
 gif se lichoma forlegan veorðed
 10. unriht-hāmedē, bute him sē cume
 hreōv tō heortan, sē he hionan vende!

XIX.

- Eā lā! þāt is hefig dysig (hyged ymbe se þe vile)
 and frēcenlic fira gehvilcum,
 þāt þā earman men mid eallē gedvæled
 of þām rihtan vege recene ālæded!
 5. Hwāder ge villen on vuda sēcan
 gold þāt reāde on grēnum trioſum?
 ic vāt svā þeāh, þāt hit vitena nān
 þider ne sēced, forþām hit þær ne vexeð,
 ne on vīngeardum vlitige gimmas.
 10. Hvȳ ge nu ne settan on sume dūne
 fisc-net eōvru, þonne eōv fōn lysted
 leax oððe cyperan? me gelficost þineð,
 þātte ealle viten eorðbūende
 þoncolmōde, þāt hi þær ne sint.
 15. Hwāder ge nu villen væðan mid hundum
 on sealtne sē, þonne eōv sēcan lyst
 heorotas and hinda? þu gehȳegan meaht,
 þāt ge villad þā on vuda sēcan
 oftor miclē þonne ūt on sē.

27) anæpelad *MS. Edd. un- Eitm.*

2) hæmetes *Edd.* — 5) vīs = *visa dux apum?*

4) ālæded? — 12) cypera *ist das lat. cyprinus.*

20. Is þæt vundorlic: þæt ve vitan ealle,
 þæt mon sēcan sceal be sævarode
 and be eā ðfrum ādele gimmas
 hvīte and reāde and hīva gehvās.
 Hvāt! hi eac viton, hvær hi eā-fiscas
25. sēcan þurfan and svylcra fela
 veoruld-velena: hi þæt vel dōð
 geornfulle men geāra gehvilcē.
 Ac þæt is earmlicost ealra þinga,
 þæt þā dysegan sint on gedvolan vordene
30. efne svā blinde, þæt hi on breōstum, ne māgon
 eāðe gecnāvan, hvær þā ēcan gōð
 sōða gesælda sindon gehyðde:
 forþām hi æfre ne lyst āfter spyrian,
 sēcan þā gesælda. Vēnað sāmwise,
35. þæt hi on þīs lænan mægen lifē findan
 sōða gesælda, þæt is selfa god.
 Ic nāt hū ic mæge nænigē þinga
 ealles svā svide on sefan minum
 hiora dysig tælan, svā hit me dōn lysted,
40. ne ic þe svā sveotole gesecgan ne mæg:
 forþām hig sint earmran and eac dysegran
 ungesæligran þonne ic þe secgan mæge!
 Hi vilniad velan and æhta
 and veordscipes tō gevinnanne:
45. þonne hi habbað, þæt hiora hige sēced,
 vēnað þonne svā gevitleāse,
 þæt hi þā sōðan gesælda hābben!

XX.

- Eā lā mīn drihten! þæt þu eart ālmīhtig,
 micel, mōðilic, mærdum gefræge
 and vundorlic vitena gehvylcum!
 Hvāt! þu ēce god ealra gesceafta
5. vundorlice vel gesceōpe
 ungesevenlica and eac svā same
 gesevenlicra sōfte vealdest
 scīrra gesceafta mid gesceādvisum
 mǣgnē and crǣfte! Pu þysne middangeard
10. from fruman ærest forð ðð ende
 tidum tōdældest, svā hit getæsost vās

22) eā-ðfrum? — 31) good *Edd.* — 32) gehydda *Rawl.*
 — 41) hit *MS.* hig *Rawl. F.*
 6) -lica *MS.* *Rawl.* -licra *F.*

- endebyrdes, þæt hi æghvæder
ge an farað ge eft cumað.
Þu þe unstillan ægna gesceafta
15. tō þinum villan vislice āstyrest
and þe self vunast svide stille
unāvendendlic ā ford simle!
Nis nān mihtigra ne nān mærra
ne geond ealle þā gesceaft efnlica þīn!
20. Ne þe ænig nēðpearf nās æfre giet
ealra þāra veorca, þe þu gevorht hafast,
ac mid þīnum villan þu hit vorhtes eall
and mid anvalde þīnum āgenum
veorulde gevorhtest and vuhta gehvāt,
25. þeāh þe nānegu nēðpearf vāre
ealra þāra mārda: is þæt micel gecynd
þīnes gōdes (þencð ymb se þe vile):
forþon hit is eall ān ælces þīnges
þu and þæt þīn gōd, hit is þīn āgen:
30. forþām hit nis ūtan ne com āuht tō þe,
ac ic georne vāt, þæt þīn gōdness is,
ālmihhtig god, eall mid þe selfum!
Hit is ungelic ūrum gecynde:
us is ūtan cymēn eall þe ve habbað
35. gōda on grundum from gode selfum.
Nāft þu tō ænegum andan genumenne,
forþām þe nān þīng nis þīn gelica
ne hūru ænig ālērāftigre.
Forþām þu eal gōd ānes geþeahtē
40. þīnes geþohtest and hi þā vorhtest:
nās æror þe ænegu gesceaft,
þe āuht oððe nāuht. āvder vorhte,
ac þu butan bysne, brego moncynnes,
ān ālmihhtig god, eall gevorhtest
45. þīng þearle gōd, eart þe selfa
þæt hēhste gōd. Hvāt! þu hālig fāder
āfter þīnum villan voruld gesceōpe
þisne middangeard meahtrum þīnum,
veoruda drihten, svā þu voldest self,

13) ge arfarað *Edd.* vgl. das in Hessen (Kreis Hersfeld) üb-
liche anne gehen, weggehen; wol kaum ar-farað als Boten fahren.
— 16) vunæst *Edd.* — 17) unavendendlica . ford simle *MS.*
Rawl. — 27) goodes *MS.* — 29) good; ebenso bis v. 52 immer.
— 30) his *MS.* *Rawl.* nis *F.* — 31) goodnes *MS.* — 34) eall
þa *Rawl.* — 41) avorþe *MS.* æror þe *F.* āvor þe? — 42) auþer
MS. — 44) æl (*stati* ān) *Edd.* — 49) veorada *Rawl.*

50. and mid þínum villan vealdeſt ealles!
 Forþā þu sōða god ſelfa dæleſt
 gōða æghvilc: forþā þu geāra ær
 ealla geſceafta æreſt geſceōpe
 ſvīde gelīce, ſumes hvādre þeāh
55. ungelīce, nemdeſt eall ſvā þeāh
 mid ānē noman ealle tōgādere
 voruld under volcnum. Hvāt! þu vuldreſ god
 þone āne naman eft tōdæleſt,
 fāder, on feóver; vās þāra folde ān
60. and vāter ōðer vorulde dæleſ
 and fȳr is þridde and feóverde lyft:
 þāt is eall veoruld eft tōgādere.
 Habbað þeāh þā feóver frumſtōl hiora,
 æghvilc hiora āgenne ſtede,
65. þeāh ānra hvīlc vīð ōðer ſfe
 miclum gemenged and mid mǣgnē eac
 fāder ālmihtiges fāste gebunden
 geſiblice sōfte tōgādere
 mid bebodē þīnē, bilevit fāder,
70. þātte heora ænig ōðreſ ne dorste
 mearc ofergangan for metodeſ ege,
 ac geþveorod ſint þegnas tōgādere
 cyningeſ cempa, cēle vīð hæto,
 vāt vīð drȳgum: vinnas hvādre:
75. Vāter and eorde vāſtmaſ brengað:
 þā ſint on gecynde cealda bātva,
 vāter vāt and ceald; vangaſ ymbe licgað,
 eorde ālgrēno, eac hvādre ceald.
 Lyft is gemenged, forþā hio on middum vunað:
80. niſ þāt nān vundor, þāt hio ſfe vearm and ceald,
 vāt volcneſ tier vīndē geblonden,
 forþā hio is on midle mīnē gefrægē
 fȳreſ and eorðan. Fela monna vāt,
 þātte yfemeſt is eallra geſceafta
85. fȳr ofer eorðan, folde neodemest.
 Is þāt vundorlic, veroda drihten,
 þāt þu mid geþeahte þínum vȳrcet;
 þāt þu þām geſceaftum ſvā geſceādlice
 mearcgeſetteſt and hi gemengdeſt eac!
90. Hvāt! þu þām vāttere vātum and cealdum
 foldan tō flōre fāste geſetteſt,
 forþā hit unſtille æghvīder volde
 vīde tōſcriðan vāc and hneſce;

53) ealla *MS.* -e *F.* — 89) hi ne mengdeſt (*MS.*) *Edd.*

- ne meahte hit on him selfum (sôð ic geare vāt)
95. æfre gestandan, ac hit sió eorde hilt
and svelgað eac be sumum dæle,
þæt hió siððan mæg for þam sýpe veorðan
geleht lyftum: forþam leáf and gärs
bræd geond Bretane, blöved and gröved
100. eldum tō äre. Eorðe sió cealde
brengeð västma fela vundorlicra,
forþam hió mid þam vätere veorðed gepavened:
gif þæt nære, þonne hió väre
fordrugod tō duste and tōdrifen siððan
105. vīde mid vinde, svā nu veorðed oft
axe giond eorðan eall tōblāven.
Ne meahte on þære eorðan āvuht libban
ne vuhtē þon mā vätres brūcan,
on eardian ænigē crāftē
110. for cēle ānum, gif þu cyning engla
við fyre hvāthvugu feldan and lagustream
ne mengdest tōgādere and gemetgodeſt
cēle and hæto crāftē. þinē,
þæt þæt fyr ne mæg foldan and merestream
115. blāte forbārnan, þeāh hit við bātva sie
faste gefēged, fāder eald geveorc.
Nē pince me þæt vundur vuhtē þē lāsse,
þæt þiós eorðe mæg and ēgorstream
svā ceald gesceaft crāfta nānē
120. ealles ādvāscan þæt þæt him on innan sticad
fyres gefēged mid freān crāfte.
Þæt is āgen crāft ēāgorstreāmes,
vätres and eorðan and on volcnum eac
and efne svā same uppe ofer rodere.
125. Ponne is þās fyres frumstōl on riht
eard ofer eallum ōðrum gesceaftum
gesevenlicum geond þisne siðan grund.
Þeāh hit við ealla sie eft gemenged
veoruldgesceafta, þeāh valdan ne mōt,
130. þæt hit ænige eallunga fordō
buton þās leāfe, þe us þis lif tiode:
þæt is se ēca and se ālmihtiga.
Eorðe is hefigre ōðrum gesceaftum,
þicre gepruen, forþam hió þrage stōd
135. ealra gesceafta under niðemest
butan þam rodore, þe þās rūman gesceaft

102. 101) veorþað *Edd.* — 109) oneardian *F.* — 125) on-
riht? — 128) ealla *MS.* -e *F.* — 135) niþemæst *Edd.*

- æghvylcê dægê útan ymbhvyrfed,
 and þeah þære eorðan æfre ne ôðrined
 ne hire on nânre ne môt neâr þonne on ôðre
 140. stôve gestæppan, striced ymbûtan
 ufane and neodane efen-neah gehvâder.
 Æghvile gesceaft, þe ve ymb sprecad,
 hæfd his âgenne eard onsundran,
 bið þeah við þæm ôðrum eac gemenged:
 145. ne mæg hira ænig butan ôðrum biôn.
 Peah hi unsveotole somod eardien,
 svâ nu eorðe and vâter earfod-tæcne
 unvisra gehvâm vuniad on fyre,
 þeah hi sindan sveotole þam visum.
 150. Is þæt fyr svâ same fæst on þam vâtre
 and on stânum eac stille gehêded
 earfod-hæve, is hvâðre þær.
 Hafad fæder engla fyr gebunden
 efne tō þon fæste, þæt hit fiolan ne mæg
 155. eft at his êdle, þær þæt ôðer fyr
 up ofer eall þis eardfæst vunad:
 sōna hit forlæted þas lænan gesceaft
 mid cêle ofercumen, gif hit on cýdde gevit,
 and þeah vuhta gehvile vilnað þiderveard,
 160. þær his mægðe bið mæst âtgâdere.
 Þu gestadoladest þurh þa strongan meaht,
 veroda vuldorcýning, vundorlice
 eorðan svâ fæste, þæt hió on ænige
 healde ne helded: ne mæg hió hider ne þider
 165. sigan þe svidor, þe hió symle dyde.
 Hvæt! hi þeah eorðlices áht ne healded,
 is þeah efn-êde up and of dūne
 tō feallanne foldan þisse
 þam anlicost, þe on âge bið
 170. gíoleca on middan, glided hvâðre
 âg ymbûtan: svâ stent eall veoruld
 stille on tille, streámas ymbûtan,
 lagufloða gelác, lyfte and tungla,
 and sió scfre scell scríded ymbûtan
 175. dōgora gehvilecê, dyde lange svâ.
 Hvæt! þu þiōða god þriēfalde on us
 sávle gesettest and hi siddan eac
 styrest and tihtest þurh þa strongan meaht,
 þæt hire þý lāsse on þam lytlan ne bið
 180. anum fingre, þe hire on eallum bið

149) sint an *Edd.* — 166) hi *eam.* — 178) stihtest?

- þām lichoman. Forþām ic lytlē ær
sveotole sæde, þæt sió sáwle wære
þrífeald gesceaft þegna gehvilces,
forþām udrítan ealle secgað,
185. þátte an gecynd ælcra sáwle
ýrsung wære, óðer vilnung;
is sió þridde gecynd þām twæm betere
sió gesceádrisnes: nis þæt scandlic cráft,
forþām hit nænig hafað neát buton monnum;
190. háfd þá óðra twá unrim vuhta:
háfd þá vilnunga wel-hvile nēten
and þá ýrsunga eác svá selfe.
Forþý men habbað geond middangeard
eordgesceafta ealla oferþungen,
195. forþām þe hi habbað, þas þe hi nabbað,
þone ænne cráft, þe we ær nemdon.
Sió gesceádrisnes sceal on gehvelcum
þære vilnunge valdan semle
and írsunge eác svá selfe:
200. hió sceal mid geþeahte þegnes móde
mid andgite ealles valdan.
Hió is þæt mæste mægen monnes sáwle
and se sēlesta sundorcráfta.
Hvæt! þu þá sáwle, sigora valdend
205. þeóða þrymcýning, þus gesceópe,
þæt hió hwearfode on hire selfe
hire útan ymb, svá svá eal dēd
ryne-svifte rodor, recene ymbscrífed
dōgora gehvilcē drihtnes meahtrum
210. þisne middangeard. Svá dēd mannes sáwl
hweóle gelicost, hværfed ymbe hy selfe
oft smeágende ymb þas eordlican
drihtnes gesceafta dagum and nihtum,
hvílum [ymb] hi selfe sēcende smeáð,
215. hvílum eft smeáð ymb þone écan god
sceppend hire, scrífdende fārd
hweóle gelicost, hværfd ymb hi selfe.
Þonne hió ymb hire scýppend mid gesceád smeáð,
hió bið áháfen ofer hi selfe;
220. ac hió bið eallunga an hire selfe,
þonne hió ymb hi selfe sēcende smeáð;

184) seggað *Rawl.* — 185) saule *MS.* — 186) ýrsung-
ere *MS. Rawl.* ýrsung wære *Fox.* — 193) habbað *Edd.* —
195^a) hi *sc. homines.* — 195^b) hi *sc. animalia.* — 202. 204) saule
MS. — 208) rine svifte *Edd.*; ryne-svift rodor? — 210) saul *MS.*

- hió bið swiðe flor hire selfre beneoðan,
 þonne hió þæs lænan lufað and vundrad
 eorðlice þing ofer ðene ræd.
225. Hvæt! þu ðce god eard forgeafe
 sávlum on heofonum, selest veorðlice
 ginfæsta gifa, god álmihtig,
 be gearnunga ánra gehvelcra!
 Ealle hi scinað þurh þá scítran neaht.
230. háðre on heofenum, ná hváðre þealh
 ealle efenbeorhte, hvæt ve oft gesiod
 háðrum nihtum, þátte heofonsteorran
 ealle efenbeorhte æfre ne scinað.
 Hvæt! þu ðce god eac gemengest
235. þá heofoncundan hider on eorðan
 sávla við líce: siððan vuniad
 þis eorðlice and þát ðce samod,
 sávl in fæsce. Hvæt! hi simle tó þe
 hiona fundiað, forþám hi hider of þe
240. æror cōmon, sculon eft tó þe:
 sceal se lichoma læst veardigan
 eft on eorðan, forþám he ær of hire
 veóx on veorulde; vunedon átsomne
 efen-swá lange swá him lýfed vās
245. from þám álmihtigan, þe hi æror gió
 gesomnade. Þát is sōð cyning,
 se þās foldan gesceōp and hi gefylde þá
 swiðe mislícum mīnē gefrægē
 neáta cynnum, nergend úser:
250. he hi siððan ásióv sæda monegum
 vuda and vyrta veorulde sceátum.
 Forgif nu ðce god úrum mōdum,
 þát hi mōten tó þe, metod alvihta,
 þurh þās earfoðu up ástigan
255. and of þisum bysegum, bilevit fāder,
 þeóða valdend, tó þe cuman
 and þonne mid openum eágum mōten
 mōdes úres þurh þínra mägna spēd
 ævelm gesiōn ealra gōða,
260. þát eart selfa sigedrihten god,
 ge þá eágan hāl úres mōdes,
 þát ve hi on þe selfum siððan mōten
 áfastnian, fāder engla!

226) saulum MS. — 235) hiper Edd. — 236) sanla MS.
 — 238) saul MS. — 239) hi on MS. hiona („hence“) F. —
 253) alvuhta Rawl. — 259) gooda MS. — 263) æfastnian MS.

265. Tōdrif þone piccan mist, þe þrage nu
 við þā eāgan foran usses mōdes
 hangode hvȳle hefig and þȳstre!
 Onliht nu þā eāgan usses mōdes
 mid þīnum leóhte, lifes vealdend!
 forþām þu eart sió birhtu, bilevit fāder,
 270. sōdes leóhtes and þu selfa eart
 sió faste rāst, fāder almihtig,
 eallra sōðfastra. Hvāt! þu sōfte gedēst,
 þāt hi þe selfne gesiōn mōten!
 Pu eart eallra þinga, þeōða valdend,
 275. fruma and ende! Hvāt, þu fāder engla
 eall þing bīrest ēðelfce
 buton gesvince! Pu eart selfa veg
 and lātteōv eac lifgendra gehvās
 and sió vlitige stōv, þe se veg tō ligð,
 280. þe ve ealle tō ā fundiād
 men of moldan on þā mæran gesceaft!

XXI.

- Vel lā! monna bearn geond middangeard
 friōra æghvile fundie tō
 þām ēcum gōde, þe ve ymb sprecad,
 and tō þām gesældum, þe ve secgað ymb!
5. Se þe þonne nu ste nearve gehefted
 mid þisses mæran middangeardes
 unnyttre lufe, sēce him eft hrāde
 fulne friōdōm, þāt he forð cume
 tō þām gesældum sāvla rādes!
10. Forþām þāt is sió ān rest eallra geavinca,
 hyhtlfcu hȳð heāum ceólum
 mōdes usses, meresmylta vīc:
 þāt is sió ān hȳð, þe æfre bið
 āfter þām ȳdum ūra gesvinca
15. ȳsta gehvelcre ealnig smylte:
 þāt is sió frīdstōv and sió frōfor ān
 eallra yrminga āfter þissum
 veoruldgesvincum: þāt is vynsum stōv
 āfter þissum yrmðum tō āganne!
20. Ac ic georne vāt, þätte gylden mād̃m,
 sylofren sinc-stān, searogimma nān,
 middangeardes vela mōdes eāgan

280) afundiād *MS. Rowl.*

9) saula *MS.*

- æfre ne onlīhtað, auht ne gebētað
 hiora scearpnesse tō þære sceāvunga
25. sōðra gesælda, ac hi svidor get
 monna gehvelces mōdes eāgan
 āblendað on breostum, þonne hi hi beorhtran gedōn.
 Forþām æghvile þing, þe on þis andveardan
 life līcað, lænu sindon
30. eordlīcu þing ā fleōndu:
 ac þāt is vundorlīc vlite and beorhtnes,
 þe vuhta gehvās vlite geberhted
 and āfter þām eallum valdeð!
 Nele se valdend, þāt forveordan scylen
35. sāvla usse, ac he hi selfa vile
 leōman onlīhtan, lifes valdend.
 Gif þonne hāleda hvile hlūtrum eāgum
 mōdes sines mæg æfre ofsion
 hiofones leōhtes hlūtre beorhto,
40. þonne vile he secgan, þāt þære sunnan sīe
 beorhtnes þiōstro beorna gehvylcum
 tō metanne við þāt micle leōht
 godes almihtiges, þāt is gāsta gehvām
 ēce butan ende, eādegum sāvlum.

XXII.

- Se þe āfter rihte mid gerece ville
 inveardlīce āfter spyrian
 svā deōplīce, þāt hit tōdrifan ne mæg
 monna ænig ne āmerran hūru
5. ænig eordlīc þing, he ærest sceal
 sēcan on him selfum, þāt he sume hvīle
 ymbūtan hine æror sōhte,
 sēce þāt siddan on his sefan innan
 and forlæte ān svā he oftost mæge
10. ælcne ymbhogan, þe him unnet sīe,
 and gesamnige svā he svidost mæge
 ealle tō þām ānum his ingeþonc,
 gescege his mōd, þāt hit mæg findan
 eall on him innan, þāt hit oftost nu
15. ymbūtan hit ealne sēced,
 gōða æghvile! He ongit siddan
 yfel and unnet eal þāt he hāfde

35) saula MS. — 38) ofersion? — 44) saulum MS.

10) ælcne MS. þy F. dy Rawl. — 13) gemecege veranlasse?
 — 16) gooda MS.

- on his incōfan æror lange,
efne svā sveotole svā he on þā sunnan mæg
20. eāgum andveardum on lōcian,
and he eac ongit his ingeþone
leōhtre and berhtre þonne se leóma sie
sunnan on sumera, þonne svegles gim
hādor heofontungol hlūtrost scīneð.
25. Forþām þās lichoman leahtras and hefignes
and þā unþeāvas eallunga ne māgon
of mōde ātīon monna. ænegum
rihtwīsnesse. Peāh nu rinca hvām
þās lichoman leahtras and hefignes
30. and unþeāvas oft bysigen
monna mōdsefan mæst and sviðost
mid þære yflan ofergiotolnesse,
mid gedvol-miste dreórigne sefan
fortið mōd foran monna gehvelces,
35. þāt hit svā beorhte ne mōt blīcan and scīnan,
svā hit volde, gif hit geveald āhte,
peāh bið sum corn sædes gehealden
symle on þære sāvle sōðfāstnesse,
þenden gadertang vunað gāst on līce:
40. þās sædes corn bið simle āveaht
mid āscunga, eac siððan
mid gōðre lāre, gif hit grōvan sceal.
Hū mæg ænig man andsvare findan
þinga æniges þegen mid gesceāde,
45. peāh hine rinca hvile rihtwīslīce
āfter frigne, gif he āvuht nafað
on his mōdsefan mycles ne lytles
rihtwīsnesses ne gerādscipes?
Nis peāh ænig man, þātte ealles svā
50. þās gerādscipes svā bereāfod sie,
þāt he andsvare ænige ne cunne
findan on ferhðe, gif he frugnen bið!
Forþām hit is riht spell, þāt us reahte gió
eald uðvita, āre Platon:
55. he evað þātte æghvile ungemyndig
rihtwīsnesse hine hrāde sceolde
eft gevendan in tō sīnum
mōdes gemynde: he mæg siððan
on his rūncōfan rihtwīsnesse
60. findan on ferhðe fāste gehýðde

21) hi *Edd.* — 32) -nesre *MS.* — 35) an *MS.* and *F.* —
38) saule *MS.* — 43) goodre *MS.* — 60) ferhte *Edd.*

- mid gedræfnesse dōgora gehvilcē
 môdes sines mæst and svīðost
 and mid hefnesse his lichoman
 and mid þam bisgum, þe on breostum styred
 65. mon on mōde mæla gehvylcē.

XXIII.

- Sie þæt lā on eorðan ælces þinges
 gesælig mon, gif gesiōn mæge
 þone hlūtrestan heofontorhtan stream,
 æðelne ævelm ælces gōðes,
 5. and of him selfum þone sveartan mist
 môdes þiōstro mæg æveorpan!
 Ve sculon þeah gita mid godes fylste
 ealdum and leasum þinne ingeþone
 bētan biþpellum, þæt þu þe bet mæge
 10. æredian tō rodorum rihte stige
 on þone êcan eard ussa sáva.

XXIV.

- Ic hæbbe fīðru fugle sviftran,
 mid þam ic fleógan mæg feor fram eorðan
 ofer heāne hrōf heofones þisses:
 ac þær ic nu mōste mōd gefedran
 5. þinne ferhdlocan fedrum minum,
 oðþæt þu meahte þisne middangeard
 ælc eorðlic þing eallunga forsiōn,
 meahtes ofer rodorum gereclīce
 federum lācan feor up ofer
 10. volcnu vīndan, vīftan siððan
 ufan ofer ealle, meahtes eac faran
 ofer þam fýre, þe fela geāra
 fōr lange betveox lyfte and rodere,
 svā him āt frymde fāder getiōde!
 15. Pu meahtest þe siððan mid þære sunnan faran
 [uppe] betveox oðrum tunglum,
 meahtest þe full-recen on þam rodere ufan
 siððan veorðan and þonne samtenges
 āt þam āl-cealdan ānum steorran,
 20. se yfmest is eallra tungla,
 þone Saturnus sundbūende

4) goodes *MS.* — 11) saula *MS.*

4) þæt? — 5) ferd- *Rawl.* — 10) volcnum? (*s. v. 27—28.*)

- hâtað under heofonum; he is se cealda:
eall-ſisig tungel yfemest vandrað
ofer eallum ufan ôðrum ſteorrum.
25. Siððan þu þonne þone up âhafast
ford oferfarenne, þu meaht feorsian;
þonne biſt ſiððan sôna ofer uppan
rodere rynesviftum: gif þu riht fârest,
þe þonne þone hêhstan heofon behindan lætest,
30. þonne meaht þu ſiððan sôdes leôhtes
habban þinne dæl, þonan ân cyning
rûme rîcsað ofer roderum up
and under svâ same eallra geſceafta
veorulde valded. Þæt is viſ cyning!
35. þæt is se þe valded giond verþiôða
ealra ôðra eorðan cyninga,
se mid his bridle ymbebæted hæfð
ymbhvyrft ealne eorðan and heofones.
He his gevealdleder vel gemetgað,
40. se ſteored â þurh þâ strongan meaht
þâm hrædvæne heofones and eorðan:
se ân dêma is geſtæddig
unâvendendlic, vlitig and mære.
Gif þu vryfst on vege rihtum
45. up tô þâm earde (þæt is ædele stôv,
þeah þu hi nu geta forgiten hæbbe),
gif þu æfre eft þær an cymest,
þonne vilt þu ſeegan and sôna cvedan:
„Þis is eallunga mîn âgen cýð,
50. „eard and êdel! ic vâs ær hionan
„cumen and âcenned þurh þisses cræftgan meaht!
„Nylle ic æfre hionan út vitan,
„æ ic ſymle her sôfte ville
„mid fâder villan fæste stondan!“
55. Gif þe þonne æfre eft geveorðed,
þæt þu vilt odde môst veorolde þiôstro
eft fandian, þu meaht eåde geſiôn
unrihtviſe eorðan cyningas
and þâ ofermôðan ôðre rîcan
60. þe þis vêrige folc vryst tuciað,
þæt hi ſymle biôð sviðe earme
unmehtige ælces þinges
emme þâ ilcan, þe þis earme folc
sume hvîle nu sviðost ondræded.

29) þe MS. þu F. — 30) ſiðða Rowl. — 61) he Edd.

XXV.

- Gehêr nu ân spell be þæm ofermodum
 unrihtvisum eorðan cyningum,
 þa her nu manegum and mislicum
 vædum vlitebeorhtum vundrum seinað
5. on heahsetlum hrôfe getenge
 goldê gegerede and gimcynnum,
 utan ymbestandne mid unrîmê
 þegna and eorla: þa biôð gehyrste
 mid heregeatvum hildetorhtum,
10. sveordum and fetelum svide geglengde
 and þegniad þrymmê miclê
 sælc ôðrum and hi ealle him
 þonan mid þý þrymmê preátiað gehvider
 ymb sittenda ôðra þeôða;
15. and se hlâford ne scrifð, se þam here valdeð,
 freônðe ne feônðe, feore ne æhtum:
 ac he rêdigmôð ræst on gehvilene
 vêde-hunde vuhta gelicost,
 bið tô up-âhâfen inne on môde
20. for þam anvalde, þe him ânra gehvile
 his tîrvina tô fultemað.
 Gif mon þonne volde him âvîndan of
 þæs cynegerelan clâða gehvilene
 and him þonne oftîon þara þegnunga
25. and þæs anvaldes, þe he ær hâfde,
 þonne meaht þu gesîon, þât he bið svide gelic
 sumum þara gumena, þe him geornost nu
 mid þegnungum þringað ymbe utan:
 gif he vyrsa ne bið, ne vène ic his nâ beteran!
30. Gif him þonne æfre unmendlinga
 veas geberede, þât him vurde oftogen
 þrymmes and væda and þegnunga
 and þæs anvaldes, þe ve ymbe sprecað,
 gif him ænig þara ofhende vyrd,
35. ic vât þât him þinceð, þât he þonne ste
 becropan on carcern odðe cōðlice
 racentan geræped. Ic gereccan mæg,
 þât of ungemete sælces þinges,
 vîste and væda, vîngedrînces

10) geglende *Rawl.* — 18) rede hunde *Edd.* — 23) -ge-
 relum *Edd.* þas? — 25) he her *Edd.* — 29) gif hi *Rawl.* —
 37) gesecgan *F.* gereccan *Rawl.*

40. and of svétmetanne svíðost veaxed
þære vrænnesse vóðþrag micel,
sió svíðe gedræfd sefan ingehygd
monna gehvelces: þonan mæst cymed
yfla ofermeta, unnetta saca.
45. Þonne hi gebolgene veorðað, him vyrð on breóstum inne
besvungen sefa on hredre mid þám svíðan velme
hátheortnesse and hráðe síððan
unrôtnesse eac geræped,
hearde gehæfted. Him síððan ongind
50. sum tóhopa svíðe leógan:
þás gevinnes vræce vilnað þæt irre
ânes and ôðres; him þæt eall gehæt
his rêcelêst, rihtes ne scrífed.
Ic þe sæde ær on þisse selfan béc,
55. þæt sumes gôdes síðra gesceafta
ânlepra ælc á vilnode
for his âgenum ealdgecynde:
unrihtvise eorðan cyningas
ne mágan æfre þurhtíon ávuht gôdes
60. for þám yfle, þe ic þe ær sæde.
Nis þæt nân vundor: forþám hi villað hi
þæm unþeávuð, þe ic þe ær nemde,
ânra gehvelcum á underþeóðan.
Sceal þonne nêðe nearve gebúgan
65. tó þára hláforda hæftedôme,
þe he hine eallunga ær underþióðde.
Þæt is vyrse get, þæt he vinnan nyle
við þám anvealde ænige stunde:
þær he volde á vinnan onginnan
70. and þonne on þæm gevinne þurhvunian forð,
þonne náfde he nâne scylde,
þeáh he ofervunnen veorðan sceolde.

XXVI.

- Ic þe mæg eáðe ealdum and leásuð
spelluð andreccan spræce gelfce
efne þisse ilcan; þe ve ymb sprecað.
Hit gesælde gió on sume tide,
5. þæt Aulixes under hæfde

40) metann *Edd.* (-metum?); veaxað *Edd.* — 46) hrapre
MS. hrepre *F.* — 47) hrede *Edd.* — 48) gereæped *Edd.* —
55. 59) goodes *MS.*
2) gelfene *Rawl. F.* -nes *Ettm.* — 3) ym *Edd.*

- þam cāsere cynericu twā:
 he wās Prācia þiōða aldor
 and Rētie rices hirde;
 wās his freādrihtnes folccūð nama
10. Agamemnon, se ealles veōld
 Crēca rices. Cūð wās wīde,
 þāt on þā tīde Troiāna gevin
 veard under wolcnum: fōr wīges heard
 Crēca drihten campstede sēcan:
15. Aulixes mid ān-hund scipa
 lādde ofer lagustream; sāt longe þær
 tyn winter full. Pā siō tīd gelomp,
 þāt hi þāt rice geræht hæfdon:
 diore gecēpte drihten Crēca
20. Troia burh tilum gesīdum!
 Pā þā Aulixes leāfe hæfde,
 Prācia cyning, þāt he þonan mōste,
 he lēt him behindan hyrnde ciōlas
 nigon and hund-nigontig; nænigne þonan
25. merehengesta mā þonne ænne
 ferede on fifelstream fāmigbordan
 priērēdre ceol: þāt bið þāt mæste
 Crēciscra scipa. Pā veard ceald weder,
 steare storma gelac: stunede siō brūne
30. fōd wið ōdre, ūt feor ādrāf
 on Vendelsæ wīgendra scola
 up on þāt īglond, þær Apollines
 dōhtor vunode dāgrimes vorn.
 Wās se Apollinus ādeles cynnes
35. Jōbes eafora: se wās giō cyning;
 se līcette lītum and mīclum
 gumena gehvylcum, þāt he god wære
 hēhst and hāligst. Svā hlāford þā
 þāt dysige folc on gedvolan lādde,
40. ōð þāt him gelyfde leōða unrīm,
 forþām he wās mid rihte rices hirde
 hiora cynecynnes: cūð is wīde,
 þāt on þā tīde þeōða æghwīlc
 hæfdon heora hlāford for þone hēhstan god

8) „Retia is a corruption of Neritia, a name derived from
 „Neritos, a mountain in Ithaca, and sometimes applied to the
 „whole island; see Cardale's Notes 147 and 189^d (Fox). —
 14) campsted F. Rawl. — 17) de MS. — 21) þa þu MS. —
 24) nænigne MS. nænige Fox. — 26) -bordon Rawl. F. —
 37) good MS.

45. veordodon svā svā vūldres cyning,
gif he tō þām rice vās on rihte boren.
Vās þās Jôbes fāder god eac svā he:
Saturnus þone sundbūende
hēton hāleda bearn. Hāfdon þā mægða
50. ælcne āfter ōðrum for ēcne god:
sceolde eac vesan Apollines
dōhtor diorboren dysiges folces
gumrinca gyden, cūde galdra fela
drifan drycraftas. Hió gedvolan fylgde
55. manna sviðost manegra þiōða,
cyninges dōhtor, sió Circe vās
hāten for herigum. Hió ricsode
on þām iǵlonde, þe Aulixes
cyning Prācia com anē tō
60. ceólē lifan: cūð vās sōna
eallre þære mænige, þe hire mid vunode,
ādelinges sif. Hió mid ungemetē
lissum lufode lifmonna frēan
and he eac svā same eallē mǵnē
65. efne svā svide hi on sefan lufode,
þāt he tō his earde ænige nyste
mōdes mynlan ofer mǵð giunge:
ac he mid þām vife vunode siððan,
ōð þāt him ne meahte monna ænig
70. þegna sinra þær mid vesan,
ac hi for þām yrmðum eardes lyste,
mynton forlætan leofne hlāford.
Þā ongunnon vercan verþeōða spell,
sædon þāt hió sceolde mid hire scinlāce
75. beornas forbredan and mid balocraftum
vrāðum veorpan on vildra lfe
cyninges þegnas, cyspan siððan
and mid racentan eac ræpan mænigne:
sume hi tō vulfum vurdon, ne meahton þonne vord
fordbringan,
80. ac hió þragmælum þiōtan ongunnon:
sume væron eoforas, ā grymetedon,
þonne hi sāres hvāt sióðian scioldon;
þā þe leon væron, ongunnon lādlice
yrrenga rýnan, þonne hi [ā] sceoldon
85. clipian for cordre. Cnihtas vurdon

63) *frea Rowl. Fox frēan Ettm.* — 70) *þegnra MS.* —
73) *vrecan?* — 80) *þiōtan F. diōtan Rowl.* — 81) *eaforas*
Rowl. F. eoforas Ettm. — 84) *ryna MS.; [ā] Ettm.*

- ealde ge giunge ealle forhverfe
 tō sumum diore, svelcum he æror
 on his lifdagum gelicost wæs,
 butan þam cyninge, þe sió cven lufode.
90. Nolde þara óðra ænig onbitan
 mennisces metes, ac hi mā lufedon
 dióra drohtað, svā hit gedēfe ne wæs.
 Nāfdon hi māre monnum gelices
 eorðbūendum þonne ingeþone:
95. hæfde ānra gehvylc his āgen mōd,
 þāt wæs þeāh svide sorgum gebunden
 for þæm earfodum, þe him on sæton.
 Hvāt! þā dysegan men, þe þysum drýcrāftum
 long lýfdon, leásum spellum,
100. visson hvāðre, þāt þāt gevit ne mæg
 mōd onvendan monna ænig
 mid drýcrāftum, þeāh hió gedōn meahte,
 þāt þā lichoman lange þrage
 onvend vurdon. Is þāt vundorlic
105. mægencrāft micel móda gehvilces
 ofer lichoman lænne and sænne!
 Svylcum and svylcum þu meaht sveotole ongitan,
 þāt þas lichoman listas and crāftas
 of þām móde cumað monna gehvylcum,
110. ānlēpra ælc: þu meaht eāðe ongitan,
 þätte mā dered monna gehvylcum
 mōdes unþeāv þonne mettrymnes
 lænes lichoman. Ne þearf leóða nān
 vēnan þære vyrde, þāt þāt vērige flæsc
115. þāt mōd-[gemynd] monna æniges
 eallunga tō him æfre mæg onvendan,
 ac þā unþeāvas ælces mōdes
 and þāt ingeþone ælces monnes
 þone lichoman lit þider hit vile.

XXVII.

Hvŷ ge æfre scylen unriht-flóungum
 eóver mōd drēfan, svā svā mereflódes
 ŷða hrērað iscealde sæ,
 vecgað for vinde? Hvŷ óðvite ge

98) *d. i. die alten Heiden*; þe þisum *Ettm.* — 99) lifdon
Ettm. — 110) ælcum *Ettm.*; *allein es geht nicht auf* 109^b, *son-*
dern auf 108^b. — 119) læt *Ettm.*

4) vecggað *Rawl.*

5. vyrde eóvre, þát hió geveald nafad?
 Hvý ge þás deádes, þe eóv drihten gesceóp,
 gebídan ne mágon bitres gecyndes,
 nu he eóv ælcê dæg onet tóveard?
 Ne mágon ge gesiôn, þát he symle spyred
10. áfter æghvelcum eorðan tudre,
 diórum and fuglum? deáð eác svá same
 áfter monecynne geond þisne middangeard
 egeslic hunta á bið on váðe:
 nyle he ænig svæð æfre forlætan,
 ær he gehende þát he hvíle ær
 áfter spyrede. Is þát earmlic þing,
 þát his gebídan ne mágon burgsittende!
 ungesælige men hine ær villað
 foran tósciótan, svá svá fugla cyn
20. oððe vildu deór, þá vinnað betvuh,
 æghvyle volde óðer ácvellan.
 Ac þát is unriht æghvelcum men,
 þát he óðerne invitþoncum
 fióge on færðe svá svá fugle oððe diór;
 ac þát være rihtost, þátte rinca gehvyle
 óðrum gulde edleán on riht
 veorð þe geveorhtum veoruldbúendum
 þinga gehvilces: þát is þát he lufge
 góðra gehvilcne, svá he geornost mæge,
30. mildsige yfum, svá ve [ær] spræcon!
 He sceal þone monnan móðe lufian
 and his unþeávas ealle hatian
 and ofsniðan svá he sviðost mæge.

XXVIII.

- Hvâ is on eorðan nu unlædra,
 þe ne vundrige volcna færeldes,
 rodres swifto, ryne tungla,
 hû hy ælcê dægê útan ymbhverfað
5. eallne middangeard? Hvâ is monecynnes,
 þát ne vundrie ymb þás vlitegan tungl,
 hû hy sume habbað sviðe miclê
 scyrtran ymbbehveart, sume scríðað leng
 útan ymb eall þis? An þára tungla
10. voruldmén hâtað vænes þísla:

5) þás? — 13) abit *Edd.* — 15) gehede *Edd.* — 24) oder
 færde = ferðe? — 27) veorc *Edd.* — 30) [ær] *F.*
 3) tunglo *Edd.* — 4) ymbhverfeh *Rawl.*

- þá þabbað scyrtran scríde and færeld
ymbhverft lássan þonne óðru tungl,
forþám hi þære eaxe útan ymbhverfað,
þone nord-ende neán ymbcerrað.
15. On þære ilcan eaxe hverfed
eall rúma rodor, recene scríded,
súðheald svífed sviðt untiorig.
Hvâ is on vorulde, þât ne vafige
buton þá âne þe hit ær visson,
20. þât mánig tungul mǣran ymbhvyrft
hafað on heofonum, sume hvíle eft
lássen geltðað, þá þe lacað ymb eaxe ende,
odde miclê mǣre geferað, þá hire midore ymbe
pearle þrægað? Þára is gehâten
25. Saturnus sum: se hæft ymb þritig
vintergerimes veoruld ymbcyrred.
Bootes eac beorhte scíned,
óðer steorra, cymed efne svâ same
on þone ilcan stede eft ymb þritig
30. geárgertimes, þær he gió þá vās.
Hvâ is veoruldmonna, þât ne vafige
hû sume steorran óð þá sæ farað
under merestreámas, þæs þe monnum þíned?
Svâ eac sume venað, þât sió sunne dô,
35. ac se vena nis vuhtê þê sóðra:
ne bið hió on æfen ne on ærmorgen
merestreáme þê neár þe on midne dæg,
and þeáh monnum þýned, þât hió on mere gange,
under sæ svífe, þonne hió on setl glíded.
40. Hvâ is on veorulde, þât ne vundrige
fulles mōnan, þonne he færinga
vyrd under volcnum vlites bereáfad,
beþeahrt mid þíóstrum? Hvâ þegna ne mæge
eac vafian ælces stiorran,
45. hv̅þ hi ne scínen scírum vederum
before þære sunnan, svâ hi symle dóð
middelnihum við þone mōnan foran
háðrum heofone? Hvât! nu hǣleda fela
svelces and svelces sviðe vundrað
50. and ne vundriað, þátte vuhta gehvile
men and nētenu micelne habbað
and unnetne andan betveoh him

13) -hverfed *Edd.* — 14) cerrað *Edd.* — 23) mid ore
Edd. — 24) þrægað *Edd.* — 30) hi *Edd.* — 37) þa neár
F. þe neár *Rawl.* — 49) vundriað?

- sẏde singalne! Is þæt sellic þīneg,
 þæt hi ne vundriað, hū hit on volenum oft
 55. þearle þunrað, þragmælum eft
 ānforlæted, and eac svā same
 ȳð við lande ealneġ vinneð,
 vind við vāge: hvā vundrað þās
 oððe oðres eft, hvȳ þæt is mæge
 60. veorðan of vātēre? vlitetorht scīneð
 sunne svegle hāt, sōna gecerred
 is-mere ænlic on his āgen gecynde,
 veorðed tō vātēre. Ne þīneð þæt vundor micel
 monna ænegum, þæt he mæge geseon
 65. dōgora gehvilcē: ac þæt dysie folc,
 þās hit seldnor gesihð, sviðor vundriað,
 þeāh hit vīra gehvām vundor þīnce
 on his mōðsefan miclē lāsse.
 Understadolfāste ealneġ vēneð,
 70. þæt þæt eald gesceaft æfre ne vāre,
 þæt hi seldon gesiōð; ac sviðor giet
 veoruldmen vēneð, þæt hit veās cōme,
 nīvan gesælde, gif hiora nængum hvyle
 ær ne oðeōvde: is þæt earmlic þīng!
 75. Ac gif hiora ænig æfre veorðed
 tō þon firvetgeorn, þæt he fela onġind
 leornian lista and him lifes veard
 of mōðe ābrit þæt miclē dysig,
 þæt hit ofervrigen mid vunode longe,
 80. þonne ic væt geare, þæt hi ne vundriað
 mæniges þīnges, þe monnum nu
 vārðo and vundor vel-hvēr þīnceð.

XXIX.

- Gif þu nu vilnige veorulddrihtnes
 heāne anvald hlūtrē mōðe
 onġitan ġiorne, ġēm almāġenē
 heofones tunglu, hū hi him healdað betvuh
 5. sibbe singale: dydon svā lange,
 svā hi ġevenede vuldres ealdor
 āt frumsceafte, þæt siō fȳrene mōt
 sunne ne ġesēcan snāvcealdes vġ

62) is mere *Rawl.* (the pure ice) *F.* — 66) vundrað? —
 79) þe hit?

3) ġionne *MS.* ġiorne *F.* ġemal-māġene *Edd.* — 8) sun
Rawl. snav cealdes *Edd.* -cealdne?

- monna gemæro. Hwæt! þā mæran tungl
 10. ævðer ððres rene ā ne gehrined,
 ær þam þæt ððer of gevited.
 Ne hūru se steorra gestigan vile
 vestdæl volcna, þone vise men
 Ursa nemnað: ealle stiorran
 15. stgað æfter sunnan samod mid rodere
 under eorðan grund, he āna stent.
 Nis þæt nān vundor: he is vundrum fæst
 upende neāh eaxe þæs roderes.
 Ponne is ān steorra ofer ððre beorht,
 20. cymed eāstan up ær þonne sunne,
 þone monna bearn morgenstiorra
 hātað under heofonum, forþam hāledum dæg
 bodað æfter burgum: brenged æfter
 svegeltorht sunne samad eallum dæg.
 25. Is se for-rynel fæger and sciēne,
 cymed eāstan up ærror sunnan
 and eft æfter sunnan on setl glided
 vest under veorulde: verþiōða
 his noman onvendað, þonne niht cymed,
 30. hātað hine ealle æfenstiorra.
 Se bið þære sunnan sviftra: siððan hi on setl gevitað,
 of irned (þæt is ādele tungol),
 ðð þæt he be eāstan [eft] veorðed
 eldum ððved ær þonne sunne.
 35. Habbað ādele tungol emne gedæled
 dæg and nihte drihtnes meahtum,
 sunne and mōna svide geþvære,
 svā him āt frymde fāder getiohhode.
 Ne þearft þu nō vēnan, þæt þā vlitegan tungl
 40. þæs þeovdōmes āproten veorðe
 ær dōmes dāge: dēð siððan ymbe
 moncynnes fruma, svā him gemet þinceð.
 Forþon hi be healfe heofones pisses
 on āne ne læt ālmihtig god,
 45. þý lās hi ððra fordyden ādela gesceafta,
 ac se ēca god ealla gemetgað
 sīða gesceafta, sōfta geþværað:
 hvīlum þæt drige drift þone vætan,
 hvýlum hi gemenged metodes crāftē
 50. ctle við hæto, hvīlum cerred eft

10) auþer *MS.* — 17) east *MS.* fæst *F.* — 21) þonne *MS.*
 — 26) æst ror *MS.* ærror *F.* — 31) hi *die Sonne und der*
Abendstern. — 37) sunna and mone *MS.* — 43) he healfe *Edd.*

- on uprodor ælbeorhta lēg:
leoht lyfte liged him behindan
hefig hrusan dæl, þeah hit hvilan ær
eorde sið cealde on innan hire
55. heold and hȳdde hāliges meahtum.
Be þās cyninges gebode cymed [lencten]
[gumena bearnum] geāra gehvæm,
eorde bringed æghvyle tudor;
and se hāta sumor hāleda bearnum
60. geāra gehvilcē gierend and driged
geond sīdne grund sæd and blēda;
hārfest tō honda herbūendum
rīpa reced: rēn āfter þæm
svylce hagol and snāw hrusan leccad
65. on vintres tīd, veder unhiore.
Forþām eorde onfēhd eallum sædum,
gedēd þāt hi grōvað geāra gehvilcē:
on lenctentīd lēaf up spryttad.
Ac se mīlda metod monna bearnum
70. on eorðan fēt eall þātte grōved,
vāstmas on veorolde: vel fordbrenged hit,
þonne he vile, hefona valdend,
and eōvað eft eordbūendum,
nimd, þonne he ville, nergende god
75. and þāt hēhste gōd on heāhsetle
sited self cyning and þiōs sīde gesceaft
þēnað and þiōvað: he þonan valded
þām gevealdledrum veoruldgesceafta.
Nis þāt nān vundor: he is veroda god,
80. cyning and drihten cvucera gehvelces,
ævelm and fruma eallra gesceafta,
vyrhta and sceppend veorulde þisse,
vīsdōm and æ voruldbūendra.
Ealla gesceafta on his ærendo
85. hionane onsended [heofona dryhten]
[and hi ealla gecīgd], þāt eft cumad.
Gif he svā gestāddig ne staðolade
ealla gesceafta, æghvyle hiora
vrāde tōstencte veorðan sceolden:

53) hit *sc. das Feuer*. — 54) *inna Edd.* — 63) *ræced*
= *ræced?* — 75) *good MS.* — 77) *þone anvalded Edd.* —
78) *geveltīprum Edd.* — 84) on hārendo hio nane ne sendad,
þāt eft cumad *Edd.*; in der *Prosa lautet die Stelle*: he sent ealla
gesceafta on his ærenda and he hēt ealle eft cuman. — 88) *ges-*
cefta Rawl.

90. æghvile hiora ealle tō nāhte
 veorðan sceoldon vrāde tōslopena,
 þeāh þe āne lufe ealla gesceafta
 heofones and eorðan hæbben gemæne,
 þæt hi þiówien swilcum þiódfruman
 95. and fagniað, þæt hiora fāder valdeð.
 Nis þæt nān vundor: forþām vuhta nān
 æfre ne meahte elles vunian,
 gif hi eallmāgenē hiora ordfruman
 ne þiódodon, þeódne mærum.

XXX.

- Omerus vās eást mid Crēcum
 on þām leódscipe leóða crāftgast,
 Firgilies freónd and lāreóv,
 þām mæran sceópe magistrā betst.
 5. Hvät! se Omerus oft and gelóme
 þære sunnan vliete svíde hērede,
 āðelo crāftas oft and gelóme
 leóðum and spellum leóðum reahte!
 Ne mæg hió þeāh gescñan, þeāh hió ste scfr and beorht,
 10. āhvārgen neah ealla gesceafta,
 ne furdum þā gesceafta, þe hió gescñan mæg,
 endemes ne mæg ealla geondlīhtan
 innan and ūtan. Ac se ālmihtega
 valdend and vyrhta veorulde gesceafta
 15. his āgen veorc eall geondvlietē,
 endemes þurhsyðð ealla gesceafta:
 þæt is sió sōðe sunne mid rihte,
 be þām ve māgon singan svyle butan leāse!

XXXI.

- Hvät! þu meaht ongitan, gif his þe gēman lyst,
 þätte mislice manega vuhta
 geond eorðan farað ungelice,
 habbað blioh and fārþu [brygdum] ungelice
 5. and mægvlitas mænegra cynna
 cūð and uncūð. Creópað and snicað
 eall lichoma eorðan getenge,

92) þeāh þa *Edd.*

10) ahværgen neah *MS.* ahvær geneah *F.* vgl. *Alts.* huergin.
 — 18) þære?

4) vgl. *Phön.* 292. — 5) cynnu *MS.*

- nabbað hi át fíðrum fultum ne mágon hi mid fótum gangan,
eorðan brúcan, svá him eáden vás;
10. sume fótum tvám foldan peððað,
sume fiérfête; sume fleógende
vindað ofer volcnum. Bið þeah vuhta gehvile
onhnigen tō hrusan, hnipað of dāne,
on veoruld vlited, vilnað tō eorðan
15. sume nēðpearfe sume neóðfræce.
Man āna gæð metodes gesceafta
mid his andvlitan up on gerihte:
mid þý is getācnod, þāt his treóva sceal
and his mōðgeþonc mā up þonne nīðer
20. habban tō heofonum, þý lās he his hige vende
nīðer svā þær nýten. Nis þāt gedafenlic;
þāt se mōðsefa monna æniges
nīðerheald vese and þāt neb upveard!

XIV.

VERSUS GNOMICI.

I.

- Frige mec frōdum vordum! ne læt þinne ferd onhælnē,
dēgol þāt þu deōpost cunne! Nelle ic þe mīn dyrne
geseegan,
gif þu þinne hygecrāft hylest and þīne heortan geþohtas.
Gleāve men sceolon gieddum vrixlan. God sceal mon
ærest hērgan,
5. fāgre fāder ūserne, forþon þe he us āt frymde geteode
lif and lænne villan: he us ic vile þāra leāna gemonian.
Meotud sceal in vuldre. Mon sceal on eorðan
geong ealdian. God us ēce bið:
ne vendað hine vyrda, ne hine viht dreced [324]
10. ādl ne ylðo ālmihtigne;
ne gomelað he in gæste, ac he is gen svā he vās
þeoden gepyldig: he us þonc sylde,

12) vinded *Edd.* — 21^a) þāt nýten? — 21^b) is *Rawl.*

1) *Thorpe will bihelan fūr onhælnē oder deglian fūr degol setzen; ich vermute ein Adj. onhæl absconditus.*

- missenlicu mōd, monge reorde.
 Feorhcynta fela fādmeð vide
15. ēglond monig. Eardas rīme
 meotud ārærde for moncynne
 almihtig god, efenfela bega
 beōda and beāva. Ping sceal gehegan
 frōd við frōdne; bið hyra ferd gelte:
20. hi ā sace sēmað, sibbe gelærað,
 þā ær vonsælge āvegen habbað.
 Ræd sceal mid snyttro, ryht mid vīsum;
 til sceal mid tilum: tu beoð gemācean.
 Sceal vīf and ver in voruld cennan
25. bearn mid gebyrdum. Beām sceal on eorðan
 leāfum lifan, leomu gnornian.
 Fūs sceal fēran, fæge sveltan [395]
 and dōgra gehvam ymb gedāl sacan
 middangeardes: meotud āna vāt,
30. hvær se cvealm cymed. Pe heonan of cýððe gevited,
 umbor fced, þā ær ādl nimeð:
 þý veorðed on foldan svā fela fira cynnes;
 ne sý þās magutimbres gemet ofer eorðan,
 gif hi ne vanige, se þās voruld teode.
35. Dol bið, se þe his dryhten nāt, tō þās oft cymed deað
 unpinged;
 snotre men sāvlum beorgað, healdað hyra sōð mid ryhte.
 Eādig bið se þe in his ēdle gefihð, earm se him his
 frýnd gesvicað.
 Nefre sceal se him his nest āspringed. Nýd sceal prage
 gebunden.
 Blife sceal bealoleās heorte. Blind sceal his eāgna polian:
40. ofūgen bið him torhtre gesihðe; ne māgon hi ne tunglu
 bevitian
 svegltorht, sunnan ne mōnan: þāt him bið sār in his
 mōde [396]
 on ge þon he hit āna vāt, ne vēned, þāt him þās
 edhvyrft cyme;
 valdend him þāt vīte teode: se him mæg vyrpe syllan
 hælo on heafodgimme, gif he vāt heortan clæne.

13) mon-gereorde *Th.* — 26) *Th. schlägt lifian und grovian vor; allein der Sinn scheint mir: der Baum soll die Blätter verlieren, seine Zweige sollen trauern.* — 38) *nyð = noð liburna?* — 42) *on ge þon (in as much that he alone knows it) Thorpe; onge (vgl. onga aculeus) und þonne?* — 44) *of heofodgimme MS. heofodgimmum? Th.*

45. Lēf mon læces behōfað. Læran sceal mon geongne
monnan,
trymman and tyhtan, þæt he teala cunne,
ōð þæt hine mon atemedne hābbe,
sylle him vist and vādo, ōð þæt hine mon on gevitte
ālæde.
Ne sceal hine mon cildgeong ne foreveðan, ær he hine
ācýðan mōte:
50. þý sceal on peōde gepeón, þæt he vese pristhygende.
Stýran sceal mon strongum mōde. Storm oft holm gebringeð
geofen in grimmum sælum; onginnad grome fundian
fealve on feorran tō lande, hvāðer he fāste stonde:
veallas him vidre healdad; him bið vind gemæne.
55. Svā bið sæ smilte,
þonne hy vind ne veeð,
svā beoð peōða gepvære, þonne hy gepingad habbað,
gesittad him on gesundum þingum and þonne mid gesiðum
healdad [337]
- cēne men gecynde rice. Cyning bið anvealdes georn,
60. lād se þe londes monad, leof se þe mære beoðeð.
Prym sceal mid vlenco, priste mid cēnum,
sceolun bu recene beadvæ fremman.
Eorl sceal on eós bōge, eorod sceal getrume rīdan,
fāste fēða stondan. Fæmne at hyre bordan gerised:
65. vīdgongel vīf vord gespringeð; oft hy mon vommm bilihd,
hāled hy hospē mænad; oft hyre hleór ābreoðeð.
Sceomiande man sceal in sceade hveorfān, scīr in leōhte
gerised.
Hond sceal heofod invyrcean, hord in streónum bīdan,
giftōl gegierved stondan, gif hine guman gedālen.
70. Gīfre bið, se þam golde onfēhd, guma þās on heāhsetle
geneah.
Leán sceal, gif ve leógan nellad, þam þe us þās lisse
geteóde.

II.

Forst sceal freósan, fýr vudu meltan, [338]
eorde grōvan, is brycgian,
vāterhelm vegan, vundrum lūcan

45) lefmon (*a lover*) *Th.* — 48) ālæte? *Th.* — 50) þý
= þiv, peov? — 52) fandian? — 53) on feorran *MS.* onfaran
Th.; hit? fealve *sc.* ýða? — 63) vorod *MS.* — 65) vord,
veord *corruptio*, *damnum*? — 66) abreopeð *MS.* abreoted *Th.*
Ettm. — 68) heofod *MS.* *Th.* heáfod *Ettm.*; heofod *plausus*?

75. eorðan cīðas: ān sceal inbindan
forstes fetre fela-meah̄tig god;
vinter sceal geveorpan, veder eft cuman
sumor svegle hāt, sund unstillē:
deōp deāda væg dyrne bið lengest.
80. Holen sceal in āled, yrfe gedæled
deādes monnes. Dōm bið sēlast.
Cyning sceal mid ceāpe cvēne gebicgan,
bunum and beāgum: bu sceolon ærest
geofum gōd vesan. Gūð sceal in eorle
85. vīg geveaxan and vif geþeón
leōf mid hyre leōdum, leōhtmōd vesan,
rūne healdan, rūmheort beōn [339]
mearum and mādum, meodorædenne
for gesiðmāgen simle æghvær
90. eodor āðelinga ærest gegrētan,
forman fullē tō freān hond
ricene geræcan and him ræd vitan
bold-āgendum bām ātsomne.
Scip sceal genāgled, scyld gebunden,
95. leōht linden bord, leōf vilcuma
frysan vife, þonne flota stoned:
bið his ceōl cumen and hyre ceorl tō hām,
āgen ætgeofa, and heō hine in laðað,
vāsced his varig hrāgl and him syled vāde nive:
100. lið him on londe, þās his lufu bædeð.
Vif sceal við ver vāre gehealdan: oft hi mon vommum
belihð;
fela bið fāsthydigra, fela bið fyrvetgeornra,
freōð hy fremde monnan, þonne se ðder feor gevited.
Lida bið longe on sīde: ā mon sceal sē þeāh leōfes
vēnan, [340]
105. gehīdan, þās he gebædan ne mæg, hvonne him eft gebyre
veorde;
hām cymed, gif he hāl leofað, nefne him holm gestýred.
Mere hafað mundum mægð, egsan vyn:
ceāp-eādig mon cyning vīc þonne
leōdon cýped, þonne lifan cymed:

76) fetre *MS.* fetru *Th. Eitm.* — 79) Die tiefe todte Woge
bleibt am längsten (unter der Eisdecke) verborgen. — 86) lof *MS.*
Th. leof *Eitm.* — 90) æþelinge *MS.* Zu 88*—92* vergleiche
man *Beov.* 612—615. — 101) behlið *MS. Eitm.* belid? *Th.* (s. v. 65).
— 105) ne ist wol zu tilgen. — 107) mægð egsan vyn *MS.* mægð
egna (eāgena) vyn? *Th.*; vyn = vin, gevin? oder ēgsa, ægsa
= *Alts.* ēgso possessor? — 109) lipan *MS. Th.* lida *Eitm.*

110. vuda and vātres nyttad, þonne him bið vīc alýfed;
mete bygð, gif he māran þearf, ær þon he tō mēde
veorðe.
Seóc se bið, þe tō seldan ietēð; þeāh hine mon on
sunnan læde,
ne mæg he be þý vedrē vesan, þeāh hit sý vearm on
sumera:
ofercumen bið he, ær he æcvele, gif he nāt, hvā hine
civicne fēde.
115. Māgen mon sceal mid mete fēðan, morder under eorðan
befeolan,
hinder under hrusan, þe hit forhelan þenceð:
ne bið þāt gedēfe deað, þonne hit gedyrned veorðed.
Hean sceal gehnigan, ađl gesigan,
ryht rogian. Ræd bið nyttost, [241]
120. yfel unnyttost, þāt unlæd nimeð.
Gōð bið genge and við god lenge.
Hyge sceal gehealden, hond gevealden;
seó sceal in eāgan, snyttro in breóstum,
þær bið þās monnes mōðgeþoncas.
125. Mūða gehvylc mete þearf, mæl sceolon tidum gongan.
Gold geriseð on guman sveorde,
sellfe sigesceorp, sinc on cvēne,
gōð scōp gumum, gārnfð verum
vīg tōvidre vīcfreodu healdan.
130. Scyld sceal cempa, sceaft reāfere,
sceal brýðe beāg, bēc leornere,
hūsl hālgum men, hæðnum synne.
Vōden vorhte veós, vuldor alvalda,
rūme rōderas: þāt is rice god,
135. sylf sōðcýning, sāvla nergend,
se us eal forgeaf, þāt ve on lifgað, [242]
and eft āt þam ende eallum vealðed
monna cynne, þāt is meotud sylfa.

112) ietēð *MS.* etēð *Th.* — 118) ađl gesigan *MS.* adlige
sigan? *Th.* Die Alliteration fordert hadl; etwa haðu, heaðu? —
125) sceal on tidum? — 128) gār nīð-verum *Th.* Etm. —
129) vīc freopa *MS.* *Th.* -ðu Etm. — 132) hūsl *MS.* *Th.* hūs
Etm. — 133) vuldor-alvalda *Th.* Etm. als Appos. zu Vōden;
allein Voden und der wahre Gott scheinen hier einander entgegengesetzt:
jener schuf nur Götzen, dieser aber die Glorie und die weiten
Himmel.

III.

- Ræd sceal mon seggan, rûne witan,
 140. leód gesingan, lofes gearnian,
 dôm æreccan, dâges onettan.
 Til mon tiles and tomes meares,
 cûdes and gecostes and calcrones:
 nænig fira tō fela gestrýned.
145. Vel mon sceal vine healdan on vega gehvylcum:
 oft mon fêred feor bī tûne, þær him vât freónd unviotodne.
 Vineleás vonsælig mon genimed him vulfas tō gefêran,
 fela fæcne deór: ful oft hine se gefêra slited.
 Gryre sceal for greggum, gráf deáðum men.
150. Hungre heófed, nales þæt heáfê bevinded
 ne hîru vâl vêped vulf se græga,
 mordorevealm mæcga, ac hit â mære ville.
 Vræd sceal vunden, vracu heardum men.
 Boga sceal stræle; sceal bām gelic
155. mon tō gemæccan. Mādum ôdres veord,
 gold mon sceal gifan; mæg god syllan
 eádgum æhte and eft niman:
 sele sceal stondan, sylf ealdian.
 Licgende beám læsest grôved.
160. Treó sceolon brædan and treóv veaxan,
 sió geond bilvitra breóst áriseð.
 Værleás mon and vonhydig,
 ætrenmôd and ungetreóv
 þæs ne gýmed god.
165. Fela sceóp meotud þæs þe fýrn geveard, hêt síddan svá
 forð vesan.
 Vera gehvylcum víslicu vord gerisað,
 gleómen gied and guman snyttro. [344]
 Svá monig beóð men ofer eorðan, svá beóð mōðgeponcas:
 ælc him hafað sundor-sefan.
170. Longað þonne þý læs, þe him con leóða vorn
 oððe mid hondum con hearpan grêtan,
 hafað him his glives giefæ, þe him god sealde.
 Earm bið, se þe sceal âna lifgan,
 vineleás vunian, hafað him Vyrð geteód:
175. betre him være, þæt he brôðor áhte, begen hi ânes monnes
 eorle eaforan væran, gif hi sceoldon eofor onginnan

140) lofes *MS.* lofes *Th. Etm.* gearnian = geearnian? oder geornian? — 142) mon von munan, *nicht* vir! — 147) vulf *Etm.* — 148) frêne *Etm.* — 153) vræd *MS.* *Lye*; vræd *Th. Etm.* — 166) vœra *MS.*

- odde begen beran: bið þæt slifðherde deor.
 Å scylen rincas gerædan lædan
 and him ætsomne svefan:
180. næfre hy mon tō mædle * * *
 ær hy deað tōdæle.
 Hy tvegen sceolon tæfle ymbsittan, penden him hyra torn
 tōglife, [345]
 forgieta him þara geócran gesceafta, habban him gomen
 on borde,
 idle hond æmet longe
185. tæfles monnes, þonne teóselum veorped.
 Seldan in sidum ceóle, nefne he under segle yrne,
 vërig scealc við vinde rôved: ful oft mon vearnum tihð
 eargne, þæt he elnê forleóse, drugað his år on borde.
 Lot sceal mid lyave, list mid gedëfum:
190. þý veorðed se stân forstolen.
 Oft hy vordum tōveorpad,
 ær hy bacum tōbreden.
 Geara is hvær aræd * * *
195. Veard fæhðo fyra cynne, siððan furðum svealg
 eorde Abeles blóðe, nās þæt ân-däge nið,
 of þam vrôhtdropan viðe gesprungon,
 micel mân ældum, monigum þeódum
 bealoblonden nið. Slôg his brôðor svæsne [346]
 Cain, þone cvealm nered; cûð vās viðe siððan,
200. þæt êce nið ældum scôð, svā æðolvarum,
 drugon væpna gevin viðe geond eorðan,
 åhogodan and åhyrdon heoro slifendne.
 Gearo sceal gûðbord, går on sceafte,
 eeg on sveorde and ord spere,
205. hyge heardum men. Helm sceal cënum
 and a þās heánan hyge hord unginnost.

178) geræd rædan? *Th.* geræd onlædan *Ettm.* — 180) mædle
MS. mædle *Th.*; [mæg besvican]? — 183) þara *MS.* *Ettm.* þære
Th. gesceafta *MS.* *Th.* -a *Ettm.* — 187) sceal se við *Th.* scealc
við *Ettm.* — 197*) mon *MS.* — 198) bro svæsne *MS.* —
199*) nýdde? *Th.* Cain þone cvealm sereðe? — 200) aþol
varum *MS.* aþol verum *Th.* atol verum?

XV.

VERSUS GNOMICI.

Cyning sceal rice healdan. Ceastra beoð feorran gesýne,
 orþanc enta geveorc, þā þe on þisse eorðan syndon,
 vrätlic veallstāna geveorc. Vind byð on lyfte sviftust,
 þunor byð þragum hlūdast. Prymmas syndan Cristes
 mycclē.

5. Vyrð byð sviðost. Vinter bið cealdost,
 lencten hrīmigost, he byð lengest ceald,
 sumor sunvligost, svegl byð hātost,
 hārfest hreðeādegost, hāledum bringeð
 gēres vāstmas, þā þe him god sendeð.
10. Sōð bið svicolost, sinc bið deōrost,
 gold gumena gehvam, and gomol snoterost
 fyrngeārum frōð, se þe ær fela gebideð.
 Veā bið vundrum clibbor. Volenu scrifað.
 Geongne ādeling sceolan gōðe gesidas
15. byldan tō beaduve and tō beāhgife.
 Ellen sceal on eorle, ecg sceal við helme
 hilde gebīdan. Hafuc sceal on glofe
 vilde gevunian. Vulf sceal on bearove,
 earm ānhaga. Eofor sceal on holte
20. tōðmāgenes trum. Til sceal on ēdle
 dōmes vyrcean. Daroð sceal on handa,
 gār goldē fāh. Gim sceal on hringe
 standan steāp and geāp Streām sceal on yðum
 mecgan mereflōde. Māst sceal on ceōle
25. segelgyrd seomian. Sveord sceal on bearme,
 drihtlic isern. Draca sceal on hlæve
 frōð frātvm v lanc. Fisc sceal on vātere
 cynren cennan. Cyning sceal on healle
 beāgas dælan. Bera sceal on hæðe
30. eald and egesfull. Eā of dūne sceal
 foldgræg fēran. Fyrd sceal ātsomne,
 tīrfāstra getrum. Treōv sceal on eorle,
 vīsdōm on vere. Vudu sceal on foldan
 blædum blōvan. Beorg sceal on eorðan
35. grēne standan. God sceal on heofenum,

14) geonge *Edd.* — 19) earm *Hick.* earm *Ettm.* ofor *Hick.*
 — 48) cynran cennen *Hick.*

- dæda dēmend. Duru sceal on healle,
 rūm recedes mūd. Rand sceal on scylde,
 fāst fingra gebeorh. Fugel uppe sceal
 lācan on lyfte. Leax sceal on vaele
40. mid sceōte scrīfan. Scūr sceal on heofenum
 vindē geblanden in þās voruld cuman.
 Peōf sceal gangan in þýstrum vederum. Pýrs sceal on
 fenne gevunian
 āna innan lande. Ides sceal dyrnē crāftē
 fēmnē hire freōnd geseccan, gif heō nelle on folce gepeōn,
45. þāt hi man beāgum gebycge. Brim sceal sealt veallan,
 lyfthelm and lagufōd ymb ealra landa gehvyle
 flōvan firgenstreāmas. Feoh sceal on eorðan
 tydran and týman. Tungol sceal on heofenum
 beorhte scīnan, svā him bebeād meotud.
50. Gōd sceal við yfele, geōgōd sceal við ylde,
 lff sceal við deāde, leōht sceal við þýstrum,
 fyrd við fyrde, feōnd við ôðrum
 lād við lāde ymb land sacan,
 synne stælan. Å sceal snotor hycgean
55. ymb þýsse vorulde gevinn, vearh hangian,
 fāgere ongildan, þāt he ær fācen dyde
 manna cynne. Meotod āna vāt,
 hvyder seō sāvul sceal syddan hveorfan
 and ealle þā gāstas, þe for gode hveorfað
60. āfter deāddāge, dōmes bīdāð
 on fāder fādme. Is seō forðgesceaft
 dīgol and dyrne, drihten āna vāt,
 nergende fāder: nænig eft cymed
 hider under hrōfas, þe þāt her for sōð
65. mannum secge, hvyle sý meotodes gesceaft
 sigefolca geseta, þær he sylfa vunad.

XVI.

FÄDER LARCVIDAS.

Pus frōd fāder freóbearn lærde,
 mōdsnottor magacystum eald,

44) gesēcean *Ettm.* geseccan *Hick.* gefeccan? — 56) feōrē?
 fāge? — 66) gesetu *Ettm.*

2) mōdsnottor [guma]? *Th.* [mon] *Ettm.* maga cystum *Th.*

- vordum visfästum, þät he vel þunge:
 „Dô â þätte duge! deæg þin gevyrhtu,
 5. „god þe bið symle gôða gehvylces
 „freá and fultum, feônd þam ôðrum
 „vyrsan gevyrhta. Vene þec þý betran!
 „efn elnê þis â þenden þu lifge!
 „Fäder and môdor freó þu mid heortan,
 10. „mâga gehvylene, gif him sý meotud on lufan!
 „Ves þu þinum ylðrum ârfäst simle,
 „fægervyrde, and þe in ferde læt
 „þíne lâreôvas leófe in môde, [301]
 „þâ þec geornast tō gode trymmen!“
 15. Fäder eft his sunu frôð gegrêtte
 ôðrê síðê: „Heald elnê þis!
 „ne fremme firene ne næfre freónde þinum
 „mæge mân ne gepafa, þý læs þec meotud oncunne,
 „þät þu sý vommes gevita: he þe mid vîte gielded
 20. „svylce þam ôðrum mid eadvelan.“
 Friddan sýðê þoncsnottor guma
 breóstgehygdum his bearn lærde:
 „Ne gevuna vyrsa víðan feorê
 „ængum eahta, ac þu þe ânne genim
 25. „tô gesprecan symle spella and lâra
 „rædhycgende: sý ymb rice svâ hit mæge!“
 Feorðan síðê fäder eft lærde
 môdleófnê magan, þät he gemunde þis:
 „Ne âsvíc sundorvine, ac â symle geheald [302]
 30. „ryhtum gerisnum! ræfn elnê þis,
 „þät þu næfre fæcne veorde freónde þinum!“
 Fiftan síðê fäder eft ongon
 breóstgeþoncum his bearn læran:
 „Druncen beorg þe and dollig vord,
 35. „mân on môde and in mûde lyge
 „yrre and æfeste and idese lufan!
 „forþon sceal æviscmôð oft síðian,
 „se þe gevited in vîfes lufan,
 „fremdre meovlan: þær bið â firena vên,
 40. „lâðlicre scome, long nîð víð god,
 „geótende gielp. Ves þu giedda vis,
 „vâr víð villan, vorda hyrde!“
 Siextan síðê svæs eft ongon

12) fæger vyrde *MS.* fæger vordê *Ettm.* — 14) gôde *Th.*
Ettm. — 17) nefre me *MS.* Die gewaltsamen Aenderungen von
Th. und *Ettm.* sind unnötig. — 23) vyrsa *MS.* vyrsan *Th.* *Ettm.*
 — 24) eahta *MS.* æhta *Th.* *Ettm.* — 31) veord *Th.*

- purh blifðne geþoht his bearn læran:
45. „Ongiet georne, hvät sý gôð odðe yfel
 „and tósceað simle scearpê môðe [303]
 „in sefan þinum and þe â þät sêlle geceós!
 „â þe bið gedæled, gif þe deág hyge,
 „vunað vísðóm in and þus vást geare
50. „andgit yfes, heald þe elnê við!
 „feorma þu symle in þinum ferðe gôð!“
 Seófeðan siðê his sunu lærde
 fäder, frôð guma, sâgde fela geongum:
 „Seldan snottor guma sorgleás blissað,
 55. „svylce dol seldon drymed sorgful
 „ymb his forðgesceaft, nefne he fæhðe vite.
 „Vârvyrde sceal vísfast hæle
 „breóstum hycgan, nales breahtmê hlûd.“
 Eahtodan siðê eald fäder ongon
60. his mago monian mildum vordum:
 „Leorna lâre lærgedêfe,
 „vene þec in vísðóm! veoruda scyppend
 „hafa þe tó hyhte, hâligra gemynd [304]
 „and â sôð tó syge, þonne þu secge hvät!“
65. Nigedān siðê nægde se gomola,
 eald udvita, sâgde eaforan vorn:
 „Nis nu fela folca, þätte fyrngevritu
 „healdan ville, ac him hyge brosnad,
 „ellen cōlad, idlad þeódscepe;
 70. „ne habbað viht for þät, þeah hi vom dōn
 „ofer meotudes bibod: monig sceal ongielðan
 „sâvel sūsles. Ac læt þinne sefan healdan
 „ford fyrngevritu and freān dōmas,
 „þā þe her on mægðe gehvære men forlætad
75. „sviðor āsigan, þonne him sý selfum ryht!“
 Teoðan siðê tornsorgna ful
 eald eft ongon eaforan læran:
 „Snyttra brūced, þe fore sâvle lufan
 „varnað him vommas vorda and dæda
80. „on sefan symle and sôð fremed;

48) deáh *Ettm.* — 49) þus *MS.* þu *Th.* — 53) geo gum *MS.* — 55) drymed *MS.* drýrmed *Ettm.* drýmed *träumt?* oder ist zu vergleichen die heutige *Isl. Phrase*: mér er drums *invitus sum*; — 57) vâr vyrde *MS.* *Ettm.* ver vord? *Th.* — 61) lær gedefe *Th.* lærgedêfe *Ettm.* — 64) syge *MS.* sage *Ettm.* „habe die Wahrheit im Auge“ (vgl. seó *Gnom.* 122). — 72) sâvel-sūsles *Th.* *Ettm.* — 73*) nach *Ettmüller*; fyrn-fordgevritu *Th.* — 78) snyttra *Th.* -o *Ettm.*

- „bið him geofona gehvylc gôðe gefced [305]
 „meahtum spêdig, gif he mæn flýhð,
 „yrre ne læted æfre gevealdan
 „heáh in hredre, heorovorda grund
 85. „vylmê besmittan, ac him varnað þæt
 „on geheortum hyge. Hæle sceal visfæst
 „and gemetlic, môdes snottor,
 „gleáv in gehygdum, georn visdômes:
 „svâ he við âlða mæg eâdes hleótan.
 90. „Ne beo þu nô tô tælende ne tô tveóspræce
 „ne þe on môde læt men tô fracode,
 „ac beo leófvende, leóht on gehygdum
 „ber breostcôfan! Svâ þu, mîn bearn, gemyne
 „frôde fæder lare and þec â við firenum geheald!“

XVII.

A L M O S E N.

- Vel bið þam eorle, þe him on innan hafað [467¹²]
 rede-hydg ver rûme heortan!,
 Þæt him bið for vorulde veorðmynda mæst
 and for ussum dryhtne dôma sêlast!
 5. Efe svâ he mid vâtre þone veallendan
 lêg âdvæsce, þæt he leng ne mæg
 blâc byrnende burgum sceððan,
 svâ he mid âlmessan ealle tôscûfed
 synna vunde, sâvla lâcnad.

XVIII.

P H A R A O.

- Saga me, hvæt þær veorudes være ealles [468]
 on Faraones fyrde, þâ hy folc godes

81) godê *Th. Ettm.* — 82) mon *MS.* mæn *Th. Ettm.* —
 83) læt þe *MS. Th. Ettm.*

- þurh feondsceipe fylgan ongunn[on]!
 Nāt ic hit be vihte, butan ic vēne þus,
 5. þāt þær screod[a] være gescyred rimē
 siex hun[dred]a searo-hābbondra:
 þāt eal fornam [ȝða] geblond]
 vrāðe vyrde in voruldrice.

XIX.

RUNENLIED.

1. Feoh byð frōfur fira gehvyleum;
 sceal þeah manna gehvyle miclum hit dælan,
 gif he vile for drihtne dōmes hleótan.
2. Ūr byð anmōd and oferhyrned,
 fela frēcne deór, feohted mid hornum
 mære mōrstapa: þāt is mōdig vuht.
3. Porn byð pearle scearp, þegna gehvyleum
 anfenges yfel, ungemetum rēðe
 manna gehvyleum, þe him mid rested.
4. Ōs byð orðfruma sælcra spræce,
 viśdōmes vradu and vitena frōfur
 and eorla gehvam eādnis and tōhyht.
5. Rād byð on recede rinca gehvyleum
 sēfte, and sviðhvāt þam þe sitted on ufan
 meare mægenheardum ofer milpaðas.
6. Cēn byð cvicera gehvam cūð on fyre
 blāc and beorhtlic, byrned oftust,
 þær hi ādelingas inne restad.
7. Gifu gumena byð gleng and hērenis,
 vradu and virdsceipe, and vræcna gehvam
 ār and ātvist, þe byð oðra leās.
8. Vēn ne brūced, þe can veāna lyt,
 sāres and sorga, and him sylfa hāft
 blæd and blisse and eac byrga geniht.

3) anfengys *MS.* — 4) Ōs = *Altn. Ås deus*; tōhiht *MS.*
 — 5) onrecyde *MS.* on recede *Grimm*; rād ist hier in doppelter
Bedeutung genommen: bis sēfte bedeutet es modulatio (vgl. sveglrād
svinsvade Reiml. 29 und Altn. reida vibrare), und von da an erst
equitatio.

9. Hāgl byð hvítust corna; hvyrt hit of heofones lyfte,
vealcad hit vindes scūra, veorded hit tō vātere siddan.
10. Nȳd byð nearu on breóstum, veorded heo peah oft
nīða bearnum
tō helpe and tō hāle gehvādre, gif hi his hlystad æror;
11. fīs byð oferceald, ungemetum slidor,
glisnad glāshluttur gimmum gelfeust,
flōr forstē gevorht fāger ansýne.
12. Gêr byð gumena hyht, þonne god læted
hālig heofones cyning hrusan syllan
beorhte blēda beornum and pearfum.
13. Eoh byð ūtan unsmēde treov,
heard hrusan fāst, hyrde fȳres,
vyrttrumum undervredod vȳnan on ēdle.
14. Peord byð symble plega and hleahtor
vlancum [on middum], þær vȳgan sittad
on beorſele blīde ātsomne.
15. Eolx secg eard hāft oftust on fenne,
vexed on vātere, vundad grimme,
blōdē brēned beorna gehvylcne,
þe him ænigne onfeng gedēd.
16. Sigel sǣmannum symble bið on hyhte,
þonne hi hine feriad ofer fīsces bād,
ōð hi brimhengest bringed to lande.
17. Tīr byð tǣcna sum, healded trȳva vel
vid ādelingas, ā byð on fārelde
ofer nihta genipu, næfre sviced.
18. Beorc byð blēda leās, bered efne svā peah
tānas butan tudder, byð on telgum vlitig,
heah on helme hrysted fāgere
geloden leāfum lyfte getenge.

9) scuras Grimm *Ettm.* scūra *MS.*; es scheint hier Fem. wie im *Altn.* — 10) breostan *MS.* — 12) gēr = jār vertritt den Buchstaben j. — 13) eoh, eov, iv = *Ahd.* iwa *tazus*; vergl. *Zacher Runenalphabet* 12. — 13^e) undervreþyd *MS.* vȳnan on *MS.* vȳn on Grimm, *Ettm.*; man erwartet einen Genitiv; aber was könnte vȳnan bedeuten? — 14) vgl. *Kirchhoff Runenalph.* 1851. S. 24 und *Zacher* S. 7. — 15) Eolhx seccard *MS.* vgl. *Zacher* Seite 72 ff.; breneð *MS.* byrneð Grimm brenneð *Ettm.* brēnan = brȳnan? vgl. brȳne *Engl.* brine; oder ist branvyrt *vaccinium* zu vergleichen? — 16) sigel scheint hier in der *Bedeutung* Segel genommen. — 17) Es scheint, als bezeichne tīr irgend ein Gestirn, worauf auch tǣcen hinweist: ich vergleiche *Altn.* tȳr *Dän.* tyr *taurus*; fārylde *MS.* — 18^e) peah on *MS.* hrysced *Ettm.* hrysted *MS.* hrysted = hrysted.

19. Eh byð for eorlum æðelinga vyn,
hors hōfum vlanc, þær him hāled ymb
velege on viegum vrixlad spræce,
and byð unstillum æfre frōfur.
20. Man byð on myrgde his mágum leóf:
sceal þeah ānra gehvyle óðrum svican,
forþam dryhten vile dōmē snē
þæt earme flæsc eorðan betæcan.
21. Lagu byð leóðum langsum geþoht,
gif hi sculun nēðan on nacan tealtum
and hi sæyða svide brēgað
and se brimhengest bridles ne gýmed.
22. Ing vās ærest mid Eástðenum
geseven secgum, óð he siððan eft
ofer væg gevát, væn āfter ran:
þus Heardingas þone hāled nemdun.
23. Éðel byð oferleóf æghvyleum men,
gif he mót þær rihtes and gerysna on
brūcan on bolde blædum ofast.
24. Dæg byð dryhtnes sond, deóre mannum,
mære metodes leóht, myrgð and tōhyht
eádgum and earmum, eallum brýce.
25. Ác byð on eorðan ealda bearnum
flæsces fōdor, fēreð gelōme
ofer ganotes bād: gārsecg fandað,
hvāðer āc hābbe āðele treóve.
26. Ásc byð oferheáh, eldum dýre,
stíð on stadule, stede rihte hylt,
þeah him feohtan on firas monige.
27. Yr byð æðelinga vyn and eorla gehvās
vyn and veordmynd, byð on viege fāger
fástlic on færelde fyrdgeateva sum.
28. Jór bið eáfixa [sum] and þeah ā bráced
fōðres on foldan, hafað fāgerne eard
vātrē bevorpen, þær he vynnun leofað.
29. Eār byð egle eorla gehvyleum,

19) hælepe *MS.* — 20) magan *MS.* — 21) gepuht *MS.*
neþun *MS.* gym *MS.* — 22) *vgl. Beov. 2577; siððan est MS.*
eást *Ettm.* ofer veg? — 23) on blode bleedum *MS.* — 24) tohiht
MS. brice *MS.* — 27) -geaceva *MS.* — 28) *im MS. iar mit*
übergeschriebenem io; der Aal? vgl. Zacher S. 26; onfaldan MS.
— 29) eār = *Altn. aurr m. humus; vgl. hylia auri humo con-*
dere, Kormaks Saga 11⁵; es ist hier die den Leichnam hüllende
Grabesdecke; vera MS. væra Grimm.

þonne fästlice flæsc onginned
 hrāv cōlian, hrusan ceōsan
 blāc tō gebeddan, blēda gedreōsād,
 vynna gevitād, væra gesvicād.

XX.

SALOMO UND SATURN.

I.

Saturnus cvād.

Hvāt! ic īglanda eallra hābbe
 bōca onbyrged þurh gebregdstafas,
 lārcrāftas onlocen Libia and Grēca
 svylce eac istoriam Indēa rices.

5. Me þā treahteras tala vīsedon
 on þam micelan bēc

. svylce ic næfre on eallum
 þām fyrngēvrytum findan ne mihte

- sōðe samode. Ic sōhte þā git,
 10. hvylce være mōdes oððe māgenþrymmes,
 elnes oððe iehte eorlscipes

se gepalmtvīgeda Pater Noster.

Sille ic þe ealle, sunu Dauīdes,
 þeóden Israēla XXX punda

15. smātes goldes and mine suna tvelfe,
 gif þu mec gebringest, þāt ic si gebrydded
 þurh þās cantices cvide Cristes linan,
 gesēmest mec mid sōðe, and ic mec gesund fa[re],
 vende mec on villan on vāteres hrieg

20. ofer Coferflōd Caldēas sēcan.

Salomon cvād.

Unlæde bið on eorðan unnyt lifes
 vēste vīsdōmes, veallēð svā niēten

1—30* im Codex A. bis auf wenige Worte unlesbar; für diese Verse ist daher unter MS. der Codex B. zu verstehen. — 6—7) eine Zeile im MS. ausradiert. — 13) ville MS. sille Kemble. — 16) gebryrde? — 18) gesemesd MS. — 22) vesde MS. veallad Kemble ohne Variante.

- feldgangende feoh butan gevitte,
 se purh þone cantic ne can Crist gehērian:
 25. varað he vindes full, vorað hine deófol
 on dōmdāge draca egeslice
 bismorlice of blacere lifran
 trenum aplum; ealle beoð āveaxen
 of edvittes yða heáfum.
 30. Ponne him bið leófre, þonne eall þeós leóhte gesceaft
 gegoten fram þam grunde goldes and seolfres
 federsceátum full feohgestreóna,
 gif he æfre þæs organes ðviht cūde.
 Fracoð he bið and fremede freán ālmihtigum,
 35. englum ungesibb āna hvearfað.

Saturnus cvād.

Ac hvā mæg eādost ealra gesceafta
 þā hālgan duru heofona rices
 torhte ontýnan on getālrike?

Salomon cvād.

- Þæt gepalmtvigeðe Pater Noster
 40. heofonas ontýned, hālige geblissað,
 metod gemiltsað, morder gefylled,
 ādvāscēð deófls fyr, dryhtnes onāleð.
 Svylice þu miht mid þý beorhtan gebede blōð onhætan,
 þæs deófls dreām, þæt him dropan stigað
 45. svātē gesvīdeð sefan intingum
 egesfullicran þonne seó ærene gripu,
 þonne heó for XII yra tydernessum
 ofer glēða gripe gifrust vealled.
 Forþon hafað se cantic ofer ealle Cristes bēc
 50. vīdmærost vord: he gevritu læreð,
 stefnum steóreð and h[im] stede healdeð
 heofona rices, heregeateva vigeð.

25) he (A.) fehlt in B. — 28) aplum MS. afelum K. —
 30) mit leófre beginnt die zweite Seite des Codex A., der von hier
 an nach Kemble's Vorgang vorzugsweise dem Text zu Grunde gelegt
 ist. — 31) silofres B. — 32) federscette B. fyrngestreóna B.
 — 34) fremde B. — 35) ungelic A. ungesibb B. hvarfað B.
 — 36) eadust eallra B. — 37) hālgan B. heofna B. —
 38) getāles rīme B. — 39) -ode B. — 40) heofnas B. halie
 B. — 41) gesyllēd A. gefilled B. — 43) nach miht bezeichnet
 K. im Text eine Lücke; ðý A. fehlt in B. — 44) dreām A. drý
 B. K. dreór? drapan B. — 45) seofan A. sefan B. intingan B.
 — 46) -licra B. dane B. gripo B. — 47) [f]yra „generations“ K.
 — 48) gifrost veallað B. — 51) stered B. — 52) heofonrices B.
 -geatove B. vigeð (= vihed?) A. veged B. væged („wieldeth“) K.

Saturnus cvād.

- Ac hālc is se organ ingemyndum
 tō begonganne þam þe his gāst vile
 55. meltan vīd mōðre, mergan of sorge,
 āsceādan of scyldum? Hāru him scippend gaf
 vuldorlicne vīte! mec þās on vorolde full oft
 fyrvit frined, fūs gevīted,
 mōd gemengeð. Nænig manna vāt
 60. hāleða under heofenum, hū mīn hyge dreōsed
 bysig āfter bōcum: hvīlum me bryne stīgeð,
 hyge heortan neāh hādre vealled.

Salomon cvād.

- Gylden is se godes cvide gimum āstæned,
 hafad silfren leāf; sūdor mæg sēghvylc
 65. þurh gāstes gife godspel seegan.
 He bið sefan snytro and sāvle hunig
 and mōdes meolc, mārða gesæligost.
 He mæg þā sāvle of sinnihte
 gefeccan under foldan; næfre hie se feōnd tō þās nider
 70. feterum gefāstnad, þeah he hie mid fiftigum
 clāsum beclomme: he þone crāft briced
 and þā orpancas ealle tōslīted.
 Hungor he āhýdeð, helle gestrādeð,
 vylm tōveorpeð, vuldor getimbred.
 75. He is mōdigra middangearde,
 staðolē strengra þonne ealra stāna gripe.
 Lamena he is læce, leōht vincendra,
 svylce he is deāfra duru, dumbra tunge,
 scyldigra scyld, scyppendes seld,
 80. flōdes ferigend, folces nerigend,
 fīða yrfeveard, earmra fisca
 and vyrma velm, vildeóra holt,

53) organan B. — 54) begangenne B. gæst B. — 55) miltan B. merian B. — 56) asceāden B. scyldigum A. sceppend geaf B. — 57) vorolde B. — 58) fyrvet B. — 59) geond menged B. — 60) hefenum A. dreōged B. — 61) bisi B. hvylum B. — 62) neāh *fehlt in* B. hādre A. hearde B. — 64) seolofren B. leāf *fehlt in* B. — 65) gæstæs B. gōdspellian B. — 66) seofan A. snytero B. — 67 *fehlt in* A. — 68) sien- A. syn- B. — 69) gefetian B. — 71) clausum B. ðane B. — 73) āhieded A. gehided B. — 74) tōvorpeð B. — 75) -geardes B. — 76) he is strengra B. ealle B. — 77) lamana B. vinciendra B. — 78^b (78^a?) deādra B. — 80) ferierend B. nerierend B. — 81) fixa B. — 82^a) and *fehlt in* B. velm A. vlence B. helm *Kemble*.

- on vēstenne veard, veordmynda gearð.
 And se þe vile geornlice þone godes cwide
 85. singan sōðlice and hine symle vile
 luſan butan leahtrum, he mæg þone lāðan gāst
 feohtende feōnd fleōnde gebrengan,
 gif þu him ærest on ufan ierne gebrengest
 prologum primum, þam is **P.** nama:
 90. hafað gūdmægga gyrde lange,
 gyldene gāde, and ā þone grimman feōnd
 sviðmōð sveopað, and him on svade fylged
A. ofermāgenē and hine eac ofslyhð.
T. hine tesvað and hine on þā tungan sticað,
 95. vræsted him þæt voddor and him þā vongan briced.
E. hine ysfað, svā he ā vile
 ealra feōnda gehvone fæste gestandan.
 Ponne hine on unþanc **R.** eorringa gesēced,
 bōcstafa brego bregdeð sōna
 100. feōnd be þam feaxe, læteð flint brecan
 scines sconcan: he ne besceāvað nō
 his leomena lið, ne bið him læce gōð.
 Vendeð he hine þonne under volcnum, vīgsteall sēced
 heolstrē behelmed: hūru him bið āt heortan vā,
 105. þonne he hangiende helle vīscēð,
 þās engestan ēðelrīces.
 Ponne hine forcinnað þā cyrican getvinnas,
N. and **U.**: æghvāder bringeð

83) vestennes veard *B.* -mynta *B.* — 85—86) singan smeallice and hine simle liuan (linan?) vile butan leahtrum *B.* — 86) lāðan gesið *B.* — 87) feohterne *B.* gebringan *B.* — 88) ærest ufan yorn gebringeð *B.* — 89) prologa prima *A.* prologo primo *B.* Vor **P.** sowie im Folgenden vor **A.** *T. u. s. w.* stehen im *Codex A.* jedesmal noch die entsprechenden Runen ausser v. 138 vor **H.** — 90) nach gūð ist in *A.* von neuerer Hand ein o beige geschrieben; mægga *A.* gūdmaga *B.* gierde *A.* gyrde *K. (B?)* — 91) g[rim]man *K.* grymman *B.* — 92) sveopað *A.* svīpeð (*B.*) *K.* and on svade læteð (über letzteres filgit übergeschrieben) *B.* — 93) ofsleht *B.* — 94) mit dem Buchstaben **T.** hört der *Codex B.* auf, und im Folgenden ist daher der *Codex A.* mit *MS.* citiert. — 103) hiene *MS.* — 104) heartan *MS.* — 105) donne *MS.* — 107^a) forcirrað? — 107^b) ge tuinnas *MS.* ge tūnas *K.* — 108^a) nach *K.* stehen im *MS.* die beiden Runen für **U.** und **J.** und dahinter od; letzteres ergänzt Kemble zu somod und übersetzt „**N.** and **U.** together.“ Das erste Zeichen ist wol nicht die Rune **U.**, die erst in v. 118 auftritt, sondern ein lateinisches **u**, und in dem zweiten Zeichen könnte das gewöhnliche Zeichen für and

- sveopan of side; sargiad hvile
 110. fremdne flæschoman, feorh ne bemurnad.
 Ponne **S.** cymed, engla geræsva,
 vuldores stāf, vrādne gegriped
 feond be þām fōtum, læted foreveard hleor
 on strangne stān and stregdad tōdas
 115. geond helle heāp: hȳded hine æghvyle
 āfter sceades sciman; sceada bið gebysigod,
 Satanes þegn svide gestilled.
 Svylce hine **Q.** and **U.** cvealmē gehnægad,
 frome folctogan, farad him tōgegnes,
 120. habbad leóht speru, lange scaftas,
 svidmōde sveopan, svenga ne vyrnad,
 deorra dynta: him bið þat deofol lād.
 Ponne hine [**J.** and] **L.** and se yrra **C.**
 gude begyrdad: geāp stāf vigeð
 125. biterne brōgan; bȳgað sōna
 helle hæftling, þat he on hinder gæð.
 Ponne hine **F.** and **M.** ūtan ymbbringad
 scyldigne sceadan, habbad scearp speru,
 atole earhfare: āled lætað
 130. on þās feondes feax flāna stregdan
 biterne brōgan; banan heardlice
 grimme ongielad, þās hie oft gilp brecad.
 Ponne hine āt niēhstan nearve stilled
G. se geāpa, þone god sendeð
 135. feondum on fultum, fared āfter **D.**
 fif-māgnum full: fyr bið se þrida
 stāf stræte neāh, stille bided;
H. onetted: engel hine scierped
 Cristes cempa on cvicum vādum
 140. godes spyrigendes geonges hrāgles.
 Ponne hine on lyfte lifgetvinnan
 under tungla getrumum tvigena ordum
 sveopum seolfrynum svide veallad,

stecken; od aber dürfte für blosses **Q.** verschrieben sein. Grade die Buchstaben **N.** und **Q.** erwartet man hier. Gibt man die Ergänzung in v. 123 zu und sieht man in v. 136^b — 137 das nicht genannte **B.**, so haben wir die 19 Buchstaben, aus denen das lateinische Pater-noster zusammengesetzt ist, und zwar im Ganzen in der Folge, wie sie in demselben nach und nach zuerst auftreten, **V.** durch **U.** mit vertreten. — 110) bemurned *MS.* — 114) stregded? — 118) hiene *MS.* and **V.** (dazwischen die Rune für **U.**) *MS.* gehnægēd *MS.* — 126) -lig *MS.* — 132) sprecad? — 136) fyr *K.* — 142) tuigena *MS.* — 143) vælād?

145. *gārtorn geotad gifrum deofle.*
Mæg simle se godes cwide gumena gehvylcum
ealra feonda gehvane fleonde gebrengan
purh mannes mūd, mánfullra heáp
sveartne gesvencan. Næfre hie þas syllice
 150. *bleóum bregdad áfter bāncófan,*
federhoman onfōd; hvilum flotan gripad,
hvilum hie gevendad on vyrnes lic
[styrnes] and sticoles, stinged niēten,
feldgongende feoh gestrūde;
 155. *hvilum he on vātere vicg gehnāged,*
hornum geheāved, ōd þat him heortan blōd
fāmig flōdes bād foldan gesēced;
hvilum he [folme] gefeterad fāges monnes,
handa gehefegad, þonne he at hilde sceall
 160. *við lād vērud lifes tiligan:*
āvrited he on his vāpne vāllnota heáp,
bealve bōcstafas, bill forscrifed,
mēces mārdo: forþon nānig man scyle
oft orþances út ābredan
 165. *vāpnas ecgge, þeah þe him se vlitte cvēme,*
ac symle he sceal singan, þonne he his sveord geteod,
Pater Noster and þat Palmtreov
biddan mid blisse, þat him bu gife
feorh and folme, þonne his feond cyme!

* *

170. *svice, ær he sōd vite,*
þat þā synfullan sāvla sticien
mid hettendum helle tō middes.
Hāted þonne heāheyrning helle betýnan
fýres fulle and þā feondas mid. —
 175. *Hāfde þā se snotra sunu Dauides*
forcumen and forcýded Caldēa eorl;
hvādre vās on sælum, se þe of sīde cvom
feorran gefēred: næfre ær his ferhd āhlōg.

153—156 und 161—162 ändert Kemble die Verba in den Plural, ebenso das he v. 155, 158, 161 in hie; es ist hier von verschiedenen einzelnen Teufeln und deren Treiben die Rede, daher der Singular gerechtfertigt. — 161) væll- MS. vāl- Kemble. — 163) seile MS.

II.

- Hvæt! ic flitan gefrāgn on fyrndagum
 180. mōdgleāve men, middangeardes ræsvan,
 gevesan ymbe hyra viśdōm: vyrs dēd se þe lȳht
 odde þās sōdes ansaced! Salomon vās bremra,
 þeah þe Saturnus sumra hāfde
 bald breōst-toga bōca c[æga],
 185. [leorn]inga locan: land eal geondhvearf,
 [India eard and eā]st Corsias,
 Persēa rice, Palestinion,
 Niniuen ceastre and norð Predan,
 Meda māddumselas, Marculfes eard,
 190. Saulus rice, svā hit sūð lieged
 ymbe Gealboe and ymb Geador norð,
 Filistina flet, fāsten Crēca,
 vudu Egipta, vāter Mathea,
 Claudas, Coreffes, Caldēa rice,
 195. Crēca crāftas, cyn Arabia,
 lāre Libia, lond Siria,
 Bitdinia, Buðanasan,
 Pamphilia, Pores gemære,
 Macedonia, Mesopotamie,
 200. Cappadocia, Cristes [ēdel],
 Hierycho, Hierusa[lem],

* * *

- odde ic vīgnyttēs bycge: þeah vāt ic þonne,
 gif þu gevitest on Vendelsæ
 ofer Coforflōd cȳdde sēcean,
 205. þāt þu vile gilpan, þāt þu hābbe [gum]ena bearn
 forcuman and foreȳfed. Vāt ic þāt vāron Caldēas
 gūde þās gilpne and þās goldvlonce,
 mārda þās mōdige, þæra tō þām monig gelomp
 sūð ymbe Senare feld. Saga me from þam lande,
 210. þær nænig fira ne mæg fōtum gestāppan!
 Saturnus evād.
 Se mæra vās hāten sælīdende
 Veallende Vulf, verþeodum cūð

184—86) *Die Ergänzungen nach Kemble.* — 188) Nordpredan K. — 191—92) Nordfilistina K. — 192) Crēta? — 197) Pit. MS. — 200) *Eine Seite des MS. ist ausradiert und überschrieben.* — 201) odde ic stȳgie nyttes bīcge, ðeah vāt ic (MS.) K. — 208) þær tō (MS.) K. — 209) Sanere K. — 211) merelīdende?

Filistina, freond Nebrondes.

He on þam felde geslóg XXV

215. dracena on dāgrēd and hine þā of deað offeoll:

forþan þās foldan ne mæg fira ænig

þone mearcstede mon gesēcan,

fugol gefleógan ne þon: mā foldan neát.

Panon ætorecyn ærest geurdon

220. vīde onvācneð, þā þe nu veallende

þurh áttres órað ingang rýmað.

Git his sveord scneð svide gescāneð

and ofer þā byrgena blīcað þā hiltas.

Salomon cvād.

Dol bið se þe gæð on deóp vāter,

225. se þe sund nafað ne gesegled scip,

ne fugles flyht, ne him mid fōtum ne mæg

grund geræcan: hūru se godes cunnað

ful dyslice dryhtnes meahta.

Saturnus cvād.

Ac hvāt is se dumba, se þe on sumre dene rested,

230. svide snyttrað hafað seofon tungan,

hafað tungena gehvylc XX orða,

hafað orða gehvylc engles snytro

þāra þe vile ānra hvylc uppe bringan,

þāt þu þære gyldnan gesiht Hierusalem

235. veallas blīcan and hyra vynrōð lixan,

sōðfāstra segn? Saga hvāt ic mæne!

Salomon cvād.

Bēc syndon breme, bodiað geneahhe

veotedne villan þam þe viht hycgeð.

Gestrangað hy and gestadeliad stadolfāstne gepoht,

240. āmyrgað mōdsefan manna gehvylces

of preānfyðlan pisses lifes.

Saturnus cvād.

Beald bið se þe onbyriged bōca crāftes:

symle bið þē vīsra, þe hira geveald hābbe.

Salomon cvād.

Sige hy onsendað sōðfāstra gehvam,

245. hālo hýðe, þam þe hy lufað.

Saturnus cvād.

Ān vīsa is on voruldrice,

ymb þā me fyrvet brāc L. vintra

dāges and nihtes þurh deóp gesceaft,

geómrende gāst, dōð iu gena svā,

215) hine þā deað onfeoll? — 222) scinað *Kemble*. —
238^b) vīse? — 249) nu gena? *vgl. jedoch Hildebr. Lied v. 31.*

250. ær þon me geunne éce dryhten,
þæt me gesême snoterra mon.

Salomon cvād.

Sôð is þæt þu sagast, sême ic þe recene
ymb þā vrätlican viht: vilt þu þæt ic þe secge?

Ån fugel sited on Filistina

255. middelgemærum; munt is hine ymbûtan,
geáp gylden veal: georne hine healdad
vitan Filistina

væpna ecgum, hy þas väre cunnon:

260. healdad hine nihta gehvylce nordan and sûðan
on tvā healfa tvā-hund vearda.

Se fugel hafad IIII heafðu
medumra manna and he is on middan
hvālan hives; he hafad fideru
and grifus fêt. [Se grimma fugel]

265. lieged lonnum fäst, lôcad unhiôre,
svide svinged and his searo hringed,
gilled geómorlice and his gyrn sefad,
vylled hine on þam vîte, vunað unlustum,
singed syllice: seldum æfre

270. his leomu liegad; lengad hine hearde,
þynced him þæt sý priá XXX þusend vintra,
ær he dômdāges dyn gehýre.

Nyste hine on þære foldan fira ænig
eordān cynnes, ærþon ic hine āna onfand

275. and hine þā gebāndan hét ofer brād vāter,
þæt hine se mōdiga hêht Melotes bearn
Filistina fruma fāste gebindan,
lonnum belūcan vid leódgryre.

Pone fugel hātað foldbūende

280. Filistina fruman *Vasa mortis*.

Saturnus cvād.

Ac hvät is þæt vundor, þæt geond þas voruld fared,
styrnenga gæd, stadolas beated,
āvecced vōpdropān, vinneð oft hider?

Ne mäg hit steorra ne stān ne se steāpa gim,

285. vāter ne vildeór vihte besvican,
ac him on hand gæd heardes and hnāscas,
mycles [and] mētes: him tō mōse sceal

251) Hier muss etwas fehlen, da der Gegenstand der Frage gar nicht bezeichnet ist. — 257) Kemble bezeichnet im Text eine Lücke von drei Halbzeilen. — 267) seofad? — 270) leóma (MS.) K. — 276) [ôð] þæt K. — 283) āveccad Kemble. — 287) mycles metes K. mētes = mætes.

gegangan geāra gehvylcē grundbūendra,
lyftfleōgendra, lagusvimmendra

290. þrjá þreōteno þūsēd gerimes.

Salomon cvād.

Ylðo beoð on eorðan æghvās crāftig
mid hȳðendre hildevræsne,
rūmre racenteāge, ræced vīde
langre līnan, lissed eal þāt heō vile.

295. Beām heō ābreōted and bebriced telgum,

āstyred standendne stefn on sīde,
āfyllēd hine on foldan; fritēd āfter þam
vīldne fugol. Heō oferfīged vulf,
heō oferbīdeð stānas, heō oferstīged stīle,

300. hiō ābīteð fīren mid ōme, dēd usīc svā.

Saturnus cvād.

Ac forhvon feallēd se snāv, foldan behȳdeð,
bevriht vyrta cīð, vāstmas getīged,
geȳð hy and gepreatad, þāt hy þrage beoð
cealde geclungene? ful oft he gecostad eac
305. vīldeōra vorn, vætum he oferbrāged,
gebryced burga geatu, bealdlice fered,
reafad svīdor myclē þonne se svīdra nīð,
se hine gelædeð on þā lāðan vīc
mid þam fæcnan feōnde tō villan.

Saturnus cvād.

310. Niht bið vadera þeōstrost, nȳð bið vyrða heardost,
sorh bið sværost byrðen, slæp bið deāde gelfcost.

Salomon cvād.

Lytle hvīle leāf beoð grēne:
þonne hy eft fealeviad, feallad on eorðan
and forveornīad, veorðad tō duste.

315. Svā þonne gefeallad, þā þe fīrena ær

lange læstad, lifīad him in māne,
hȳdad heāhgestreōn, healdad georne
on fāstenne feōndum tō villan,
and vēnad vanhogan, þāt hy vīle vuldorcȳning

320. ālmihtig god ēce gehȳran.

Saturnus cvād.

Sōna bið gesȳne, siddan flōvan mōt
ȳð ofer eal lond: ne vīle heō āva þās
sīdes gesvīcan, þonne hire se sæl cȳmed,
þāt heō dōmes dāges dyn gehȳre.

Salomon cvād.

325. Vā bið þonne þissum mōdgum monnum, þām þe her
nu mid māne lengest

lifiað on þisse lænan gesceafte! iu þæt þīne leóde ge-
cýddon:

vunnon hy við dryhtnes mihtum, forþon hy þæt veorc
ne gedfġdon.

Ne sceal ic þe hvāðre, brōðor, ābelgan; þu eart swiðe
bittres cynnes,

eorre eormenstrýnde: ne be-irn þu on þā invitgecyndo!

Saturnus cvād.

330. Saga þu me, Salomon cyning, sunu Dauides,
hvāt beóð þā feóvere fāges rāpas?

Salomon cvād.

Gevurdene vyrða, þā beóð
þā feóvere fāges rāpas.

Saturnus cvād.

Ac hvā dēmed þonne dryhtne Criste

335. on dōmes dāge, þonne he dēmed callum gesceaftum?

Salomon cvād.

Hvā dear þonne dryhtne dēman, þe us of duste ge-
vorhte,
nergend of nihtes sunde? Ac saga me, hvāt nærende
væron!

Saturnus cvād.

Ac forhvon ne mōt seó sunne siðe gesceafte
scīre geondscīnan? forhvam besceadeð heó

340. muntas and mōras and eác monige
vēste stōva! hū geveorðeð þæt?

Salomon cvād.

Ac forhvam næron eord[ve]lan ealle gedæled
leóðum gelice? sum tō lyt hafað

gōdes grædig: hine god seteð

345. þurh geearnunga endgum tō rāste.

Saturnus cvād.

Ac forhvam beóð þā gesiðas somod ātgādre,
vōp and hleahtor? ful oft hy veorðgeornra
sælda tōslitað: hū gesæleð þæt?

Salomon cvād.

Unlæde bið and ormōd, se þe ā vile

350. geómrian on giðða: se bið gode fracodeð.

Saturnus cvād.

Forhvam ne mōton ve þonne ealle mid onmēðlan
gegnum gangan in godes rice?

Salomon cvād.

Ne mæg fýres feng ne forstes cyle,
snāv ne sunne somod eardian,

345) eādgum?

355. ealdor geefnan, ac hira sceal ānra gehvylc
onlūtan and onlifigan, þe hafad lāsse mægen.

Saturnus cvād.

Ac for hvam þonne lifað se vyrsa leng?
se vyrsa ne vāt in voruldrice
on his mægvinum mæran āre.

Salomon cvād.

360. Ne mæg mon foryldan ænige hvile
þone deóran sið, ac he hine ādreógan sceal.

Saturnus cvād.

Ac hū geganged þāt góde odde yfle?
þonne hy beóð purh āne idese ācende
tvegen getvinnas, ne bið hira tīr gelic:

365. óðer bið unlæde on eorðan, óðer bið eádig
sviðe leóftæle mid leóða dugudum;
óðer lifað lytle hvile,

sviced on pisse síðan gesceafte and þonne eft mid sorgum
gevitæd.

Friege ic þe, hlāford Salomon, hvāðres bið hira folgod
tilra?

Salomon cvād.

370. Mōdor ne rædeð, þonne heó magan cenned,
hū him veorde geond voruld vīdsið sceapen.
Oft heó tō bealve bearn āfēdeð
selfre tō sorge, siððan dreóged
his earfoðu orlegstunde:

375. heó þās eaforan sceal oft and gelōme
grimme greótan, þonne he geong fareð,
hafað vilde mōd, vērige heortan,
sefan sorhtulne, slided geneahhe
vêrig vilna leās vuldres bedæled,

380. hvīlum hygegeómor healle veardað,
lifað leódum feor, locað geneahhe
fram þam unlædan ængan hlāford.

Forþan nāh seó mōdor geveald, þonne heó magan cenned,
bearnes blādes, ac sceal on gebyrd faran

385. ān āfter ānum: þāt is eald gesceaft!

Saturnus cvād.

Ac for hvam nele mon him on giógode georne gevyrcean
deóres dryhtscipes and dæd fremman,
vadan on vīsdōm, vinnan āfter snytro?

Salomon cvād.

Hvāt! him mæg eádig eorl eáde geceósan

357) leng se vyrsa? — 361) deópan? — 369) freá Sa-
lomon? — 370) rædað (MS.) K.

390. on his mōdsefan mildne hlāford
 ānne āðeling: ne mæg dōn unlæde svā.

Saturnus evād.

Ac for hvam vinned þis vāter geond voruldrice,
 dreōged deóp gesceaft, ne mōt on dæg restan,
 nihtes [stillan], nýðað crāftē tīd,

395. cristnað and clænsað cvicra menigo,
 vuldrē gevlitigað? Ic vihte ne can,
 for hvam se stream ne mōt stillan nihtes.

* * *

his lifes fādme; symle hit bið his lāreovum hýrsum:
 ful oft hit eac þās deofles dugode gemætged,

400. þær vitena bið vorn gesamnod,
 þonne snottrum men snæd oðglided,
 þā he þā leōhte gesihð lūted āfter,
 gesegnað and gesyfed and him self frited:
 Svylc bið seó ān snæd æghvylcum men
405. sēlre myclē, gif heó gesegnod bið,
 tō þieganne, gif he hit gepencan can,
 þonne him sýn seofon daga symbelgereordu.
 Leóht hafað hiv and hād hāliges gāstes,
 Cristes gecyndo: hit þāt gecýðed ful oft.

410. Gif hit unvitan ænige hvīle
 healdað butan hāftum, hit purh hrōf vaded,
 briced and bārned boldgetimbru,
 seomað steap and geap; stiged on lenge,
 clymmað on gecyndo, cunnað hvānne mōte
415. fýr on his frumsceaft on fāder gearðas
 eft tō his ēdle, þanon hit æror cvom.
 Hit bið eallīga eorlum [on] gesihðe
 þām þe gedælan can dryhtnes þecelan:
 forþon nis nænīgu gecynd cvic-līfigende,
420. ne fugol ne fisc ne foldan stān,
 ne vāteres vylm ne vudutelga,
 ne munt ne mōr ne þes middangeard,
 þāt he forð ne sý fýres cynnes.

Saturnus evād.

- Ful oft ic frōde men fýrn gehýrde
425. secgian and sverian ymb sume vīsan,
 hvāder vāre tvegra butan tveón strengra,
 vurd þe varnung, þonne hy vinnad oft
 mid hira þreánýðlan, hvāderne āpreoted ær;

397) „a leaf, or more, has here been cut out.“ K. — 413) samod? — 428) hvāder ne MS. K.

- ic tō sōðum vāt: sǣgdon me geāra
 430. Filistina vitan, þonne ve on gefittum sæton,
 bōca tōbræddon and on bearm lǣgdon,
 medelecidas mengdon, moniges fēngon,
 þæt nære nænig manna middangeardes,
 þæt mihte þæra tvegra tveón ǣspyrrian.
 Salomon cvād.
 435. Vyrð bið vended hearde, veallēð svīde geneahhe,
 heó vōp vecceð, heó veān hladeð,
 heó gāst scȳt, heó gār bired:
 and hvǣðre him mǣg vīs-sefa vyrða gehvylce
 gemetigian, gif he bið mōdes gleāv
 440. and tō his freōndum vile fultum sēcan,
 þeāh hvǣðre godcundes gāstes brūcan.
 Saturnus cvād.
 Ac hvāt vited us vyrð seó svīde,
 ealra firena fruma, fæhðo mōdor,
 veāna vyrtvela, vōpes heāfod,
 445. frumscylda gehvās fāder and mōdor,
 deaðes dōhtor? ac tō hvam drohtað heó mid us?
 Hvāt! heó vile lifigende late ǣpreótan,
 þæt heó þurh firena gefītu fæhðo ne tydre.
 Salomon cvād.
 Nolde gād geador in godes rice
 450. eādiges engles and þās ofermōdan:
 oðer his dryhtne hȳrde; þurh dyrne crāftas
 oðer him ongan vyrcean [væpenþræge],
 segn and sīde byrnan, cvād þæt he mid his gestdum volde
 hȳðan eal heofona rice and him þær on healfum [rixian],
 455. [tīhhian] him mid þȳ teoðan dæle, oð þæt he his [teónan
 ongeald]
 [egeslice] þurh [orleg]sceafte. Þā veard seó ǣdele gedryht
 gedrēfed þurh þās deófles gehygdo: forlēt hine þā of
 dūne gehreósan,
 ǣfylde hine þā under foldan sceátas,
 hēht hine þær fāste gebindan. Þæt syndon, þā usic
 feohtað on:
 460. forþon is vitena gehvam vōpes eāca.
 Þā þæt eādīg onfand engla dryhten,
 þæt hy leng mid him lāre ne nāmon,
 ǣvearp hine þā of þam vuldre and vīde tōdrāf,
 and bebeād him bearn heofonvara,
 465. þæt hy eāc sceoldon ā penden hy lifdon
 vunian in vylme, vōp þrovan,
 heāf under heofonum, and him helle gescōp,

468) væl-?

- vælcealde vfc vintre beþeahte,
 väter in-sende and vurmgeardas,
 470. atol deor monig frenum hornum,
 blödige earnas and blace nädran,
 þirst and hungor and þearle gevin,
 eacne egesan unrötnisse:
 and æghvylc him þissa earfoda ece standeð
 475. butan edvende a þenden hy lifigað.

Saturnus cväd.

- Is þonne on þisse foldan fira ænig
 eorðan cynnes, þara þe an man æge,
 deað abæde, ær se dæg cyme,
 þät sý his calend cvide árunnen
 480. and hine mon árunga út ábanne?

Salomon cväd.

- onsendeð dryhten,
 he
 se sceal behealdan, hū his hyge [mōte]
 [gōdspē]dig grōvan in godes sibbe,
 485. murnan metodes þrym
 and þý þe hit dæg bið.
 Þonne hine ymbegangað gāstas tvegen:
 oðer bið golde glādra, oðer bið grundum sveartra;
 [oðer cymed of heāhprymme heofona rices],
 490. oðer cymed of [steāme] þære stýlenan helle;
 oðer hine læred, þät he lufan healde
 metodes miltse and his mæga ræd;
 oðer hine tyhted and on tæso læred,
 ýved him and ypped earmra manna
 495. misgemynda and þurh þät his mōð hveted,
 læded hine and læced and geond land spaned,
 oð þät his eage bið áþancum ful
 þurh earmra scyld yrrre gevorden.
 Svā þonne feohted se feond on feover gecynd,
 500. oð þät he gevended on þā vyrsan hand
 deofles dædum dāglongne fyrst
 and his villan virced, þe hine on voh spaned.
 Gevited þonne vepende on veg faran
 engel tō his earde and þät eal secged:
 505. „Ne mihte ic of þære heortan heardne ápringan
 „stýlenne stān, sticað him tō middes

*

*

*

485 — 86 bezeichnet Kemble keine Lücke. — 490) ofer MS.
 — 504) secgað (MS.) K. — 506) „the remainder has either been
 cut out or erased, and then overwritten.“ K.

XXI.

R Ä T S E L.

I.

Leódum is mīnum, svylce him mon lāc gife: [380]
villad hy hine āþecgan, gif he on þreāt cymed.

Ungelīc is us:

vulf is on iegel, ic on oðerre;

5. fāst is þāt ēglond fennē bivorpen,
sindon vāltreove veras þær on īge:
villad hy hine āþecgan, gif he on þreāt cymed.

Ungelīce is us:

- vulfes ic mīnes vīdlāstum vēnum dōgode,
10. þonne hit vās rēnīg vāter and ic reotugu sāt,
þonne mec se beaducafa bogum bilegde:
vās me vyn tō þon, vās me hvādre eac lād.
Vulf mīn vulf! vēna me þīne

- seoce gedýdon, þīne seldcymas,
15. murnende mōd, nales meteliste!
Gehýrest þu Eādvacer uncerne earne hvelp?
bired vulf tō vuda,
þāt mon eāde tōslitod, þātte næfre gesomnod vās,
uncer giedd geador.

II.

Hvylc is hāleda þās horsc and þās hygecrāftīg,
þāt þāt mæge āsecgan, hvā mec on sīd vræce,
þonne ic āstige strong, stundum rēde
þrymful þunie, þragum vræce [381]

5. fēre geond foldan, folcsalo bārne,
rāced reāfīge, rēcas stīgað
hasve ofer hrōfum? Hlin bið on eorðan,
vālcvealm vera, þonne ic vudu hrēre,
bearvas blēdhvate, beāmas fülle
10. holmē gehrēfed, heāhum meahtum
vrecan on vāde vīde sended,
hābbe me on hrycge, þāt ær hādas vreāh

I, 1) leodum *Leo*. — 9) zu dōgode vgl. *Alts. ādōgian und*
Ags. gedēgan, gedýgan? — 10) reo tugu *MS.* — 11) hvonne?
bōgum? — 15) mete liste *MS.* — II, 10) heanum *Th.*

- foldbūendra flæsc and gæstas
somod on sande. Saga, hvā mec pecce
15. odde hū ic hātte, þe þā hlāst bere!

III.

- Hvilum ic gevite, svā ne vēnað men,
under yða geþræc eorðan sēcan,
gārsecges grund: gifen bið gevreðed,
[flōd āfysed], fām gevealcen;
5. hvālmere himmed, hlūde grimmed;
streāmas staðu beātad, stundum veorpad
on stealc hleoða stānē and sondē,
varē and vægē: þonne ic vinnende
holmmāgnē biþeant hrusan styrge,
10. sīde sægrundas, sundhelme ne mæg
losian, ær mec læte, se þe min lātteov bið
on sīða gehvam. Saga, þoncol mon,
hvā mec brēge of brimes fādmum,
þonne streāmas eft stille veorðad,
15. yða gehvære, þe mec ær vrugon!

[382]

IV.

- Hvilum mec min frēa fāste genearvad,
sendeð þonne under sālvolle
bearm brādan and on bið vriced,
þrāfað on þýstrum þrymma sumne,
5. hātst on enge, þær me heord sited
hruse on hrycge: nāh ic hvyrfst veges
of þam aglāce, āc ic ēdelstōl
hāleda hrēru; hornsalu vagiad,
vera vīcstede; veallas beofiad
10. steāpe ofer stīvitum. Stille þynced
lyft ofer londe and lagu svīge,
ōð þāt ic of enge up āþringe
efne svā mec vīsað, se meo vræde on
āt frumsceafte furdum legde
15. bende and clomme, þāt ic onbūgan ne mōt
of þas gevealde, þe me vegas tæcneð.

[383]

14) sunde *MS.* vgl. *Gen.* 242; vecce? — 15) þe þe *Th.*
— III, 3) gifen *MS.* geofon *Th.* — 7) hleoðu? — 15) frugon
MS. — IV, 2) sāl- *MS.* sæl- *Th.* -vongas? — 3) onbið *MS.*
on bæd *Th.* — 5) heord *MS.* heard *Th.* — 6) hvyrfst-veges?
6) hrera *MS.* -e *Th.* — 13) vræde *Th.* vræde *Ettm.*

- Hvilum ic sceal ufan ŷða vrēgan,
 [streāmas] styrgan and tō stade pŷvan
 flintgrægne fīd: fāmig vinned
20. væg vid vealle; von ārised
 dūn ofer dŷpe, hyre deorc on lāst [384]
 earē geblooden oðer fered,
 þāt hi gemittad mearclonde neāh
 heā hlincas. Pær bið hlūd vudu,
25. brimgiesta breahm; bīdad stille
 stealc stānhleodu streāmgevinnes,
 hōpgehnāstes, þonne heāh gebring
 on cleofu crŷded: pær bið ceōle vēn
 slīdre sēcce, gif hine sē byred
30. on þā grimman tid gāsta fulne,
 þāt he sceyle ricē birofen veordan,
 feorē bifohten fāmig ridan
 ŷða hryegum; pær byð egsa sum
 āldum geŷved, þāra þe ic hŷran sceal
35. strong on stīdveg: hvā gestilled þāt?
 Hvilum ic purhræse, þāt me on bāce rīded,
 von vægfatu, vide topringe
 lagustreāma full, hvilum læte eft [385]
 slūpan tōsomne. Se bið svēga mæst
40. breahmta ofer burgum and gebreca hlūdast,
 þonne scearp cymed sceó vid oðrum,
 ecg vid ecge: eorpan gesceafta
 fūs ofer folcum fŷrē svætad,
 blācan ligē, and gebrecu fērad
45. deorc ofer dreontum gedynē miclē,
 farad fehtende, feallan lætad
 sveart sūmsendu seāv of bōsme,
 vetan of vombe. Vinnende fared
 atol eoredpreāt, egsa āstīged
50. micel mōdpreā monna cynne
 brōgan on burgum, þonne blāce scotiad
 scrīdende scīn scearpum væpnum.
 Dol him ne ondræded þā deādsperu,
 svylted hvādre, gif him sōd meotud
55. on geryhtu purh regn ufan [386]
 of gestune læted strāle fleōgan,
 farende flān: feā þāt gedŷgad,

18^b) pyran *MS.* — 31) rice *MS.* ricene? *Th.* — 34) hā-
 ledum? *Ettm.* yppan sceal? — 36) rīded on bāce? — 42) earpan
MS. eorðan (earman?) *Th.* eorpan *Ettm.* — 45) dreontum *MS.*
 dreohtum (dryhtum?) *Th.* dreongum = drengum?

- þara þe geræcað rynegiestes væpen.
 Ic þæs orleges ðr anstelle,
 64. þonne geuite volcengehnâstê
 þurh geþræc þringan þrymmê miclê
 ofer byrnan bôam: biersted hlûde
 heah hlôðgecrod; þonne hntge eft
 under lyfte helm londe near
 65. and me [on] hrycg hlade, þæt ic habban sceal
 meahtum gemanad mînes freân.
 Svâ ic þrymful þeov þragum vinne
 hvilum under eorðan, hvilum yða sceal
 heân underhtgan, hvilum holm ufan
 70. streâmas styrge, hvilum stige up,
 volcenfare vrêge, vîde fêre
 swift and svîdfeorm. Saga, hvât ic hâtte [337]
 odðe hvâ mec rære, þonne ic restan ne môt,
 odðe hvâ mec stâððe, þonne ic stille beom!

V.

- Ic sceal þragbysig þegne mînum
 hringum hæfted hýran georne,
 mîn bed breacan, breahtmê cýðan,
 þæt me halsvriðan hlâford sealde.
 5. Oft mec slæpvêrigne secg odðe meovle
 grêtan eode: ic him gromheortum
 vinterceald oncvede; vearm lim
 gebundenne beág bersted hvilum,
 se þeáh bið on þonce þegne mînum
 10. medvisum men, me þæt silfe,
 þær viht vite and vordum mîn
 on spêd mæge spel gesecean.

VI.

- Ic eom ânþaga isernê vund, [338]
 billê gebennad, beadoveorca sâd,
 ecgum vêrig. Oft ic vîg seô,
 frêcne feohtan, frôfre ne vêne,

62) burnan? — 65) hebban? *Th.* — 69) heah *MS.* —
 V, 2) hringan *MS.* — 7) vearm lim *MS.* vearme limu *Th.*
 vearmum limum *Ettm.* — 8) gebundenne bæg hvilum bersted
MS. gebundenne beág hvilum berstað *Th.* gebunden beág bersted
 hvilum *Ettm.* berstan = *Ahd.* brestian *exacerbare?* *vgl.* berst *mahum*,
damnum bei Lye. — 11) se þær *Ettm.* — 12) onsped *MS.*

5. þæt me geóc cyme gûðgevinnes,
 ær ic mid aldum eall forvurde,
 ac mec hnossiað homera lāfe
 heard-eog heoroscearp, handveorc smida,
 bitað in burgum: ic ā bīdan sceal
10. lāðran gemōtes. Næfre læcecynn
 on folcstede findan meahte,
 þāra þe mid vyrtum vunde gehælde,
 ac me eega ðolg eacen veorðað
 þurh deaðslege dagum and nihtum.

VII.

- Mec gesette sōð sigora valdend [389]
 Crist tō compe, oft ic evice bārne,
 unrīmu cyn eorðan getenge,
 næte mid nðe, svā ic him nō hrīne,
5. þonne mec mīn frēa feohtan hāted.
 Hvilum ic monigra mōd ārēte,
 hvilum ic [vel] frēfre, þā ic ær vinne on
 feorran svide: hi þās fēlað peah
 svylce þās ōðres, þonne ic eft hyra
10. ofer deóp gedreag drohtað bēte.

VIII.

- Hrāgl mīn svigað, þonne ic hrusan trede
 oððe þā vic būge oððe vado drēfe.
 Hvilum mec āhebbað ofer hāleða byht
 hyrste mīne and peós heā lyft [390]
5. and mec þonne vīde volcna strengu
 ofer folc byred: frātve mīne
 svōgað hlūde and svinsiað
 torhte singað, þonne ic getenge ne beom
 fīðe and foldan fērende gāst.

IX.

Ic þurh mūð sprece mongum reordum,
 vreneum singe, vrixle geneahhe
 heáfodvōde, hlūde cirme,

VI, 5) mec *MS.* — 6) forvurde? — 8) and- *MS.* hand-
Th. — 9) ābīdan *Edd.* — 13) eāden? — VII) *Ueber dem An-*
fang des Rätsels steht die Rune S (Sigel Sonne) — 10) betan
MS. Th. — IX) *Uebergeschrieben ist die Rune C (cēn).*

- healde mine visan, hleóðres ne mīde,
 5. eald æfensceōp, eorlum bringe
 blisse in burgum, þonne ic bāgendre
 stefne styrme: stille on vicum
 sittad nigende. Saga, hvāt ic hātte,
 þe svā scirenige sceāvendvisan [391]
 10. hlāde onhyrge, haledum bodige
 viloumena fela vōðe minre!

X.

- Mec on þissum dagum deaðne ofgeāfun
 fāder and mōder: ne vās me feorh þā gen,
 ealdor on innan. Þā mec [ides] ongon
 vel hold me gevēdum þeccan,
 5. heold and freodode, hleósceorpē vrāh
 svā ārlice svā hire āgen bearn,
 oð þāt ic under sceāte, svā mīn gesceapu vāron,
 ungesibbum veard eācen gæstē.
 Mec seó frīdemæg fēdde siððan,
 10. oð þāt ic āveōx, vīdor meahte
 siððas āsettan: heó hāfde svæsra þý lās
 suna and dōhtra, þý heó svā dyde.

XI.

- Neb vās mīn on nearve and ic neoðan vātrē [392]
 flōðē underflōven, firgenstreāmum
 svide besuncen, and on sunde āvōx
 ufan fūðum þeaht, ānum getenge
 5. lifendum vuda licē mīnē,
 hāfde feorh-cvico, þā ic of fādnum cvom
 brimes and beāmes on blacum hrāgle:
 sume vāron hvīte hyrste mīne,
 þā mec lifgende lyft upp āhōf
 10. vind of vāge, siððan vīde bār
 ofer seolhbado. Saga, hvāt ic hātte!

4) hleopre *MS.* -ðor *Th.* — 8) sitad nigende *MS.* sitad
 svīgende *Ettm.* hnīgende *gesenkten Hauptes?* — 9) þa sva scire
 nige *MS.* þe svā scirenige *Ettm.* scirenige *scurriliter?* vgl. *Graff*
VI, 549—551. — X, 1) ofgeafum *MS.* — 4) veccan *MS.* —
 6) snearlice (*statt* svā ārlice) *MS.* — 10) viddor *MS.* —
 XI, 2) under floren *MS.* — 7) blacum *Ettm.* hrægl *MS.*

XII.

Hrægl is min hasofæg, hyrste beorhte
reåde and scfre on reafe [mīnum].

Ic dysge dvelle and dole hvette, [393]
unrædsidas oðrum stýre.

5. nyttre fôre. Ic þas nôviht vât,
þæt heo svâ gemædde mōðe bestolene
dæde gedvolene deóraf mīne
vôn vīsan gehvam: vâ him þas þeaves,
sidðan heah bringeð horda deórast,
10. gif hi unrædes ær ne gesvicað!

XIII.

Fōtum ic fēre, foldan slite,
grēne vongas, þenden ic gæst bere.

Gif me feorh losað, fæste binde
svearte Vealas, hvílum sēllan men.

5. Hvílum ic deórum drincan selle
beorne of bōsme, hvílum mec brýð trieded
fela-vlonc fōtum, hvílum feorran broht
vonfeax Vale vegeð and þýð
dol druncmennen deorcum nihtum,
10. vated in vatre, vyrmed hvílum
fagre tō fyre; me on fādme sticað [394]
hygegālan hond, hvyrfeð geneahhe,
svifeð me geond sveartne. Saga, hvät ic hātte,
þe ic lifgende lond reafige
15. and āfter deāde dryhtum þeóvige!

XIV.

Ic seah turf tredan, X væron ealra,
VI gebrōðor and hyra sveostor mid,

hāfdon feorg-cvico: fell hongedon
sveotol and gesýne on seles vāge

5. ānra gehvylces. Ne vās hyra ængum þý vyrs
ne side þý sārre, þeah hy svâ sceoldon
reáfē birofene rodra veardes
meahtum āveahte mūdum slitan
hasve blēde: hrægl bið genivað,

XIII, 6) beorn *MS.* — 9) doldrunc mennen *Th.* dol drunc-
mennen *Ettm.* duncmennen? *vgt. Ahd. tunc.* — 12) hygegāl an
Th. Ettm. — XIV, 6) sarra *MS.*

10. þám þe ær forðcymene frätve lēton
licgan on lāste, gevitān lond tredan.

XV.

Ic vās væpenviga: nu mec vlone þeod
geong hagostaldmon goldē and sylforē,
vōum vīrbogum; hvilum veras cyssað;
hvilum ic tō hilde hleōdrē bonne

[395]

5. vilgehlēðan; hvilum vycg byred
mec ofer mearce, hvilum merehengest
fered ofer flōdas frātvum beorhtne;
hvilum mægða sum minne gefylled
bōsm beāghroden; hvilum ic bordum sceal
10. heard heafodleās behlyded licgan;
hvilum hongige hyrstum frätved
vītīg on vage, þær veras drincad;
freōlic fyrdsceorp hvilum folevigan
vicgē veggað: þonne ic vinde sceal
15. sincfāg svelgan of sumes bōsme;
hvilum ic gereordum rincas ladige
vlonce tō vine; hvilum vrāðum sceal
- stefne minre forstolen hreddan,
flȳman feōndsceaðan. Frige, hvāt ic hātte!

[396]

XVI.

Hals is mīn hvīt and heafod fealo,
sīðan svā some; sviht ic eom on fēde,
beadovæpen bere; me on bæce standað
hēr svylce sūe: on hleōrum hlifiað

5. tu eāran ofer eāgum; ordum ic steppe
in grēne grās. Me bið gyra vitod,
gif mec onhæle ān onfinded,
vālgrim vīga, þær ic vic būge
bold mid bearnum and ic biðe þær
10. mid geōgudenōsle, hvenne gāst cume
tō durum mīnum: him bið deað vitod.
Forþon ic sceal of ēðle eaforan mīne
forhtmōð fergan, fleāme nergan,
- gif he me āfterveard ealles veorðed:

[397]

XV, 10) behlyped *MS.* behlided *Ettm.* behlȳved? — 16) ic [tō]? — 17) vrāppum *MS.* — XVI, 2) sviht *MS.* — 4) her svylce sveon leorum hlifiað *MS.* hær svylce svȳne, hleorum *Th.* vgl. sugu, sūge *sus.* — 6) grenne *MS.* — 9) blod *MS.* bold *Th.*

15. hine berad breost. Ic his bīdan ne dea
rēdes on gerūman (nele þæt ræd teale),
ac ic sceal fromlice fēðemundum
þurh steapne beorg stræte vyrcean.
Eaðe ic mæg freora feorh genergan,
20. gif ic mægburge mōt mīne gelædan
on dēgolne weg þurh dūne þyrel
svæse and gesibbe: ic me siððan ne þearf
vālhvelpes vīg viht onsittan.
Gifre nīdsceada nearve stīge
25. me on svade sēced; ne tōsæled him
on þam gegnraðe gūdgemōtes,
siððan ic þurh hylles hrōf geræce
and þurh hēst hrino hīldeþilum
lādgevinnum, þam þe ic longe fleah.

XVII.

- Oft ic sceal vīd væge vinnan and vīd vinde Teohtan, [398]
somod vīd þām sēcce, þonne ic sēcan gevite
eorðan yðum þeaht: me bið se ēdel fremde.
Ic beom strong þās gevinnes, gif ic stille veorde;
5. gif me þās tōsæled, hi beoð svīðran þonne ic
and mec slītende sōna flȳmað,
villad oðfergan, þæt ic frīðian sceal.
Ic him þæt forstonde, gif mīn steort þolad
and mec stīðne vīd stānas mōton
 10. fæste gehabban. Frige, hvāt ic hætte!

XVIII.

- Ic eom mundbora mīnre heorde,
eodor-vīrum fæst, innan gefylled
dryhtgestreōna. Dāgtīdum oft
spæte sperebrōgan: spēd bið þȳ mære.
5. fülle mīnre; frēa þæt bihealdest, [399]
hū me of hrife fleōgað hyldeþilas.
Hvīlum ic sveartum svelgan onginne
brūnum beadvæpnum, bitrum ordum,
eglum āttorsperum. Is mīn innad til,
 10. vombhōrd vlitig, vloncum deōre:
men gemunan, þæt me þurh mūd fareð.

15) biddan *MS.* — 21) dum *MS.* dim *Th.* — 24) gifre
MS. gif se *Th.* — XVIII. Ueber dem Anfang steht die Rune **B**
(beore). — 2) eodor virum *Th.* — 5) freo *MS.*

XIX.

Ic eom vunderlicu viht: ne mæg word sprecan,
 mældan for monnum, þeah ic mūd hæbbe,
 vide vombe
 Ic vās on ceōle and mīnes cnōsles mā

*

*

*

XX.

Ic seah [somod] **S. R. O.**

[400]

H. hygevlone heafodbeorhtne
 swifte ofer sælvong svide þrāgan:
 hæfde him on hryge hildeþryde

5. **N. O. M.** nægledne rād

A. G. E. V. vidlāst ferede
 rynecstrong on rāde rōfne **C. O.**

F. O. A. H. fōr vās þý beorhtra,
 svylcra sīdfāt. Saga hvāt ic hātte!

XXI.

Ic eom vunderlicu viht, on gevin sceapen,
 frēan mīnum leof, fāgere gegyrved:

byrne is mīn bleofāg, svylce beorht seomad
 vīr ymb þone vālgim, þe me valdend geaf,

5. se me vidgalum visad hvīlum

[401]

sylfum tō rice. Þonne ic sinc vege
 þurh hlutterne dāg, hondveorc smīda,
 gold ofer geardas. Oft ic gæstherend
 cvelle compvæpnūm. Cynīng mee gyrved

10. sincē and seolfre and mec on sele veordad: :

ne vyrned word lofes, vīsan mæned
 mīne for mengo, þær hy meodu drīncad;
 healded me on headore, hvīlum læted eft
 rādvērigne on gerūm sceacen

15. orlegfromne. Oft ic oðrum scōd

XX bildet bei Th. nur 13 Kurzzeilen mit Bezeichnung einer
 Lücke nach þý beorhtre. — 3) svisne MS. — 5—6) rad-
 AGEV (NGEV!) Thorpe; vielleicht wäre so zu emendieren:

N. O. M. nægledne **R. A. G.**

[vōd R.] **E. V.** vidlāst ferede

7—8) COFAN-? Thorpe. — 9) hvāt hió? — XXI, 3) seomad
 MS. — 6) tō sige?

- fræne at his fréonde; fāh eom ic vīde,
 wæpnum āvyrged. Ic me vēnan ne þearf,
 þāt me bearn vræce on bonan feore,
 gif me gromra hvyle gūde genæged;
 20. ne veorðeð siō mægburg gemicledu
 eaforan mīnum, þe ic āfter vōc,
 nymde ic hlāfordleās hveorfan mōte
 from þam healdende, þe me hringas geaf: [402]
 me bið forð vitod, gif ic frēan hýre,
 25. gūde fremme, svā ic gien dyde
 mīnum þeodne on þonc, þāt ic þolian sceal
 bearngestreōna; ic við brýde ne mōt
 hæmed habban, ac me þās hyhtplegan
 geno vyrneð, se mec gearo on
 30. bende legde: forþon ic brūcan sceal
 on hagatealde hāleda gestreōna.
 Oft ic vīrum dol vīfe ābelge,
 vonie hyre villan: heō me vom spreceð,
 floceð hyre folmum, firenað mec vordum,
 35. ungōd gāled; ic ne gýme þās compes
 * *

*

XXII.

- Neb is mīn nīderveard, neól ic fēre
 and be grunde grāfe, geonge svā me viśað
 hār holtes feōnd, and hlāford mīn
 voh fāreð veard at steorte,
 5. vrigað on vonge, vegeð mec and þýð,
 sāveð on svæð mīn. Ic snydige forð
 brungen of bearve, bunden crāftē,
 vegen on vāgne, hābbe vundra fela:
 me bið gongendre grēne on healfe
 10. and mīn svæð sveotol sveart on ōðre.
 Me purh hrycg vrecen hongað under
 ān orþonc-pīl, ōðer on heāfde
 fāst and forðveard fealleð on sīðan,
 þāt ic tōdum tere, gif me teala þēnað
 15. hindeveardre, þāt bið hlāford mīn.

17) āvyrded? — 19) gehnæged? — 35) „here a leaf of
 the MS. is evidently wanting.“ Th. — XXII, 6) snyþige MS.
 snyrige? Th. — 7) bearme MS. beame Th.

XXIII.

Ätsomne cvom LX monna
tô vægstæde vicgum ridan;
hæfdon XI eoredmægas
frid-hengestas, IIII sceamas.

[404]

5. Ne meah-ton magorincas ofer mere feolan,
svâ hi fundedon, ac vâs flôd tô deop,
atol yða geþræc, ôfras hea,
streâmas stronge. Ongunnon stigan þa
on vâgn veras and hyra vicg somod
10. hlôdan under hrunge: þa þa hors ôðbâr
eh and eorlas æscum dealle
ofer vâtres byht vâgn tô lande,
svâ hine oxa ne teah ne esna mægn
ne fæt hengest, ne on flôde svom,
15. ne be grunde vôd gestum under,
ne lagu drêfde, ne on lyfte fleag,
ne under bæc cyrde: brohte hvædre
beornas ofer burnan and hyra bloncan mid
from stæde heaum, þæt hi stôpon up
20. on ôðerne ellenrôfe
veras of vâge and hyra vicg gesund.

[405]

XXIV.

Agof is min noma eft onhvyrfed:
ic eom vrætlíc viht on gevin sceapen.
Ponne ic onbûge and me of bôsme fared
ætren onga, ic eom eall gearo,
5. þæt ic me þæt feorhbealo feor âsvâpe.
Siddan me se valdend, se me þæt vîte gescôp,
leodo forlæted, ic beo lengre þonne ær,
ôð þæt ic spæte spildê geblonden
eal-felo âttor, þæt ic ær geap.

10. Ne tógonged þas gumena hvylcum
ænigum eade, þæt ic þær ymb sprice,
gif hine hrined, þæt me of hrife fleôged,
þæt þone mândrinc mægnê geceapad
full ver fæste feorê snê.

[406]

XXIII, 1) Etsomne *MS.* cvômon *Etm.* — 4*) frid- *MS.*
fyrd- *Th.* frid- *Etm.* vgl. *Ahd.* parafrît? — 4^b) sceâmas? *Eitm.*
— 13) esla? — 16) of lyfte *MS.* — 17) onder *MS.* —
XXIV, 4) æt renonga *MS.* ættren onga *Th.* — 10) tô gonged
Th. — 11) sprice *MS.* sprite *Th.* — 14) ful-hver? *Th.*

15. Nelle ic unbunden ænigum hýran
nymde searo-sæled. Saga, hvæt ic hattle!

XXV.

- Ic eom vunderlicu viht, vræsne mine stefne:
hvilum beorce svā hund, hvilum blæte svā gāt,
hvilum græde svā gōs, hvilum gielle svā hafoc,
hvilum ic onhyrge þone hasvan earn,
5. gūdfugles hleóðor, hvilum glidan reorde
mūðe gemæne, hvilum mæves song,
þær ic glado sitte. **G.** mec nemnað
svylce **A.** and **B.**, **O.** fullæsted, [407]
H. and **I.** Nu ic hāten eom,
10. svā þā siex stafas sveotule bēcnað.

XXVI.

- Ic eom vunderlicu viht vifum on hyhte,
neāhbūendum nyt: nængum secedde
burgsittendra nymde bonan anum.
Stadol mīn is steap, heah stonde ic on bedde,
5. neodan rāh nāt-hvær. Nēðed hvilum
ful cyrtenu ceorles dōhtor,
mōðvlone meóvle, þāt heó on mec griped,
ræsed mec on reodne, réafad mīn heáfod,
fēged mec on fāsten; fēled sōna
10. mīnes gemōtes, seó þe mec nearvað,
vif vundenlocc: væt bið þāt eāge. [c. 1000. 1000. 1000.]

XXVII.

- Mec feónda sum feorē besnyðede,
voruldstrenga binom, vætte siððan,
dýfde on vātre, dyde eft þonan,
sette on sunnan, þær ic svīde beleás
5. hērum, þām þe ic hāfde. Heard mec siððan [408]
snāð seaxes ecg sindrum begrunden,
fingras feóldon and me fugles vyn
geond- [sprengde] spēddropum, spyrede geneahhe
ofer brūnne brerd, beāmtelgē svealg,
10. streāmes dælē, stōp eft on mec,
siððade sveart-lāst. Mec siððan vrāh

XXVI, 7) ræred? on reodne zur Rüttelung? vgl. Ahd. redjan rütteln.
— 10) se MS. seó Th. — XXVII, 1) besnyðede MS. — 6) ecge MS.

- hæled hleobordum, hȳde beþenede,
gierede mee mid golde: forþon me glivedon
vrätlic veorc smiða vtrē bifongen.
15. Nu þā gerēno and se reāda telg
and þā vuldorgesteald vīde [beōd] mære,
dryhtfolca helm, nales dol-vīte.
Gif mīn bearn vera brūcan villad,
hi-beōd þȳ gesundran and þȳ sigefāstran,
20. heortum þȳ hvātran and þȳ hygeblīðran,
ferdē þȳ frōðran, habbað frēonda þȳ mā
svæsra and gesibbra, sōðra and gōðra,
tilra and getreōvra, þā hyra tȳr and eād
ēstum ȳcað and hi ārstafum
25. lißsum bilecgad and hi lufan fādmum
fāste clyppad. Frige, hvāt ic hātte
nidum tō nytte! nama mīn is mære
hæledum gifre and hālig sylf.

[409]

XXVIII.

- Ic eom veord verum, vīde funden
brungen of bearvum and of burghleodum,
of denum and of dānum. Dāges me vægun
fedre on lyfte, feredon mid liste
5. under hrōfes hleō. Hæled mec siððan
baðedan in bydene. Nu ic eom bindere
and svingere, sōna veorpere,
efne tō eorðan hvilum ealdne ceorl:
sōna þāt onfīndeð, se þe mec fēhð ongeān
10. and vīd māgenþisan mīnre genæsteð,
þāt he hrycgē sceal hrusan sēcan,
gif he unrādes ær ne gesvīceð,
strengo bistolen, strong on spræce,
māgenē binumen, nāh his mōdes geveald,
15. fōta ne folma. Frige, hvāt ic hātte,
þe on eorðan svā esnas binde
dole āfter dyntum be dāges leōhte!

[410]

12) hyfe *MS.* — 13) forð on me? — 16) beōd von *Ettm.*
ergänzt. — 17^a) help? — 17^b) dol vite *Th.* dol-vite (*animo*
stolidi) *Müller*; dol vite *Ettm.* — 28) gifre *MS.* gifræge *Ettm.*
gifre *utilis Müller*; *vergl.* 50³ und ungifre (*Cādmon* 2470)? —
XXVIII, 2) beorg- *Ettm.* — 4^a) on lifte *MS.* — 4^b) mid lisse?
— 10) genæged? *Th.* gehnæsteð *Ettm.*

XXIX.

- Bið foldan dæl fagre gegierved
 mid þý heardestan and mid þý [heorn]-scearpestan
 and mid þý grimmostan gumena gestreóna,
 corfen, svorfen, cyrred, þýrred,
 5. bunden, vunden, blæced, væced, [411]
 frätved, geatved, feorran læded
 tō durum dryhta, dream bið in innan
 evicra vihta, clenged lenged
 þāra þe ær lifgende longe hvīle
 10. vilna brūced and nō við spriced
 and þonne āfter deāde dēman onginneð,
 meldan mislice. Micel is tō hycganne
 visfæstum menn, hvāt seō viht seō!

XXX.

- Ic viht geseah vundorlice
 hornum bitveonum hūde lædan,
 lyftfæt leohtlice listum gegierved,
 hūde tō þam hām of þam herestde,
 5. volde hyre on þære byrig būr ātimbran,
 searvum āsettan, gif hit svā meahte.
 Pa cvom vundorlicu viht ofer vealles hrōf,
 seō is eallum ead eorðbūendum, [412]
 āhredde þā þā hūde and tō hām bedrāf
 10. vreccan ofer villan, gevāt hyre vest þonan
 fæhdum fēran, forð onette:
 dust stonc tō heofonum, deāv feol on eorðan,
 niht forð gevāt. Nænig siddan
 vera geviste þære vihte stō.

XXXI.

Ic eom lic-bysig, lāce mid vinde
 bevunden mid vuldre, veðre gesomnad
 fūs forðveges, fyre gebysgad

XXX, 2) horna abitveonum *MS.* hornum bi- *Th.* — 5) valde *MS.* — 9) bedrāf *MS.* — 11) onetted (*MS.*) *Th.* — XXXI findet sich in zwei verschiedenen Recensionen im *Exeterbuch*, nemlich 412¹⁶ — 413⁴ und 470²² — 471²³, das zweite mal lückenhaft; ich unterscheide beide durch α und β. — 1) leg bysig α. lic bysig β. — 2) fehlt in β bis auf ... dre gesomnad. — 3) gebysgad α. gemylted β.

bearu blövende byrnende glêd.

5. Ful oft mec gesiðas sendað æfter hondum,
þæt mec veras and vif vlonce cyssað.
Ponne ic mec onhæbbe, hi onhnigað tō me
monige mid miltse, þær ic monnum sceal
ƿean uƿcyme eadigneſse.

[413]

XXXII.

Is þes middangeard missenlfeum
visum gevlitegað, vrættum gefrætvað.
Ic seah sellic þing singan on ræcede:
viht vās nō verum on gemonge,

5. sió hæfde vāstum vundorlicran!
Niderveard vās neb hyre,
fēt and folme fugele gelice:
nō hvādre fleógan ne mæg ne fela gongan,
hvādre fēde georn fremman onginneð
10. gecoren cræftum, cyrreð geneahhe
oft and gelōme eorlum on gemonge,
sited æt symble, sæles bided,
hvonne ær heó. cræft hyre cýðan móte.
verum on vonge. Ne heó þær viht piged
15. þās þe him æt blisse beornas habbað,
deór dōmes georn. Hió dumb vunað;
hvādre hyre is on fōte fāger hleóðor,
vynlfeu vōðgiefu: vrætlíc me þinceð,
hū seó viht mæge vordum lācan
20. þurh fōt neoðan frætved hyrstum!
Hafað hyre on halse, þonne hió hord varað
bær beágum deall, bróðor sine
mæg mid mægne. Micel is tō hycgenne
visum vōðboran, hvæt [sió] viht sió.

[414]

XXXIII.

Is þes middangeard missenlfeum
visum gevlitegað, vrættum gefrætvað:
siðum sellíc ic seah searo hveorfan,
grindan við greóte, giellende faran:

[415]

4) bearu *fehlt in* β. — 6) þæt α. þær β. — 7) and hi α.
hi β. onhingað α. onhnigað β. — 8) modge miltsum. svā ic
mongum sceal β. — XXXII, 4) on *MS. statt* nō. — 6) niper-
veard *MS.* — 14) on gemonge? *Th.* — 15) habbað *MS.* —
22) bær-beágum *Th.* sinne *Ettm.*

5. nāfde sellicu viht sýne ne folme,
 exle ne earmas, sceal on anum fēt
 searocēap swifan, swiðe fēran,
 faran ofer feldas, hāfde fela ribba;
 mūd vās on middan, moncynne nyt,
 10. fere fōddorvelan folcsceipe dreōged,
 vist inviged and verum gielded
 gaful geāra gehvam, þās þe guman brūcad
 rice and heāne. Rece, gif þu cunne,
 vīs vorda gleāv, hvāt siō viht sie!

XXXIV.

- Viht evom āfter væge vrātlicu līdan,
 cymlic from ceole cleopode tō londe,
 hlinsade hlūde: hleahtor vās gryrelc
 egesful on earde, ege vāron scearpe.
 5. Vās his hete grim hilde tō sæne,
 biter beadoveorca; bordveallas grōf
 heard and hīðende, heterūne bond,
 sǣgde searocrāftig ymb hyre sylfre gesceaft:
 „Is mīn mōdor mǣgða cynnes
 10. „þās deōrestan, þāt is dōhtor mīn
 „eācen up liden, svā þāt is āldum cūd
 „firum on folce, þāt seō on foldan sceal
 „on ealra londa gehvam lissum stōndan.“

XXXV.

- Ic viht geseah in vera burgum,
 seō þāt feoh fēðed: hafad fela tōða;
 neþ bið hyre āt nytte, nīðerveard gonged,
 hīðed holdlice and tō hām tȳhd,
 5. vǣðed geond veallas, vȳrte sēced:
 a heō þā finded, þā þe fāst ne bið;
 lǣted hiō þā vlitigan vȳrtum fāste
 stille stōndan on stadolvonge,
 beorhte blifcan, blōvan and grōvan.

XXXIII, 8^b) fella MS. — 10) fære? Thorpe; fela? —
 XXXIV, 1) vege MS. væge Th. — 3) leahtor MS. — 5) he-
 tegrim Th. seonne? Th. — 9) mægða MS. — 10^b) þās is
 Ettmüller.

XXXVI.

Mec se væta vong vundrum freórig
of his innade ærist cende.

Ne vāt ic mec bevorhtne vulle flýsum
hærum þurh heáheráft hygeþoncum mīn.

5. Vundene me ne beóð vefle, ne ic vearp hafu,
ne þurh þreáta geþræcu þræd me ne himmed,
ne át me hrútende hrisil scríded,
ne mec óhvonan sceal uma enyssan.
Vyrmas mec ne ávæfan vyrda cráftum,
10. þá þe geolo godvebb geatvum frátvað.
Vile mon mec hváðre sê þeáh víde ofer eorðan
hátan for háledum hyhtlic gevæde. [418]
Saga sóðcvidum searoþoncum gleáv
vordum vísfást, hvát þis gevæde sý!

XXXVII.

Ic viht geseah on vege fêran,
seó vās vrátlice vundrum gegierved:
háfde feóvere fêt under vombe
and ehtuve monn víf

5. hors
. ufon on hryge.
Háfde tu fídru and tvelf eágan
and siex heáfdu. Saga, hvát híó være!
Fór flóðvegas: ne vās þát ná fugul ána,
10. ac þær vās æghvylces ánra gelícnesc
horses and monnes, hundes and fugles
and eac vifes vlite. Þu vást gif þu const
tô gesecganne, þát ve sóð vitan, [419]
hú þære vihte víse gonge.

XXXVIII.

Ic þá viht geseah: vomb vās on hindan
þryðum áþrunten, þegn folgade,
mágenrôfa man, and micel háfde

XXXVI, 8) amas MS. uma Th. — 14) gevædu MS. —
XXXVII, 4*) ehtuve MS. ehtupe Th. — 4—6) Die hier punctierten Stellen habe ich offen gelassen wegen der Dunkelheit mancher der hier im MS. stehenden Runen und verweise auf das beiliegende Facsimile. — 9) fold-? Beginnt hier vielleicht ein neues Rätsel? —
XXXVIII, 2) þripum MS.

- gefæred, þær hit felde, fleah þurh his eage.
 5. Ne svyltað he symle, þonne syllan sceal
 innað þam ôðrum, ac him eft cymed
 bôt in bôsmæ, blæd bið åræred:
 he sunu vyrceð, bið him sylfa fæder.

XXXIX.

- Ic þa vihte geseah væpnedcynnes
 geôgud-myrve grædig: him on gafol forlêt
 ferd-fridende feôver vellan
 scfre sceôtan, on gesceap þeôtan. [420]
 5. Mon maðelade, se þe me gesægde,
 seô viht gif hiô gedýged, dâna briced;
 gif he tôbirsteð, bindede cvice.

XL.

- Gevritu secgað, þat seô viht sý
 mid moncynne miclum tîdum
 sveotol and gesýne; sundorcræft hafad
 mæran miclê, þonne hit men viten.
 5. Heô vile gesêcan sundor æghvylene
 feorhberendra, gevited eft faran on veg:
 ne bið hiô næfre niht þær ôðre,
 ac hiô sceal vîde ferh vreccan læste
 hâmlêas hveorfan, nô þý heânre bið.
 10. Nô hafad hiô fôt ne folm, ne æfre foldan hrân;
 ne eâgena [hafad] ægðer tvega, [421]
 ne mûð hafad ne vîð monnum spræc,
 ne gevit hafad: ac gevritu secgað,
 þat seô sý earmost calra vihta,
 15. þâra þe âfter gecyndum cenned være.
 Ne hafad hiô sâvle ne feorh: ac hiô sîðas sceal
 geond þâs vundorvoruld vîde dreôgan.
 Ne hafad hiô blôð ne bân: hvâðre bearnum veard
 geond þisne middangeard mongum tô frôfre.
 20. Næfre hiô heofonum hrân ne tô helle môt:
 ac hiô sceal vîde ferh vuldorcyninges
 lârum lifgan. Long is tô secganne,
 hû hyre ealdorgesceaft âfter gonged,
 voh vyrda gesceapu: þat [is] vrætlíc þing
 25. tô gesecganne; sôð is æghvylc

4) fêlde? — XL, 2) ticlum *MS.* — 4) maram *MS.* —
 21) cyninge *MS.* -ges *Th.*

þára þe ymb þás viht vordum bêcneð:
 ne hafað heó ænig lim, leofað efne sê þeah.
 Gif þu mæge rêselan recene gesecgan
 sôðum vordum, saga hvât hió hâtte!

[422]

XLI.

- Êce is se scyppend, se þás eorðan nu
 vred-stuðum and þás worlð healdeð;
 rice is se reccend and on ryht cyning,
 ealra anvalda, eorðan and heofones,
 5. healdeð and vealdeð, svâ he ymb þas utan hveorfed!
 He mec vrâtlice vorhte ât frymðe,
 þâ he þisne ymbhvyrt ærest sette,
 hêt mec vâccende vunian longe,
 þât ic ne slêpe siððan æfre,
 10. and mec semninga slæp ofergonged,
 beoð eágan mîn ôfestum betýned.
 Písne middangeard meahhtig dryhten
 mid his onvalde æghvâr stýred:
 svâ ic mid valdendes vorðe ealne
 15. þisne ymbhvyrt utan ymbelyppe.
 Ic eom tō þon bleað, þât mec bealdlice mæg
 gearu gongende gríma âbrêgan,
 and eofore eom æghvâr cênra,
 þonne he gebolgen biðsteal giefed:
 20. ne mæg mec ofersviðan segnberendra
 ænig ofer eorðan nymðe se âna god,
 se þisne heân heofon healdeð and vealdeð.
 Ic eom on stence strengre [miclê]
 þonne ricels oððe rôse sý,
 25. [þe svâ ænlice] on eorðan tyrf
 vynnlic veaxed: ic eom vræstre þonne heó;
 þeah þe lilie sý leof moncynne
 beorht on blôstman, ic eom betre þonne heó;
 svylce ic nardes stenc nýðe ofersviðe
 30. mid mîne svâtnesse symle æghvâr:
 and ic fûlre eom þonne þis fen svearte,
 þât her yflê adelan stinceð.
 Eal ic under heofones hvearfte recce,
 svâ me leof fâder lærde ât frymðe,
 35. þât ic þâ mid ryhte reccan môste
 þicce and þynne: þinga gehvylces

[423]

[424]

27) he hænig (*mit einem a über dem e*) MS. — XLI, 5) hveorfed utan?

- onlifenesse æghvær healde.
 Hýrre ic eom heofone; hāted mec heāhcyning
 his deāgol þing dýre bihealdan;
 40. eac ic under eorðan eal sceāvige
 vom vrac-scafu vrādra gæsta.
 Ic eom miclê yldra, þonne ymbhvyrft þes
 odde þes middangeard meahte geveorðan:
 and ic giestron vās geong ācenned
 45. mære tō monnum þurh mīnre mōdor hrif.
 Ic eom fāgerre frātvum goldes,
 þeah hit mon āverge vīrum ūtan:
 ic eom vyrslīcere þonne þes vudu fūla
 odde þis varoð, þe her āvorpen liged [425]
 50. [yfele] in eorðan. Eom æghvær brædre
 and vīdgielra þonne þes vong grēna:
 folm mec mæg bīfōn and fingras prý
 ūtan eāde ealle ymbclyppan.
 Heardra ic eom and caldra þonne se hearda forst,
 55. hrim heorugrimma, þonne he tō hrusan cymed:
 [ic eom] Ulcanus up-irnendan
 leōhtan leōman lēge hātra.
 Ic eom on gōman gena svētra,
 þonne þu beōbreād blēnde mid hunige:
 60. svylce ic eom vrādre þonne vermōd sý,
 [þe] her on hyrstum heaseve stondeð.
 Ic mēsan mæg meahtelīcor
 and efn-etan caldum þyrse:
 and ic gesælig mæg symle lifgan,
 65. þeah ic ætes ne sý æfre tō feore.
 Ic mæg fromlīcor fleōgan, þonne pernex
 odde earn odde hafoc æfre meahte; [426]
 nis zefferus se svīfta vīnd,
 þāt svā fromlice mæg fēran æghvær:
 70. me is snāgl svīfta, snelra regnvyrm
 and fen-ŷce fōre hredre;
 is þās gores sunu gongē hrādra,
 þone ve vīfel vordum nemnad.
 Hefigere ic eom miclê þonne se hāra stān
 75. odde unlytel leādes clympre:
 leōhtre ic eom miclê þonne þes lytla vurm,
 þe her on flōde gæd fōtum drýge.

41) vrad-scafu MS. gesta MS. — 42) þās MS. vās? —
 63) þyrre MS. þyrse Th. — 65) seó videam? — 66) p'nex
 MS. — 70) snelro þonne MS. snelra se? Th. — 72) ic þās
 MS. — 77) fionde MS. flōde Th.

- Flinte ic eom heardra, se þis fyr drifed
 of þissum strongan stýle heardan:
80. hnesere ic eom miclê halsre-fedre,
 seó her on vinde væved on lyfte.
 Ic eorðan eom æghvær brædre
 and vidgelra þonne þes vong grêna;
 ic uttor eall ymbvinde [437]
85. vrätlice gefefen vundorcräftê.
 Nis under me ænig óðer
 viht valdendre on worlðlife:
 ic eom ufor ealra gesceafta,
 þára þe vorhte valdend úser,
90. se mec ána mæg écan meahum
 geþeón þrymmê, þät ic onþinnan ne sceal.
 Mára ic eom and strengra þonne se micla hväl,
 se þe garsecgas grund bihealded
 sveartan sýne: ic eom sviðra þonne he;
95. svylce ic eom on mægne mínum lässe
 þonne se hondvyrn, se þe haleda bearn
 secgas searoponcle seaxe delfað.
 Ne hafu ic in heáfde hvite loccas
 vræste gevundne, ac ic eom vife calu;
100. ne ic breága ne brúna brúcan môte,
 ac mec bescyrede scyppend eallum: [438]
 nu me vrätlice veaxað on heáfde,
 þät me on gescyldrum scinan môtan
 ful vrätlice vundne loccas.
105. Mára ic eom and fættra, þonne ámästed svín
 bearg bellende on bôc-vuda
 von vrótende vynnum lifde,
 þät he

* *

*

XLIII.

*

*

*

- ednivu;
 þät is móddor monigra cynna,
 þäs sêlestan, þäs sveartestan,
 þäs deórestan, þäs þe dryhta bearn
5. ofer foldan sceát tō gefean ágen.

91) onrinnan *MS.* onvinnan *Th.*? — 108) „Here a leaf is manifestly wanting.“ *Th.*

Ne māgon ve her on eorðan ôviht lifgan,
 nymde ve brūcen, þās þā bearn dōð.
 Þāt is tō gepencanne þeōða gehvylcum,
 vīsfāstum verum, hvāt seō viht sý!

[429]

XLIII.

- Ic seah vyhte vrātlice tvā
 undeardunga ūte plegan
 hæmedlāces: hvītloc onfēng
 vlanc under vædum, gif þās veorces speōv,
 5. fæmne fyllo. Ic on flette mæg
 þurh rūnstafas rincum seegan,
 þām þe bēc vitan, bega ātsomne
 naman þāra vihta. Pær sceal Nýð vesan
 tvega ôðer and se torhta Åsc
 10. ānan linan, Åcas tvegen,
 Hægelas svā some, hvylc þās hordgates
 cægan crāftē þā clamme onleác,
 þe þā rædellan við rýne-menn
 hygefāste beheóld heortan bevrigene
 15. orþoncbendum. Nu is undyrne
 verum āt vīne, hū þā vihte mid us
 heānmōde tvā hātne sindon.

XLIV.

- Ic vāt indryhtne ādelum deórne
 giest in gearðum, þām se grimma ne mæg
 hungor sceddan ne se hāta þurst,
 ylðo ne ādle [ne se enga deād],
 5. gif him ārlīce esne þēnað,
 se þe āgān sceal [his geongorscipe]
 on þam sīdfāte: hy gesunde āt hām
 findað vitode him viste and blisse,
 cñsles unrīm, care, gif se esne
 10. his hlāforde hýred yfle
 freān on fōre, ne vile forht vesan
 brōðor ôðrum: him þāt hām sceðeð,
 þonne hy frōm bearme begen hveorfad
 ānre māgan ellorfūse
 15. mōddor and sveostor. Mon, se þe ville,

[430]

XLIII, 4) speop *MS.* — 11) vās *MS.* — 17) heāh-? —
 XLIV, 6) āgan *Th.* — 7) hyge sunde *MS.* hyge sundne *Th.*

cýðe cynevordum, hū se cuma hātte
edda se esne, þe ic her ymb sprece!

XLV.

Vrätlic honged bi veres þeó
freán under sceáte, foran is þyrel;
bið stíf and heard, stede hafad gódne,
þonne se esne his ágen hrágl

{431}

5. ofer cneó hefed, vile þat cūðe hol
mid his hangellan heáfde grētan,
þat he efe lang ær oft gefylde.

XLVI.

Ic on vinele gefrāgn veax nāt-hvāt
bindan and þunian, þecene hebban,
on þat bānleāse brýð grāpode
hygevlonc hondum: hrāglē þeahte

5. þrindende þing þeódnes dóhtor.

XLVII.

Ver sāt at vīne mid his vīfum tvām
and his tvegen suna and his tvā dóhtor,
svāse gesveostor and hyra suno tvegen,
freólico frumbearn: fāder vās þær inne

5. þāra ādelinga æghvāðres mid,
eām and nefa. Ealra væron fīfe
eorla and idesa in-sittendra.

{432}

XLVIII.

Modde vord frāt; me þat þāhte
vrätlicu vurd, þā ic þat vundor gefrāgn,
þat se vurm forsvealg vera gied sumes
þeóf in þýstro, þrymfāstne evide

5. and þās strangan stadol. Stālgīest ne vās
vihte þý gleāvra, þe he þām vordum svealg.

XLIX.

Ic gefrāgn for hāledum hring [ær]ēndean,
torhtne butan tungan tila [reordian],

17) edþa *MS.* odðe? — XLV, 7) efne? *Th.* — XLVI, 5) þrindende *MS.* þindende *Th.* þrintende? — XLIX, 1) fer *MS.* hrindende an (*MS.*) *Th.*

þeah he hlāde stefne ne cirmde, strongum vordum.
Sinc for secgum svigende cவād:

5. „Gehæle mec helpend gæsta!“
Rýne ongietan reádan goldes
guman galdorevide, gleáve beþuncan
hyra hælo tō gode, svā se hring gecவād!

L.

Ic vāt eardfástne áne standan
deáfne dumban, se oft dāges svilged
þurh gopes hond gifrum lācum.
Hvilum on þām vicum se vonna þegn

[438]

5. sveart and saloneb sendeð ððre
under gōman golde dýrran,
þā áðelingas oft vilniad,
cýningas and cvēne. Ic þāt cyn nu gen
nemnan ne ville, þe him tō nytte svā
10. and tō dugðum dōð, þāt se dumba her
eorp unvita ær forsvilged.

LI.

Viga is on eorðan vundrum ácenned
dryhtum tō nytte of dumbum tvām
torht átyhted, þone on teón vigeð
feónd his feónde. For-strangne oft

[434]

5. víf hine vritð: he him vel hēreð,
þeóvadeð him geþvære, gif him þegniad
māged and māegas mid gemete ryhte,
fēðad hine fāgre: he him fremum steped
life on lissum. Leánad grimme,
10. þe hine vloncné veorðan læteð.

LII.

Ic seah vrätlice vuhte feóver
samed stíðian: svearte væran lāstas,
svaðu svíðe blacu. Svift vās on fōre
fuglum frumra fleotgan lyfte;

7) beþuncan? — L, 3) gopes *MS.* geápes? *Th. vgl. Altn.*
hergopa serva? — 4) hvilu mon *MS.* — 11) fer svilged *MS.*
— LI, 4) fer *MS.* — 8) he hi fremum stēped? — LII, 4) frumra
MS. fromra *Th.* fleotgan *MS.* fleógan *Th.* fleótga (*Schwimmer*)
on lyfte? *oder* fleót geond lyfte?

5. deáf under fðe, dreág unstillu
vinnende víga, se him vegas tæcnet
ofer fæted gold feóver eallum.

LIII.

Ic seah ræpingas on ræced fergan
under hrôf sales hearde tvegen:
þa væron genamne nearvum bendum
gefeterade fæste tógædre;

[435]

5. þara ôðrum vās ān getenge
vonfāh Vale, seó veóld hyra
bega síðe bendum fāstra.

LIV.

Ic seah on bearve beām hlifian
tānum torhtne: þāt treov vās on vynne,
vudu veaxende; vāter hine and eorde
fēddan fāgre, ôð þāt he frôð dagum

5. on ôðrum veard aglāc-hāde
deôpe gedolgod, dumb in bendum,
vriden ofer vunda, vonnum hyrstum
foran gefrätved. Nu he fæcnum veg
purh his heáfdes mægen hildegiste
10. ôðrum rýmed. Oft hi earyst strudon
hord ātgædre; hrād vās and unlāt
se āftera, gif se ærra fær genam:
nān in nearove nēðan mōste.

[436]

LV.

Hyse cvom gangan, þar he hie visse
stonðan in vīncle; stôp feorran tō
hrôr hægstealdmon, hōf his āgen
hrāgl hondum up, hrand under gyrdels

5. hyre stondendre stīðes nāt-hvāt,
vorhte his villan, vagedan buta:
þegn onnette, vās pragum nyt.

6) vægas *MS.* vegas *Th.* — LIII, 1) ræpingas *MS.* ræp-
lingas *Th.* — 3) genumne? *Th.* — 6) vonfeax? — LIV, 8) fæcnum
væg *MS.* frēcnum veg? *Th.* — 9) mæg *MS.* mægen *Thorpe.* —
10) he an yst *MS.* hi on fyst (*furiously*) *Th.* earyst = earust
alacerrime. — LV, 2) vīnc *MS.* vīncle (*vincle*?) *Thorpe.* —
4) rand *MS.*

- tillfe esne, teorode hvæðre
 at stunda gehvām strong ær þonne hió
 10. vërig þās veorces. Hyre veaxan ongon
 under gyrdelse, þæt oft góde men
 ferðum freógað and mid feó bigað.

LVI.

- Ic seah in heall, þær hælæð druncon,
 on flet beran feóver cynna [497]
 vrätlic vudutreo and vunden gold,
 sinc searobunden, and seolfres dæl
 5. and rôde tæcn, þās us tō roderum up
 hlædre rærde, ær he helvara
 burg ábræce. Ic þās beámes mæg
 eáðe for eorlum áðelu secgan:
 þær vās hlin and ác and se hearda fiv
 10. and se fealva holen; freán sindon ealle
 nyt átgædre, naman habbað áne
 vulfheáfed treó, þæt oft væpen ábæd
 his mondryhtne, mæðm in healle,
 goldhilted sveord. Nu me písses gieddes
 10. ondsware ýve, se hine on mæde
 vordum secgan, hū se vudu hātte!

LVII.

- Ic vās þær inne, þær ic áne geseah [498]
 vinnende viht vido bennegean,
 holt hvearfende: headoglemma fēng
 deópra dolga; darodas væron
 5. veó þære vihte and se vudu searvum
 fæste gebunden. Hyre fōta vās
 biðfæst óðer, óðer bisgo dreág,
 leólc on lyfte, hvílum londe neáh.
 Treov vās getenge þam þær torhtan stóð
 10. leáfum bihongen. Ic láfe geseah
 mínum hláforde, þær hælæð druncon,
 þára flán-[geveorca] on flet beran.

9) ær þon hi ó MS. — 12) ferðpum MS. — LVI, 9) acc
 MS. ác Th. hlin = *Altn. hlynr platanus*. — 12) abæd (= abæded?)
 MS. abād Th. — LVII, 2) vido benne gean MS. — 5) veá?
 Th. — 7) biðfæst MS. — 9) torht anstóð Th.

LVIII.

Peós lyft byred lytle vihte
ofer beorghleoðu, þá sind blace svide,
svearte salopæde. Sanges rôve

[439]

5. træðað bearonæssas, hvilum burgsalo
nidða bearna. Nemnað hy sylfe!

LIX.

Ic vāt ánfête ellen dreógan
viht on vonge; vīde ne fēreð,
ne fela rīdeð, ne fleógan ne mæg
þurh scīrne dæg, ne hie scip fereð,
10. naca nægledbord: nyt bið hvæðre
hyre [mon]-dryhtne monegum tīdum.
Hafað hefigne steort, heáfod lytel,
tungan lange, tōð nænigne,
isernes dæl: eorðgráf pæðeð.

10. Vætan ne svelgeð ne viht iteð,
fōðres ne gītsað, fereð oft svā þeáh
lagoflōð on lyfte; lifē ne gielped,
hlāfordes gifum, hýreð svā þeána
þeódne sīnum. Prý sind in naman
15. ryhte rúnstafas: þára is Rād furum.

[440]

LX.

Ic seah in healle hring gylðenne
men sceáavian mōdum gleáve
ferðum frōde. Fridospēde bād
god nergende gæste sīnum,
5. se þe vende vridan, vord áfter cvād,
hring on hýrede hælend nemde
tillfremmendra. Him torhte in gemynd
his dryhtnes naman dumba brohte
and in eagna gesihð, gif þas ædelan
10. goldes tacen ongietan cūde

[441]

dryht dolgdon ,
svā þas beáges benne cvædon.
Ne mæg þære bēne [tō þas beáges dolgum]

LVIII, 2) hleoþa *MS.* — 3) rope *MS.* rôve *Th.* rôfe? —
LIX, 11) fōþres *MS.* — 15) fruma? forma? — LX, 3) ferþþum
MS. friþo spebæd *MS.*

- æniges monnes ungefullodre
 15. godes ealdorburg gæst gesêcan,
 rodera ceastre. Ræde, se þe ville,
 hû þæs wrätlican vunda cwæden
 hringes tō hælcedum, þā he in healle wæs
 vylted and vended vloncra folmum!

LXI.

- Ic wæs be sande sævealle neáh
 at merefarode, minum gevnade
 frumstaðole fæst; feá ænig wæs
 monna cynnes, þæt minne þær
 5. on ânæde eard beheólde,
 ac mec uhtna gehvām yð sió brūne
 lagufædmê beleólc. Lyt ic vênde,
 þæt ic ær oððe sið æfre sceolde
 ofer meodu-[bence] mûðleás sprecan,
 10. vordum vrixlan. Þæt is vundres dæl
 on sefan searolic þam þe svyle ne conn,
 hû mec seaxes ord and seó svíðre hond,
 eorles ingeþonc and ord somod
 þingum gepýðan, þæt ic við þe sceolde
 15. for unc anum tvām ærendspræce
 ábeóðan bealdlice, svá hit beorna má
 uncre vorðevidas víðdor ne mændon.

[471 14]

[472]

LXII.

- Oft mec fæste bileác freólcu meovle
 ides on earce, hvílum up áteáh
 folmum sínum and freán sealde,
 holdum þeódne, svá hió hâten wæs.
 5. Siððan me on hredre heáfod sticade,
 nióðan upveardne on nearo fêgde.
 Gif þæs ondfengan ellen dohte,
 þe mec frätvede, fyllan sceolde
 rûves nât-hvât. Ræd, hvât ic mæne!

[479]

LXIII.

Ic eom heard and scearp, ingonges strong,
 forðsides from, freán unforcûð,

14) ungafullodre MS. — LXI, 12) seaxed MS. — 15) tvan
 MS. — LXII, 1) of MS. — LXIII, 1) hingonges?

- vade under vambe and me veg sylfa
ryhtne gerýme. Rinc bið on ðfeste,
5. se mec on þýð áftanveardne
háled mid hrágle, hvílum út týhd
of hole hátne, hvílum eft fared
on næaro nāt-hvær, nýded avide
súderne seeg. Saga, hvāt ic hātte!

[480]

LXIV.

- Oft ic seega seledreáme sceal
fagre onþeón, þonne ic eom forð boren
glād mid golde, þær guman drincad.
Hvílum mec on cōfan cyssed mūdē
5. tillic esne, þær vit tu beōð,
fadmē [beclypped, fin]grum þýð,
vyreed his villan
. fulre, þonne ic forð cyme.
.
10. Ne mæg ic þý mīdan
. van on leóhte;
svylce eac bið sōna
. te getācnod,
hvāt me tō
15. leās rinc, þā unc geryde vās.

[481]

LXV.

- Ic seah V. and I. ofer vong faran,
beran B. E.; bæm vās on stðde
hābbendes hyht, H. and Å.
svylce pryða dæl, P and E.
5. gefeah F. and Å. fleah ofer EA.
S. and P. sylfes þās folces.

LXVI.

- Cvico vās ic, ne cvād ic viht: cvele ic efne sē
peah;
ær ic vās, eft ic cvom; æghvā mec reāfad,
hafad mec on headre and mīn heāfod scired,
bited mec on bār lic, briced mīne vīsan.
5. Monnan ic ne bite, nymde he me bite:
sindan þāra monige, þe mec bitad.

[482]

4) gerýne *MS. Th.* — 7) fēged? — LXIV, 1) seegan
MS. — LXVI, 4) onbærlic *MS. Th.* — 5) nymhe *MS.*

LXVII.

Ic eom mære þonne þes middangeard,
læsse þonne hondvyrn, leóhtre þonne mōna,
sviftre þonne sunne: sæs me sind ealle
flōdas on fædmum and þās foldan bearm,

5. grēne vongas; grundum ic hrine,
helle underhnige, heofonas oferstige,
vuldres ēdel; vīde ræce
ofer engla eard, eorðan gefylle,
ealne middangeard and merestreāmas
10. stīde mid me sylfum. Saga, hvāt ic hātte!

[483]

LXVIII.

Ic þā vihte geseah on veg faran;
heó vās vrātlice vundrum gegierved.
Vundor veard on vege: vāter veard tō bāne.

LXIX.

Viht is vrātlice þam þe hyre vīsan ne conn,
singeð þurh sīdan; is se sveora voh
orponcum gevorht; hafað eaxe tvā
scearp on gescyldrum. His geseapo [dreóged],

5. þe svā vrātlice be vege stonde
heāh and hleórtorht hāledum tō nytte.

LXX.

- Ic eom rices æht reāde bevæfed,
stīð and steāp vong. Stadol vās iu þā
vyrta vlitetorhtra: nu eom vrādra lāf,
fýres and feóle, fāste genearvad,
5. vīrē geveordad. Vēpeð hvilum
for mīnum gripe, se þe gold vigeð,
þonne ic ýðan sceal

[484]

LXVII, 4) bearmas? *Ettm.* þes? — 9) ealdne *MS.* ealne *Th.* — LXVIII) v. 3 *bildet bei Thorpe ein Rätsel für sich; viel leicht on væg und on væge.* — LXIX, 1) hyra *MS.* — 3) tua *MS.* — 4) hyre? *Th.* — 5) be vāge stondeð? — LXX, 5) ge-vreopad? *Th.* — 7) ýpan *MS.* ývan?

LXXI.

- Ic vās bēte
 . . . geaf, ve unc gemæne
 sveostor mīn
 fēdde mec, feóver teah
5. svæse bróðor, þara þe onsundran gehvyle
 dāgtidum me drincan sealde
 þurh þyrel pearle. Ic þæh on lust,
 [485] oð þæt ic vās yldra and þæt ān forlēt
 sveartum hyrde, sīðade viddor,
10. mearcþadas Valas trād, mōras pādde
 bunden under beāme, beah hāfde on healse,
 veān on lāste veorc provade,
 earfoða dæl. Oft mec isern scōð
 sære on sīdan: ic svīgade,
15. næfre meldade monna ængum,
 gif me ordstæpe egle væron.

LXXII.

- Ic on vonge āveōx, vunode þær mec fēddon
 hruse and heofon vlonc, oðþæt me onhvyrfdon
 gearum frōdne, þā me grome vurdon,
 of þære gecynde, þe ic ær cvic beheōld,
5. onvendan mīne vīse, vegedon mec of earde,
 gedydon þæt ic sceolde vīð gesceape mīnum
 [486] on bonan villan būgan hvīlum.
 Nu eom mīnes frēan folme by
 lan dæl, gif his ellen deāg,
10. oððe he āfter dōme [dædum ville]
 mārða fremman
 vyr[cean] on þeōðe ūtan vrōhtst[afas]

 eaxle gegyrde
15. and sviora smæl, sīdan fealve.
 þonne mec heaðosigel
 scīr bescīned and mec
 fāgre feormað and on fyrð veged
 crāftē on hāfte. Cūð is vīde,
20. þæt ic þristra sum þeōfes crāftē
 under hrāgnlocan

LXXI, 10) Vala? — 11) bearme? *Th.* — 16) ord stæpe *Th.*
 — LXXII, 1) vonode *MS.* — 10) opper āfter *MS.* — 18) veged
MS. vīged *Th.* — 20) prista *MS.* — 21) hrāgl-? *Th.*

hvilum eavunga edelfasten
fordveard brece, þæt ær frid hæfde.
Feringe from he fæs þonan.

25. vended of þam vicum: viga se þe mine
visan cunne, saga, hvæt ic hātte!

LXXIII.

Ic vās fæmne geong, feaxhār cvēne
and ænlic rinc on āne tīd,
fleah mid fuglum and on flōde svom,
deaf under yde deað mid fiscum

5. and on foldan stōp, hæfde forð cvicu.

LXXIV.

Ic sviftne geseah on svaðe fēran
D. N. U. H.

LXXV.

Ic āne geseah idese sittan.

[488]

LXXVI.

Sæ mec fēdde, sunðhelm peahte
and mec yða vrugon eorðan getenge
fēdeleāse. Oft ic flōde ongeān
mūd ontýnde: nu vile monna sum

5. mīn flæsc fretan, felles ne rēceð,
siððan he me of siðan seaxes ordē
hýd ārýped
þe siððan iteð unsodene.

LXXVII.

Ic eom ædelinges æht and villa.

24) færinga? — LXXIII, 5) forð MS. ferð Th. cvicu
vivacitatem. — LXXIV, 2) so Thorpe; das MS. hat statt U. die
Rune L. — LXXV) War hier auch der Rätselgegenstand wie in
Nro. 74 in Runen angegeben? — LXXVI, 1) Se mec MS. —
5) recced MS. — 8) ileð MS. iteð Dietr.

LXXVIII.

Ic eom ædelinges earlgestealla,
fyrdrinces gefara, freán mīnum leóf,
cyninges geselda. Cwēn mec hwilum
hwitloccedu hond on leged,

[489]

5. eorles dōhtor, þeah hiō ædelu sf.
Hābbe me on bōsme, þāt on bearve geveōx.
Hwīlum ic on wloncum wige ride
herges on ende; heard is mīn tunge.

- Oft ic wōðboran wordleāna sum
10. āgiefe āfter giedde. Gōd is mīn wīse
and ic sylfa salo. Saga, hwāt ic hātte!

LXXIX.

Ic eom byledbreōst, belcedsveora;
heāfod hābbe and heāne steort,
eāgan and eāran and ænne fōt,
hrycg and heard nebb, hneccan steāpne

[490]

5. and sīðan twā, sīg on middan,
eard ofer āldum. Aglāc dreōge,
þær mec weged, se þe wudu hreped,
and mec stondende streāmas beātad,
hāgl se hearda and hrim þeced
10. and fealled snāv [ford ofer mec]
þyrelvombne and ic þāt
. [sc]eaft mīne.

LXXX.

Frōd wās mīn fromc[ynn, hāfde fela vintra]
biden in burgum, siddan bæles

.
. vera life bevunden

5. fyrē gefælsad. Nu me fāh var[ad]
eordan brōðor, se me ærest veard
gumena tō gyrne. Ne ful gearve gemon,
hwā mīn fromcynn fruman āgette
eall of earde: ic him yfle ne mōt;

[491]

10. ac ic hāftnȳd hwīlum ārære

LXXIX, 5) sag *MS.* sac? *Th.* sīg onus (*Ettm.* p. 664); *vgl.* *Mhd.* seige. — 7) hrēred? — 10) *Thorpe* bezeichnet die Lücke vor and. — LXXX, 1. 8) fromcynn? *Th.* — 10) ac ic on *MS.*

- vīde geond vongas. Hābbe ic vundra fela,
middangeardes māgen unlytel,
ac ic midan sceal monna gehvylcum
dēgolfulne dōm dýran crāftes,
15. stōfāt minne. Saga, hvāt ic hātte!

LXXXI.

- Ān viht is vundrum ācenned
hreōh and rēde, hafad ryne strongne,
grimme grymetad and be grunde fared.
Mōdor is monigra mærra vihta;
5. fāger fērende fundad æfre;
neol is nearogrāp. Nænig oðrum mæg
vlite and vīsan vordum gecýðan, [492]
hū mislīc bið māgen þāra cynna,
fyrn forðgesceaft: fāder ealle bevāt
10. oðr and ende, svylce ān sunu,
mære meotudes bearn, þurh [his mihta spēd]
and þāt hýhste mǣ[gen hāliges gāstes]
..... ær vās
vlitig and vynsum
15. Bið seó mōddor māgenē eācen,
vundrum vredeð, vistum gehladen,
hordum gehroden, hāledum dýre.
Māgen bið gemiclad, meah̄t gesveotlad;
vlite bið geveorðad vuldornyttingum,
20. vynsum vuldorgimm vloncum getenge,
clāngeorn bið and cystig, crāftē eācen;
hió bið eādgum leof, earmum getæse,
freólic, sellīc, frommast and svidost, [493]
gífrost and grædgost grundbedd trided,
25. þās þe under lyfte āloden vurde
oððe ālda bearn eāgum sāve,
svā þāt vuldor vifed vorldbearnā māgen,
þeah þe ferðum gleāv [gefrigen hābbe]
mon mōðē snottor mengo vundra.
30. Hrusan bið heardra, hāledum frōdra,
geofum bið gearora, gimum bið deorra;
vorulde vlitigad, vāstmum tydred,

11) vunda *MS.* vundra *Dietr.* — LXXXI, 1) acenned *MS.*
— 2) reoh? — 3) farad *MS.* — 9) frōð fyrngesceaft? —
13—14) þær vās vlitig? — 19) vundor? *Th.* — 20) volenum?
— 22) earmunge tæse *MS.* — 27^a) vifed *Ettm.* 133; *vergl.*
vafian anstaunen? vundor? — 27^b) mæge *MS.*

- firene dväsced,
 oft utan beveorped anre pecene
 35. vundrum gevlitegad geond verpeode,
 þæt vafiad veras ofer eorðan,
 þæt māgon micle
 bið stānum bestreded, stormum [bedrifen]

*

*

*

LXXXII.

- Nis mīn sele svīge ne ic sylfa hlūd
 ymb; unc dryhten scōp
 sīð ātsomne. Ic eom swifre þonne he,
 pragum strengra, he þreohtigra;
 5. hvilum ic me reste, he sceal yrnan ford.
 Ic him in vunige ā þenden ic lifge:
 gif vit unc gedælað, me bið deað vitod.

[494]

LXXXIII.

- Viht eovm gongan, þær veras sæton
 monige on mādle mōðe snottre,
 hæfde ān eāge and eāran tvā
 and II. fēt, XII. hund heāfða,
 5. hrycg and vombe and honda tvā,
 earmas and eazle, āne sveoran
 and sīdan tvā. Saga, hvāt ic hātte!

LXXXIV.

- Ic seah vundorlice viht, vombe hæfde micle
 pryðum geprungne; þegn folgade
 mǣgnstrong and mundrōf; micel me þāhte
 gōdlic gumrinc, grāp on sōna
 5. heofones tōðe
 bleōve on eāge; hió borcade,
 þancode villum. Hió volde sē þeāh

[495]

*

*

*

37) mǣgen? — 38) bestreped *MS.* -ved? *Thorpe.* —
 LXXXII, 2) *Thorpe* bezeichnet die Lücke nach scōp; dryht *MS.*
 — LXXXIV, 5) tope *MS.* — 6) bleōv? bleāv?

LXXXV.

- Ic veôx þær ic

 and sumor
 ac ic uplong stôð, þær ic
5. and mîn brôðor, begen væron hearde.
 Eard vās þý veordra, þe vit on stôðan,
 hyrstum þý hýrra: ful oft unc holt vrugon, [496]
 vudubeama helm vonnum nihtum,
 scildon við scûrum: unc gescôp meotud.
10. Nu unc mæran tvâm magas uncre
 sculon æfter cuman, eard ôðþringan
 gingran brôðor. Eom ic gumcynnes
 ânga ofer eordan; is mîn bāc
 vonn and vundorlic. Ic on vuda stonde
15. bordes on ende: nis mîn brôðor her,
 ac ic sceal brôðorleās bordes on ende
 stadol veardian, stondan fāste;
 ne vāt, hvær mîn brôðor on vera sæhtum
 eordan sceāta eardian sceal,
20. se me sēr be healfe heāh eardade.
 Vit væron gesōme sēcce tō fremmanne
 ne næfre uncer āvðer his ellen cýðde, [497]
 svā vit þære beadvē begen ne onþungan.
 Nu mec unsceafta innan slitad,
25. vyrdað mec be vombe: [ic varnian] ne mæg;
 āt þam spore finded spēð se þe sē[ced].

LXXXVI.

- Mirum videtur mihi: lupus ab agno tenetur;
 obcurrit agnus et capit viscera lupi.
 Dum starem et mirarem, vidi gloriam magnam:
 duo lupi stantes et tertium tribul[antes]*
5. IIII. pedes habebant, cum septem oculis videbant.

LXXXVII.

Mîn heáfod is homerē gepuren,
 searoptla vund, svorfen feôle.
 Oft ic begtne, þāt me ongeán sticad,

LXXXV, 5) mine MS. — 12) Mit Eom beginnt Thorpe ein neues Rätsel; im MS. schliesst es sich unmittelbar an das Vorige an. — 13) anga? — 17) stodan MS. — LXXXVI, 4) dui MS — LXXXVII, 3) begine MS. begrine? Th.

- þonne ic hnitan sceal hringum gyrde
 5. hearde við heardum hindan þyrel
 forð ascūfan, þæt mīnes frean
 mōd V. freoþað middelnihum. [498]
 Hvilum ic under bāc bregde nebbē,
 hyrde þās hordes, þonne mīn hlāford vile
 10. lāfe þigean þāra þe he of life hēt
 vālcraeft āvrecan villum sīnum.

LXXXVIII.

- Freá mīn vod
 dāgrīmē frōd deo,
 hvilum stealc hlīðo stigan sceolde
 up in ēðel, hvilum eft gevāt
 5. in deóp dalu dugude sēcan
 strong on stāpe, stānvongas grōf
 hrimig-hearde, hvilum hāra scōc
 forst of feaxe. Ic of fūsum rād,
 ōð þæt him þone gleovstōl gingra brōðor [499]
 10. mīn āgnade and mec of earde ādrāf.
 Siddan mec isern innanveardne
 brūn bennade: blōd út ne com,
 heolfor of hredre, þeáh mec heard bite
 stīð-ecg stýle. Nō ic þā stunde bemearn
 15. ne for vunde veóp, ne vrecan meahte
 on vīgan feore vonnsceaft mīne,
 ac ic aglæca ealle polige,
 þæt bord biton. Nu ic blāce svelge
 vuda and vātre, [vīde] befādme,
 20. þæt mec on fealled ufan, þær ic stonde,
 eo nāt-hvāt, hābbe āne fōt.
 Nu mīn hord varad hīðende feōnd,
 se þe ær vīde bār vulfes gehlēðan,
 vombe bevaden fēred,
 25. stepped on stīð bord . . . , .
 dāgcondel sunne [500]
 eāgum vlitad

11) cræf *MS.* cræftum *Th.* — LXXXVIII, 1) [mec fæste
 near]vod? — 8) feax *MS.* — 9) gleav- *MS.* gleov- *Ettm.*
 gīngan *MS.* gīngra *Th.*

LXXXIX.

- Ic eom indryhten and eorlum cūð
 and reste oft ricum and heānum
 folcum gefræge: fered vīde
 and me fremdes ær freōndum stondeð
5. hīðendra hyht, gif ic habban sceal
 blæd in burgum oððe beorhtne god.
 Nu snottre men svīðast lufiað
 midvist mine: ic monigum sceal
 visdôm cýðan; nō þær vord sprecad
10. ænig ofer eorðan. Peáh nu ālda bearn
 londbūendra lāstas mīne
 svīde sēcað, ic svaðe hvilum
 mīne bemīde monna gehvyleum.

XXII.

LITERARISCHE NOTIZEN.

I. Menologium.

Aus dem Cod. Cott. Tib. B. I. theilte dieses zuerst Hickes in seinem Thesaurus S. 203—207 mit und nach diesem Drucke besorgte Fox seine Ausgabe desselben unter dem Titel: „Menologium seu Calendarium poeticum, ex Hiccesiano thesauro: or the poetical Calender of the Anglo-Saxons. With an English Translation and Notes by Samuel Fox; London 1830.“ Auch Ebeling nahm es 1847 in sein Ags. Lesebuch auf.

II. Codex Vercellensis.

Von diesem Codex im Allgemeinen war bereits in Bd. I, S. 364 die Rede; die Reihenfolge der Gedichte in demselben ist folgende:

1) *Die Legende vom h. Andreas*, nach dem Thorpe'schen Druck zuerst herausgegeben von J. Grimm in dem Buche: „Andreas und Elene, herausgegeben von Jacob Grimm, Cassel

LXXXIX, 3) fere? *Th.* — 4) fremde? *Th.* — 5) hīðendra *MS.* hīhtendra? *Th.* — 6) beorhte göd?

1840“, mit ausführlicher Einleitung und Erläuterungen zum Texte, und sodann von Kemble unter dem Titel: „The poetry of the Codex Vercellensis with an English Translation by J. M. Kemble; Part. I: The Legend of St. Andrew; London 1844.“ Zu dieser letzteren Ausgabe scheint jedoch nicht Thorpe's Druck, sondern bloss Grimm's Ausgabe benutzt; denn mehrere Versehen und Auslassungen der letzteren finden sich ebenso auch bei Kemble. In Ettmüller's Scôpas S. 148 ff. ist v. 1069 bis 1608 aufgenommen. Die von dem Dichter benutzte Quelle sind die *Πράξεις Ἀποστόλων καὶ Μαρτυρία εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀνθρωποπόρων*, abgedruckt in Tischendorfs Ausgabe der Acta apostolorum apogrypha S. 132—166.

2) *Fata apostolorum.*

3) *Die Reden der Seelen*; vergl. Band I, S. 198—204 und 364—65, wozu ich hier noch nachträglich bemerke, dass derselbe Gegenstand, aber nur in Bezug auf die böse Seele, auch in einem Mnl. Gedichte „Van der zielen ende van dem lichame, een abel dinc ende een edel leere“ behandelt ist, mitgetheilt in dem Buche: „Theophilus, gedicht der XIV: eeuw, gevolgd door drie andere gedichten van het zelfde tydvak, uitgegeven door Ph. B., Gent 1838“; es ist dies jedoch nicht wie im Ags. Gedicht eine blosser Anrede der Seele an den Leichnam, sondern vielmehr ein Zank zwischen beiden, da der Leichnam keineswegs die Antwort schuldig bleibt.

4) *Von der Falschheit der Menschen* (Leas), dessen Anfang nebst dem Schluss von Nro. 3 fehlt, da hier ein Blatt ausgeschnitten ist.

5) *Traumgesicht vom h. Kreuz*, aus Thorpe's Druck aufgenommen mit Uebersetzung in Bouterwek's Cædmon I, Seite CLXVIII—XXVI.

6) *Elene oder die Legende von der Kreuzfindung*, gedichtet von Cynevulf, der sich in v. 1258—70 nennt; nach Thorpe in Verbindung mit dem Andreas herausgegeben von J. Grimm (s. o.); Anfang und Ende, nemlich v. 1—193 und v. 1237 bis 1321 in Ettmüller's Scôp. S. 156—163, und das letztere Stück auch mitgetheilt, übersetzt und besprochen in H. Leo's Programm: „Quae de se ipso Cynevulfus sive Cenevulfus sive Coenvulfus Poeta Anglosaxonicus tradiderit, Halis 1857.“ Die Quelle des Dichters ist der erste Theil der Acta apogrypha S. Judæ-Quiriaci, in den Actis Sanctorum der Bollandisten unter dem 4. Mai (S. 445*—448*); das griechische Original befindet sich nach den Bollandisten (unter dem 3. Mai, Seite 362—63) in einem Codex Vaticanus zu Rom.

III. Codex Exoniensis.

Aus diesem Codex (vgl. Bd. I, 362 ff.) enthält der gegenwärtige Band folgende Stücke:

1) *Die Legende von der h. Juliana*, Thorpe 242²⁴ — 286¹⁴ und Etm. Scöp. S. 163 — 178; die Stelle v. 695 — 712, worin sich Cynevulf als Dichter nennt, auch in Leo's Programm über Cynevulf. Die Quelle des Dichters sind die Acta S. Julianæ virginis martyris, bei den Bollandisten unter dem 16. Februar (Febr. tom. II, 873 — 77).

2) *Die Legende vom h. Guthlac*, 104¹ — 184³³ bei Thorpe, der fälschlich die Einleitung v. 1 — 63 davon absondert und als selbständiges Gedicht („Poem moral and religious“) bezeichnet. Die Quelle ist die lateinische Vita Sti. Guthlaci des Felix von Crowland, bei den Bollandisten unter dem 11. April; die Ags. Uebersetzung dieser Vita ist herausgegeben von Charles Wycliffe Goodwin unter dem Titel: „The Anglo-Saxon Version of the life of St. Guthlac, — — —, London 1848.“

3) *Das Reimlied*, 352²⁵ — 355³⁵ bei Thorpe, und in verbesserter Gestalt in Etm. Scöp. S. 220 — 23 nebst einer lateinischen Uebersetzung ebendas. S. XVII f. Bei diesem seiner Natur nach ganz besonders schwierigen Gedicht, das mit der Alliteration durchgehends auch den Endreim verbindet und deshalb äusserst gekünstelt ist (in gleicher Weise wie das Altn. Gedicht Höfudlausn in der Eglssaga, Dietr. Leseb. S. 28 bis 29), bin ich von meinem sonstigen Verfahren abgewichen, indem ich es in doppelter Gestalt habe drucken lassen, einmal den unveränderten handschriftlichen Text und sodann einen kritischen Herstellungsversuch. Meine Aenderungen des sehr corrumpten Textes, worin ich von Etmüller vielfach abweiche, werde ich demnächst in einem besonderen Aufsätze ausführlicher begründen.

4) *Hymnen und Gebete*; davon gehören drei dem Exeterbuch an, nemlich das Gebet Nro. IV (452¹³ — 459¹⁸ Th.), das Pater Noster Nro. V (468¹⁶ — 469¹¹ Th.) und der Hymnus Nro. XI (469¹² — 470²¹); letzterem gab Thorpe die Ueberschrift „Maxims.“

5) *Versus gnomici*, 338⁸ — 346¹⁸ Thorpe. In Etmüllers Scöp. S. 281 — 83 und 285 — 86 sind davon aufgenommen v. 72 — 138, v. 139 — 192 und v. 61 — 71.

6) *Des Vaters Lehren* (Fæder lærevidas), 300⁴ — 305²⁷ bei Thorpe und Etm. Scöp. 246 — 48.

7) *Almosen*, 467¹⁸⁻²⁰ bei Thorpe als „Religious Poem“, und in Etmüller's Scöp. 227.

8) *Pharao*, 468¹⁻¹⁵ bei Thorpe unter der Ueberschrift „A Fragment.“

9) *Rätsel*, an drei verschiedenen Stellen des Exeterbuchs. Die erste Sammlung Th. 380¹ — 441¹⁷ enthält Nro. 1 — 60 meiner Ausgabe. Von den 3 Rätseln, welche bei Thorpe in der zweiten Sammlung stehen, habe ich das erste (470²² — 471¹³) mit Nro. 31 zusammengefasst, das zweite (471¹⁴ — 472¹⁷) ist mein Nro. 61, das dritte (472¹⁸ — 473⁸ aber ist gar kein Rätsel;

vgl. Band I, S. 363⁷. Den Rätseln der dritten Sammlung Th. 479¹—500²⁸ entsprechen Nro. 62—89 meiner Ausgabe; diese dritte Sammlung enthält bei Thorpe 30 Rätsel statt 28, weil er Nro. 68 und Nro. 85 jedes in zwei Rätsel spaltet. Somit haben sich seine 93 Rätsel auf 89 reduciert. — Von den Runenrätseeln gab Hickes in seinem Thesaurus ein Facsimile, woher mein Facsimile von Nro. 37 entnommen ist. Conybeare nahm in seine Illustrations 4 Rätsel auf. In L. C. Müller's Collectan. Ags. (1835) Seite 63—64 stehen 2 Rätsel, nemlich Nro. 6 mit der Deutung „scutum“ und Nro. 27 mit der Deutung „liber“: letzteres ist jedoch specieller ein Bibelcodex, nicht ein Buch überhaupt. Thomas Wright nahm 1842 in seine Biogr. Britt. litt. tom. I, 79—82 vier Rätsel auf, nemlich Nro. 19 ohne Lösung, die drei übrigen aber mit der Auflösung, Nro. 47 „Loth mit seinen 2 Töchtern und deren 2 Söhnen“, Nr. 29 „das Gerstenkorn“ (?), wobei er zugleich an den John Barleycorn der alten Balladen erinnert, und Nro. 14 „die Schmetterlingspuppe und deren Verwandlung“; letzteres ist aber wohl eher die sich häutende Spannraupe mit ihren 6 Krallenfüßen vorn und 4 Stummelfüßen hinten. Ettmüller nahm in seine Scôpas (S. 289—300) eine Auswahl von 26 Rätseln auf mit veränderter Reihenfolge, aber ohne Lösungen. Gelöst sind noch ferner Nr. 26 von Bouterwek (Cädm. I, S. CCCX f.) als „Hanf“, Nro. 22 von Thorpe als „Pflug“, und Nro. 1 von Leo in seinem Programm über Cynevulf als „der Name dieses Dichters“, dem er daher auch wenigstens die Mehrzahl der übrigen Rätsel zuschreibt: vgl. die Recension dieses Programms im liter. Centralblatt. Ich selbst füge diesen Lösungen noch folgende bei: Nro. 3 „der Anker“, Nro. 4 „der Orkan“, Nro. 48 „die Büchermotte“ und Nro. 68 „der Winter.“ Dass aber auch die meisten der übrigen Rätsel bereits durch einen Andern ihre Lösung gefunden haben, wird man in der Kürze erfahren. Zum Schluss möge hier noch ein in Wanley's Catalog pag. 223 aus Cod. Cott. Vitell. E. 18. fol. 15. b. 14 mitgetheiltes Ags. Prosa-Rätsel einen Platz finden:

Pu pe färst on þone veg: grêt þu minne brôðor, minre môdor ceorl, þone âcende min âgen vîf, and ic vâs mines brôðor dôhtor, and ic eom mines fâder môdor gevorden, and mine bearn syndon gevorden mines fâder môdor.
das noch seiner Lösung entgegenseht.

IV. Die übrigen Hymnen und Gebete.

1) *Die drei Gebete* Nro. I—III aus dem Cod. Cott. Julius A. 2 (vgl. Wanl. Cat. 103 und 183) stehen zweimal im ersten Band von Bouterweks Cädmön, nemlich S. 190—192 und mit deutscher Uebersetzung S. 328—31, das zweitemal abgedruckt

aus dem Buche „*Godcunde lār and þeóvdôm, select Monuments of the doctrine and worship of Catholic Church in England before the Norman conquest*, edited by E. Thomson, London 1849“; diesen zweiten Abdruck habe ich meinem Texte zu Grunde gelegt, da ich des Büchleins von Thomson nicht habhaft werden konnte.

2) *Das Pater Noster* Nro. VI, Bibl. Bodl. Cod. Jun. fol. 45; in Ettm. Scôp. 230—31 aus Wanley Catal. p. 48 abgedruckt. Auch findet es sich in dem von Bouterwek in Band I seines *Cadmon* aus dem Cod. Jun. 121 herausgegebenen Benedictiner-Officium (S. CC—CCIV).

3) *Das Pater Noster* Nro. VII aus Cod. Coll. Corp. Chr. Cant. S. 18 p. 167, abgedruckt in Wanl. Cat. pag. 147—148 und in Ettm. Scôp. 231—34.

4) *Der Hymnus* Nro. VIII aus dem Cod. Cott. Vesp. D. VI nicht ganz fehlerfrei abgedruckt in Thom. Wright and Halliwell *Reliquiæ antiquæ* vol. I. London 1845 (S. 34), und nochmals nach dem MS. selbst herausgegeben von Dietrich in seiner Schrift: „*Anglosaxonica quæ primus edidit Franciscus Dietrich, Marburgi 1855.*“

5) *Der Hymnus* Nro. IX (Gloria) im Benedictinerofficium bei Bout. S. CXCVI—CC. In Hickes *Thesaurus* und Ettm. Scôp. 228—29 „e codice Juniano in Bibl. Bodl.“, in Wanl. Catal. 148 aus dem Cod. Coll. Corp. Chr. Cant. S. 18 p. 169. Ettmüller, der unseren Hymnus fälschlich eine „*Paraphrasis doxologiæ ad triumphum deum confitendum solitæ*“ nennt, hat v. 40 die Worte *êce villa* nicht und nimmt daselbst eine grosse Lücke an; der Schluss v. 51—57 fehlt bei ihm gleichfalls.

6) *Das Symbolum apostolicum* (Nro. X) aus Cod. Jun. 121 im Benedictinerofficium bei Bout. S. CCIV—VI, in Wanl. Cat. p. 48 und in Ettm. Scôp. 229—30.

V. Versus Gnomici Cotton.

Aus Cod. Cott. Tib. B. I, 2 in Hickes *Thesaurus* p. 207 und in Ettm. Scôp. 283—84.

VI. Die Psalmen.

Psalm 51—150 gab aus einer dem 11. Jahrhundert angehörigen Handschrift der Kgl. Bibliothek zu Paris Thorpe heraus in dem Buch: „*Libri Psalmorum Versio antiqua Latina cum Paraphrasi Anglosaxonica partim soluta oratione partim metricè composita; nunc primum e Cod. MS. in Bibl. Regia Parisiensi adservato descriptis et edidit B. Thorpe, Oxonii 1835.*“ In Haupt's *Z. f. d. A.* IX, 214—222 wies Dietrich nach, dass die Prosäübersetzung von Ps. 1—50 des genannten Codex dem

11. Jahrhundert angehöre, die metrische Paraphrase von Ps. 51—150 aber aus dem 8. Jahrhundert stamme und vielleicht dem Aldhelm zuzuschreiben sei: „Das erste Drittel seiner Arbeit mag an der Handschrift abgerissen gefunden und von einem Schreiber des 11. Jahrhunderts durch die vorliegende Prosa vermeintlich ersetzt worden sein.“

Die Fragmente aus dem sonst verlorenen ersten Theil der metrischen Psalmen, welche ich auf S. 147—149 eingetückt habe, finden sich im Benedictinerofficio bei Bouterwek zerstreut; dass sie wirklich demselben Dichter angehören, geht daraus hervor, dass die gleichfalls im Benedictinerofficio vorkommenden Stellen aus Ps. 51—150 (nemlich 53¹, 58^{1,2}, 60⁶, 64⁶, 69¹ zweimal, 70⁷, 79¹⁸, 84⁴, 87¹³, 89¹⁵, 89^{18,19}, 101¹, 102¹⁻⁵, 118¹⁷⁵⁻⁸, 121⁷, 139¹ und 140²) ausser einigen unbedeutenden auf Rechnung der Schreiber kommenden Varianten mit den entsprechenden Stellen der Thorpe'schen Psalmen völlig identisch sind: in 79¹⁸ füllt zugleich das Benedictinerofficio eine Lücke des Pariser Codex aus.

VII. Psalm L. Cotton.

Diesen Psalm (LI. bei Luther) gab Dietrich (Anglosaxonica quæ primus edidit Fr. Dietrich, Marb. 1855) aus dem Cod. Cott. Vesp. D. VI heraus.

VIII. Älfreds Metra des Boethius.

Das einzige Originalmanuscript dieser Metra in der Bibl. Cott. ist ein Raub der Flammen geworden; erhalten sind sie uns jedoch aus eben diesem Codex durch eine in der Bibl. Bodl. befindliche Abschrift des Franciscus Junius und durch Rawlinson's Ausgabe des Boethius („An. Manl. Severi Boethij Consolationis Philosophiæ libri V. Anglosaxonice redditæ ab Alfredo, inclyto Anglo-Saxonum Rege, edidit Christoph. Rawlinson, Oxoniæ 1698“), wo sie auf S. 150—198 stehen. In neuerer Zeit wurden sie besonders herausgegeben unter dem Titel: „King Alfred's Anglo-Saxon Version of the Metres of Boethius, with an English Translation and Notes by Samuel Fox, London 1835.“

Die kurze metrische Vorrede (S. 295) steht im MS. und ebenso bei Rawlinson bei dem Prooemium zu Älfreds Prosaübersetzung des Boethius (wonach meine Bemerkung unter dem Text zu berichtigen ist) und gehört schwerlich Älfred selbst an: wahrscheinlich dichtete ein anderer Dichter in der Weise von Älfreds Metren Gedichte ähnlichen Inhalts, die uns verloren sind und die er jenen beifügte; dazu gab er die in Rede stehenden 10 Verse als Vorrede, indem er in v. 1—8* auf Älfreds Metra

zurückwies und in v. 8^b — 10 seine eigenen Gedichte einleitete.

Metrum I ist eine Einleitung Älfreds; von Metrum II an entsprechen die einzelnen Ags. Metra der Reihe nach folgenden lateinischen des Boethius: Lib I, 1. 2. 5. 7; Lib. II, 3—8; Lib. III, 1—12; Lib. IV, 1—6 und Lib. V, 2. 5, so dass also 9 Metra des Boethius (I, 3. 4. 6; II, 1. 2; IV, 7; V, 1. 3. 4) keine entsprechenden Ags. zur Seite haben.

IX. Das Runiclied.

Aus dem Cod. Cott. Otho B. 10 zuerst abgedruckt in Hickeys Thes. p. 135; von da gieng es über in W. Grimm's Buch über deutsche Runen 1821 (S. 217—233) mit Anmerkungen und in Ettm. Scôp. S. 286—289. Diese 3 Drucke liefern auch die im MS. bei den einzelnen Runennamen stehenden Runenzeichen, weshalb ich dieselben nicht nochmals wiederholt habe.

X. Salomon und Saturn.

Diese Dichtung ist in zwei Manuscripten erhalten, in beiden jedoch lückenhaft. Der Codex A ist Cod. Coll. Corp. Chr. Cant. 422; er enthält das Gedicht von v. 30 bis zu v. 506. Die erste Seite desselben bis v. 30 ist nach Kemble bis auf wenige Worte ganz unlesbar; das übrige aber ist sehr deutlich zu lesen. Mit v. 169 bricht zunächst das Gedicht ab und der Schreiber fügte hier ohne Unterbrechung weiterschreibend ein längeres Stück aus einem Prosagespräch zwischen Salomo und Saturn ein, das gleichfalls vom Pater Noster handelt: der Schluss dieses Prosastücks fehlt, da hier ein Blatt (oder mehrere) ausgeschnitten ist. Auf dem fehlenden Blatte geschah denn auch die Wiederaufnahme des unterbrochenen Gedichts, das wahrscheinlich der Codex vor seiner Verstümmelung vollständig enthielt, da nicht viel zu fehlen scheint, so dass sein Wiederaufgang unmittelbar an v. 169 anknüpfte und also das Prosastück bloss der verwandten Inhalts wegen eingeschaltet war. Die beiden andern Lücken nach v. 201 und am Schluss des Ganzen sind in meinem Text bemerkt.

Der Codex B (Cod. Coll. Corp. Chr. Cant. 41 ist eine Copie von Älfreds Beda; auf den Rand desselben ist gegen Ende des 11. Jahrhunderts v. 1—94 unseres Gedichts geschrieben.

Gedruckt nach diesen beiden MSS. steht das Gedicht in dem Buche „The Dialogue of Salomon and Saturnus, with an historical Introduction, by J. M. Kemble, London 1848“ auf S. 134—176 mit gegenüberstehender englischer Uebersetzung.

XXIII.

NACHTRÄGLICHE VERBESSERUNGEN.

I. Zum ersten Band.

Exodus. 49) für *päs MS.* ist *Thorpe's Emendation* *pät* aufzunehmen.

Daniel. 25) *tô lāre?* — 66) *fēa = feoha?* — 205—6) *væron und heāran (altiores) MS.* sind beizubehalten: „*sie wären des Gedankens darüber hinaus.*“ — 221) *ne þan hlægan als Verrüther?* — 277) *deāvdriās (-dreās) Thausfall; vgl. driās, dreās bei Bosw.* — 305) *us ēc MS.* beizubehalten. — 321) *hād desgleichen.* — 322 ff.) *vielleicht besser: odde brim (Nom.) farodes sævaroda sand (Acc.)* — — in *eare grinded.* — 345) *will man he nicht auf den Engel, sondern auf leóman beziehen, so ist fyr zu lesen.* — 413) *þeóden MS. als Voc. Plural? pät þe (= pätte) þrý syndon.* — 444) *pā þe?* — 454) *vgl. necca = hnecca bei Bosw.* — 563) *bið Th. ist aufzunehmen.* — 591) [*vitteaste*] *vyrcan.* — 651) *ōð pät gumfreān (Dat.).*

Satan. 160) *pā gyt feola cwiðde firena herde (hirde)?* — 199) *uppe?* — 376) *intō.* — 486) [*higē*] *ofergýmdon?* — 511) *galgan.* — 517) *nān MS.* beizubehalten. — 634) *nīð deorsum?*

Crist. 23) *þone þe auch bei Thorpe, also herzustellen.*

Reden der Seelen. 135) *sóflīce?* — 139) *of MS.* beizubehalten. — 154) *ālangað.*

Dōmes dæg. 26) *tōmælde?* — 28) *onsāgd?* — 32) *gōdes?* — 70) *heó?*

Wunder der Schöpfung. 6) *dōgra gehvam þurh dōm godes.* — 46) *gecynd.* — 70) *ūt-gārsecges.* — 47) *vlitē?*

Klage der Frau. 15) *herh-eard; vgl. v. 27 und Ahd. haruc lucus.*

Botschaft. 20) *listum.* — 41) *die Note zu tilgen.*

Ruine. 4) *hrung - geat - torras (Balkenthor - Thürme??) hruron lime? vgl. Sat. 130 und Engl. rung.* — 17) *lām-rindum?* 28) *vēsten-staðolas.* — 32) *hrōst-beāges hrōf?*

Deór. 14) *Hilde?* — 37) *deór nama??*

Beóvulf. 600) *svefed (Acc.) onsended?* — 601) *ac him?* — 677) *ān herevæpnum; ān Præp. = Altn. ān Ahd. āno ohne.* — 706) *die Note zu tilgen.* — 719) *healþegn?* — 870) *vord-hleóðor fand?* — 936) *við scofen.* — 1101) *þurh invit searo, letzteres als Object zu gemænden.* — 1134) *dēd MS. mit Th. in dōð zu ändern.* — 1135) *pā þe MS. (sc. veder) ist herzustellen.* — 1200) *sincfæt als Adjectiv?*

Da man bisweilen den *Beðvulf* nach der handschriftlichen Capiteleintheilung citiert hat, so dürfte es doch ratsam sein, diese Eintheilung hier nachträglich anzugeben. Schreibt man an den Rand die römischen Zahlen von I bis XXVIII successiv bei die Verse 53, 115, 189, 258, 320, 371, 456, 499, 559, 662, 710, 791, 837, 925, 991, 1050, 1125, 1192, 1251, 1321, 1383, 1473, 1557, 1651, 1740, 1817, 1888, 1963, und ferner die Zahlen XXX bis XLIII successiv bei die Verse 2032, 2144, 2222, 2312, 2391, 2460, 2602, 2694, 2752, 2821, 2892, 2946, 3058 und 3137, so hat man die genannte Eintheilung: dabei sind v. 1—52 als Einleitung betrachtet und die Zahl XXIX ist übergangen. Für die übrigen Gedichte aber sehe ich keinen Grund, die Capiteleintheilung der MSS. anzugeben.

II. Zum zweiten Band.

Andreas. 499) *ŷðlåde*: — 712) *vundor ágräfene?* — 954—56) *sceal þin hrá dæled vundum veorðan, váttre geltcost faran flóðe blóð.* — 1001) *godes dryhten-dóm?* — 1135) *of sceaðan fædme von des Helden, des Jünglings Busen?* — 1156) *freód.* — 1171) *veriges?* — 1180) *gemet?* — 1232) *trag-mælum teón; vgl. trega.* — 1322) *hafast þu.* — 1397) *ond hetegrim: väs se u. s. w.*

Jullana. 428) *þurh vuldor cyning?*

Psalmen. 117²¹) *teofnade; vgl. W. der Schöpf. 43. 82.*

Gnomica (Exon.) 105 — 6) *hvonne him eft gebyre veorde | hām-cyme.*

Druckfehler in Band I.

Genesis. 2251) gif ic môð. — **Eredu.** Seite 92 Zeile 5 v. u. lies 525 statt 526. — **Daniel.** 192) in der Note lies herige. — 321) habbanne. — 324^a) in der Note lies: ær est. — 480) in der Note lies: vitigað. — 593) aldrê. — 678) him. — 722) hea seld. — **Asarias.** 125) bihealded. — 161) bryne-brôgan. — Nach 163 ein Komma. — **Judith.** 23^a) and statt an. — **Satan.** 211) vlitê. — **Crist.** 807) bilocen. — 1321^a) þvean. — **Höllenfahrt.** 74) cyneprymma. — **Wanderer.** Nach 38 ein Komma. — **Deór.** 27) Päs. — **Vidnith.** 89) gôðê. — **Beóvulf.** 652) guma. — 830) in der Note lies: Andr. 1181. — 880) þonne. — 1068) begeat. — 1075) ides. — 1082) -stede. — 1159) Leod. — **Finnsburg.** 6) gûðvudu.

Druckfehler in Band II.

Menologium. 28) þäs þe. — **Andreas.** 1069) das Komma zu tilgen. — 1104) das Komma nach 1104^a statt nach 1104^b. — 1191) sträl. — 1608) gumcystum. — 1706) das Komma zu tilgen. — **Gúðlác.** 24) Is þes. — 299) eádmédum. — 788) heó. — 917) väs se. — 1260) vâlstrálum. — **Eleme.** 352) deóphygcende. — 407) þä þe snyttro. — 817) in der Note lies: Gr. Th. — 1246) ær me lære. — **Kreuz.** 21^a) ic väs. — **Psalmen.** 56^b) -strálas. — 61^a) vráðe. — 70⁷) æghvær. — 71^b) þinum. — 76¹¹) gevyrccean. — 77²⁰) Hi þä on. — 79³) Ávece. — 94⁴) und 103³³) drihten. — 105¹⁴) svylce. — 106⁹) Þä þe. — 108^{7c}) and hi þær. — 118³⁶) gevitnysse. — 132⁴) áva. — 135³) Andette ic. — 139⁹) sceal. — 143¹¹) eác. — **Psalm L. (Cott.):** 11) creastig. — 30) vordum sprác. — 68) ville. — **Hymnen.** 8²²) heofenlíc. — **Metra.** Einleitung v. 3) him väs. — 7³¹) nach vlitê ein Komma. — 12²⁴) cyððe. — 20⁸⁸) þæm. — 20¹²⁰) him. — 28¹¹) habbað. — **Gnomica.** Seite 345 oben lies (Exon.) statt (Cott.) — S. 346 v. 26) sceal. — **Pharao.** 6) hábbendra. — **Salomo.** 206) forcumen. — 230) snyttad, hafad. — 296) ástyred.

U p l i t z g e r ä t l i c h o m p f e r s t u m r e t p a r p r a t l i c e p u n d t u m
 g e g e n s t a n d h a c t e s s t a p f e . s e t u n d e r p o m b e s e t a m p e
 m o n n . h . p . x . p u f . w . x . l . k e p f e . h o l s : q . x . s . u f t o n o n l i n e r
 z e h a c t e s a n f a h m s e p e l e i g a n s s e h e h a n d u r a g a h p a t h u o
 p a f e f o m p l o d p e g a r n e p d e f . f n a p a g u l a n a a c h a n p a f a g
 h p r i c k a n t a g e l i c n s h o l p f s m o n n s h u n d e r s t u g l e f .
 s i c p i c k p l i t e h u p a f t s t e p u c o n f t z o g e s e z u n n e f p e
 r o d p i t a n i h u p a f e p l i t e p i e z o n g e : 7

